

JOSÉ

SARAMAGO

Bütün İsimler

1998 Nobel Edebiyat Ödülü

roman

KÜLTÜR

2.Baskı

José Saramago,

1922'de, Azinhaga, Ribatejo'da doğdu. Yoksul bir köylü ailenin oğlu olarak büyüdü. Lizbon'da okudu, fakat çocukluğunun büyük kısmını kırsal kesimde geçti. Ekonomik nedenler yüzünden okuldan ayrılıp mükemmellik eğitimi almak zorunda kaldı. Teknik ressamlıktan, redaktörlüğe, editörlüğe ve çevirmenliğe kadar birçok işte çalıştı. 12 yıl boyunca bir yayınevinde yayın hazırlığı ve üretim departmanlarında görev aldı. 1972 ve 1973 yılları arasında Diario de Lisboa gazetesinde siyasi yorum yazıları yazdı (aynı zamanda kültür ilavesi editörlüğü ve yardımcı editörlük yaptı). 1976'dan sonra kendini tamamen yazmaya adanmıştı. 1993'te Lanzarote'ye (Kanarya Adaları) yerleşti. Pilar del Rio ile evlendi. 1998 Nobel Edebiyat Ödülü sahibidir.

gendaş

Kitabın Özgün Adı:
Todos os Nomes

Bütün İsimler
Yeni Seri: 109
Dünya Edebiyatı: 30

© José Saramago e Editorial Caminho, SA, Lisboa - 1997

Akçalı Ajans aracılığıyla Türkçedeki tüm yayın hakları
GENDAŞ A.Ş.'ye aittir.

Tanıtım amaçlı kısa alıntılar dışında yayıncının
yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Birinci Basım
Şubat 1999

İkinci Basım
Mayıs 1999

ISBN 975-308-070-0

Direktör
Hasan Öztoprak

Editör
Adnan Özer

Dizelti
Uğur Aktaş

Kapak Tasarımı
Hüseyin Takınmaz

Dizgi
Gendaş A.Ş.

Kapak, İç Baskı ve Cilt
Kaya Matbaacılık (656 62 20)

GENDAŞ A.Ş.
Çatalçeşme Sk. No: 19 Cağaloğlu-İstanbul
Tel: (0212) 527 10 20 - 512 94 67 Pbx Fax: 520 82 12

José Saramago

BÜTÜN İSİMLER

İspanyolcadan Çeviren
Serdar Çelik

gendaş

*Sana verilen ismi biliyorsun,
bilmediğın sahip olduğın isim.*

Livro das Evidências

Kapının kasasının üzerinde ince uzun bir levha var, mineli. Beyaz bir fonun üzerine siyah harflerle Nüfus Kayıt Merkez Arşivi yazıyor. Minesi çatlamış ve hatta bazı noktalarından atmış. Kapı antika, son kat kahverengi boyası dökülmüş, tahtanın görünen damarları çatlamış bir deriyi andırıyor. Beş tane penceresi var cepheye bakan. Kapısından girer girmez, eskimiş kâğıt kokuları hissediliyor. Doğrusu bir gün yok ki arşive yeni kâğıt girmesin, şu dışarılarda durmadan doğan ve cinsiyeti erkek veya kadın diye yazılan bireyler, fakat o koku hiçbir zaman değişmiyor, ilk olarak, bir defa fabrikadan çıkan yeni kâğıdın akıbeti eskimek, ikinci olarak, genellikle eski kâğıda, gerçi zaman zaman yeni kâğıda da, gün geçmiyor ki, ölüm nedenleri, yerleri ve tarihleri yazılmasın her biri kendi özel kokusuyla, o ıslak koku al-

ma organları için, her zaman itici olmayan bazı narin aromatikler, hassas burunluların yarısı gül yarısı krizantem diye tanımladıkları kokular, zaman zaman, inceden, Merkez Arşiv'in atmosferine karışıyor.

Kapıyı geçince, yüksek ve camlı, üzerinde iki kapı kanadı olan bir bölüm karşınıza çıkıyor, bunlardan memurların çalıştığı kocaman dört köşe salona giriliyor, memurlar salonu halktan bir baştan öbür başa bölen bir bankoyla ayırmış durumda, bankonun duvarla birleşen bir köşesi içeri geçmeyi sağlayan yatar kalkar bir kanat şeklinde. Salonun yerleşim biçiminden doğal olarak beklenileceği gibi, hiyerarşik oluşumu yakalamak mümkün, bu bakış açısıyla, uyumlu, ayrıca geometrik bakış açısından da bu uyum belirgin, bu da bize gösteriyor ki estetikle otorite arasında gözle görülebilecek bir karşıtlık söz konusu değil. Masaların ilk sırası bankoya paralel. Sekiz yazıcının doldurduğu bu masaların görevi halkı karşılamak. Arkada, yine, girişten binanın arka karanlık derinliklerine kadar uzanan orta çizgiye simetrik olarak dağılmış dört masa bulunmakta. Bunlar şeflerin masaları. Devamında müdür yardımcıları yer almakta, ki bunlar iki kişi. Ve en sonda, tecrit edilmiş bir biçimde, yalnız, olması gerektiği gibi o, muhafız, ki ona geleneksel tabiriyle müdür diyorlar.

Çalışan memurlar arasındaki işlerin dağılımı basit bir sisteme bağlı, her kategorinin elemanları üzerlerine düşen işin tamamını yerine getirmek durumundalar, öyle ki bir sonraki kategoriye mümkün olduğunca az iş düşsün. Bu da demektir ki, yazıcıların sabahtan akşama kadar dinlenmeksizin çalışmaktan başka çareleri yoktur, bunu şefler arada bir yaparlar, müdür muavinleriyse

nadiren, muhafız ise hemen hemen hiç. Öndeki sekiz kişi kesin-tisiz faaliyet halinde, ki hop oturup hop kalkıyorlar, masadan bankoya, bankodan fişlere, fişlerden arşive, bu ve diğer hareket-leri durmadan tekrar ederek devamlı koşuşturuyorlar, ve bunu, bir bakmışsınız yakın bir bakmışsınız mesafeli üstlerinin, aldı-rışsızlığıyla kombine ederek, ki üstlerinin bu davranışı, o sarkın-tılığın, düzensizliğin ve sahtekârlığın nasıl mümkün olduğunu anlamak için önemli bir faktör, ve de bu olayın üzücü yanı, on-ların nasıl bu kadar kolay bu ilişkinin ana malzemesini oluşturu-dukları.

Bu önemli konuda ipin ucunu kaçırmamak için fişlerin ve ar-şivin nasıl çalıştığı ve nerede bulunduğuyla işe başlamakta fay-da var. Bunlar, yapısal ve temelsel olarak ikiye bölünmüş du-rumda, veya daha basit sözcükler kullanmak istersek, doğa ka-nunlarını uygulayarak, iki büyük alanda, ölülerin fiş ve arşivleri ile canlıların fiş ve arşivleri olarak ayrılmış durumdadır. O artık yaşayamayanların kâğıtları, aşağı yukarı düzenli bir şekilde bi-ranın arka tarafındaki en dip duvarda bulunmaktalar, zamanla mevtaların sayısının azalmayan tırmanışı karşısında, bu duvar yıkılarak birkaç metre geriye alınacaktır. Anlaşılması kolay ola-cağı gibi, yaşayanları yerleştirme zorluğu, endişe verici olsa da, devamlı insan doğduğu düşünülecek olursa, fazla telaşa gerek kalmadan, geline şu günlerde haliyle yavaş yavaş, tatminkâr bir şekilde, arşivleme konusunda, dosyaları tek tek raflara yatay mekanik algılama sistemiyle dizerek, veya fişleme konusunda ince ve ultra ince kartonlar kullanarak bu sorun çözümlenmekte. Daha önce sözünü ettiğimiz dip taraftaki duvarın sorun yaratıcı

durumuna rağmen, Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'nin projesini çizen tarihi mimarların ileri görüşlülüğü, geçmişte demirlemiş kıt beyinli muhafızların görüşlerine rağmen, savundukları ve ortaya koydukları şu yapılanma, memurların arkasında tavana kadar yükselen demir iskeletli beş adet dev raf kuruluş şekliyle, arka ortadaki neredeyse muhafızın koltuğuna dokunan, yan duvarlara bitişik olanların bankoya daha yakın olduğu, haliyle geriye kalan iki tanesinin bunları ortaladığı yapılanma ile övgüye layık. Bütün gözlemciler tarafından siklopik ve insanüstü diye adlandırılan bu yapı şekli, binanın gözle görülemeyen karanlık derinliklerine kadar uzanmaktadır, karanlık, çünkü belli bir yerden sonra ışıksızlık hâkimiyetini sürdürmeye başlar, bunun nedeni ışıkların sadece belli bir dosyaya başvurulacağı zamanlar haricinde yakılmamasıdır. İşte tüm bu dev demir raflar, yaşayanların ağırlığını çekenler. Ölüler, onların dosyaları en kötü şartlarda, onlara gösterilmesi gereken saygıya layık olmayan bir şekilde, içeri tıkılmış vaziyettedir. Bu nedenle bir yakınları, bir noter veya bir hukukçu geçmiş zamanlara ait bir belge veya herhangi bir kayıt örneği talep etmek için Genel Arşiv'e geldiğinde, bunları bulmak için memurların başına açtıkları iş malum. Bu bölümün düzensizliğinin ve bir dosya bulmanın zorluğunun nedenlerinden biri, en eski ölülerin en başta, aktif olan bölüme en yakın, yani hemen yaşayanların arkasında yer alması, doğal olarak küçük tarih açıklayıcısı uçuk araştırmacılar dışında hiç kimsenin ilgilenmediği bu bölüm Merkez Arşiv Muhafızı'nın akıllı açıklanmasıyla, ölü hali ve üzerindeki ölü ağırlığıyla iki kat ölü bir durum oluşturuyor.

Eğer tabii bir gün ölümler canlılardan ayrılıp, sadece ölümler için ayrı bir yerde yeni bir Merkez Arşiv yapılmazsa, bugün bu karmaşalığı çözenin çaresi yok, bilindiği gibi bir zamanlar müdür yardımcılarında biri, sıkıldığı bir ara, ortaya koyduğu ölümler arşivini organize etmek gibi parlak bir fikirle yola çıkıp şimdiki durumun tersini gerçekleştirmek istemesiyle, yani eski ölümleri dip tarafa, taze tarihleri ön tarafa, kendi bürokratik deyimiyle, çağdaş ölümlere ulaşımı kolaylaştırıcı düzen sistemiyle ki, bilindiği üzere, bunlar veraset yazıcıları, miras dağıtıcıları olduklarından, böylece daha vücutları soğumadan gereken cevaplar verilip anlaşmazlıklar giderilebilsin, diyerek bu öneriyi ileri sürer. Muhafız da bu fikri onaylar. Yalnız, koşul olarak, bu fikrin sahibinin, günler boyunca süren, unutulmuş ölümlerin dosyalarının, dip tarafa taşınıp açılan yere yeni ölümlerin belgelerinin yerleştirilmesi sorumluluğunu taşıması şartıyla, Yani böylece musibetli ve gerçekleştirmesi imkânsız fikri unutmak ve ruhunu bu illetten sıyırmak isteğini gerçekleştirerek. O müdür muavini ise bu işi halledebilmek için, yazıcılardan bazı işleri arka sıradakilere geçirmelerini istemekten başka bir çözüm getiremedi, bu durum ise, hiyerarşinin tarihi huzurunu, hem altındakiler hem de üstündekiler için, yaralamış oldu. Bu olayla birlikte savsaklama büyüdü, terk etme gelişti, şüpheler çoğaldı, hatta ve hatta bu anlamsız öneriden aylar sonra, birkaç önemsiz ailenin hayat ağaçlarını bulmakla görevlendirilmiş ve bunun için Genel Arşiv'e gelip yeraltı labirentlerine benzeyen ölümler arşivinde belge arayan bir araştırmacı, dosyalar arasında kaybolmuştu. İnanılmaz bir biçimde bir hafta sonra, aç, susuz, tükenmiş, sayıklar bir halde bu-

lundu, hayatta kalmasını, büyük miktarda eski kâğıt yutmaya borçluydu, çiğnemeye ihtiyacı yoktu çünkü ağızda eriyiveriyorlardı, ama tabii ki ne miğdeyi dolduruyor ne de adamı besliyordu. Merkez Arşiv Muhafızı, olaydan sonra, bu tedbirsiz tarihçinin belge ve dosyalarını masasına isteyip durumu inceleyerek, bu olayı örtbas edip meseleyi yasal olarak farelere ayrılmış bölüme devrederek kapatır, hemen ardından da bir içsirküler imzalararak, bundan sonra ölümler arşivine gidecek herkese Ariadne ipi kullanma zorunluluğu getirir, bu emre uymayanların cezalandırılacaklarını ve hatta maaşlarının kesileceğini bildirir.

Her şeye rağmen canlılar arşivinin zorluklarını unutmak da haksızlık olur. Doğrudan da öte ve açık ki, ölüm, kâh soyunun rekabetsizliğinden, kâh deneyimlerle edinilmiş kötü inançlarından olsun, canını alacakları, o zamana kadar yaşadıkları yaşam müddetine bakmadan seçiyor, onun bu davranış şekli, parantez içinde söyleyelim ki, eğer sayılmayacak çokluktaki filozofik otoritelerin ve din adamlarının söylediklerine değer verecek olursak, insanoğlunda, yansıyan biçimde, değişik ve hatta zaman zaman karşıt yollardan, genel görüşe uygun olmayan bir etkiyle bilinçaltında doğal olarak ölüm korkusu yaratıyor. Fakat bizi ilgilendiren konuya gelerek, ölümü, her gün biraz daha yaşlansın diye, sonsuza dek bir yaşlıyı dünyada unuttu şeklinde suçluyamayız, bunun dışında görünen başka bir nedeni yoksa tabii. Yaşlılar ne kadar direnseler de ölüm hep ulaşıyor onlara. Gün geçmiyor ki yazıcılar canlılar arşivinin dosyalarından bir fiş alıp o dip taraftaki ölümler arşivine götürmesinler, gün yok ki buldukları rafları itişterek belge sıkıştırmasınlar, buna rağmen zamanla,

gizemli alinyazısına alaylı bir kapris için kayıtları bir gün geciktirdikleri oluyor. Şu hanesine, kabul edilmiş, doğal nedenlerden ötürü yazılacaklar için, rafların sonuna yaklaşmış olmanın anlamı artık talihin yorulduğu ve yürünecek pek fazla yol kalmadığının göstergesi. Raf ayrımlarının sonu, her yönden düşüşün başlangıcı. Arada bir, buna karşılık öyle dosyalar var ki nedendir bilinmez, o boşluğa düşmemek için sınırın en uç noktasında tutunur kalırlar, yüksekliğin verdiği baş dönmesine direnerek, insan varlığının normal yaşama sürecini yıllar boyu aşarak. Başlangıçta da bu dosyalar, memurların dikkatini çekiyor, profesyonel ilgisi, ama kısa zamanda sabırsızlık uyandırmaya başlıyor, sanki bu uzun ömürlülerin açık inadı memurların hayatını kısaltıyor, onların yaşamlarını yiyip bitiriyor gibi. Büyüye, nazara inananlar tamamen yanılmıyorlar, eğer şöyle bir düşünecek olursak, her kategoriden sayılamayacak çokluktaki memurun dosyalarının vakitsizce yaşayanlar arşivinden alınıp, buna karşılık, o yaşamakta ısrarla inat edenlerin dosyaları sararmaktan çıkıp karmaya başlayarak, bir leke gibi, estetikdışı halkın gözüne batıp rahatsız ederek, rafların uç noktalarını işgal etmeye devam ederse, işte o zaman Merkez Arşiv'in Muhafızı yazıcılardan birine seslenerek, Don José, kaldır şu dosyaları, der.

José isminden başka, Don José, ayrıca en normallerinden iki adet soyadına sahip, o garip, birincisi baba tarafından, ikincisi anne tarafından gelen, meşru, yasalara uygun, eğer varlığı ilgi uyandırıyor ve araştırma sonunda zaten bilinen bir şeyi yeniden görmek bizi gocundurmuyor ise, araştırtığımızda Merkez Arşiv doğum kayıtlarında bunun böyle olduğunu görebiliriz. Buna karşın, bilinmeyen bir nedenle, belki de kişiliğinin anlamsızlığından kurtulmak için, ne zaman Don José'ye ismi sorulsa veya durum icabı ismini söylemesi gerekse, Ben José, bilmem kimin neyim, der, hiçbir zaman soyadlarıyla birlikte tam ismini söylemez, kaldı ki dinleyenler akıllarında sadece o ilk kelimeyi tutarlar, José'yi, sonradan yakınlık derecesine veya seremoninin getireceğine, nezaket veya arkadaşılığa bağlı olarak, başta zannettiği

gibi o kadar değerli değil, en azından burada, Merkez Arşiv’de herkesin, muhafızdan en yeni yazıcısına kadar, birbirine bu ünvanla hitap ettiği yerde. Yalnız, pratikte her zaman aynı anlamı taşımıyor, özellikle hiyerarşik ilişkilerde, hatta biraz dikkat edilecek olursa, bu kısacık kelimenin ifade şekli, otoritelerin bulunduğu basamak veya o andaki söylentilerden, hatırısayırlılık, hiddet, alaycılık, umursama, alçakgönüllülük, dalkavukluk gibi birbirinden çok farklı şekillerde, değişiyor, öyle ki, tek bir anlamı olduğunu sandığımız bu kelime, onu telaffuz ettiğimizde uyguladığımız ses tonuna veya vurgusuna göre çok değişik anlamlar yüklenebiliyor. Bu Don hecesi, José’nin iki hecelik isminin başına gelince de aşağı yukarı aynı şey oluyor. Ne zaman birisi Merkez Arşiv’de veya dışarıda ona hitap etse, o hecelerde her zaman umursamazlık, alaycılık, hiddet veya hatırısaymazlık tonlarını sezme mümkün. Geri kalan alçakgönüllülük, dalkavukluk, yağcılık, melodililik gibi tonlamalar hiçbir zaman yazıcı Don José’nin kulaklarında yankılanmayacaklardır, bunlar ona normalde açıklanan duygular arasındaki tonlanma baremlerinde yer almayan seslerdir. Hiç şüphesiz bu arada şunu da açıklamak gerekir ki, bu duygulardan bazıları daha önce saydığımız, bir anlamda ilkel, açık ve tek bir anlam taşıyan duygulardan çok daha karmaşıktır. Mesela ne zaman muhafız emir verip, Don José al şu dosyaları, dediğinde, dikkatli ve keskin bir kulak bu ses tonundan onları arşivleyebileceğini hemen anlar. Şüphesiz otoritesini fark ettirmeyen karşıt bir ton sezilmediği takdirde, bu durum, kendinden öylesine emin olan bir egemenliktir ki, hitap ettiğine bakmamanın dışında onu yok sayma derecesine kadar varıyor,

öyle ki o anda bu hitap şekliyle kendilerinin seviyesini düşürüp de bu emri yerine getirip getirmediğinizi kontrol etme tenezzülünde bile bulunmayacağını açıkça size bildiriyor. O üst sıradaki arşivlere ulaşmak için, hani o en yüksekteki, neredeyse çatının hizasındaki, Don José, ince uzun bir merdiven kullanmak zorundaydı, zavallı öyle eziyet çekiyordu ki, o mahvedici denge-sizlik korkusu yüzünden, kısaca uçurum korkusu dediğimiz, o kemik torbası vücudunu yerde görmemek için kendisini bir ke-merle merdivenin basamaklarına bağlamaktan başka çare aklına gelmiyordu. Değil üstleri, aynı kategorideki memur arkadaşları bile yukarıda işler yolunda gidiyor mu, diye kafalarını kaldırıp göz ucuyla dahi bakmıyorlardı. Bu da ilgisizliğin ve fark etmez-liğin ayrı bir göstergesiydi.

Başlangıçta, öyle bir başlangıç ki geçtiğimiz yüzyıllardan be-ni süregeliyor, memurlar Merkez Arşiv’de yaşıyorlardı. İçinde değil tabii, ona bitişik lojmanlarda. Bu basit ve kaba evler, dışarı-da binanın yan duvarına bitişik olarak yapılmışlardı, bu hal-leyle o muhteşem gövdeli katedrallere dağınık bir şekilde tır-naklarıyla tutunmaya çalışan şapellere benziyorlardı. Her evin iki kapısı vardı, birincisi sokağa bakan normal giriş kapısı, ikinci-si ise gizli, hemen hemen gözükmeyen ve Merkez Arşiv’e açı-lan ilave kapı. Geçmiş zamanlarda ve uzun yıllar boyunca bu iş-lev, işlerin aksamaması için herkes tarafından faydalı bulun-u-yordu, çalışanlar ise, işe gidip gelirlerken, şimdiki gibi zaman kaybetme zorunluluğunda değillerdi, tabii ki işe geç kaldıkların-da kabalatı trafiğe yükleyebilme şansları da yoktu. Bunun dışın-da yönetim açısından lojistik avantajları da vardı, mesela me-

murlardan biri sağlık raporu alacak olsa lojmana mufettiş günde-
rip bunun aslının olup olmadığı hemen araştırılabiliyordu. Fakat
tüm bunlara rağmen, belediyenin Merkez Arşivi'nin bulunduğu
mahallede yaptığı yeni şehircilik düzenlemeleriyle işler değişir
ve lojmanların yıkılmasına karar verilir. O yılların yerel yöneti-
mi, bir dönemin mimari özelliklerini yansıtđı gerekçesiyle bu
evlerden sadece bir tanesinin numune olarak korunmasına karar
verir, grldğu gibi modern grşllerin yüzeysel kritiklerine
rağmen, o dönemde de iyi şeyler yapıldığı oluyordu. İşte bu ev
Don Jos'nin yaşadığı evdir. Ne kasıtlı olarak ne de geçmiş za-
manların hatıralarının emanetçisi olarak seçilmişti, sadece yeni
uygulanacak şehircilik planını aksatmayacak bir konumu olma-
sı nedeniyle bu lojman bırakılmıştı, ne ödül ne de ceza olarak
yorumlanabilecek bu durum Don Jos'nin orada yaşamaya de-
vam etmesini sağlamıştı. Yalnız bir şartla, ileride ona tanınmış
bir ayrıcalık gibi gzkmesin diye, Merkez Arşiv'e açılan kapı-
nın iptali şartıyla. Bu durum Don Jos'ye, kapının kilitlendiği ve
bir daha hiçbir şartla bu kapıyı kullanamayacağını belirtir bir ya-
zıyla bildirilmişti. İşte bu nedenle Don Jos şehrin üzerinde en
görülmemiş fırtınalar dahi kopsa, her gün herkes gibi Merkez
Arşiv'in ana kapısından girip çıkar. şunu da söylemek gerekir
ki, onun düzenli ruhu, kendine karşı dahi olsa, eşitlik prensiple-
rine uyduğu için, kendisini zgr hisseder. Aynı yükseklik fobi-
sinin kendisinde yarattığı paniğe rağmen o cılız merdivene çıkıp
dosyaları arşivlemekten şikayet etmediği gibi, Don Jos, gerçek
veya hayal mahsl, nevrolojik ve psikolojik dengesizliklerin-
den ötürü şikayet ederek ortalıkta dolaşan insanlardan olmadı-

ğından ve hatta bundan utanç duyduğundan, şimdiye kadar hiç kimseye bu yükseklik korkusundan bahsetmemiştir. Eğer çalışma arkadaşlarının bu durumdan haberleri olsa, Don José'nin her merdivene çıkışında, kemerle bağlı olmasına rağmen kafalarına düşer korkusuyla bakışlarını ondan ayırmıyacakları şüphesiz. O merdivenden inip ayağını yere bastığında dahi hâlâ yarı sersem, yüksekliğin verdiği başdönmesi ve bulantıyı arkadaşlarına hissettirmemeye çalışırken diğer memurlar atlatmış oldukları tehlikenin değil farkında olmak, zerresini akıllarının ucundan dahi peçirmiyorlardı.

Şimdi şunu açıklamak gerekir ki, Don José Genel Arşiv'e girme ve eve dönme için onca yolu dolaşmasına rağmen, o puzlu kapının iptal edilmiş olması ona bir tür tatmin ve rahatlama getirmişti. Zaten yemek tatillerinde arkadaşlarının onu ziyarete geleceği gibi bir kişiliğe de sahip değildi, ve hatta hasta olup yatıp düştüğünde dahi, memurluk onuruna şüphe düşürmemek ve vapurluk müfettişinin başucuna kadar gelip rahatsız etmemesi için, böyle durumlarda her zaman o kendi ayağıyla, halini belirtmek için, ilgili müdür muavinine çıkardı. Bu nedenle kapının iptal edilmiş olmasıyla, mesela, o, herhangi bir sebeple meşhur olmuş insanların resim ve haberlerinden oluşan, yıllardır büyük bir sabahta yerli veya yabancı neşriyatta yayınlanıp, iyi veya kötü bir sebeple ünlü olmuş kişilerin resimlerini kesip ve hatta yabancı- lıyı hiç anlamadığı ve telaffuz bile edemediği isimlerle arşivle- yip biriktirdiği koleksiyonu yemek masasının üzerine yaydığından, beklenmedik bir ziyaretle karşılaşma olasılığı da ortadan kalkmış bulunuyordu. Böyle insanlara, yani Don José gibi insan-

lara dünyanın her tarafında rastlamak mümkün, bunlar yaşamaktan arttığını zannettikleri zamanı, pul, para, madalya, biblo, kartpostal, kibrit kutusu, kitap, saat, forma, imza, taş, seramik bebek, boş meşrubat kutusu, melek, kaktüs, opera programları, çakmak, dolmakalem, baykuş, müzikli kutu, şişe, bonsai, resim, sürahi, pipo, cam figürleri, porselen ördek, antika bebek, karnaval maskesi biriktirerek geçirirler. Büyük bir ihtimalle bunu metafizik endişe diye tanımlayabileceğimiz bir nedenle yaparlar, belki de dünyanın bu kaosuna dayanamadıklarından, evrenin tek düzenleyicisi gibi, sınırlı güçleriyle ve ruhani bir yardım almaksızın, dünyayı düzene sokmaya çalışırlar, bir zaman boyunca sadece kendi koleksiyonlarını savunarak bunu başarırlarsa da, önünde sonunda bir gün gelir koleksiyoncu sıkılır veya ölümü nedeniyle birikim dağılır ve her şey başa, o ilk kaosa döner.

Her şey bir yana, Don José, gayet saf ve hiçbir art niyet taşımadan biriktirdiği, gazete ve dergi küpürlerinden oluşan bu hobisini nedendir bilinmez, büyük bir sır gibi saklar, hiç kimsenin böyle bir koleksiyon yaptığından şüphe duymaması için oldukça dikkat gösterirdi. Kaldı ki bu küpürlerdeki insanların herhangi bir nedenle ünlenmiş olmalarından başka bir ortak özellikleri yoktu, eğer bunlar sadece politikacılardan veya genarellerden, aktörlerden veya mimarlardan, müzisyenlerden veya futbolculardan, bisikletçilerden veya yazarlardan, tefecilerden veya dansözlerden, katillerden veya bankerlerden, dolandırıcılardan veya güzellik kraliçelerinden oluşsa, o zaman belki bu endişesi anlaşılabilirdi. Her zaman böyle gizli bir davranış biçimine sahip değildi, ama doğrusu ya biraz güvendiği birkaç arkadaşına dahi

bundan bahsetmemiști fakat bu onun içine kapanık halinden kaynaklanıyordu, yoksa arkadaşlarının kendisine güleceklerini düşündüğünden değil. Onun, bu özel hayatını çok kıskanç bir şekilde koruma çabaları Merkez Arşiv Memur Lojmanları'nın yıkılmasından sonra bir kat daha artmıştı, veya daha kesin olarak, o iletişim kapısının kapatılmasından sonra diyebiliriz. Belki bu bir rastlantı olabilir, pek çok zaman olduğu gibi, çünkü ilk bakışta bu olayla onun bu tavrı arasında ilişki kurmak imkânsız gibi. Ancak bilindiği gibi insanın ruhani aklı, pek çok kez onun da nedenini bilmediği kararlar alır, galiba o, insan bilincinde çok süratli bir şekilde dolaştığı için bu kararı alırken danıştığı bilinç unsurlarını hatırlayamadığından veya onların yerlerini yeniden aramaya kalktığında bulamadığından, bu kararı neden aldığını bilemez. Bu veya başkası, bunun açıklaması her ne olursa olsun, geçenin ilerlemiş bir saatinde, Don José evinde sakın sakın oturmuş bir papazın kâğıtlarını düzene koyarken, ona hayatını değiştirme kararı aldırان, nur diyebileceğimiz bir aydınlanma iner. Bu belki de kalın duvarın arkasında Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'nin olduğu bilinçaltında yer etmiş olmasından, o ölümler ve dirilemelerle yüklü dev rafların, gece gündüz hiç durmadan yanan muhazırların masasının üzerindeki soluk sarı ışığın, o raflarla kaplı koridorlardaki yoğun koyu karanlığın, binanın dip tarafında hüküm süren sonsuz karartının, kimsesizliğin, sessizliğin, bütün bunların hepsinin, bilinçaltının derinliklerinde yer alıyor olmasından mıdır nedir, bu aydınlanma onda koleksiyonunu yaptığı bu ünlülerin geçmişlerini öğrenme merakı, onların soylarını, köklerini, nereden geldiklerini veya başka bir deyişle, günlük yayında ha-

ber olmuş, biriktirdiği bu insanların, nüfus kayıt örneklerini, araştırma isteği uyandırır. Mesela, şu kupürlerini düzenlediği papazın ana babasının kim olduğunu, vaftiz babalığını kimin yaptığını, tam olarak hangi sokakta, hangi apartmanda, hangi dairede, nerede doğduğunu bilmiyordu, doğum tarihine gelince, acaba bu haberde çıkan tarih doğru muydu, bunu ancak Merkez Arşiv'deki resmi kayıtlar tasdik edebilirdi, herhangi bir gazetesinin verdiği bilgiye nasıl güvenebilirdi, ya yanlış duydu, gördü ve yanlış kopya ettiyse, bu hayatta ilk defa olan bir şey değil. Ayrıca bunun çözümü onun ulaşabileceği bir yerdeydi. Eğer Merkez Arşiv'in muhafızı kendi kayıtsız egemenliğiyle besleniyor olmasa, yani ağzından çıkan her emrin, hiçbir sapmaya veya kaprıya uğramadan, hiç şüphesiz uygulanacağından bu kadar emin olmasa, sadece emri vermekle kalmayıp, şu daha önce bahsettiğimiz kapının kilidini de değiştirirdi, işte Don José'de bu kapının anahtarının bir kopyasının olmasının nedeni budur. Tabii onda, bu ne kadar istese de karşı koyamayacağını hissettiği, biyografilerini öğrenmek istediği kişilerin, yasal kayıtlarına ulaşma isteği ortaya çıkmasa, o da hiçbir zaman o çekmecedeki anahtarı kullanmayı aklının ucundan geçirmezdi.

Kim hayal edebilir şimdi Don José'nin o yasak kapıyı ilk açtığı anda içinde bulunduğu ruhani hali, o heyecanı, kapının girişindeki o ürpertiye, sanki içinde Tanrı'nın tüm güçlerini sakladığı bir odaya adımını atmış gibiydi, geleneksel olanın tam tersine, tanrısal bir güçle yeniden canlanıyor değil, sanki onu reddediyordu. Çünkü sadece ölü tanrılar daima tanrı olarak var olmaya devam ediyorlardı. Raflarda fantsma paketleri gibi duran kâ-

ğit yığınları sanki görünmez tavanı delip, gökyüzünün karanlıklarına tırmanıyordu, o muhafızın masasının üzerindeki cılız ışık, gözleri kamaştırıran bir yıldız gibi parlıyordu. Bulunduğu yeri çok iyi tanıyor olmasına rağmen Don José, sakinleşip kendine geldiğinde, masalara çarpmamak ve aradığı arşive, yani papazın belgelerine, önce fişlere daha sonra dosyalara en kısa zamanda ulaşabilmek için ek bir ışığa ihtiyacı olduğunu fark eder. Aklına anahtarın olduğu çekmecede bir el feneri olduğu gelir ve hemen onu bulmaya gider. Sonra, sanki elinde bir ışık taşımak onun hareketlerinde bir atılganlık doğurmuş gibi masaların arasından kararlı bir şekilde geçerek, o altında fişlerin olduğu, bankoya ulaşır. Kısa zamanda papazın fişlerini bulur, şansı vardır ki papazın belgelerinin olduğu dosya bir omuz boyunu geçmeyecek yükseklikte bulunmaktadır. Onun için merdiven kullanması gerekmemektedir, o anda aklına, yüksek raflarda bulunan bir arşivi bulması gerektiğinde, o gökyüzünün karanlıklarında gözükken dosyalara nasıl ulaşacağı gelir. Bulduğu dosyadan kendine gerekli dökümanları aldıktan sonra, kapıyı açık bırakarak eve döner, masaya oturur ve hâlâ titreyen elleriyle, yine arşivden aldığı boş kayıt belgelerine papazın verilerini geçmeye başlar, tam ismini, tüm soyadlarını, doğum tarihi ve yerini, ana babasının ismini, vaftiz babasını ismini, onu vaftiz eden papazın adını ve hatta onun doğumunu kayda geçen arşiv memurunun adına kadar bütün isimleri kopya eder. Fakat bu kısa işin sonuna geldiğinde tükenmiş, elleri terlemişti, sırtından soğuk terler akıyordu, çok iyi biliyordu ki o memurluk ruhuna ters düşen bir günah işlemişti, aslında dünyada insanı, değil kendi ruh haline, tecrit

edilmeye karşı savaşmak kadar yoran başka bir şey daha yoktur. Bu kâğıtları karıştırmakla, disipline aykırı, ahlaki olmayan, yasalara karşı bir suç işlemiş oluyordu. Bir edindiği bilgilerin yasal veya gizli belgelerden alınmış olmasından değil de, çünkü her isteyen insan Merkez Arşiv'e bir dilekçe vererek papazın kayıtlarından bir kopya edinebilir, bu belgelere hiyerarşi zincirini kırarak ve üstlerinin onayı ve izni olmaksızın ulaşmış olmasından kaynaklanıyordu. Hatta bir ara kafasından, gerçekleştirdiği yasadışı olaydan geri dönüp, kopyaları imha ederek ve anahtarı muhafıza, Efendim, eğer arşivden bir şey kaybolursa sorumluluğunu taşımak istemiyorum, demek ve böylece şu yaşadığı dakikaları unutmaya fikri geçti. Ancak her şeye ulaşmış olmanın verdiği gurur ve bunun tatmini, bu düşünceleri alt etti, ağzından şu kelimeler döküldü, Papazın hayatıyla ilgili her şeye sahibim. İçinde kupürlerin olduğu kutuları sakladığı dolaba bakarak, içten bir teşebbüsle kendisini bekleyen işi düşündü, gece çıkışlarını, düzenli fiş ve dosya buluşlarını, en iyi yazısıyla onları kopya edişlerini, bu düşünce onu öyle mutlu ediyordu ki bazen dosyalara ulaşmak için merdiven kullanmak zorkunda kalacağı fikri bile cesaretini kırmıyordu. Nihayet Merkez Arşiv'e dönüp papazın kayıtlarını yerlerine yerleştirdi. Sonra, şimdiye kadar üzerinde hayatı boyunca sahip olmadığı güven duygusuyla, el fenerinin ışığını etrafında gezdirdi, sanki şimdiye kadar hak edip de kendisine verilmeyen bir şeye sahip olmuş gibi, ama bu sefer gerçekten kendisinin olduğunu hissederek. Bir an müdürün masasına bakarak durdu, ampulden süzülen ışık halkaları üzerinde kutsal bir hale gibi duruyordu, evet, oydu yapması gereken, gidip

oturmak o koltuğa, bugünden itibaren arşivin gerçek sahibi oldu. Bir tek o, gündüzleri mecburen bulunması gereken yerde, kendi isteğiyle, gecelerini de orada yaşayarak geçirebilirdi, güneşin ve ayın yorulmaksızın Nüfuz Kayıt Merkez Arşivi'nin, dünyanın ve kâinatın etrafında döndüğü sürece. Bir şeyin başlangıcını duyurmak için hep ilk günden bahsedilir, oysa ki o ilk gecedir ilk günü yapan, gecedir söylenmesi gereken, günü gün yapan, gece olmasa gün sonsuz ve sayılmaz olurdu. Don José muhafızın koltuğuna oturmuş, gün doğana kadar orada kalacaktı, ölülerin kâğıtlarının ağır sessizliği üzerindeki, yaşayanların kâğıtlarının sağır söylentilerini dinleyerek. Ne zaman ki şehrin ışıkları sönüp büyük kapının üzerindeki beş pencere koyu kül rengini alınca, kalkıp koltuktan, girer evine, kapatarak arkasından yasak kapıyı. Yıkanır, tıraş olur, kahvaltısını yapar, papazın kâğıtlarını ayrı bir yere kaldırır, en iyi takım elbisesini giyer ve vakti gelince sokağa açılan öbür kapıdan çıkıp, binanın etrafında dolaşarak, ana kapısından Merkez Arşiv'e girer. Çalışma arkadaşlarından hiçbirisi kim olduğuna bakmadan, her zamanki gibi karşılarlar Don José'yi günaydın diyerek, kiminle konuştuklarının farkına bile varmaksızın.

İyi ki çok fazla ünlü insan yok. Hatta Don José'nin mükemmel ve eklektizm örneği seçme özelliklerini göz önünde tutacak olsak da, kolay değil, hele bahsini ettiğimiz küçük bir ülke ise, gerçekten çok zor, yuvarlak olarak yüz numaralı ünlü kişiye ulaşmak, hem de yüz ünlü aşk şarkısı veya en iyi yüz destan gibi bilinen gevşek antolojik kaygılara düşmeden, yani yüz sayısına ulaşmak için listeye son girenlerin şüphe uyandırmadığı. Yüz sayısını çoktan geçmiş olan Don José'nin koleksiyonunu global bir biçimde göz önüne alacak olursak, onun için dahi en iyi yüz şarkı veya destan antolojilerinin düzenleyicisi gibi, yüz sayısı bir sınır teşkil ediyor, bir *nec plus ultra*, veya herkesin anlayacağı şekilde söyleyecek olursak, litrelik bir şişe gibi, ne kadar uğraşsan da bir litreden fazla sıvı dolduramayacağın. Bu anlayış çer-

çevesinde, sanıyorum ki ünlülüğün göreceli karakterini dinamik olarak adlandırmamız yanlış olmaz, kaldı ki Don José'nin koleksiyonunu mecburen iki bölümde algılamamız gerekir, bir tarafta yüz ünlüler, öbür tarafta tam olarak bu şöhrete ulaşmamış olanlar, devamlı hareket halinde olan bu bölgeye uzlaşma içinde sınırdiyebiliriz. Şöhret, vay halimize, o öyle bir havadır ki bazen gelir bazen gider, rüzgârgülü gibi bazen kuzeyi gösterir bazen güneyi, bir bakarsınız anonim olmaktan çıkıp ünlenmişsiniz, yine aynı şekilde hiç size nedeni bile sorulmadan adınız kayıplara karışmış. Bu hüznü gerçekleri Don José'nin koleksiyonuna uyguladığımızda, onda da kolayca anlaşılabilceği gibi, muzaffer yükselişler ve acınası düşüşler yer almakta, biri yedekler grubundan çıkıp aktifler grubuna girerken, başka biri şişeye sığmadığı için dışarı atılıyor, Don José'nin koleksiyonu tıpkı hayatın kendisi gibi.

Bazen sabahlara kadar, büyük bir şevkle çalışarak, belli bir zamanda bitirilmesi gereken herhangi bir işte karşılaşılabilcek zorlukları aşarak, iki haftadan daha kısa bir sürede, koleksiyondaki en ünlü yüz kişinin nüfus kayıtlarını kopya ederek, her birini tek tek arşivler. Yüksek raflardaki dosyalara ulaşmak için merdivenin üst basamağına kadar her çıkışında yaşadığı panik tarif edilemez, bu yetmezmiş gibi sanki tüm nüfus idaresinin örümcekleri ağız birliği edip, belki birisi sürünür diye, en dolambaçlı, en tozlu ve en sık ağlarını örmüşlerdir. Tiksinti veya daha açık söyleyecek olursak korku, o iğrenç örümcek ağlarının her dokunuşunda deliler gibi elini kolunu sallamasına yol açıyor, allahtan kemerle sıkı sıkıya kendini merdivenin basamaklarına

bağlıyordu, ama merdivenle birlikte düşüp yere serilmesine razı kaldığı anlar da olmuştu, peşi sıra, şimdiye kadar görülmemiş bir kâğıt yağmuru altında, tarihsel bir toz bulutu sürükleyerek. Bu kaygılı anlardan birinde, sabahleyin müdürün çalışmaya geldiğinde kendisini iki raf arasında ezilmiş, kafası yarılmış, beyni dışarı sarkmış bir halde, ölü, yerde yatarken kemerle merdivene bağlı olduğunu görünce yaratacağı gülünç hali ve bunun sonsuza dek adına getireceği lekeyi tahayyül ederek kemeri çözmeyi düşünmüştü. Ama bununla ölümden değil sadece gülünçlükten kurtulacağını fark edince, onu çözmenin bir saçmalık olduğuna karar verdi. Dünyaya geldiğinden beri sahip olduğu doğal rahatlığa karşı savaşıyor olmasına rağmen döküman bulma ve araştırma tekniğindeki mükemmellik ve sürat sayesinde birkaç dakika içinde istediği belgeyi bulabiliyordu. Hatta ilk kez kemer kullanmama cesaretini gösterdiği o an, eğer onun alçakgönüllü yazıcı özgeçmişini kaleme alınacak olursa oraya ölümüstüz zafer hatırası olarak işlenirdi. Yüzüncü şöhretinin belgeleri de aynen Nüfus Kayıt Genel Arşivi'nde olduğu gibi, onun kurallarına uygun düzenlenip kendilerine ait olan kutuda yerini aldığı anda, Don José içindeki titremeye kendini tükenmiş hissediyordu, uykusuzdu, buna rağmen şimdiye olmadığı kadar mutluydu. Bunca çabadan sonra, hazır hafta sonu da gelmişken biraz dinlense iyi olacaktı, bu düşünceyle, geri kalan, yedekteki ünlüler dediğimiz kırk küsur ünlünün ilmhaberini pazartesiye bırakmaya karar verdi. Fakat o, hayatında merdivenden kaymaktan daha ciddi şeylere karşılaşılabileceğini hayal bile edemezdi. Bu

düşüşün etkisiyle yaşamını yitirebilirdi, hiç şüphesiz kişisel ve istatistiksel bakış açısıyla, önemliydi, ama biz kendi kendimize soruyoruz, hayat biyolojik olarak aynı hayatken, demek istediğim, aynı insan, aynı hücreler, aynı yüz çizgileri, aynı boy, aynı bakış, görüş ve sezışken, ve istatistik olarak bir değişim fark edilemiyorken, nasıl oluyor da bu hayat değişip başka bir hayat, bu insan öbür insan oluveriyordu.

Bu iki günün anormal derecedeki ağırlığına dayanmakta zorlanıyordu o cumartesi ve pazar günü ona bitmez tükenmez, sonsuz iki gün gibi gelmişti. Zamanını gazete ve dergilerden küpür keserek geçirmeye çalışıyordu, arada bir iletişim kapısını açıp Merkez Arşiv'in o yüce sessizliğini âdeta seyredalıyordu. Çalıştığı işten bu güne değin olmadığı kadar hoşlandığını hissediyordu, bu iş sayesinde onca ünlü kişinin özel hayatlarına ulaşabiliyordu, mesela anası, babası veya ikisi de bilinmeyen bazı ünlülerin, bunları sakladığını öğrenmek, veya o ünlü kadında olduğu gibi, kimsenin bilmediği ve tanımadığı bilmem hangi köyün en unutulmuş köşesinde doğup da, tezek ve ahır kokuları arasında kimsenin adını dahi bilmeden yaşaması normal olacakken, ünlü olduğunu bilmek ona haz veriyordu. Bu düşünceler ve buna benzer duygularla Don José, üzerinde araştıracağı yeni arşivlerin sınırsal gerginliğini ve yeniden başlayacağı gece maceralarının heyecanını taşıyarak pazartesiye ulaşır.

O gün sabah saatlerinden itibaren işleri ters gitmeye başlar. Müdür muavini, kendi sorumluluğunda olduğundan olsa gerek, muhafıza, son haftalarda çok az doğum kaydı yapılmış olmasına rağmen, yapılabilecek yanlışları da göz önünde tuttuğunu bildi-

erek. harcamaları etkileyecek düzeyde yeni kayıt belgelerinde bir azalma sezdiğini duyurur. Muhafız bu durum karşısında muavinine, bunun doğruluğunu araştırmak için ne yaptığını ve bu durumun tekrar etmemesi için ne gibi bir tedbir aldığını sorar. Açıkçası, müdür muavini böyle bir soruyla karşılaşmayı beklemediğinden, çünkü böyle bir konuda şimdiye kadar kendisine hiç insiyatif tanınmadığından ve görevinin sadece durumu üstlerine bildirmek olduğunu düşündüğünden, ne cevap vereceğini bilemez. Bu durumu sezen muhafız, muavine düşüncesini yazılı olarak kendisine iletmesini bildirir. Masasına dönen muavin bir saat sonra muhafıza, kayıt evraklarının bulunduğu dolaba kilit takılması ve sorumlusu kendisi olduğundan anahtarının tarafına verilmesini bildirir bir yazı sunar. Muhafız belgeyi okuyup, üzerine, Uygulansın, yazarak imzalar, böylece müdür muavini herkesin gözü önünde uyanıklığını fark ettirerek dolaba kilit takar. Bu gösteriyle ilk korkuyu atlatan Don José, koleksiyonunun önemli ilk bölümünü bitirmiş olduğunu düşünerek rahat bir nefes alır. Daha sonra evde hâlâ on on beş tane daha boş kayıt evrağı olduğunu hatırlamaya çalışır. Bu karar o kadar da önemli değildir. Bunlar da bitince, geri kalanları düz kâğıda da kopya edebileceğini düşünür, bu sadece koleksiyonunu estetik açıdan etkileyecektir. Her zaman her istenilenin olmayacağını düşünerek, olaya fazla önem vermemesi gerektiğine kendini ikna eder.

Sadece yazıcıların kullandığı bu evrakların yok oluşunun fahişi suçlusu durumundaki yazıcı memurlar içinde, arkadaşlarından farklı bir şüphe uyandıracak konumu olmamasına rağmen, kritik sinirsel haliyle Don José, vicdanının verdiği iç titremesi-

nin dışarıdan sezilip sezilmediğinin korkusunu bütün gece boyunca hisseder. Buna rağmen yapılan sorgulamadan yüzünün akıyla çıkar, yüz ifadesi ve ses tonunu durumun icabına uydurmaya çalışarak evrakları nasıl idareli kullandığını, en başta bunun karakterinden kaynaklandığını, çünkü bu Merkez Arşiv evraklarının halkın ve içinde kendisinin de bulunduğu tüm memurların fedakârlık ederek verdikleri vergilerle alındığının bilincinde olduğunu ve bu hususa konumu her ne olursa olsun ne kadar saygı duyduğunu uzun uzun açıklar. Hem içeriği hem de anlatım şekliyle üstlerinin beğenisini kazanan bu açıklama, diğer arkadaşları defalarca ifadeye çağrılır ve hatta ifadelerini birkaç kez düzeltmek zorunda kalırlarken, onun bir daha rahatsız edilmesini sağlamıştı. Hiç kimse durup düşünmüyordu ki, Don José bu işe girdiği ilk günden beri, ki yıllar oluyor, şimdiye kadar bu kadar çok kelimeyi bir araya getirip bunca laf etmemişti. Eğer müdür muavini uygulamalı psikoloji metotlarından bazılarını kullanacak olsa, Don José'nin açıklamalarındaki kandırmaca ânında ortaya çıkacak ve oyun kâğıtlarından yapılan kaledeki, bacağı çürük kurulan maça papazı gibi veya merdiven üzerinde yükseklik korkusu olan bir adamın ayaklarının altındaki merdivenin birileri tarafından sallanıp yere serilmesi gibi yaptığı açıklamalar dökülüp çürüyecekti. Don José, belki daha sonra müdür muavini dinlediği açıklamaları yorumlarken kendisinden şüphelenebileceği kuşkusuyla o gece evden dışarı çıkmama kararı alır, köşesinden kıınılamayacaktır, her ne olursa olsun, isterse dünya dünya olalı beri öz geçmişi ve doğum kayıt evrakları aranan ünlünün, yani Tanrı'nın nüfus kayıt örneğinin kendine verilece-

ği bile söylene, yine de o gece Merkez Arşiv'in kapısını açmayacaktır. Bir deyiş, Bilgin onu süsleyen ihtiyatla bilgidir, diyor, söylemek istediğimizi tam olarak açıklamasa da, son zamanlarda yaptığı gayri meşru işlere rağmen, Don José'nin kendi isteği dışında bile olsa, bir çeşit bilgeliğe sahip olduğunu kabul etmek lazım, o hani solunum yoluyla veya güneş çarpmasıyla vücuda girdiği zannedilen, bu nedenle alkış gerektirmeyen cinsten. Eğer şu anda ihtiyatlı olmak geri çekilmeyi gerektiriyorsa, o, tüm bilgeliğiyle ihtiyatın sesi olacaktır. Araştırmalarını bir veya iki hafta boyunca iptal etmek, son yüz ifadelerindeki korku ve endişenin tamamen silinmesini sağlayacaktır.

Mecburiyet karşısında ve alışkanlık olduğu üzere hafif bir akşam yemeği yiyen Don José, kendini yatana kadar nasıl vakit geçireceğini bilmez bir boşlukta hisseder. Yarım saat boyunca bazı tınılıların hayatlarına göz atarak ve birkaç gazete küpürü keserek kendini oyalamaya çalışır. Fakat aklı, insanlığın son sırrının kokusunu almış siyah bir köpek gibi Merkez Arşiv'in karanlıklarında dolaşmaktadır. Ayırdığı arşivlerden üç veya dört tanesini gidip almanın çok büyük bir tehlike yaratmayacağını düşünmeye başlar, hiç olmazsa bu sayede vakit geçirebilir ve böylece rahat uyuyabilirdi. İhtiyat, kolundan çeker gibi onu engellemeye çalışır ancak herkesin bildiği veya bilmesi gerektiği gibi, ihtiyat sadece o ilgilenilmeyeni korumaya çalıştığı sürece işe yarar. Ayrıca kapıyı açmanın ne kötülüğü olabilir ki, üç dört arşiv, hadi beş diyelim yuvarlak olsun diye, hem de alt taraftakilerden, merdiven kullanma ihtiyacı olmadan çabucak almanın ne sorunu olabilir ki. Sonunda bu fikir galip geldi, Titreyen elinde taşıdı-

ğı el feneriyle yolunu aydınlatarak, dev bir mağaraya benzeyen Merkez Arşiv'e girip, fişlerin olduğu tarafa doğru hızla yöneldi. Tahmin ettiğinden daha heyecanlı, rafların oluşturduğu koridor-
dan, sanki binlerce göz kendisini izliyormuş gibi, kafasını kuş-
kulu bir şekilde sağa sola çevirerek ilerliyordu. Hâlâ sabahki şo-
kun etkisi altındaydı. Gerilmiş parmaklarının izin verdiği bir sü-
ratle, fişlerin olduğu çekmeceleri hızla açıp kapıyordu, ona ge-
reken fişlerden, alfabetik dizinde defalarca hata yaparak, nihayet
ikinci serinin ilk beş ünlüsünün fişlerine ulaşmıştı. Gerçekten
korkmuş bir halde, kilerden şeker çalıp kaçarken kendisini haya-
letlerin kovaladığını hisseden bir çocuğun telaşıyla koşarak eve
döner, kalbi yerinden fırlayacak gibi çarpmaktadır. Kapıyı arka-
dan, kilidi iki defa çevirerek kapatır, o gece arşivleri yerine koy-
mak için geri dönmesi gerektiğini düşünmek bile istemiyordur.
Çok sevinçli ya da çok efkârlı olduğu anlarda içmek için sakla-
dığı, ispirotolu likörden sakinleşmek için bir yudum alır. Aceleci-
liğinden veya onun anlamsız hayatında aşırı sevinçli ve aşırı ef-
kârlı anların çok nadir olmasından kaynaklanan alışkanlık eksik-
liğinden olsa gerek, zorlukla yuttuğu yudumun ardından öksür-
meye başlar, defalarca tekrar eden bu öksürüklerle boğulacak gi-
bi olan zavallı yazıcının, elinden beş tane zannettiği dosyalar ye-
re düşüp dağılınca, onların altı tane olduğunu fark eder, evet
evet, herkesin görüp sayabileceği gibi, bir, iki, üç, dört, beş, al-
tı, tam altı adet, hiçbir zaman bir yudum likörün etkisi bu kadar
büyük olmamıştır.

Kendine geldiğinde, çökerek dosyaları toplamaya başlar, bir,
iki, üç, dört, beş, şüpheye gerek yoktu, altı, bir yandan onları

toplarken üzerlerindeki isimleri de okuyordu, hepsi kendi ünlüleri idi, birisi hariç. Acelecilik ve heyecanın verdiği telaşla, incecik, kalınlığı hissedilmeyen bu dosya öbürlerinin arasına karışmıştı. Ne kadar özenli ve yavaş yazılsa da beş dosyanın kayıtlarını kopya etmek o kadar uzun bir iş değildi. Yarım saatte Don José işini bitirmiş, kapıyı yeniden açma sırası gelmişti. İştahsız bir şekilde, altı dosyayı toplayıp sandalyeden kalktı. Yeniden Merkez Arşiv'e girmeyi hiç istemiyordu, ama başka çaresi yoktu, yarın fişler tam ve yerli yerinde olmak zorundaydı. Eğer yarın birisi bu kayıtlara ihtiyaç duyup da yerinde bulamazsa işler iyice karışabilirdi. Olaydan olaya, şüpheden şüpheye, nedenler giderek arttıkça, bir gün birisi çıkıp Don José'nin, gece nöbeti tutulmadığını hepimizin bildiği, Merkez Arşiv ile duvar duvara yaşadığını gözlemleyerek, o iptal edilen kapının anahtarının kendisinden istenip istenmediğini sorabilirdi. Olacak olan olur, gibi hiç de özgün olmayan bir düşünceyle Don José kapıya yönelir. Yarı yolda durup, kadın ya da erkek olduğunu bile hatırlamadığı şu öbürlerinin arasına karışan altıncı dosyanın kapağını bile açıp bakmadığı aklına gelir. Geri dönüp, masaya oturur, hem böylece şu olacak olanı da biraz geciktirmiş olmaktadır. Dosya, otuz altı yaşındaki bir kadına aittir, aynı şehirde doğmuş olan bu kadının dosyasına, doğumundan sonra sadece iki kayıt işlenmiştir, biri evlenme diğeri boşanma kaydı. Bu dosya gibi yüzlerce dosya vardır arşivde, hatta binlerce, bu nedenle Don José neden bu kadar anlaşılmasın bir tavırla, ilk bakışta dikkatli, ama gerçekte isteksiz ve tedirgin bir tavırla bu dosyaya baktığına şaşmaktadır, büyük bir olasılıkla bu bakış, isteksiz ve şikâyetli,

yavaş yavaş, elini tutunduğu yerden bırakıp nereye koyacağını bilemeyen bir insanın bakışını taşıyordu. Olabilirlik ve kabuledilemezlik ikilemi içinde tedirgin, isteksiz ve dikkatli, alınyazısıyla karşılaşmamaya çalışarak hayatını sürdüren birisi vardır hep. Don José'nin, tekrar tekrar dönüp baktığı dosyadaki kaligrafik kendisine ait değildi. Bu otuz altı yıl önceki yazıcı tarafından modası geçmiş bir kaligrafiyle yazılmış kayıtlardan şunları okuyabilirdiniz, kızın adı, ana ve babasının ismi, vaftiz babasının ismi, doğduğu tarih ve saat, ilk ışığı gördüğü ve ilk ağrısı hissettiği evin sokağı, katı ve numarası, bütün insanların kayıtlarında olduğu gibi bir başlangıç, büyük veya küçük farklılıklar daha sonra geliyor, doğanlardan bazıları ansiklopedilere giriyor, tarihlere, biyografilere, kataloglara, el kitaplarına, küpür koleksiyonlarına giriyor, öbürleri de haksız bir karşılaştırmayla, hiçbir iz bırakmadan geçen, yağmur olsa toprağı ıslatmayacak bir bulut gibi, geçip gidiyorlardı. Benim gibi, diye düşündü Don José. Dolabı, gazetelerin her gün konuştuğu kadınlar ve erkeklerle doluydu, masanın üstünde ise hemen hemen kimsenin tanımadığı bir insanın nüfus kaydı, sanki onları bir terazinin kefelerine koymuş gibiydi, bir tarafta yüz ünlü, öbür kefedeki tek insan, ve sonra şaşkınlıkla bu yüz kişinin o tek insandan daha ağır olmadığını fark etti, yüz kişi o bir kişiye eşitti, o insan tek başına yüz insana bedeldi. O anda birisi içeri girip, Gerçekten inanıyor musunuz şu sizin de olabileceğiniz o tek insanın onca kişiye, fazla uzağa gitmeye gerek yok, şu dolaptaki yüz kişiye bedel olduğunu, diye sorsa, hiç tereddüt etmeden şu cevabı verirdi, Sayın bayım, ben basit bir yazıcıyım, elli yılda şefliğe bile yükselmemiş

basit bir yazıcı, eğer o dolaptakiler kadar değerli olduğumu, bırakın dolaptakileri şu önümdeki beş daha az ünlü kadar değerim olduğunu düşünsem, bu koleksiyonu yapar mıydım, O halde neden bakışlarını ayırmıyorsun şu tanınmayan kadının dosyasından, sanki bir anda o kadın diğer hepsinden daha önemli olmuş gibi, Özellikle bu nedenden sayın bayım, tanınmıyor olmuş olmasından, Hadi hadi, Nüfus Kayıt Arşivi tanınmamışlarla dolu, Onlar arşivde, ama burada değil, Ne demek istiyorsun, Ben de iyi bilmiyorum, O halde bırak bu metafizik düşünceleri sanırım sizin kafanız bu düşünceler için yaratılmamış, koy bu dosyaları yerine ve huzur içinde uyu, Ben de onu yapmaya çalışıyorum, tüm geceler olduğu gibi. Konuşmanın tonu rahatlatmıştı onu, ama hâlâ Don José birkaç şey daha söylemek istiyordu, Sayın bayım, metafizik düşüncelere gelince, müsaade ederseniz şunu söylemek isterim, her kafa bu düşünceleri üretecek kapasitededir, ancak çoğu zaman bunları dile getirecek kelimeleri bulamaz.

Tüm arzusuna rağmen, Don José, uyumak için o özlediği ve alışkın olduğu huzur ortamını bulamaz. Kafasının, metafizik olmayan karışık labirentinde, o tanınmamış kadının nüfus kayıtlarını neden kopya ettiğinin ipuçlarını takip eder, ancak o anlamaz tavrı bilinçli olarak açıklayacak tek bir ize rastlayamaz. Boş bir kayıt belgesi alan sol elinin ve daha sonra onu dolduran sağ elinin hareketlerini hayal meyal hatırlamaya çalışır, bir kartondan öbür kartona bilgileri taşıyanlar onlarmış gibi hareket eden gözlerini düşünür. Sonra nasıl sakin bir şekilde, el fenerini taşıyan eli titremeden, heyecansız, telaşsız Merkez Arşiv'e girip dosyaları yerlerine yerleştirdiğini hatırlar, en son yerleştirdiği

dosyanın o tanınmamış kadına ait olduğunu, onu nasıl fenerin ışığında, alfabetik sırayla bir önceki isimle bir sonraki ismin arasına, o dosyaların derinliklerine, sanki sadece herhangi bir dosyadaki, herhangi bir isimmiş gibi bıraktığı ânı gözünün önüne getirir. Yarıgecede, uyuyamamanın verdiği bitkinlikle ışığı açar. Sonra kalkıp üstüne bornozunu giyerek masaya oturur. Çok daha sonra, kafası sağ kolunun iç tarafına dayalı ve sol eli bir arşivin kopyasının üzerinde uyuyakalır.

Don José'nin, aslında genelde bunu belirtmek için ortaya çıktı lafı kullanılmasa da, kararı iki gün sonra ortaya çıktı. İnsan, ne kadar belirsiz ve ne kadar az ona sahip olursa olsun kişiliğini kısıkanır, son kararı vermeden önce onun üzerinde düşündüğünü, iyi ve kötü yanlarını kıyasladığını, olasılıklarını ve alternatiflerini yokladığını, yani bu kararı almadan önce üzerinde kafa yordüğünü etrafına hissettirmeyi tercih etse de. Gerçekte bu, hiçbir zaman böyle olmaz. Hiç kimsenin aklından, karnı aç olmaksızın yemek yeme fikri geçmez, karın acıkması alınacak bir karara bağlı değildir. o kendi kendine, vücudun objektif ihtiyaçları karşısında ortaya çıkar, çözümü, önümüze konan tabaktaki yemeğin hoşumuza gidip gitmemesi bakımından az veya çok değişecek olan fizyokimyasal bir problemdir. Hatta dışarı çıkıp gazete al-

maya gitmek bile sadece basit bir haber alma isteğinden doğmaz, kaynağı her ne kadar değişik bir doğallıktan bile gelse yine de vücudun fizyokimyasal etkinliğinden doğan bir karardır, tabii ki bu rutin davranışı, doğruluk, inanç, beklenti veya bilinçsizlik koşullar, bu kararı dağıtım arabasının gecikmesi, gazete bayiiinin sahibinin hastalığı veya o anda orada bulunmayışı nedeniyle kapalı olması da etkiler. Hâlâ kararları alanın kendimiz olduğunda inatla ısrar ediyorsak, o zaman kimin bizim ülkemizde etkili olduğunu ve kimin bu kararları imkânsız da olsa uygulayacağını düşünmeye, ayırt etmeye ve açıklık getirmeye başlamamız lazım. Açıkçası şu ki kararları alan biz değiliz, kararlar bizi alıyor. Bunun kanıtı şu ki, hayatımız boyunca önceden durup düşünmeden, hesap edip değerlendirmeden durmadan gerçekleştirdiğimiz eylemlerde, ancak bunların sonuna vardığımızda ve sadece o zaman, yemek yemeye veya gazete almaya gidip gitmeyeceğimizi veya o tanınmayan kadını arayıp aramayacağımızı söyleriz.

Tüm bu nedenlerden ötürü, Don José dünyanın en sıkı sorgulamasından dahi geçirilse, niçin bu kararı aldığını açıklayamazdı. Dinleyelim bakalım ne derdi, Sadece çarşamba gecesi olduğunu hatırlıyorum, evdeydim, kendimi öyle yorgun hissediyordum ki akşam yemeği bile yemek istemedim, hâlâ bütün gün o merdivenin tepesinde olmanın verdiği baş dönmesini hissediyordum, müdürün artık bu akrobasiyi yapacak yaşta olmadığını görmesi lazım, ben artık bir delikanlı değilim, bu sıkıntıdan başka, Ne sıkıntısı, Yükseklik nedeniyle baş dönmesi, mide bulantısı çekiyorum, Şimdiye kadar hiçbir zaman bundan yakınmadınız, Şikâyet etmeyi sevmem, Sizin açınızdan iyi bir puan, devam

edin, Yatağa girmeyi düşünüyordum, Yalan, Sadece ayakkabılarımı çıkartmıştım ki, âniden bu kararı aldım, Eğer bir karar aldıysanız, açıklayın o zaman neden bu kararı aldığınızı, Sanıyorum ki ben kararı değil, karar beni aldı, Normal insanlar karar alır, kararlar onları almaz, Çarşamba gecesine kadar ben de böyle düşünüyordum, Ne oldu çarşamba gecesi, Ben de onu anlatıyordum, o tanınmayan kadının dosyası yastığın başucundaki masanın üzerindeydi, sanki ilk defa görüyormuş gibi ona yeniden bakmaya başladım. Ama daha önce de bakmıştınız, Pazartesiden beri evde başka bir şey yapmıyordum, Kararı olgunlaştırıyordunuz, Veya karar beni, Hadi hadi, dönme tekrar bu konuya, Yeniden ayakkabılarımı giydim, üzerime ceketimi ve gabardinimi giyip dışarı çıktım, aklıma kravat takmak dahi gelmedi, Saat kaçtı, On buçuk gibi, Sonra nereye gittin, O tanınmayan kadının doğduğu sokağa, Ne maskatla, Bulunduğu yeri, binayı, evi görmek istiyordum, Sonuçta alınmış bir karar olduğunu kabul ediyorsunuz, tabii ki dolayısıyla bu kararı alanın da siz olduğunu, Hayır bayım, sadece bu kararın varlığını hissediyordum, Bu sorgulamayı yazanlar için şüphe yok ki, mazeret bulmayı çok iyi biliyorsunuz, Bu hak yazıcılarda değil, onlar hukukçuluk yapamaz, Devam et, Bina oradaydı, o kadın camlarında ışık vardı, Kadının evini hissediyorsunuz, Evet, Devamında ne yaptınız, Birkaç dakika orada öylece kalakaldım, Bakarak, Evet bayım bakarak, Sadece bakarak mı, Evet bayım sadece bakarak, Ya sonra, Sonra, hepsi o kadar, Çıkıp, kapısını çalıp soru sormadınız mı, Fikre bakın, aklımın ucundan dahi geçmedi, hem de gecenin o saatinde, Kaçtı saat, On bir buçuk olmuş olsa gerek, Yürüyerek mi gitti-

niz, Evet efendim, Nasıl döndünüz, Yine yürüyerek tabii, Yani şahidiniz yok, Ne şahidi, Kapıyı açan bir insan veya bir tramvay veya otobüs şoförü gibi mesela, Neyin şahidi olacaklardı, Gerçekten o tanınmayan kadının sokağında olup olmadığının, Ne işe yarayacaktı bu şahitlikleri, Bütün bu söylediklerinizin hayal olmadığını kanıtlamaya, Size gerçeği söylüyorum, yalnız ve yalnız gerçeği, sadece gerçeği, yemin etmiş bulunmaktayım, sözüm yeterli olmalı, Belki yeterli olabilirdi, eğer açıklamalarınızın içinde şüpheleri üzerine çekecek bir ayrıntı olmasaydı, Hangi ayrıntı, Kravat, Kravatın ne ilişkisi var bu konuyla, Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'nin hiçbir memuru, kravat takmadan hiçbir tarafa gitmez, imkânsız bu, kendi doğasına aykırı, Şimdi söyledim size kendimde olmadığını, karar tarafından esir alınmıştım, Bu da bir kez daha gösteriyor ki rüyadasınız, Hayır rüya görmüyorum, İkisinden biri, ya kabul edersiniz bu kararı kendi bilincinizle aldığınızı, hatta bu durumda kravat takmadan evden çıkmanızı bile göz ardı edebilirim, ya da hâlâ kararın size hâkim olduğunda dretirseniz, ki bu kravat meselesinden de ciddi, sadece hayal dünyasında yaşadığınızı kabul etmemiz şart, Tekrar ediyorum kararı ben almadım, ben sadece dosyaya baktım, ayakkabılarımı giydim ve çıktım, Bu durumda rüya gördünüz, Hayır rüya görmedim, Bakın, tekrar yatağa yattınız, derin uykuya daldınız ve rüyanızda o tanınmayan kadının evine gittiniz, İsterseniz sokağı tüm ayrıntılarıyla anlatabilirim size, Benim o sokaktan hiç geçmediğimi mi zannediyorsunuz, Binanın nasıl olduğunu anlatabilirim, Hadi hadi, geceleri bütün binalar kara gözüktür, Kara olan kedilerdi, Binalar da, Yani inanmıyor musunuz bana, Hayır,

İğzer sormak mümkünse, niçin, Çünkü savunduklarınız benim gerçeklik anlayışıma ters düşüyor, benim gerçeklik anlayışına girmeyen bir şey gerçek olamaz, Sizce rüya gören beden gerçekse, o bedenin gördüğü rüyanın gerçek olduğuna neden inanmıyorsunuz, Rüya sadece rüya olarak gerçektir, Yani benim tek gerçeğimin bu olduğunu mu söylemek istiyorsunuz, Evet, rüya, yaşadığınız tek gerçek olmuş, Çalışmaya dönebilir miyim, Dönebilirsiniz, yalnız bu burada bitmedi henüz, daha kravat mevzuu da var.

Don José, yok olan boş kayıt belgelerinin soruşturmasından zaferle çıktıktan sonra, kafasında, havalı bir lehçeyle, bu diyalog fantazisini geliştirir, her ne kadar konuşmalarında, altta kalmayan ve alaylı bir tavır var ise de, kurduğu bu hayali sorgulamadan da zaferle çıkar. Kendisinin çok ikna edici bulduğu bu diyalogun yalanlarını, hiçbir vicdan sorgulaması yapmadan ayakta tutuyordu, hatta, tanınmayan kadının dosyasındaki adreste yer alan binaya giren, merdivenleri çıkan, kulağını kapıya dayayan kendisi değilmiş gibi. Yalnız kapının ziline dokunmamıştı, bu noktada söyledikleri doğrudu. Ama o karanlık merdiven boşluğunda, hiç hareketsiz, birkaç dakika durmuştu, içeriden gelen sesleri ayırt etmeye çalışarak, o haliyle bir hırsızla karıştırılacağını dahi düşünmeden. Kundaktaki bir bebeğin ağlamasını duyuyordu, çocuğu olsa gerek, ve onu teskin eden tatlı bir kadın sesi, o mu yoksa. Âniden karşı taraftan bir adam, Bu bebe hiç susmayacak mı. Don José'nin kalbi neredeyse yerinden fırlayacaktı korkudan, ya kapı açılıp adam dışarı çıkarsa, olur ya, Kimsiniz siz, ne arıyorsunuz burada, diye sorsa, Ne mi arıyorum, diye sordu Don José zavallı bir halde, hiçbir şey yapmadan, omuzları dü-

şük, öylece kalakaldı. Şansı vardı ki çocuğun babası, o eski alışkanlıkla yemekten sonra arkadaşlarıyla kahve içmek için dışarı çıkmadı. Şu anda sadece bebeğin ağlamasından başka bir şey duyulmuyordu. Don José, otomata basmadan, karanlıkta dengesini kaybetmemek için duvara sürünerek sol eli tırabzanda, yavaş yavaş dönemeçleri çok keskin merdivenleri inmeye başladı, orta yerde bir başkasının da aynı şekilde, göze görünmez bir halde, sessizce, sağ eli tırabzanda, yukarıya doğru merdivenleri çıkıyor olabileceğini ve kafasıyla göğsüne çarpabileceğini düşündü, vücudu gerildi, nefesi daraldı, ama bu yine de karanlıkta, Merkez Arşiv’de, merdivenin tepesinde örümceklere sürünmek kadar dehşet verici değildi. Bir an için aklına, o kişinin, onu suçüstü yakalayıp, hâlâ devam eden soruşturmaya bunu bir delil olarak sunmak için kendisini takip eden Merkez Arşiv’den birisinin de olabileceği geldi. Bu düşünceler içinde kendini sokağa attığında, dizlerinin bağı çözülmüş, alnı boncuk boncuk terlemişti. Sinirlerim amma gevşek, diyerek kendini toparlamaya çalıştı. Sonra fişek gibi, beyni yönetimi elden kaçırmışçasına bütün yönlere doğru hareket ederek, sanki zaman onu ufaltıyormuş gibi, sağa sola, ileri geri savrularak, o kapının arkasından duyduğu bebek sesinin, otuz altı yıl önceki tanınmayan kadının sesi olduğunu, kendisinin de on dört yaşında, gecenin bu saatlerinde sokaklarda birilerini aramak için hiçbir nedeni olmayan, bir çocuk olduğunu hissetti. Kaldırımında durup sanki o zamana kadar hiç görmemiş gibi sokağa bakmaya başladı. Otuz altı yıl önce sokak lambaları daha loştu, cadde asfaltlanmamıştı, şaseydi, şu köşedeki dükkânın tabelasında, *fast food* yerine ayakkabıcı yazıyordu. Zaman

hareket etmeye başlamıştı, önce yavaş yavaş sonra daha süratli, sanki zorla hoplatılıyordu, yumurtanın içinden çıkmaya çalışır gibi, sokaklar birbirine giriyor, binalar bir gözücüp bir yok oluyor, sanki şekil ve renk değiştirerek sabahın ilk ışıkları gelip onları yerlerine yerleştirmeden buldukları yere dönmek istiyorlardı. Zaman ilk baştan günleri saymaya başlamıştı, şimdi gecikmeyi telafi etmek için kerat cetvelini kullanarak ve iyi bir hesaplamayla Don José eve ulaştığında, yeniden elli yaşındaydı. O ağlayan çocuğa gelince, o sadece bir saatlik bir zaman dilimiydi, bu da gösteriyor ki, zaman, her ne kadar saatler bize tersini ispatlamaya çalışsa da, herkes için aynı değil.

Don José zor bir gece geçirmişti, hele bunu daha kolay olmayan öncekilere ekleyince bu zorluk daha iyi anlaşılıyordu. Kısa gece turu boyunca olağanüstü heyecanlar yaşamış olmasına rağmen, alışkanlığı olduğu üzere nevresimin köşesiyle kulağını kapatır kapatmaz, ilk bakışta her insanın çok derin ve deliksiz diye yorumlayacağı bir uykuya dalıverir. Ansızın, sanki saygısız ve düşüncesiz bir adam omuzlarından tutup sallıyor gibi gözlerini açar. Beklenmedik bir fikir uykusunun ortasında onu derinleştirmeye fırsat vermeden hızla uykusunu böler, bu fikir, o bebeği susturmaya çalışan tatlı kadın sesinin o tanınmayan kadın, o sabbırsız adamın da onun kocası olabileceğiydi, eğer böyleyse bu arayış burada bitmişti, hem de aptalca, daha başlamadan. Bir yandan kederli haklılığın direncine dayanırken sıkıntı boğazını düğümledi, isterdi ki gerçek tarafsız olsun ve ona, Boşver böyle-si senin için daha iyi oldu desin, fakat o boğazını düğümleyen sıkıntı her defasında düğümü daha da sıkarak gerçeğe şunu soru-

yordu, Peki eğer o, şu hayal ettiklerini gerçekleştiremezse ne yapacak, Sanki hiçbir şey olmamış gibi, gazetelerden ünlülerin fotoğraf, haber ve röportajlarını kesip koleksiyon yapmaya devam ederek, şimdiye kadar ne yapıyorsa onu, Zavallı, sanmıyorum ki başarabilsin, Niçin, Çünkü sıkıntı bir defa geldi mi öyle kolay kolay gitmez, O halde başka bir dosya seçip, o insanı aramaya başlasın, Talih seçmez, sunar, o tanınmayan kadının dosyasını buraya getiren o olduğuna göre, sadece talihin karar verme şansı vardır bu konuda, Arşiv tanınmamışlarla dolu, Fakat onlardan birini veya diğerini seçmek için herhangi bir güdü olmadığına göre, bir neden eksikliği var demektir, Sanmıyorum, zannetmiyorum ki talih tarafından yönlendirilmek hayat için doğru bir ölçü olsun, Doğru veya değil, faydalı veya faydasız, onun eline dosyayı tutuşturana, talih, Tabii eğer o kadın aynı kadınsa, Eğer o kadın aynı kadınsa da bu tesadüflerin hepsi, talih, Diğer nedenleri yargılamadan, Kimiz biz, bizim yolumuz boyunca dizili bitmez tükenmez nedenlerin ilkinin bile zor görürken, diğer nedenleri yargılayacak, Ne demek istiyorsun yani, bunun anlamı hâlâ bazı başka şeylerin olabileceği mi, Bazı başka şeyler değil, tümü, Anlamıyorum, O kadar kendimize hayran yaşıyoruz ki, başımızdan geçen şeylerin üzerimizde bıraktığı etkiler ve her an başımızdan geçebilecek şeyler üzerinde durup düşünmüyoruz bile, Bu her an başımızdan geçen şeylerin devamlı değiştiği anlamına mı geliyor, Yalnız devamlı değişmekle kalmayıp, çoğalıyorlar da, bunu anlamak için sadece yaşadığımız iki günü kıyaslamak yeterli, Hiçbir zaman bunun böyle olduğunu düşünmedim, Bunlar öyle şeyler ki sadece sıkıntılar düşünür onları.

Sanki bu konuşma onu ilgilendirmiyor gibi, Don José uyumaya çalışarak, ama bunu başaramadan yatakta dönüyordu. Eğer sesini duyduğum o kadınsa, eğer bütün bunlardan sonra o kadın o kadınsa, yırtıp o lanetli dosyayı bir daha bu konunun üzerinde düşünmeyeceğim. Hayal kırıklığını gidermeye çalıştığının farkındaydı, biliyordu ki her zamanki davranışlarına, her zamanki düşüncelerine geri dönmeye dayanamayacaktı. Sanki gizemli adayı keşfetmek için tam tekneye binmek üzereyken, son anda, hatta bir ayağı içerideyken, birisi elinde bir açık haritayla gelip, Bak değmez bu yolculuğa çıktığına, o senin aramaya çıktığın gizemli ada burada, şu enlemde bu boylamda, limanı ve şehirleri var, dağları ve nehirleri, bütün isimleri ve tarihi geçmişleriyle, sen en iyisi onun kâşifi olmaktan vazgeç. Fakat Don José vazgeçmek istemiyordu, kaybolmuş ufka bakmaya devam ederken, bir anda, kara bir bulutun çekilip güneşin ortaya çıkması gibi kafasında şimdiye kadar düşündüklerinin yanılgılarla dolu olduğu fikri aydınlandı, dosyada sadece iki kayıt olduğunu hatırladı, birisi evlilik diğeri boşanma kayıtları, o binadaki kadın doğrusu ya evli gibiydi, eğer o aynı kadın olsa kayıtlarında yeniden evlilik gözükürdü, gerçi arada bir Genel Arşiv'de de yanlışlıklar olmuyor değildi, ama Don José bunu düşünmek bile istemiyordu.

İçinden gelen dayanılmaz istek karşısında açıklayamayacağı şahsi nedenler ileri sürerek ve yirmi beş yıllık kesintisiz ve sadık çalışma hayatında ilk kez olduğunu hatırlatarak, Don José, işten bir saat önce çıkabilmek için izin ister. Tabii ki Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'nin oldukça kompleksli hiyerarşik ilişkilerini düzenleyen genelgelere uyararak, bu isteğini önce bağlı bulunduğu bölüm şefine bir dilekçeyle bildirir, o da o günkü ruh haline bağlı olarak biraz erken veya geç bu dilekçeyi ilgili müdür muavinine iletir, o ise dilekçeyle talep edilenden çok onun yazılış şeklini incelemekle sorumluymuşcasına, her zaman olduğu gibi bazı kelimeleri çizip başkalarıyla değiştirerek, ayrılmış heceleri birleştirerek ve bazı imlâ işaretleri ekleyerek, hatta bazen onu anlaşılamayacak hale getirerek makama iletir. Muhafızın ise bu

gibi dilekçelere olumlu cevap verip vermeyeceğinin nedenleri ve bunun gerekçeleri ise henüz hiç kimse tarafından, şüphe götürmez bir şekilde ortaya konulamamıştır. Bunun nedenlerini sadece ve sadece kendisi bilir, şimdiye kadar Merkez Arşiv'in hiçbir departmanında ne yazılı ne de sözlü bu konuyla ilgili hiçbir kayda rastlanmamaktadır. Onun verdiği ve vereceği kararları hangi gerekçelere dayanarak aldığı hiçbir zaman bilinemeyecektir, aynen Don José'ye talep ettiği bir saatlik izine rağmen, neye dayanarak sadece yarım saatlik izin verildiğinin bilinemeyeceği gibi. Hayal etmek, bedava bir vehamet, şefin veya müdür muavininin olumsuz bir şekilde etkili olamayacağı veya onu değiştiremeyeceği doğal bir insani hak olduğuna göre, büyük bir ihtimalle, müdürün bu yarım saatlik kesintiyi yaparken bir kez daha onun alt kademelerinde çalışanlara otoritesini gösterme fırsatını kaçırmayıp, karar verme egemenliğinin kendinde olduğunu ispat ettiği kolaylıkla düşünülebilir. Müdür muavini tarafından şefine ve onun arayıcılığıyla kendisine iletilen yarım saatlik izin kararından sonra Don José bir an önce ulaşmayı arzuladığı adrese geç kalmamak için hayatı boyunca çok nadiren yaptığı kendisi için lüks saydığı bir davranışla taksi tutarak tanınmayan kadının evine varır, o sabırsız ve sinirli adamla çalışıyor olduğunu düşünerek, karşılaşmamak için bu saatte geldiği adreste, hiç kimseyi bulamayacağını aklına bile getirmek istememektedir.

Arzuladığı gibi kapıyı açan o adam değildi ne de içeriden sesi duyuluyordu, tahmin ettiği gibi çalışıyor veya yolda olabilir-di, kadın kucağında bebek olmaksızın açmıştı kapıyı. Don José o anda, ister evli, isterse boşanmış olsun karşısındakinin o tanın-

mayan kadın olmadığını ânında anlamıştı. Ne kadar bakımlı olursa olsun, hayat kendisine ne kadar iyi muamele etmiş olursa olsun, bedeninde otuz altı seneyi taşıyan bir insanın yüzünden, sadece yirmi beş yaşına bile ulaşmadığının okunması doğal değildi. Don José o anda, Pardon, yanlış kapıyı çaldım ve şaşırdım, diyerek arkasını dönüp gidebilirdi ancak, mitolojik deyişle Ariadne ipinin ucunu her ne şekilde olursa olsun kaçırmamak için oradan ayrılmadı, belki de, her ne kadar Don José'nin ruhu öyle olmasını istemese de, evde başka birileri de yaşıyordur ve bunlardan biri de onun aradığı insandır, düşüncesiyle cebinden dosyayı çıkartarak, İyi günler hanımefendi, dedi, İyi günler, buyrun, diye karşılık verdi kadın, Ben Nüfus Kayıt Merkez Arşivi memurlarındanım, bu evde doğmuş bir kişinin arşivindeki şüpheli durumu araştırmakla görevliyim, Ne ben ne de kocam bu evde doğduk, sadece üç aylık kızımız bu evde doğdu, ama sanmıyorum ki kayıtlarında bir sorun olsun, Aradığımız kişi otuz altı yaşında bir kadın, Ben yirmi yedi yaşındayım, Tabii aradığımız kişi olamazsınız, isminiz ne, diye sorar Don José, bir anlık sessizlikten sonra kadın ismini söyler. Don José devam ederek, Ne kadar zamandır bu evde yaşıyorsunuz, İki yıl oluyor. Don José tanınmayan kadının ve ana babasının isimlerini okuyarak, Daha önce bu evde yaşayan bu insanları tanıyor musunuz, diye sorar. Kadın, Hayır, hiçbirini tanımayız, kocam bu evi tuttuğunda boştu, biz emlakçıdan kiraladık, Tanıdığımız eski bir kiracı var mı bu binada, Girişte sağdaki kapıda yaşlı bir kadın yaşıyor, duyduğum kadarıyla en eski kiracı o, Sanmıyorum ki o da otuz altı yıldır burada yaşıyor olsun, artık insanlar çok ev değiştiri-

yor, O konuda bir şey söyleyemeyeceğim, siz onu en iyisi kendisine sorun, ayrıca benim içeri girip akşam yemeğini hazırlamam gerekiyor kocam neredeyse gelmek üzeredir, kapıda yabancılarla konuşmamdan hoşlanmaz, Ama ben burada sizinle konuşan herhangi bir adam değilim ki, sadece Nüfus Kayıt Arşivi'nden bana verilen görevi yerine getirmeye çalışan bir memurum, yine de eğer rahatsız ettiysem özür dilerim, der Don José o alçakgönüllü ses tonuyla, Yo, hayır beni rahatsız etmediniz, ama kocam olsaydı mutlaka sizin görev kâğıdınızı görmek isterdi, Buyrun size gösterebilirim, bakın işte bu kimlik Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'nde memur olduğumu gösteriyor, Aa evet, çok güzel, isminiz José, fakat ben görev kâğıdı derken, yaptığınız araştırmayı belirtir bir belgeyi kastetmiştim, Muhafız güvensizlikle karşılaşacağımı düşünemedi, Herkesin bir karakteri var, hele o girişte sağ taraftaki kadın hiç kimseye kapıyı bile açmaz, ama ben öyle değilim, ben insanlarla konuşmayı severim, Çok teşekkür ederim, beni dinleme nezaketi gösterdiğiniz için, Üzgünüm, size yardımcı olamadığım için, Hayır tam tersine, beni aşağıdaki hanımefendiye göndererek ve görev belgesi konusunda uyararak, yardımcı oldunuz, Böyle düşündüğünüze memnun oldum. Bu söyleşi, böyle birkaç dakika daha sürecek gibi gözüküyordu ancak içeriden duyulan bir çocuk ağlamasıyla kesildi. Sizin oğlunuz galiba, dedi Don José, Hayır oğlan değil, kız, size daha önce söylemiştim, diye gülümsedi kadın, Don José de gülümseyerek karşılık verdi ona. Tam o sırada binanın giriş kapısının açıldığı duyuldu ve otomat yandı. Bu benim kocam, onu merdivenleri çıkışından tanırım, diye mırıldandı kadın, Çabuk

gidin, benimle konuştuğunuzu da belli etmeyin. Don José kalakaldı. Sonra, ayaklarının ucuna basarak, gürültü yapmadan ama süratle katın merdiven boşluğuna çıktı, kalbi sanki tehlikeli bir macera yaşıyormuş gibi atarak duvara yaslanıp hareketsiz beklemeye başladı, adamın kararlı adımları büyüyerek yaklaşıyordu. Zili çaldı, kapının açılıp kapanma aralığında hâlâ kızın ağlaması duyuluyordu, sonra sessizlik merdiven boşluğunu doldurdu. Bir dakika kadar sonra da otomat söndü. O anda Don José kadınla gerçekleştirdiği diyalog sırasında, ikisinden birinin sanki öbüründen bir şey saklıyormuş gibi olduğunu hissetmeye başlamıştı, sanki binanın içinde birisi öbürüne suç ortaklığında bulunmuştu. Suç ortaklığı mı, neden, niçin, diye kendine sordu, doğrusu ya nedense kadın da daha ilk kelimelerden sonra sönen otomatı bir daha yakmamıştı. Sonunda, önce yavaş yavaş, daha sonra hızlı adımlarla merdiveni inmeye başladı, sadece giriş katındaki kapının önünden geçerken, içeriden gelen seslere kulak kabartarak biraz yavaşladı, radyoya benzer, uzaktan bir ses duyuluyordu. Zili çalmayı düşünmedi bile, araştırmasını hafta sonuna bırakmıştı, cumartesi veya pazar günü, hem de elinde görevli olduğunu belirtir bir belgeyle gelecekti, böylece bugünkü gibi hazırlıksız yakalanmazdı. Öyle bir belgeyle gelecekti ki, hiç kimse resmi yetkisinden şüphelenemeyecekti. Tabii ki sahte, fakat böylece, üzerinde resmi mühür ve imzayla, hiç kimse araştırmasını derinleştirmesini engelleyemeyecekti. Müdürün imzasına gelince, bu konuda kendini çok sakin hissediyordu, bir defa, giriş katındaki yaşlı kadının muhafızın o açmış çiçeğe benzeyen imzasını hayatı boyunca görmediği kesindi, ayrıca süsleme

sanatı üzerindeki fantazileri düşünülecek olursa, onu kolayca taklit edememesi için hiçbir neden yoktu. Eğer bu sefer her şey yolunda giderse, ki bundan şüphe duymuyordu, bu belgeyi gelecekte araştırmalarında karşılaşacağı tüm zorlukları aşmada da kullanacaktı, çünkü o, bu araştırmanın o giriş katındaki kadınla sona ermeyeceğini biliyordu, tabii onun tanınmayan kadının ailesinin orada yaşadığı zamandan kaldığını varsayarak. Belki de aynı zamanda o binada yaşamış olsalar da, çok iyi komşulukları olmadığından, şehrin başka bir mahallesinde veya ülkenin veya dünyanın başka bir semtine taşındıkları gün, tabii ki taşınma tarihinin de eksikliğine bağlı olarak, kadının zihninde, sadece silik bir hatıra olarak kalmış da olabilirdi, nereye gittiklerini hatırlamaksızın. Endişeyle bunları düşünüyordu yolda yürürken. Halbuki onun koleksiyonundaki ünlüler, dünyanın neresine giderlerse gitsinler daima peşlerinde, onları takip eden, bir fotoğraf veya bir soru için onların izlerini süren gazeteciler olur, ama sokaktaki insanı kimse hatırlamaz, kimse onunla ilgilenmez, hiç kimse onun gerçekten ne yaptığını merak etmez, ne de ne düşündüğünü, ne duyduğunu, bunun tersinin olduğu zamanlar ise hep kandırmacadır. Eğer tanınmayan kadın yurtdışına gittiyse, işte o zaman ona ulaşması imkânsızdır, onun için ölmüş sayılır. İşte o zaman bu hikâye burada biter, diye mırıldanır Don José, fakat sonra bunun böyle olmayacağına ikna etmek ister kendini, Gitmekle arkasında bir hayat bırakacaktır, belki kısa bir hayat, dört yıl beş yıl, dağha az, veya on beş yirmi yıl veya bir birliktelik, bir endişe, bir hayal kırıklığı, birkaç gülümseme, birkaç gözyaşı, ilk bakışta herkese göre aynı, ama herkes için değişik ve her daim

değişen duygular. Gidebileceğim her yere gideceğim, dedi Don José, onu söyleyenin kendisi olduğundan şüphe edilecek bir soğukkanlılıkla. Sanki düşündüklerinden çıkarılacak sonuç buymuş gibi. Bir kırtasiyeciyeye girerek, dosya kâğıdı ve çift çizgili bir defter aldı, hani şu çocukların okumayı öğrendikçe okuduklarını düzgünce yazmak için kullandıklarından.

Sahte görev kâğıdını düzenlemek çok vaktini almadı. Yirmi beş yıldır yaptırımcı müdür muavinleri ve kaprisli şeflerin baskısı altında kaligrafi pratiği son derece gelişmişti, harf ayrımlarına tamamen hâkimdi, düz çizgilerde olduğu kadar, eğik ve virajlı çizgilerde de duraksamasız kararlılığı kesindi, verdiği kalınlık ve akıcılık derecesindeki mükemmellik, bir nosyon gösterisiydi, bütün bu özelliklerini, bu belgeyi hazırlamakta bir araya getirince, en şüphecilerin, en güçlü büyütle bile baksalar hiçbir kusur bulamayacakları bir belge ortaya çıkmıştı. Tek delil, gözükmeyen ter lekeleri idi, böyle olmasına rağmen, eğer bir analize tabi tutulsa dahi, bunun o kadar önemi yoktu. Mahkemelik olup da, bir grafologtan inceleme bile istenecek olsa, bu uzman dahi, Merkez Arşiv Müdürü'ne iki şahit önünde yazdırılan el yazısıyla, bu belgedeki yazının aynı kişiye ait olduğunu, hâkim önünde yemin ederek açıklardı. Eğer görev kâğıdının tashihihinin, stilinin, vurgusunun adı geçen şahsa ait olup olmadığı konusunda bir psikoloğa dahi başvurulsa, o da ifadesinde bahsi geçen yazının failinin, sert bir karaktere sahip, hiç kimseye açık vermeyecek yapıda, haklılığından emin, diğerlerinin fikirlerine kulak asmayan, aşırı derecede otoriteye sahip bir şahıs olduğunu açıklardı. Hatta bir çocuk, Bana verilen yetkilere dayanarak ve

meslek andı altında uygular, savunur ve bilginize sunarım ki, Nüfus Kayıt Merkez Arşivi Müdürü ünvanıyla, bu belgeyi görüp okuyacak, resmi ve gayri resmi, sivil ve askeri her türlü şahıs ve topluluğa, kendi yazım ve imzama duyururum ki, Yönettiğim Merkez Arşiv saflarında, hüküm ve idarem altında yazıcı olarak görev yapan, falanca şahıs, doğrudan benden aldığı emirle, bu şehirde doğmuş, falancadan olma, filancanın kızı, feşmekân hanım hakkında ve onun şimdiki, geçmişteki ve gelecekteki ikametgâhı ile ilgili olarak akla gelebilecek her türlü araştırmayı yapmaya yetkili olup, bu araştırma sürdüğü müddetçe, sadece bu belgeyle ve sadece bu iş için, benim sahip olduğum yasal güce sahiptir, Hizmetinde olduğumuz Nüfus Kayıt Merkez Arşivi ve şahsi kararım, bunu böyle gerektirdiğinden, uygulamanızı rica ederim, satırlarından oluşan bu belgeyi okuyacak olsa, koşarak annesinin arkasında saklanır ve sorardı, Sadece basit bir yazıcı olan şu Don José, üzerindeki doğal pasiflikle, geleneklere uygun yapısıyla, nasıl olur da kafasından, elinde hiçbir örnek olmaksızın ve Merkez Arşiv'deki, şimdiye kadar yazılmış görev belgelerini okumaksızın, böyle despot bir yazıyı kaleme alabilir. Bu ürkmüş çocuğun hayatı anlayabilmek için daha çok ekmek yemesi gerekiyordu, o zaman fırsatı gelince, uysalların bile sadece bir görev kâğıdına yazılan birkaç satırda dahi olsa, haşin ve burnubüyük olabileceklerine bu kadar şaşırılmazdı. Onlar, sanki özür diler gibi, Onu yazan ben değilim diyerek, kendilerini kandırıcaklardır, öbür kişiliğin arkasına saklanarak, fakat gerçekte, hissedilsin veya hissedilmesin, onların içlerinde taşıdıkları, vahşilik olmasa da, haşinlik ve burnubüyüküktür. Böyle olmasına karşı-

lık, şimdye kadar yaptıklarından gördüğümüz kadarıyla, Don José'nin bu belgeyle bundan sonra yapabileceklerinin de dünyaya ciddi bir zarar getirmeyeceği açıktır. Biz yine de geçici olarak, açıklamalarda bulunarak, iyi ya da kötü açıdan olsun onu yargılamayı şimdilik bir kenara bırakalım.

Cumartesi günü, temiz ve ütülü gömleğini, en iyi takım elbisesini giyerek ve aşağı yukarı giydiklerine uyum sağlayan bir kravat takarak, görev belgesini de iç cebine düzgünce yerleştirdikten sonra, Don José kapının önünden bir taksi tutar. Zaman kazanmak için değil, sadece o giriş katındaki kadının karşısına, yağdı yağacak gözüken yağmurdan ıslanıp da, paçaları çamurlu, kulaklarından sular süzülerek çıkıp, daha lafa başlamadan kapının yüzüne kapanmasını engellemek için. O yaşlı kadının kendini nasıl karşılayacağını, onun üzerinde ne gibi bir etki yaratacağını aklında canlandırmaya çalışırken heyecanlanıyordu, ona hep menfi tarafından bakıyordu, bazen insanların karakterlerine bağlı olarak, bu tür belgeleri okuduktan sonra kendi özel hayatlarına müdahale ediliyormuş gibi ters bir tepki gösterdiklerini de düşünüyordu, inşallah bu sefer böyle olmazdı. Belki de bu belgede çok gaddar ve ukala deyimler kullanmıştı. Hiç şüphesiz bunu, kaligrafide olduğu kadar, ifadede de muhafazakârın karakterine sadık kalmak için yapmıştı, herkesin de bildiği üzere, sinek her zaman sirkeyle uzaklaştırılamadığı gibi, balla da yakalanamayabilirdi. Göreceğiz bakalım, diye soluklandı. Gördüğü ilk şey, tabii içeriden gelen, Kimsiniz, sizi kim gönderdi, benim ne alakam var bu işle, gibi soruları cevaplandırdıktan sonra, o giriş katında sağ tarafta yaşayan kadının, tahmin ettiği kadar yaşlı ol-

madığıydı, o, gözleri çakmak çakmak, burnu iri, ađđı dar ama keskin yaşlılardan değildi, onun sadece elli küsür yaşlarında olduğu yüzündeki kırışıklıklardan değil, gıdısının biraz sarkmış olmasından fark ediliyordu. Kadın kapıyı aralamıştı, devamlı komşuların sorunlarının onu ilgilendirmediğini tekrarlayıp duruyordu, tabii bunda Don José'nin hatalı bir şekilde, ikinci katta yaşamış bir komşuyla ilgili soruları olacağını söyleyerek lafa başlamasının da etkisi vardı. Ama nihayet, tanınmayan kadının adını söyleyince, kapı biraz daha aralanmıştı, Bu hanımı tanıyor musunuz, diye sordu Don José, Evet, vakti zamanında tanıdım, diye cevapladı kadın, O hanım hakkında birkaç sorum olacaktı, Ama kimsiniz siz, Daha önce de söylediğim gibi, Nüfus Kayıt Merkez Arşivi tarafından imzalanmış bir görev belgesine sahibim, Ben evimde rahatsız edilmek istemiyorum, Ama bu gibi durumlarda resmi görevliye yardımcı olma mecburiyeti var, Ne gibi durumlarda, Nüfus kayıtlarındaki şaibeli durumların giderilmesi konusunda, Neden kendisine sormuyorsunuz peki, Onun şimdiki adresini bilmiyoruz, eğer siz biliyorsanız söyleyin, sizi daha fazla rahatsız etmeyelim, Eğer yanılmıyorsam otuz yıl kadar oluyor onun hakkında bir haber almayı, O zaman çocuktan tabii ki, Evet, kelimenin tam anlamıyla, diyerek, kadın sanki söyleyeceklerini bitirmiş gibi kapıyı kapatmaya çalışır, fakat Don José yılmadan, her şeyi kaybetmek pahasına, cebinden görev belgesini çıkartır, tehditkâr bir davranışla kadına doğru uzatarak sanki emir veriyormuş gibi, Okuyun, der, kadın kafasını sallayarak, Okumam, beni ilgilendiren bir konu değil ki, Eğer okumamakta direnirseniz, beni polisle gelmek zorunda bırakırsı-

nız ki bu sizin için hiç de iyi olmaz. Bunun üzerine kadın antrenin ışığını yakar, boynunda asılı olan gözlüklerini taktıktan sonra belgeyi okumaya başlar. Kâğıdı geri verirken kapıyı açarak, En iyisi içeri girin, karşıdakiler kapının arkasından bizi dinliyorlardır. Sadece bu davranış şekliyle de olsa, Don José düelloyu kazandığını hissediyordu. Tam açık bir şekilde olmasa da bu hayatında kazandığı ilk zaferdi, sahte bir zafer dahi olsa. Yenileni küçük düşürmeye tenezzül etmeyecek bir büyüklükte muzaffer olanların resmi geçidindeki gibi olmasa da, önemliliği hissedilecek bir havayla içeri girer.

Kadın çok titiz bir şekilde temizlenip düzenlendiği belli olan, geçmiş zamanların zevkine göre döşenmiş küçük bir odaya alır onu. Bir koltuk gösterir ve kendisi de bir başkasına oturarak, kendisine soru sorulmasına fırsat vermeksizin konuşmaya başlar, Ben onun vaftiz annesiyim, Don José, bu hariç her şeyi bekleyebilirdi, donakaldı. Oraya sanki görevini yerine getirmek için gelmiş bir memur gibi davranmaya, kadının onda hiçbir şahsi ilgi uyandırdığını sezmemesi için kendisini kontrol etmeye çalışıyordu. Cebinden yavaşça dosyayı çıkartarak, belli etmeden orada yazılı isimleri ezberlemeye çalışıyordu, Tabii eşiniz de vaftiz babasıydı, Evet, Onunla da konuşabilir miyim, Ben dulum, Ah, pardon. Bu fark etmez gibilerden yaptığı jeste rağmen, içinden derin bir nefes almıştı, çünkü böylece olayın üstüne gidip ortalığı karıştıracak insan sayısı çoğalmamıştı. Kadın devam ederek, Onlarla çok iyi geçinirdik, ailesiyle demek istiyorum, onlar bize, biz onlara çok yakın dost olmuştuk, bu nedenle kızları doğunca bizden onun vaftiz ailesi olmamızı istediler, Bu evden taşındık-

larında o kaç yaşındaydı, Sanıyorum sekizine girmek üzereydi, Daha önce otuz yıldır bir haber almıyorum demiştiniz, Evet öyle, Lütfen daha net açıklayın, Taşındıklarından bir müddet sonra ondan bir kart aldım, Kimden, Kızıdan, Ne diyordu, Özel hiçbir şey, sekiz yaşındaki bir çocuğun, birkaç kelimeyle, vaftiz annesine gönderdiği bir kart, Onu hâlâ saklıyor musunuz, Hayır, Ailesi hiçbir zaman yazmadı mı, Hayır, Garip değil mi, Hayır, Niçin, Onlar özel konular, sır onlar, açıklamak için değil, Nüfus Kayıt Merkez Arşivi için bu konularda sır söz konusu olamaz, Kadın tüm dikkatiyle ona bakarak, Kimsiniz siz, Biraz önce size gösterdim, Orada sadece Don José olduğunuz yazıyor, Evet, ben Don José, Siz bana istediğiniz soruları sorarsınız da ben size hiçbir soru soramaz mıyım, Sorgulamak için mi, buna sadece Merkez Arşiv üst kademe yöneticileri yetkilidir, Siz mutlu bir insan mısınız, sır saklayabilir misiniz, Sanmıyorum ki sadece sır saklamayla mutlu olunabilsin, Siz mutlu musunuz, Bunun ne alakası var, daha önceden söyledim, beni sadece üstlerim sorgulayabilir, Sırlarınız var mı, Cevaplamayacağım, Ama ben sizin her sorunuzu cevaplamak zorundayım öyle mi, Sizin yararınıza olur, Ne istiyorsun ki, ne söyleyeyim, Özel konuların neler olduğunu, Kadın elini alınına koyup başını eğer, gözkapakları kaymıştır, onları açmadan anlatmaya başlar, Kızın annesi kocasıyla yakın ilişkim olduğundan şüpheleniyordu, Doğru muydu, Doğruydum, hem de epey zaman oluyordu, Onun için mi taşındılar, Evet, Kadın gözlerini açarak sordu, Hoşunuza gitti mi benim sırrım, Beni onlardan sadece aradığım insanla ilgili olanları alakadar eder, hem zaten diğerleri için yetkili değilim, O halde daha

sonra ne olduğunu öğrenmek istemiyor musunuz, Yasal olarak hayır, Peki özel olarak, Beni diğer insanların özel hayatları ilgilendirmez, dedi Don José, dolabında yüz kırk küsur insanın özel hayatını arşivlediğini hatırlamaksızın, ve devam etti, ama dul olduğunuza göre, açıklasanız da olaya önemli bir değişiklik getirmez, İyi bir hafızanız var, Bu, Nüfus Kayıt Merkez Arşivi memuru olmak için ön koşul sayılır, mesela benim müdürüm, bilginiz olsun diye söylüyorum, o, bütün isimleri soyadlarıyla beraber kafasından sayar, Peki ne işe yarar bu, Muhafızın beyni sanki Merkez Arşiv'in ikinci kopyası gibidir, Hiçbir şey anlamıyorum, O sadece tüm isim ve soyadlarının dizinini yapmakla kalmaz, onun beyni sadece şimdi yaşayanların veya ölmüşlerin isimlerini bilmekle kalmayıp, bundan sonra doğacaklara da ne isim takılacağını bilir, Sanırım siz muhafızdan daha çok şey biliyorsunuz, Akla bile getirilemez, ben onunla karşılaştığımda onun yanında hiçbir şey sayılırım, onun içindir ki o müdür, ben onun yazıcısıyım, İkiniz de benim ismimi biliyorsunuz, Evet doğru, Ama o benim ismimden daha fazlasını bilmiyor, Bu konuda haklısınız, yalnız onunla benim aramdaki fark, o sizin adınızı bana bu görev verilmeden önce de biliyordu, bense bana bu görev verildikten sonra öğrendim, Ve bir zıplamayla önüne geçtiniz, burada benim evimde, bakıyor musun yüzüme, duyuyor musun sana kocamı aldattım dediğimi ve o, şu bütün yıllar boyunca sadece size söylediğim şey bu, daha neye ihtiyacın var inanmak için, müdürünün senin yanında hiçbir şey bilmez biri olduğuna, Lütfen bunu söylemeyin, uygun değil, Daha başka sorunuz var mı, Ne sorusu, Mesela, kocamı aldattıktan sonra hâlâ

evliliğimde mutlu oldum mu sorusu, Bu araştırmayı ilgilendir-
meyen bir konu, Her Şey ilgilendirir, nasıl bütün isimler sizin
mdrnz ilgilendiriyorsa, herhangi bir insanın araştırması da
bütün araştırmaları ilgilendirir, Siz çok biliyorsunuz, Tabii ki,
Çünkü çok yaşadım ben, Ben elli yaşındayım sizin karşınızda
hiçbir Şey bilmiyor sayılırım, Tahmin edemezsiniz elliyle altmış
arasında neler öğreniyor insan, Bu mu sizin yaşınız, Biraz daha
fazla, Peki mutlu oldunuz mu o olaydan sonra, Bakıyorum da il-
gilenmeye başladınız, İnsanların hayatlarıyla ilgili az çok bilgi
sahibiyimdir, Mdrnz gibi, muhafız gibi, Evet yle diyelim,
Affedilip edilmediğimi mi öğrenmek istiyorsunuz, Affedildiniz,
Evet oğ kez olduğu gibi, insanlar birbirinizi affedin, dendiği
gibi, O tanınmış söz öyle değil, insanlar birbirinizi sevin, Fark
etmez hepsi aynı, affedilir sevildiği için, sevilir affedildiği için,
siz daha ocuk sayılırsınız öğrenmeniz gereken çok Şey var, G-
ryorum ki evet, Evli misiniz, Hayır, Şimdiye kadar hiçbir ka-
dınla yaşamadınız mı, Yaşamak, o kastettiğiniz yaşamaksa, ha-
yır yaşamadım, Sadece geçici ilişkiler mi kurdunuz, O bile de-
ėil, yalnız yaşıyorum, ihtiyaç ne zaman sıkıştırsa herkes gibi,
deyerek yapıyorum, Farkında mısınız sorularıma cevap verdi-
ėinizin, Evet, ama artık önemli değil, bakarsınız böylece ben de
ğrenirim, Size bir Şey anlatacağım, Buyrun, nce Şunu sora-
yım, bir evlilik kaç kişiden oluşur, İki, bir erkek ve bir kadın,
Hayır efendim, bir evlilik üç kişiden oluşur, birisi kadın, birisi
erkek, öbürü de, ki o en önemlisi, bu kadınla bu erkeğin birlikte
oluşturdukları üçüncü kişilik, Hiçbir zaman bu konuda böyle d-
şnmemiştim, Eğer eşlerden biri öbürünü aldatacak olsa, bundan

en büyük darbeyi yiyen, öbür eş değil, öteki, ne kadar inanılmayacak gibi de olsa, o üçüncü şahıs, yani eşlerin oluşturduğu kişilik, ne birinin ne de ötekinin, ikisinin birlikte oluşturduğu birlik, Sizce gerçekten bu iki kişiden oluşan biriyle yaşanabilir mi, bana bazen kendimle birlikte yaşamak bile zor geliyor, Evliliklerde en olağan şey, erkek veya kadın olsun veya her ikisi de birlikte olsun, yıkmaya çalışılan tek şey o kişilik, her ne pahasına olursa olsun yıkılmadan ayakta kalmaya direnen de yine o, Bu benim için karışık bir aritmetik problemi gibi, Bir kadın bulun evlenin, o zaman bana anlatırsınız, Benim zamanım doluyor, Siz en iyisi hiç kimseyle iddiaya tutuşmayın, bu mücadelenizin veya ne bileyim nasıl diyorsanız siz, onun, sonuna geldiğinizde neyle karşılaşacağınız konusunda, Bu aydınlatmak için beni görevlendirdikleri şaibeler benim değil, onlar Merkez Arşiv'in şaibeleri, Sorması ayıp olmazsa, ne gibi şaibeler bunlar, Cevaplandıramayacağım, bunlar resmi sır, Bakıyorum da sizin sırlarla aranız pek iyi değil, Bu çok doğru, diyerek kafasını salladı Don José, hiçbir şey öğrenemediğini ve birazdan, geldiği gibi, yeni bir bilgiye sahip olamadan, gideceğini düşünüyordu.

Kadın onu süzerek inceledikten sonra sordu, Ne zamandan beri bu araştırmayı sürdürüyorsunuz, Şahsım için konuşacak olursam, bugün başladım, ama elim boş döndüğümü görünce, muhafız çok sinirlenecek o çok sabırsız biri, Bu çok büyük bir haksızlık olur, sizin gibi cumartesi gününü işi için feda eden bir memura, Yapacak başka bir işim yoktu, belki araştırmayı biraz ilerletirim diye düşünmüştüm, Görüldüğü kadarıyla pek ilerletemediniz, Düşünmem lazım, Müdürünüze akıl danışın, onun için

müdür o, Siz onu tanımıyorsunuz, o hiç kimsenin kendisine bir şey sormasına izin vermez, sadece emreder hepsi o kadar, Peki şimdi, Dedim ya düşünmem lazım, Düşünün o zaman, Gerçekten siz hiçbir şey bilmiyor musunuz, onların nereye gittikleri hakkında, o aldığınız kartta hiçbir adres yazmıyor muydu, Doğru, yazıyor, ama şu anda o kart elimizde değil, Cevap vermediniz mi o karta, Hayır, Niçin, Öldürmekle ölmek arasında, öldürmeyi tercih ettim, anlıyorsunuz ne demek istediğimi değil mi, Evet, ama ben çıkmaz bir sokaktayım, Belki de değil, Ne demek istiyorsunuz, Bir kalem verin bir de kâğıt parçası, Elleri titreyerek Don José bir kalem uzatır, Buraya yazabilirsiniz, bu fişin arkasına o sadece bir kopya, der, Kadın gözlüklerini takıp, birkaç kelime yazarak, bu adres değil, sadece vaftiz evlatlığımın buradan taşındıkları zaman hâlâ gitmekte olduğu okulun bulunduğu sokağın adı, belki oradan bir şeyler bulabilirsiniz, eğer hâlâ okul oradaysa, der. İkilemli bir ruh hali içinde, Don José şahsına yapılmış bir iyilikle resmi bir işi sanki çok fazla uzatıyormuş gibilerden bir tavır takınarak, İlginize teşekkür ederim ama anlayamıyorum, herhangi küçük bir bilginin dahi bizim için ne kadar hayati önemi olduğunu bildiğiniz halde okulun adresini vermekte neden bu kadar geciktiğinizi, O kadar da abartmayın, Bütün bunlara rağmen, Nüfus Kayıt Merkez Arşivi ve kendi adıma size şükranlarımı sunarım, ama hâlâ bu adresi vermekte neden bu kadar geciktiğinizi anlayamıyorum, Bunun nedeni çok açık, konuşacak hiç kimsem yok. Don José kadına, kadın Don José'ye bakakalmışlardı, gözlerin anlattıklarını kelimelerle açıklamaya gerek yoktu, uzunca bir sessizlikten sonra tek önemli olan Don José'nin söylediği, Benim de, kelimesi oldu. Bunun üzerine ka-

dın koltuktan kalkıp, arkasındaki kitaplıktan albüme benzer bir kitap çekiverdi. Bana fotoğraflarını gösterecek, diye düşündü Don José. Kadın, albüme hızla göz gezdirerek bir fotoğrafta durdu, dört köşesinden sayfaya, kâğıttan dantelle yapıştırılmış resmi çıkartarak, Buyrun, sizin olsun, kızın bendeki tek fotoğrafı, ama babasının da fotoğrafı var mı diye sormayın, Sormayacağım. Don José elini uzatarak, o siyah beyaz, sekiz veya dokuz yaşlarındaki, soluk yüzlü, kaşlarının hizasındaki perçem altından ciddi bakışlı, gülmek isteyip de gülememiş bir yüz ifadesi olan kızın resmini alıp bakakaldı. Duygulanmış kalbi, gözlerinden yaşlar süzülüğünü hissediyordu. O arşiv memuruna hiç benzemiyorsunuz, dedi kadın, Tek olduğum şey o, diye cevapladı Don José, Bir fincan kahve ister misiniz, İyi gelir sanırım.

Çok az şey konuştular kahvelerini içerken, sadece çiğnedikleri bisküvinin sesi duyuluyordu, zaman ne kadar çabuk geçmişti, neredeyse hava kararmak üzereydi, oysaki buraya geldiğinde sabahtı fakat sanıyorum yaşamdan konuştukları için zaman böylesine çabuk geçmişti, kendi yaşamlarından veya hayattan, her zaman olduğu gibi, ne zaman kendimizi koyversek, konuştuğumuz konu ne kadar önemli olursa olsun, hep kendimizi hayattan konuşurken yakalarız. Kahve bitti, kelimeler de bitmişti, Don José kalktı ve, Gitmem gerek, dedi, resim ve okul adresi için minnettarlığını belirterek. Kadın, Bir daha yolunuz bu taraflara düşerse, diyerek kapıya kadar ona eşlik edip, vedalaşmak için elini uzattı. Don José, geçmiş zamanların süvarileri gibi teşekkür ederek, elini dudaklarına götürdü. Kadın kurnazca bir ses tonuyla, Onun ismini telefon rehberinden aramak kötü bir fikir olmasa gerek, dedi.

Bu öyle sert bir darbe olmuştu ki Don José nereye gideceğini şaşırılmış ayaklarıyla sokakta yürürken kendini sıırıslıklam eden o ince fakat sık yağmurun farkına bile varamamıştı. Kulaklarında, yaşlı kadının o kurnaz tavrıyla söylediği, Onun ismini telefon rehberinden aramak kötü bir fikir olmasa gerek, lafı çınılıyordu. Tek tek düşünöldüğünde, en alıngan kızı bile gocundurmayacak kelimeler sanki en acımasız hakaret kelimeleri olmuşlardı, özellikle belli bir noktadan sonra çok zengin duygusallıklarla dolu diyalogdaki saflığının, tüm konuşma boyunca, büyük bir soğukkanlılıkla o kadın tarafından gizlendiğini hissediyordu, nasıl olurdu da Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'nin bir memuru, bu herkesin düşünebileceği ve kolayca ulaşabileceği şeyi aklının ucuna bile getiremezdi, bu araştırmanın gerçeklerden ne kadar uzak ol-

duđu ve ardında bir Őey sakladığı nasıl da kolayca ortaya çıkıvermiŐti. Őapkasız ve Őemsiyesiz, suratında yađmurun darbelerini hissederek, kafasının içinde gidip gelen dűŐüncelerle, yıpranmıŐ ve ŐaŐkın ilerlerken, yavaŐ yavaŐ beyninin ortasından baŐlayarak iinin açıldığını ve ferahladığını sezdi. Dođrusu ya nasıl olup da Őimdiye kadar rehberden onun adres ve telefon numarasını aramadığına hâlâ ŐaŐıyordu. İlk tepkisi onun adresini aramak olmaydı, bir dakikadan sonra daha kısa bir sűrede onun telefonuna ulaŐabilirdi, sonra, ona telefon ederek, nűfus kayıtlarındaki bir yanlıŐılıđın dűzeltilmesi için aradığını, ama onun ceza ۆdememesi için konuyu dıŐarıda buluŐup kendisine anlatmasının daha hayırlı olacađını belirterek bir randevu alabilirdi, daha sonra, onun ۆzerinde biraz daha gűven yarattığında, ondan hayatını anlatmasını isteyebilirdi. Ama bۆyle olmadı, bilinçaltı sırları ve psikolojik sanatlar açısından oldukça yetersiz olduđundan bir yere ulaŐamayacađını o da anlamıŐtı. Bir avcı dűŐűnelim, diyordu kendi kendine, dűŐűnelim, av ekipmanını, tűfeđini, kartuŐlarını, sefer-tasını, su matarasını, avlarını koyacađı ađ torbasını bűyűk bir titizlikle hazırlayıp ve avcı botlarını giyip, kۆpekleriyle, kararlı, maceralarla dolu uzunca bir gűn yaŐayacađını dűŐűnerek evden çıksın ve daha kۆŐeyi dۆner dۆnmez, vurulmaya hazır, ne kadar ateŐ edersen et, uçarak dۆnűp dolaŐmalarına rađmen, oradan uzaklaŐmayan, kۆpeklerin bile sűrprizle karŐılaŐıp Őimdiye kadar gۆkyűzűnden bu kadar av yađdıđını hiçbir zaman gۆrmedikleri bir keklik sűrűsűyle karŐılaŐsın. Tahayyűl edebiliyor musunuz, hiç uđraŐmadan, bu kadar kolay, keklikleri namlusunun ucunda gۆren avcının tepkisini, diye soruyordu kendi kendisine Don Jo-

sé ve herkesin kolayca cevaplandırabileceğini sandığı gibi, hiçbir şey, diye cevaplayarak. Aynı o avcı gibi hissediyorum kendimi, dedi. Ava gitmesindeki amacın, çıkması gerektiğini zannettiği dağa çıkmak, yürümesi gerektiğini zannettiği yöne yürümek, dalın arkasında senden habersiz avı, kendini hissettirmeden avlamak, yani asıl amaç, aramak, bulmak, uzun uzun yürümek, yoksa köşeyi dönünce onunla karşılaşmak değil. Kafasında çok açık ve net bir şekilde biçimlenmişti bu düşünce. Etrafında yağmurun sıklığından oluşan bulutun içinde, âniden yanan bir sokak lambasının ışığıyla, kaldırımın orta yerinde durdu, o yaşlı kadın için düşündüklerinden ötürü kendini üzgün hissediyordu, ona minnet borçlu olmalıydı, verdiği resim ve okul adresi için. Onu tekrar ziyaret etmeliydi, o da zaten, bir daha yolunuz bu tarafa düşerse, diye gerisini tamamlamadan havada bıraktığı cümleyle, aslında onu tekrar görmek istediğini belirtmişti. Kendi kendine söz verdi, bu günlerden birinde geri dönüp kapısını çalacaktı, ona tanınmayan kadını rehberden aramamasının gerçek nedenlerini söyleyecekti. Tabii bu, onun gerçekten Merkez Arşiv tarafından aranmadığını ortaya koyması ve görev belgesinin sahteliğini kabul etmesi anlamına geliyordu, hepsinin kendi fikri olduğunu açıklaması demekti. Tabii bunun kaçınılmaz sonucu olarak geri kalan her şey konuşulacaktı. Geri kalanlar, ünlüler koleksiyonu, yükseklik korkusu, kararan dosyalar, örümcek ağları, canlıların tekdüze rafları, ölü raflarının kaosları, küfler, toz, hayal kırıklığı ve o öbürlerine karışarak gelen dosya. Niçin unutmuyorlardı o kadını, onun adını, burada taşıdığım kızın adını, diye hatırladı, bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyor olmasa çıkar-

tıp bakacaktı resime. Eğer bir gün Merkez Arşiv'in iinin nasıl olduğunu birisine anlatacak olsa, o insan, giriş katı sağ kapıdaki kadın olacaktı. Bu zamanın hallededeği bir olay, dedi Don Jos . İşte her şeyi halleden zaman o anda, onu evinin yakınına kadar götürecek otobüsü ayağına getirmişti, ii ıslak insan doluydu, yaşları ve şekilleri değişik insan, kimileri genç, kimileri yaşlı, birisi burada, öbürü orada kadın ve erkekler. Nüfus Kayıt Merkez Arşivi onların hepsini tanıyordu, isimlerinin ne olduğunu biliyordu, kimden, nerede doğduklarını, her günü onlara bir bir ekliyor ve eklemekten vazgeçiyordu, şu kadın, mesela, gözleri kapalı, kafası cama yaslı, otuz beş otuz altı yaşlarında olsa gerek, bu tahmin, hayal gücünü kanatlandırmaya yeterli olmuştu, Don Jos 'nin, ya bu kadınsa o aradığım, yok canım imk nsız böyle bir raslantı hayatta olmaz, yaşam tanınmayan insanlarla dolu, insan kendine h kim olmalı, öyle her önüne gelene dosyayı cebinden çıkartıp, Sizin aradığım insan olup olmadığınızı merak ediyorum da, isminizi öğrenebilir miyim, diye sorabilir mi, olmaz öyle şey. İki durak sonra kadın indi, kaldırımında otobüsün geçmesini bekliyordu, herhalde karşı kaldırıma geçecekti, kadın şemsiye taşımadığı için yüzünü camın buğulu olmasına rağmen tam karşıdan görüyordu, öyle bir an oldu ki, otobüs kalkmakta gecikmiş, kadın kafasını kaldırmış, bakışları birbirleriyle buluşmuştu. Otobüs hareket edene kadar ve hatta hareket edip de birbirlerini gremeyene kadar gözlerini birbirlerinden ayırmamışlardı, Don Jos  boynunu uzatıp kafasını çevirerek, kadın caddeden onu takip ederek birbirlerine bakakalmışlardı. Kadın macera uğruna, Kim bu, diye sorarken, Don Jos , Acaba o mu, diye cevaplıyor-

du.

Don José'nin ineceği durakla Merkez Arşiv'in arası çok kısa mesafeydi, nasıl olmuşsa bu sefer, otobüs şirketi Merkez Arşiv'e kayıt işleri için gelecek vatandaşı düşünmüştü. Böyle olmasına rağmen Don José eve girdiğinde sıırıslıklamdı. Gabardini hızla üstünden atıp, ayakkabılarını, pantolonunun ve çoraplarını çıkarttı, saçlarından sular akan kafasını havluyla hızlı hızlı kurularken, bir yandan da içinden, O muydu, Hayır o değildi, Olabilir, olabilir, Yok canım imkânsız, Ya oyduysa, Dosyadaki kadını bulunca anlarsın o olup olmadığını, Eğer oysa, gecikmeyeceğime göre eminim ki hatırlar, Fakat sen onu kısa sürede bulmak istemiyorsun ki, Belki de hiçbir zaman, Eğer bulmak istesen telefon rehberine bakarsın, O aklıma gelmemişti de ondan, Orada içeride bir rehber var, şimdi Merkez Arşiv'e girmek istemiyorum, Ne o, karanlıktan mı korkuyorsun, Hiçbir şeyden korkmuyorum, onu karanlıkta bile karış karış tanırım, Hadi söyle onu kendi elinin karışıyla tanımadığını, Eğer düşündüğün buysa, bilgisizliğime ver, Ayrıca kuşlar da ötüyor, niye öttüklerini bilmeden, Bakıyorum da çok liriksindir, Hayır hüznülyüm, Yaşadığın hayata bakılırsa, doğal, Düşün ki o otobüsteki kadın gerçekten o dosyadaki kadınsa, bir daha da onu görme imkânım yoksa, o elimе geçen tek fırsat olduğu halde onu boşa harcadımsa, Kendini kurtarmak için tek bir çaren var, Hangisi, o sana söylediğimi yapman, giriş katı sağ taraftaki yaşlı kiracı, Dilin kurusun, lütfen, çok mu yaşlı, Ee yaşını başını almış bir kadın, Bırak kendini kandırmayı, hepimizin yaşı geçkin, önemli olan, ne zaman çok, ne zaman genç, ne zaman az, ne zaman yaşlı olduğumuzu

bilmek, Lütfen bırakalım bu konuyu, Bırakalım peki, Rehberi almaya gidiyorum, Yarım saat oluyor sana söyleyeli. Don José, ayağında terlikleri, üstünde pijama ve bir battaniyeye sarılmış vaziyette arşive girdi. Ne olduğunu anlayamadığı bir duygu içinde huzursuzluk yaratmıştı, sanki arşivlere olan saygısını yitirmiş gibiydi, o hiç sönmeyen sarı ışık, ölmek üzere olan bir güneş gibi muhafızın masasının üzerinde sallanmaya devam ediyordu. İşte rehber oradaydı, masanın köşesinde, resmi bir telefon görüşmesi için dahi olsa, izinsiz kullanmak yasaktı. Şimdi Don José, daha önce yapacak olduğu gibi koltuğa oturup, doğrusu ya sadece bir defa oturmuştu, o kendisini zafer kazanmış hissettiği gün, fakat şimdi cesaret edemiyordu, belki de kıyafeti yüzünden, birisinin bu kılıkta onu masada yakalayabileceğinden korkuyordu sanki, kim olabilirdi ki o, mesai saatleri dışında ondan başka bir canlı dolaşmıyordu ki burada. Rehberi eve götürse daha iyi olacaktı, evde kendini daha sakin hissederdi kesin, şu yüksek rafların, örümcek ağlarıyla dolu tavandaki, gölgelerden oluşan tehditkâr bakışları olmadan. O tozlu ve yapışkan örümcek ağlarına sürünüyormuşcasına telaşlı haliyle elini rehberine uzatıp neredeyse alacakken, kendine gelip yapmak üzere olduğu büyük bir hatayı engelledi, hiç o muhafızın masasından, onca geometrik eğimler ve topografik açılarla yerleştirilmiş şeylerin arasından, rehberi çevreleyen şeylere olan açıları, ona paralel olan eşyalara uzaklığı hesaplanmadan ve onun masanın kenarlarına olan mesafesi karışlanmadan hiç o rehber alınır mıydı, neyse ki gerekli ölçümleri yapabilmişti. Eve döndüğünde içi rahattı, çünkü biliyordu ki bu gece onu geri götürdüğünde milimetrik olarak tam yerine ko-

yacaktı, böylece yarın muhafızın müdür muavinlerini toplayıp, rehberini kimin, ne zaman, ne için izinsiz kullandığını araştırma- larını engellemesini arzu ediyor gibiydi, mesela bir ayak sesi, Merkez Arşiv Ölüler Bölümü'nün derinliklerinden cılız bir ışık gibi, fakat ne yazık ki o gece tam bir barış hâkimdi ortalığa, ne kemirgen memelilerden, ne de tahtaları oyan böceklerden çıt çıkırmıyordu.

Şimdi Don José, sırtında battaniyesiyle, masasına oturmuş, önünde bir telefon rehberi, sanki aradığı onlarmış gibi, kullanma talimatnamesini, kod numaralarını, lüzumlu telefonları okuyordu. Birkaç dakika sonra, düşünmeksizin, sanki iğne batırılmış gibi, hızla bir ileri bir geri sayfaları çevirerek o tanınmayan kadının telefon numarasının olabileceği sayfada durdu. Onun adı yoktu, yoksa gözleri mi onu görmek istemiyordu. Hayır, hayır yoktu işte, bu ismin arkasından gelmesi lazımdı, yok işte, ben diyordum zaten, diye düşündü Don José, sanki bir kere bile olsun söylenmemiş gibi, bu da bir çeşit dünyaya karşı kendine hak verme, ferahlama tarzı, böyle bir durum karşısında, bir polis komiseri olsa yumruğunu masaya vurup yerinden fırlardı, ama Don José'nin dudaklarından, sanki yok olduğunu bildiği bir yere bir şey bulmaya gönderilmiş bir insanın, suratındaki alaylı sırıtmayla, Ben diyordum zaten, kelimeleri çıktı. O kadının telefonu yoktu veya ismini telefon rehberinde bulmayı istemiyordu. Tatmini öyle büyük olmuştu ki, hemen peşinden hiç vakit kaybetmeden, tanınmayan kadının babasının adını aramaya başlamıştı, evet işte onunki vardı. Vücutundaki kasların bir tek teli bile titrememişti. Tam tersine, sanki bütün olasılıkları ortaya dökmek iste-

yen bir detektifin duygularını yaşıyormuşçasına o tanınmamış kadının ayrıldığı eski kocasının adını aramaya başladı, onunki de buradaydı. Eğer şimdi şehrin bir haritasına sahip olsa onda beş tane adres işaretliyebilirdi, iki tanesi o resmine sahip olduğu küçük kızın doğduğu sokakta, öbürü, onun okulunun olduğu yerde, şimdi de bu ikisini, sonra da bunları dik ve yatay çizgilerle birbirine birleştirebilirdi, ama bu çizgiler bir işe yaramazdı, ruhu, ayaklarının üzerinde onu taşıyan vücudu olmaksızın hiçbir yere gidemezdi, ama vücudunun hareket etmesi için ruhunun onu kanatlarıyla ayaklandırması gerekiyordu. Bu tekkeçiliği bir tarafa bıraktıktan sonra, alışveriş listesine bir büyük şehir haritası yazdı, aynı boyutta kalın bir karton, bir kutu da kafası kırmızı boncuklu toplu iğne, adreslerini bulduğu insanların yaşadıkları yerler uzaktan bakıldığında da iyi gözüksün diye, yaşamlar da tablolar gibidir, onlara da dört adım geriden bakmak lazım, hatta bir gün gelip de onlara dokunsak, kokularını alsak ve hatta tatlarına dahi bakmış olsak da. Don José sakindi, tanınmamış kadının ailesinin ve onun eski kocasının, nerede yaşıyor olduğunu bilmek onu rahatsız etmiyordu, hatta eski kocası Merkez Arşiv'e çok yakın bir yerde oturuyor olmasına rağmen, tabii ki zamanı geldiğinde, er veya geç, durum onu gerektirirse, onun kapısını da çalabilirdi. Şimdi telefon rehberini kapatıp, müdürün masasına, tam olarak aldığı yere bırakıp eve döndü. Saat tam akşam yemeğini vuruyordu, ama yoğun geçirdiği günden etkilenmiş olduğunu tahmin ettiği midesi hiçbir açlık sinyali vermiyordu. Yeniden battaniyeye sarılarak oturdu, uçlarından çekiştirerek yetiştirdiği yere kadar, bacaklarını örterek o kırtasiyeciden aldığı defteri önü-

ne açtı. Artık araştırmasındaki gelişmeleri yazmanın zamanı gelmişti, buluşmaları, konuşmaları, izlenimlerini, gittikçe çetrefilleşmeye başlayan incelemelerinin plan ve taktiklerini. Gerçekten de bir insanı arayan birisi yazmaya başlayınca bir dolu şey çıkıyordu ortaya, kendi kendine mırıldanarak, eğer bu yazdığım bir roman olsaydı sadece o giriş katının sağ tarafında oturan kadınla yaptığım konuşma bir bölümü oluştururdu, dedi. Yazıya başlamak için dolmakalemimi eline almıştı, ama tam o sırada gözleri adresleri not ettiği kâğıt parçasına takıldı, bir şeyi atlamıştı, büyük bir ihtimalle tanınmayan kadın, ayrıldıktan sonra babasının evine dönmüş olabilirdi, veya evi terk eden adam olduğu halde, kendi üzerine kayıtlı olan telefonu orada kadın oturmaya devam ediyor diyerek kapatmamış da olabilirdi. Eğer bu teori kabul görürse, o adresin Genel Arşiv'e yakınlığı göz önüne alınırsa, bugün otobüste gördüğü kadın o kadın olabilirdi. O her zamanki monoloğu yine faaliyete geçmişti, Oydu, O değildi, Oydu, O değildi. Fakat bu kez Don José onu duymamazlıktan geldi ve defterin üzerine eğilerek ilk kelimeleri yazmaya başladı, Binadan içeri girdim, ikinci kata kadar merdivenleri çıktım ve tanınmamış kadının doğduğu evin kapısının önünde içeriyi dinlemeye başladım, o esnada memedeki bir çocuğun ağlaması duyuluyordu, onun oğlu olabileceğini düşündüm, aynı zamanda bir kadın onu eğliyordu, o, aradığım kadın olabilirdi, sonra anladım ki o değil.

Genellikle dışarıdan gözüktüğünün tersine, resmi dairelerde hayat o kadar kolay değildir, özellikle de bahsi edilen Nüfus Kayıt Merkez Arşivi olunca iş bir kat daha zorlaşır, mesela oradan dışarıya izinsiz telefon açamayız, izin aldığımızda da aradığımız numarayı kayıt defterine yazmamız, onu santrale bindirmemiz ve kabul edilip de hat bağlanırsa, herkesin ortasında konuşmamız gerekmektedir. O, yaşamı, fiziksel alanı ve zihinsel sınırları dolmakaleminden çıkanlardan daha ileriye gitmiş, hayatı boyunca memurluk örneğini göstermiş bütün muhafızlara tanınan bir ayrıcalıktır, sadece onlara, kimsenin araya girmediği, kesintiye uğramayan telefon hatları bağlanırdı. Bu örnekle anlayacağınız koşulların hüküm sürdüğü bu dairede, Don José'nin çözümlemesi gereken önemli sorunları vardı. İkinci kattaki o genç

kadının sinirli kocasıyla karşılaşmamak için yarım saat erken çıkmasını sağlayan izni alana kadar yaşadığı hiyerarşik sorunların bilincinde olduğu için, Don José, şimdi gece gündüz düşünüp, o okulun bulunduğu adrese gidip, okulun arşivinden kızın kayıtlarını bulmak için gereken, ne iki ne de üç saatle halledilebilecek bir iş için nasıl bir bahane bulup izin alacağını kara kara düşünür olmuştu. Bu saplantının ve daimi tedirginliğin etkileriyle işinde hatalar yapmaya, sakar ve dikkatsiz davranmaya, geceleri uyku uyuyamadığından gündüzleri sersem sepet dolaşmaya başlamıştı. Bu haliyle, şimdiye kadar üstleri tarafından, yöntemli, yaptığı işe dikkat gösteren, uzman, düzenli, derli toplu diye örnek gösterilen Don José, dikkati çekilen, uyarılan, disipline çağırılan bir memur olmuştu, bu hal onu iyice şaşkına çevirmekten başka bir işe yaramıyordu. Durum öyle bir hal almıştı ki, şefleri ve müdür muavinleri, yaptıkları ikazların bir çözüm getirmemesi karşısında, olayı, bu durumu kabul edilemez diye nitelendiren muhafıza devretmişlerdi. Bir memurun işlerini bu derece aksatması Merkez Arşiv'in çalışma geleneklerine ters düştüğünden, eğer olayda bir kasıt yoksa bunun ancak önemli bir hastalıktan kaynaklanacağını düşünen muhafız, makamına çağırdığı Don José'ye ilk sorusunu iletmişti, Hasta mısınız, Sanmıyorum efendim, Eğer hasta değilseniz, son zamanlarda işlerinizde gösterdiğiniz aksaklıkları nasıl açıklıyorsunuz, Bilemiyorum efendim, belki de geceleri uyuyamadığımdan kaynaklanıyordur, O zaman hastasınız, Sadece uyuyamıyorum, Eğer uyuyamıyorsanız, bu, hastasınız demektir, çünkü sağlıklı bir insan daima iyi uyur, tabii vicdanının kabul edemeyeceği bir yanlış yapmamış-

sa, çünkü vicdan çok önemli, Evet efendim, Eğer çalışmalarınızda yaptığınız hatalar, uykusuzluktan, bu uykusuzluk da vicdanınızdan kaynaklanıyor ise, o zaman vicdanınızın kabul edemediği yanlış ortaya çıkarmak gerekmektedir, Hiçbir yanlış yaptığımı sanmıyorum efendim, Bu imkânsız, burada yanlış yapmayan tek kişi benim, bana bak, niye öyle rehber bakıyorsun, Dalmışım efendim, Bu kötüye işaret, biliyorsunuz ben konuşurken hep bana bakmanız gerekiyor, Evet efendim, Yanlışınız nedir, Bilmiyorum efendim, Bu durumda olay çok daha vahim, çünkü unutulmuş yanlışlar en kötüleridir, Her zaman görevimi eksiksiz yerine getirmişimdir, Şimdiye kadar sahip olduğum bilgiler bunun böyle olduğunu gösteriyor, bu nedenle son zamanlardaki aksaklıkların nedeni unutulmuş bir yanlıştan doğuyor olamaz, o, yeni bir yanlışın meyvesi, Vicdanımı dinlediğimde bana bu konuda bir şey belirtmiyor, Vicdanlar gerektiğinden fazla sessiz kalırlar, bu nedenle kanunlar yapılmıştır, Evet efendim, Bir karar almak zorundayım, Evet efendim, Alınabilecek karar şudur, Evet efendim, Size bir günlük kesinti uyguluyorum, Efendim bu kesinti sadece maaştan mı yoksa, çalışmadan da mı, diye sordu Don José içinde cılız bir umut ışığı hissederek, Maaştan, sadece maaştan, çalışmaya ihmal edilenden daha fazla sekte vurdurulamaz, ayrıca çok olmuyor size yarım saatlik izin vereli, şimdi gelip de bütün bu kötü yaptığınız işlerden sonra bir de bir gün gelmemekle sizi mükafatlandırmamı mı istiyorsunuz, Hayır efendim, Şimdi umut ederim ki bu size bir ders olur ve daha önce olduğunuz gibi Merkez Arşiv'in menfaatlerini savunan bir memur olursunuz, Evet efendim, Hadi, şimdi görevinize dönebilirsiniz.

Çaresiz, sınırları çözülmüş, dokunsanız ağlayacak bir halde olan Don José gönderildiği yere döner. Şu birkaç dakikalık zor zaman zarfında, sanki iş arkadaşları da son zamanlardaki disipline uymayan davranışlardan ötürü onu cezalandırmak istiyorlarmış gibi masasına iş yığılmışlardı. Ayrıca bankoda birkaç kişi işlerinin görülmesi için onu bekliyordu. Hepsi tam onun karşısında sıralanmıştı bu durum, kapıdan girdiklerinde yerinde olmayan yazıcının en sempatik yazıcı olduğunu zannettiklerinden değil, diğer çalışma arkadaşlarının şimdi görevine dönecek memurun kendilerine bakacağını söylediklerinden kaynaklanıyordu. İç yönetmelik, masada yapılacak iş olsa dahi, gelen vatandaşın öncelikli olduğunu belirttiğinden, Don José arkasındaki masaya evrak yağdığını hissederek bankoya doğru yöneldi. Kendini yıkılmış hissediyordu. Şimdi kendisine verilen cezadan ve muhafızın o havalı uyarılarından sonra, doğumu imkânsız bir çocuğu olacağını ya da ölmek üzere olan bir akrabasını ziyaret etmesi gerektiğini dahi bahane edecek olsa, değil bir saat geçirmesi veya yarım saat erken çıkması, bir dakika bile oradan ayrılması mümkün görünmüyordu. Bu arşivler evinin belleği çok kuvvetlidir, hiç unutmaz, o kadar kuvvetlidir ki orada yaşanan olaylar hiçbir zaman tamamen silinmez. Buyur Don José, şundan on yıl sonrasına kadar, ne kadar anlamsız da olsa, sana oyalanacağın bir iş, görüyorsun on yıl sonra dahi birisi çıkıp bu günü sana hatırlatacaktır. Belki de muhafız, En kötülerini unutulmuş yanlışlardır, derken bunu kastediyordu. Don José için günün geri kalan saatleri zorlu işler ve onu acıdan kahreden sıkıntılı düşüncelerle geçti. Onun bir yarısı bankoda bekleyen halka

gerekli açıklamaları yapmak, onların dilekçelerini kabul etmek, belgeleri doldurup mühürlemek, kayıtları düzenlemek, evrakları arşivlemekle meşgulken, diğer yarısı, talihine sövmek, kaderine kahretmekle meşguldü, artık yeniden sakin, aklı başında, makul bir insan olamayacağına inanıyordu. Müdür haklı, diyordu kendi kendine Don José, Merkez Arşiv'in çıkarlarının her şeyin üstünde tutulması lazım, zaten ben aklı başında bir adam olsam, bu yaşta, aktör, dansöz, papaz, futbolcu koleksiyonu yapar mıydım. Ne kadar aptal, ne kadar gereksiz, ne kadar gülünç, öldüğümde bırakacağım miras bu mu, iyi ki peşimden gelen varisim yok, bak sen, belki de bütün bunlar bu yüzden başıma geliyor, kimsem olmadığından, eğer bir kadınımsaydı. Bu noktaya gelince, kafasında koşturan düşünce durup başka bir yol seçmeye karar verir, dar bir yol, çelişkilerle dolu, yolun girişinde küçük bir kızın resmi vardır, yolun sonunda, o, büyük, gerçek bir kadın, etiyile kemiğiyle, otuz altı yaşında, boşanmış, iyi de niye istiyorum onu, ne yapabilirim ki onu bulduktan sonra. Düşünce durdu yeniden, ilerlediği yolu hızla geri koşarak, Hem nasıl bulacaksın ki onu, sana izin vermiyorlar ki, sordun mu, cevaplayamadı bu soruyu, o anda, bankoda, kuyrukta bekleyenlerin en sonuncusuna, Talep ettiğiniz ölüm sertifikasını yarından itibaren ne zaman isterseniz alabilirsiniz, diyordu.

Her şeye rağmen bazen öyle sorular var ki, ne yaparsa yapsın insanın yakasını bırakmaz. Eve girdiğinde yıkılmış canlılığı, yorgun vücudunu yatağın üzerine bir bez parçası gibi serdi, uyunmak istiyordu, müdürün suratını, haksız cezayı unutmak için, ama soru da onunla birlikte yatağa uzanmış mırıldanıyordu, Ara-

yamazsın, izin vermiyorlar, bırakmıyorlar. Sanki o soruya laf söylemeye fırsat vermek istemiyor gibiydi, orada olduğunun farkında değilmiş gibi davranıyordu, soru dayatıyordu, kararlıydı, ne yapıp edip bir şey bulmalıydı onu görmezden gelmek için, Kendini hemen yenilgiye bırakıyorsun, madem bu kadar kolay yenilmeye hazırdın, değer miydi sahte görev kâğıdı hazırlamaya, olacak iş mi seninkisi, zorla o giriş katı sağ kapıdaki mutsuz, sempatik kadının evine girip, ona günahkâr sırlarını anlattırmak, hiç olur mu, değer miydi bütün bunlara. Görev belgesi için yaptığı serzeniş, onu yatakta doğrultup oturtmuştu, ürkmüş gibiydi. Ceketinin cebindeydi, bütün bu günler boyunca kâğıt üzerinde dolanıp durmuştu, tahmin edebiliyor musunuz herhangi bir nedenle kayıp düştüğünü veya tüm bu günlerde yaşadığı sıkıntılarla fenalaşıp kendinden geçtiğini ve tüm iyi niyetiyle bir memur arkadaşının gelip kravatını gevşetip düğmelerini açarken, ucu dışarı çıkan kâğıdın üzerindeki Merkez Arşiv mührünü görüp, Bu ne, diyerek onu cebinden çektiğini, sonra olayı görüp gelen şeflerin, müdür muavinlerinin sırayla bu belgeyi gördüklerini, Don José devamını düşünmek bile istemiyordu. Bir sıçramayla yaktan kalktı, sandalyenin arkasında asılı ceketinin cebinden görev kâğıdını çıkartıp etrafına bakınmaya başladı, nereye saklayabilirdi onu. Bir tane kilitli çekmecesine bile yoktu, meraklı birisi içeri girse her istediği şeye ânında ulaşabilirdi. Dolaptaki ünlüler koleksiyonuna yaklaştı, en iyisi dosyalardaki küpürlerden birisinin arasına koymaktı, bunun için papazın dosyasını çekti, birisi dolabı açıp bu dosyaları karıştırmaya kalksa en az ilgiyi o çekerdi, o, ne bisikletçi ne de Formula 1 yarışçısıydı. Rahatlamış

bir şekilde yatağa döndü, soru onu orada bekliyordu, Sorun görev kâğıdı değil, hiçbir şeyi çözümlemiş değilsin onu saklamakla, saklasan ne olur saklamasan ne, o değil seni o kadına ulaştıracak olan, Ona ulaşmanın bir çaresini bulurum elbet, Sanmam, müdür elini ayağını iyice bağladı, hiçbir yere kıpırdayamazsın, Bekle biraz ortalık yatışsın, Sonra, O zamana kadar aklıma bir şey gelir, İstesen şu anda çözümlersin bu sorunu, Nasıl, Babasının evine telefon edersin, Merkez Arşiv adına arıyorum, diyerek onun adresini isteyebilirsin, Hayır, olmaz, Yarın da kadının evine gidersin, gerçi düşünemiyorum sizin ikinizin karşılıklı ne konuşabileceğinizi, ama en azından rahat uyursun, Onu karşımda gördüğümde konuşacağımı sanmam, Niye uğraşıyorsun onu bulmaya o zaman, Papazın da kâğıtlarını biriktiriyorum ama onunla da hiçbir zaman konuşmayı düşünmüyorum, Bana çok saçma geliyor, Evet saçma, ama saçma da olsa hayatta bir şeyler yapmak lazım, Ne demek istiyorsun yani, şimdi sen o kadını bulacak olsan da, o, senin onu aradığının farkında bile olmayacak, Büyük bir ihtimalle, Neden, Nedenini ben de açıklayamıyorum, Her halükârda, o kızın okuluna gitmene bile imkân yok, çünkü okullar da Merkez Arşiv gibi hafta sonları kapalı, Ama Merkez Arşiv'e ne zaman istersem girebiliyorum, Bundan sanki sana tanınmış özel bir hak gibi bahsedemezsin, sadece evinin bir kapısı oraya açılıyor, Oraya kendin için hiç gitmediğin nasıl da belli, Ben sen nereye gidersen oraya gidiyorum, ne yaparsan onu yapıyorum, Lütfen devam eder misin, Ederim, ama sen o okula giremezsin, Görürüz. Don José kalktı, akşam yemeği vakti gelmişti, o ağzına tıktıklarına akşam yemeği denilebilirse tabii. Bir

yandan yemek yerken, bir yandan da düşünüyordu, sonra tabağını, bardağını ve çatalını yıkadı, örtünün üzerindeki kırıntıları topladı, devamlı düşünerek, ve bu engellenemez davranış sanki şimdiye kadar düşündüklerinin sonucuymuş gibi, sokağa çıkılan kapıyı açtı. Karşı kaldırımında bir telefon kabini vardı, hani derler ya, bir taş atımı uzaklıkta, yirmi adımda sesini taşıyacak kabloya ulaşabilirdi, aynı kablo iyi veya kötü ona bir cevap getirirdi, böylece arayış da biter, sakın sakın eve dönebilirdi, müdürün güvenini kazanabilir, yeniden kendi görünmez uydusunda dönme-ye başlar, dünya da her zamanki yörüngesine girerdi, her zaman işlerin iyi gitmesini isteyen insan gerçek huzuruna kavuşurdu, eğer tabii bütün bu söylediği ve defalarca tekrarladığı lafların gerçek bir anlamı varsa. Don José, karşı kaldırıma geçmedi, ceketini ve gabardinini giyerek evden çıktı.

Gideceği yere ulaşması için iki vesait değiştirmesi gerekti. Okul, ince uzun, iki katlı, büyük pencereli bir binaydı, yoldan yüksek demir parmaklıklarla ayrılmıştı. Parmaklıklarla bina arasında kalan bölümde gelişigüzel dikilmiş, kısa boylu ağaçların yer aldığı bir alan vardı, burasının okul bahçesi olduğu hemen anlaşılıyordu. Hiçbir ışık gözükmüyordu. Don José etrafına bakındı, sokakta in cin top oynuyordu, terk edilmiş gibiydi, bu kenar mahallelerin iyi tarafı, çok geç olmamasına rağmen, hele de mevsim pencereleri açmaya müsait değilse, ortalıkta kimsenin gözükmemesiydi, herkes evlerinin içine kapanmıştı, zaten sokakta da görülecek bir şey yoktu. Don José sokağın sonuna kadar geldi, sonra kaldırım değiştirerek tekrar okula doğru yürümeye başladı, sakın, bir bekleyeni olmayan, hava almak için do-

laşmaya çıkmış birine benziyordu. Tam ana kapının önüne geline, ayakkabısının bağının çözüldüğünü fark etmiş biri gibi ayağına baktı, şu eski ve çok kullanılmış aldatmaca, ama hayal gücü daha fazlasına müsaade etmediğinden, bu da idare ederdi. Dirseğiyle kapıyı itti, kilitli değildi, aralanmıştı. Sonra alışkanlık gereği, ayakkabısının bağına ikinci düğümü attı, birincisinin üstüne, ayağa kalktı, ayağını yere vurarak düğümün sağlamlığını kontrol etti ve sanki bir anda birisinin kendisini beklediği aklına gelmiş gibi hızlı adımlarla yoluna devam etti.

Haftanın geri kalan günlerinde Don José, sanki hayal ettiklerinde yaşıyor gibiydi. Merkez Arşiv’de tek bir hata yaptığını gören olmadı, yanılmıyor, dalgınlık göstermiyordu, başka zaman haksızlık diye karşı çıkacağı kalabalık sayıda insanı hiçbir yakınma göstermeden karşılıyordu, doğal olarak, her zaman provokasyonların kurbanı olmuş yazıcı arkadaşlarının sessiz bakışlarına dayanarak. Muhafız bile iki defa uzaktan ona bakmıştı, ona bağlı çalışanlara, hele en alt düzeydekilere böyle baktığı hiç görülmemişti, ama Don José’nin çalışma ritmi ve itinalı davranışları herkesin alışkın olduğu Merkez Arşiv’in genel havası içinde göze batır bir hal almıştı. Cuma günü, mesai saatinin sonuna doğru, muhafız kuralları çiğneyerek, tüm gelenekleri yıkararak, bütün memurları sarsmıştı, alışılmışın tersine, memurların arasından geçerken Don José’nin yanında durup, Nasıl, biraz daha iyi misiniz, diye sordu. Evet, çok iyiyim, o günden beri bir daha uykusuzluk çekmedim, diye yanıtlardı Don José. Sohbetimiz yaradı, derdi muhafız, sanki o anda aklına gelen bir şeyi de ilave etmek ister gibi bir jest yaptı, ama başka bir şey daha söy-

lemeden çıktı, zaten daha fazlasına gerek yoktu, cezayı kaldırmak disiplin kurallarına aykırı olurdu. Diğer yazıcılar, şefler, hatta müdür muavinleri, sanki Don José'yi ilk defa görüyorlarmış gibi bakıyorlardı, müdürün birkaç lafı sanki onu değişik bir insan yapıvermişti, aşağı yukarı vaftize götürülüp, vaftizden sonra sanki değişmiş gibi eve getirilen çocuğa benziyordu. Don José geri kalan vakitte masasını düzeltti, sonra çıkış sırasının kendisine gelmesini bekledi, iç yönetmeliğe uyararak, her zaman olduğu gibi önce en kıdemli müdür muavini, sonra şefler, daha sonra yazıcılar çıkarken, nöbetçi müdür muavini kapıyı kilitlemek üzere onları bekliyordu. Don José o gün alışıldığı gibi Merkez Arşiv'in dış duvarını dolaşarak eve gitmek yerine, dükkânların olduğu karşı sokağa gitmişti, üç ayrı dükkâna girdi üçünden de bir şey almıştı, yarım kilo domuz yağı, yumuşak tüylü bir havlu, üçüncüsünden de ufacık bir şey, sarılmasına gerek olmayan, avuç içine sığan küçük bir ayrıntı, daha sonra onu ceketinin dış cebine itinayla bıraktı. Eve girdi. Yarıgeceyi geçmişti ki yeniden çıktı, o saatte otobüslerin seyrek geçtiğini düşünerek, tanınmayan kadının dosyası ortaya çıktığından beri edindiği alışkanlıkla bir taksi tuttu. Midesinin üzerinde bir çarpıntı hissediyordu, bir titreşim, sınav heyecanı gibi, ama akli yerindeydi, sadece düşünemiyordu. Öyle bir an geldi ki, Don José taksinin arka koltuğunda iyice sinmişti, sanki görülmekten korkar gibiydi, o haliyle yapmak üzere olduğu işin kendisini nasıl etkileyeceğini, hayatında ne gibi değişikliklere yol açacağını düşünmeye çalışıyordu, fakat düşüncesi bir duvarın arkasına saklanmıştı, Buradan çıkmam, diye olduğu yerden sesleniyordu, korktuğundan

değil, gösterilen cesareten. Söylediği yere ulaşmadan taksiyi durdurdu, geri kalan kısmı yürüyerek gidecekti, elleri cebindeydi, önu ilikli gabardininin cebinden, onun altına gizlediği yağ ve havlu paketini tutuyordu. Tam okulun olduğu sokağa dönmüştü ki, tek tük yağmur damlları düşmeye başlamıştı, kapının önüne geldiğinde yağmur sokakta gürültü çıkartarak yağın bir sağnak halini aldı. Eskiden beri söylendiği gibi, talih her zaman kendine güvenenin koruyucusudur, bu olayda koruyuculuğu yağmur üstlenmişti, eğer gecenin bu saatinde bu تنها sokaklarda birileri vardıysa bile, bu yağmurda kesinlikle bir yerlere kaçmışlardı, ayrıca bu sağnakta, bu yaşta, gabardinli bir adamın koşturup okulun bahçesindeki bir ağacın altına sığındığını gören olduysa bile yadırgamamıştır. Ağacın altında kalbi deliler gibi atıyordu, soluk soluğa kalmıştı, ama kendi kendine şaşıyordu, nasıl bu kadar canlı bir şekilde koşa zıplaya, bir anda buraya kadar gelebilmişti, hayatta yaptığı tek spor, Merkez Arşiv'deki merdivene çıkmaktı, ona da nasıl çıktığını Tanrı biliyordu. Sokağın görüş mesafesinden uzaktı, bir iki ağaç değiştirerek binanın giriş kapısına kolayca varabilirdi. İçerde bekçi olmadığını tahmin ediyordu, çünkü hiç ışık gözüküyordu, zaten okullar eğer başka bir neden yoksa hırsızlık için girilecek yerler değildi. O başka nedenlerden biri de, onun orada oluş nedeniydi, onun için domuz yağı, havlu ve paketlenmesine gerek olmayan üçüncü şey olan cam keseceğiyle silahlanmış bir şekilde oradaydı. Şimdi sırasıyla yapacağı şeyleri iyi düşünmesi lazımdı. Ön cepheden girmek büyük bir ihtiyatsızlık olurdu, mesela karşıdaki evlerden birinden bir kadın yağmuru hissetmek için pencereye çıksa ve o an-

da bir adam okulun camını kırıyor olsa, gerçi bu zaman da pek çok insan başına iş almamak için perdeyi çeker ve yatağına dönerdi, ama öyle insanlar var ki, onlara kalsa dünyayı kurtaracaklar, hele bir de bunlardan birine rastlarsa, polise telefon etmekle kalmayıp, balkona çıkıp bütün mahalleyi uyandırmak için avazı çıktığı kadar, Hırsız var, hırsız var, diye bağırırdı. Hırsız, Don José için ne kadar da yakışsız bir kelimeydi, en fazlasından sahte dökümancı, onu da sadece biz biliyoruz. Binanın arka tarafına dolaşmıştı, buradan daha kolay olacak diyordu, belki de haklıydı, çünkü bu tip binaların arka tarafı genellikle hiçbir zaman kullanılmayan bidonlar, en son tamirattan artmış tuğlalar, boya kutuları gibi ıvır zıvırla dolu olurdu, bunları merdiven gibi kullanarak, ilk kat saçakların iki karış üstündeki camdan kolayca girebilirdi. Yalnız bunlar çok düzgün bir biçimde ve birbirinden uzak istif edilmişlerdi, bunlardan bir merdiven oluşturmak için çok vakit kaybedecekti, ayrıca kremitler de bu yağmurda çok kaygan olabilirdi. Don José gittikçe şevkini yitirdiğini hissediyordu, hırsızlık deneyimi olmadığı belli oluyordu, en ünlü dağcılar bile tırmanmadan önce çevresini incelerlerdi, neden o kapıyı kontrol ettiği gün nasıl içeri gireceğini iyice incelememişti. Bu sefer talih ona o kadar çok yardımcı olmuştu ki, ondan daha fazla şey istemek yüzsüzlük olurdu. Cebinde küçük bir el feneri vardı, ama gece yarısı onu yakmak istemiyordu, bu haliyle onu birisi görse bile bir karartı diye aldırış etmeyebilirdi, ama el feneri aynı şey değildi, ışığı yüzük kadar da olsa dikkatleri üzerine çekerdi. Ne yapacağını bilmez bir halde saçağın altına sığındı. Arka bahçe oldukça büyüktü, ağaçlar da ön taraftakilere na-

zaran çok daha yüksekti, o ağaçlardan ötürü çevredeki hiçbir binayı göremiyordu. O zaman onlar da beni göremezler diye düşündü, cebinden el fenerini çıkartıp binanın cephesinde sağa sola gezdirmeye başladı. Birinci katın saçağı üzerinde daha önce büyük bir karartı gibi gördüğü şeyin, sonradan ihtiyaç karşısında ilaveten sac bir depo olduğunu fark etti, evet tahmin ettiği gibi ona çıkmak için duvara sabitlenmiş bir merdivencik vardı. Beklenmedik bir karşılama olduğundan mıdır, yoksa Merkez Arşiv'deki kontrol edilemez merdiven deneyimlerinden midir nedir bilinmez, sanki yükseklik korkusunu belli etmemek ister gibi, o popüler deyişle kendisinin dünyaya böyle bir iş için gelmediğini düşündü. Her ne kadar deponun üzerinden pencereye uzanmak kolay gözükme de, oraya çıkmadan karar verilecek gibi değildi, basamakların da sabit olduğunu düşünerek, Tanrı ne istiyorsa o olsun diyerek, merdivenciği tırmanmaya başladılar.

Seslenildiğini duyan Tanrı, Don José'ye bu macerasında yardım etmeye karar verir. Dünya dünya olalı beri onca hırsızın kendilerine haksız menfaat sağlamasının yanı sıra, ilahi bir cezaya bile çarptırılmadan, her seferinde evlerine sağ salim döndükleri düşünülecek olursa, bu kararın çok ekstra bir şey olmadığı da ortadadır. Deponun üstü aşağıdan fark edilmeyen, çimento dan olduğunu zannettiği, oldukça eğimli, kıvrılmış bir malzemeyle kaplıydı, çok kaygan olduğunu hissettiği bu yüzey üzerinde elini ayağını nereye koyacağını bilmeden ilerlemeye çalışırken, ayağı iki levhanın birleştiği yerdeki, icat edenin estetik dizayn anlayışından mı, yoksa öyle gerektiğinden veya herhangi başka bir nedenden mi bilinmez, çıkıntıya takıldı, bu çıkıntının

yardımıyla ve tırnaklarını levhaya geçirerek en üst noktaya ulaşmıştı. Şimdi sadece şu gözüken camdan içeri girmek kalmıştı. Don José bu iş için, işlerliğini yitirmiş, antika veya ilkel denilebilecek bir yöntem uygulayacaktı. Geçmiş zamanlarda bir kitap veya dergi, ne olduğunu tam hatırlayamadığı bir yerde okuduğu bu metodla, domuz yağı, havlu ve cam kesicisini kullanarak çok teknik bir şekilde içeri girmeyi planlamıştı. Cama bir yumruk vurup kırarak da girebilirdi tabii, ama bu çıkartacağı gürültüyle etraftakilerin ilgisini çekeceği gibi, yaralanma riskini de yükseltiyordu. Don José, ayaklarının ucu çıkıntıda, dizleri kıvrık levhada, cam keseceğiyle camı çerçeveye paralel bir şekilde çizer, domuz yağını sürmeden önce havluyla camı iyice kurular, olur ya ıslaklık domuz yağının etkisini azaltırsa metod istenilen sonucu veremiyebilirdi, daha sonra, kıvrık levha üzerindeki mücadelesi sırasında hemen hemen erimiş, dağılmış ve yassılaştırmış paketten, üzerindeki elbiselerin ne kadar lekelendiğine aldırış etmeksizin domuz yağını çıkartıp cama iyice sürer, üzerine havluyu gergin bir şekilde yapıştırdıktan sonra geriye ne çok hızlı ne de çok yavaş olmak kaydıyla vuracağı bir darbeye camın aşağı düşmesini engelleyerek, ses çıkartmadan kırmak kalır. Don José, sol eliyle havlunun yukarı tarafından artan kısmı düşmemesi için sıkı sıkıya tutmuş, sağ elinin yumruğuyla sanki susturucu takılmış bir tabanca gibi ses çıkartan sert bir darbeye, hem de ilk seferinde kırmıştı camı. Bu işi ilk defa deneyen bir çırak için başarısı taktire şayandı. Birkaç küçük cam parçası aşağıya düşmüştü ama, aşağıda kimsenin olmadığı düşünülecek olursa, o kadar önemli değildi. Don José, yağın yağmura rağmen, birkaç saniye

deponun üzerine boylu boyunca serpilip yattı, başarısının zaferini yaşarken, yeniden kuvvet topluyordu. Aman Tanrım, hırsızların hayatı ne kadar da zor şimdi anlıyorum, dedi. Sonra, doğrudan doğruya açıklıktan elini sokup pencerenin mandalını çevirdi, iki kanatlı pencere boydan boya açılmıştı, elleriyle pencerenin üst kasasına tutunup, önce bir ayağını, sonra öbürünü içeri aldı, daha sonra ağaçtan süzülerek düşen bir yaprak gibi yere indi.

Onun ağacın dalından süzülerek yere inen bir yaprak hafifliğinde içeri girdiği yorumunu yapan insanı yalancı çıkartıp gocundurmak için değil de, gerçeklerin herkes tarafından bilinmesine olan saygımızdan ötürü, Don José'nin pencereden aşağıya paldır küldür, ağaçtan düşer gibi indiğini söylemeden geçemeyeceğiz. Duvarın iç tarafınının, depoyla aynı yüksekliğe sahip olduğunu, yere basmaya çalışan ayakları havada savrulurken fark etmişti. Düşüş sırasında yaşadığı şok ve yere çarpmanın verdiği acılara rağmen, gözünü açıp etrafına bakmaksızın, bulunduğu yerin her okulda olan, fazla sıraların ve kullanılmayan malzemelerin yığıldığı bir oda olduğunu hissetmişti. Birkaç dakika solunum ve kalp atışlarının normale dönmesi, kol ve bacaklarındaki titremenin geçmesi için kıpırdamadan yığıldığı yerde kaldı. Bir süre

sonra, sadece önündeki küçük bir bölgeyi aydınlatmaya dikkat ederek, yaktığı el fenerinin ışığında görür ki, iki tarafa gelişgüzel yerleştirilmiş mobilyalar arasında kapıya kadar uzanan bir dar koridor yer almaktadır. Bir an o kapının kilitli olabileceğini düşünerek endişelenir, çünkü onu açmak için gerekli aletler yanında olmadığı için, onu kırmak zorunda kalabilirdi. Dışarıda yağmur yağmaya devam ediyordu, çevre binalardaki komşular uyuyorlardır, diye düşündü ama 'bu düşünceye güvenemezdi, çünkü öyle insanlar var ki, bir sivrisinek sesiyle uyanıp, sonra mutfağa su içmeye gidip, dönerken de pencereden dışarı bakarlardı, ya onlardan biri okulun duvarında kara bir leke gibi duran açık pencereyi görse ne düşünürdü, ama sonra vazgeçti çünkü eğer birisi bakıyorsa bu dikkat çekici olurdu, ayrıca opak olan pencere camlarından kesip çıkarttığı parça yine kara bir leke gibi görünmeye devam edecekti ki, bu ise daha fazla şüphe uyanıdırabilirdi. Pencereyi açık bırakma kararına ikna olmuş bir şekilde kapıya ilerledi, kilitli değildi, rahat bir nefes alarak bundan sonra daha başka engelle karşılaşmayacağını düşündü. Şimdi rahat bir koltuğa ihtiyacı vardı, hatta bir kanepeye rahatça uzanıp dinlenebilmeyi istiyordu, ama uyuyakalıp, gecenin geriye kalan saatlerini bu halde geçirmek istemiyordu. Usta bir satranç oyuncusunun bundan sonra yapacağı hamleleri hesaplaması gibi, karşıdaki oyuncunun yapabileceği hamleleri de hesaba katarak sonsuza kadar uzanabilecek ihtimaller arasında, çok fazla ileri gitmeden, sadece dersliklerin ışıklarını birbiri ardına yakarak ilerlemeye çalışırsa, buna pencere unsurunu da ekleyen karşı taraftakilerin, binanın gerçek konuklarının bu saatte burada bulun-

malarının imkânsızlığını düşünerek durumu polise bildirmesi kaçınılmazdı.

Don José vücudunun her tarafında ağrılar hissediyordu, dizleri soyulmuş olmalıydı, belki de kanıyordu, bunu pantolonunun onlara her sürtünüşünde yaşadığı ıstıraptan anlıyordu. Üstünden gabardinini çıkarttı, sular süzülüyordu, ışık yakabileceği bir iç oda bulmalıydı veya en azından bir lavabo, hiç olmazsa ellerini yıkayabilirdi. El yordamıyla kapıları açıp kapatarak aradığını buldu, burası penceresi olmayan iç tarafta küçük bir odaydı, ışıkları yaktığında duvarların tamamen raflarla kaplı olduğunu gördü, raflarda, derslerde kullanılan okul malzemeleri, tebeşirler, kalemler, silgiler, hokkalar, cetveller, gönyeler, dosya kâğıtları, sulu boya kutuları, yapışkan tüpleri, zimbalar ve daha göremediği bir dolu kırtasiye malzemesi vardı. Ampulün ışığında yaşadığı maceranın üstünde bıraktığı izleri incelemeye başladı, dizlerindeki yaralar öyle tahmin ettiği kadar kötü değildi, çok sızlamalarına rağmen derin olmayan sıyrıklardı, gün ışımaya başlayıp da lamba yakmadan ortalığı görmek mümkün olduğunda, bir okulda mutlaka olması gereken beyaz renkli ecza dolabını bulacaktı. Ondan tentürdiyot, alkol, oksijenli su, gazlı bez, pamuk, yara bandı alarak, gerçi bu kadar çok şey alması da gereksizdi ama, yaralarını iyileştirecekti. Ancak gabardine aynı şekilde yardımcı olması imkânsızdı, gerçi onun bu rezil hali her tarafına bulaşmış olan domuz yağından kaynaklanıyordu, belki alkolle durumu biraz hafifletebilirim, diye düşündü Don José. Sonra tuvalet aramaya çıktı, şansı vardı ki hemen karşıda, temizliğinden ve kullanılan malzemededen öğretmenler için olduğu he-

men anlaşılan, bir tuvalet vardı. Aynı arka cepheye bakıyor olmasına rağmen, mekân öyle gerektirdiğinden, pencerenin camları opaklığına karşın üzerinde bir kat da boya taşıyordu, ayrıca tahta kepenkleri vardı, bu durumda zayıf bir ışığın yanmaması için hiçbir neden yoktu, bu sayede aynada haline bakarak elini yüzünü yıkayabiliirdi. Sonunda yeniden kuvvet kazanmış, kendine gelmiş ve aşağı yukarı temiz bir halde, uyuyabilecek güzel bir köşe aramaya çıktı. Kendi öğrencilik yıllarını böyle bir okulda geçirmiş olmamasına rağmen, biliyordu ki her okulda bir müdür odası ve o odada da bir kanepeler olurdu. Vücudunun o anda arzuladığı tek şey işte buydu. Bu istekle yine el yordamıyla kapıları açıp kapatarak müdürün odasını aramaya başlamıştı, kapılarını açtığı sınıflara baktığında dışarıdan süzülen ışığın etkisiyle öğrencilerin oturduğu sıralar toplantı halindeki musalla taşlarını andırıyordu, öğretmenin kürsüsü idam sehпасı, kara tahta onların hesaplarının görüldüğü yere benziyordu. Duvarlarda asılı, canlıların ve nesnelere üzerinde zamanın bıraktığı lekeler gibi duran, gökyüzü, dünya ve ülkelerin siyasi ve fiziki haritalarını, kan damarlarını, sindirim ve sinir sistemini, kas ve kemik yapısını, akciğer köklerini, beyin labirentlerini, gözün kesitini, cinsellik organlarını gösterir anatomi atlasını görüyordu. Koridorlar boyunca birbiri ardına dizilmiş sınıflar, binayı çevreliyordu. Her tarafta, vücutlar kadar eski olan tebeşir kokusu solunuyordu, bazı insanların dediklerine göre, Tanrı kadın ve erkeği yarattığı hamuru yoğurmadan evvel, onların şekillerini, gecenin karanlığı üstüne tebeşirle çizmiş, bildiğimiz tek gerçek buradan geliyor, yani tozdan geldiğimiz ve toz olacağımız ve o geceki gibi karan-

lık ve derin bir gecede yok olacağımız. Bazı yerlerde karanlık çok yoğundu, sanki kapkara bir çarşafa sarılmış gibi, bazı yerlerdeyse, akvaryumlarda olduğu gibi fosforumsu bir koyu mavi karanlık dalgalanıyordu, bu ışık sokak lambalarından geliyor olmazdı, eğer onlardan geliyorsa bile opak camların filtre görevi görmesinden olsa gerek grimsi bir bulut oluşturuyordu. Bu ışıklar etrafını sararken, âniden muhafızın masasının üzerinde sallanan sonsuz ışığı hatırladı, sanki bunu söyleme ihtiyacı hissetmiş gibi, Merkez Arşiv'deki çok farklı, diye fısıldadı. Ama galiba bu farklılık çoğaldıkça birbirlerine benziyor veya birbirlerine benzedikçe farklılaşıyorlardı, bunun kararını henüz verebilecek durumda değildi.

Bu katta sadece derslikler var, müdürün odası üst katta olsa gerek diye düşündü, seslerden, rahatsız edici gürültülerden, musalla taşlarından uzak. Merdiven boşluğunun tepesi camla kaplıydı, öyle ki basamakları çıkarken karanlıktan aydınlığa doğru yükseliyordu, sanki gökyüzüne çıkar gibi. Hiç olmazsa bu katta bastığı yeri görüyordu, müdürün odasını henüz bulamamıştı, Don José yeni araştırmasının odak noktası olan okul idare işlerinin önündeydi, kendini tutamayarak içeri girdi. Böyle yerlerin hep bilindik mobilyalarıyla döşenmişti, birkaç masa, masa sayısı kadar koltuk, dolaplar, dosya rafları, fiş çekmeceleri, bunları görür görmez Don José'nin yüreği hopladı, aradığı bunlardı, fişler, dosyalar, kayıt evrakları, bültenler, bildiriler, notlar, yani tanınmayan kadının çocukluk ve ilkgençlik yıllarının tarihçesi, tabii eğer buradan başka bir okula gitmediyse. Don José fiş çekmecelerinden birini rastgele açtı, ama sokaktan gelen zayıf ışık

bunların ne fişleri olduğunu seçmeye yetmiyordu. Nasıl olsa çok vaktim var şimdi biraz uyumalıyım, diyerek idareden çıkan Don José, iki kapı ileride müdürün kapısıyla karşı karşıya geldi. Genel Arşiv’le kıyaslandığında, lüks demenin mübalağa olmayacağı bir makamdı. Yerler halı döşeliydi, tavandan yere kadar olan perdeler kalın kadifedendi, perdelerin tamamen örtülmüş olduğunu el feneriyle kontrol ettikten ve dışarıdan buraya ışık sızmadığından, buradan da dışarıya ışık sızamaz teorisiyle hiç tereddüt etmeden, tavandan sarkan ihtişamlı avizeyi yaktı, makam masası antika stilde yapılmıştı, arkasında modern sayılabilecek, rahat olduğu her halinden belli olan, geniş, siyah deriden makam koltuğu vardı. Koltuk rahattı, burada uyuyabilirdi, fakat karşısında kollarını şefkatli bir biçimde açmış onun yorgun vücudunu dinlenmeye davet eden, üç kişilik kanepeye geçse daha iyi olacaktı. Don José saatine baktı, üçe birkaç dakika vardı. Hayret vakit ne kadar da çabuk geçmişti, çok yorgun olmalıydı. Daha fazla dayanamayacağım diyerek, saatlerce gerilmiş dolaşan sınırlarının gevşemesiyle, hıçkırmaya başladı, bunu kontrol edemediği gözyaşları takip etti, sanki ayaklarından yukarıya doğru deşişerek başka bir okuldaki, müdürün cezalandırmak için yanına çağırdığı o küçük yaramaz çocuk olmuştu. Üstündeki ıslak gabardini yere savurdu, pantolonunun cebinden bir mendil çıkartarak gözlerine götürdü, o da en az gözleri kadar ıslaktı, bütün vücudundan, ayaklarından başına kadar, ıslak bir bulaşık bezi gibi sular süzülüyordu. Bedeni kirli, ruhu acılı idi, her ikisi birden mutsuzdu. Ne arıyorum ben burada, diye kendi kendine sordu, ama cevap vermek istemiyordu, onu buralara kadar geti-

ren nedenin, anlamsız, saçma, ancak delilerin yapacağı bir iş olduğunu söylemekten korkuyordu. Sarsılarak ayağa kalktı, Bir de nezle oldumsa tamamdır, dedi yüksek sesle, onu yerinden fırlatan bu iki defa peşi peşine gelen hapsiriktan sonra, burnunu temizlerken bir yandan da filmlerde elbiseleriyle suya düşen veya yağmur altında dolaşan artistler zatürree veya en azından nezle olmuyorlar mı acaba diye düşünüyordu, ama onların hemen setin arkasında üstlerindeki çıkartıp banyo alamasalar bile, en azından bir battaniyeye sarılacaklarını aklına getirerek, üstündekileri çıkartmaya başladı, sadece iç çamaşırlarıyla kalmıştı, şimdi bir de battaniye bulsa her şey yoluna girecekti. Belki müdür bey yaşlı birisidir, yaşlı insanların masada otururken dizleri üşüdüğünden buralarda bacaklarını kapatmak için küçük bir battaniyesi vardır, diyerek aramaya çıktı, yanılmamıştı da, koltuğun arkasında itinayla katlanmış battaniye onu bekliyordu. Tüm vücudunu kaplamasa da bütün geceyi üstü açık yatarak geçirmekten iyiydi. Don José avizenin ışığını söndürüp el feneriyle tekrar kanepeye ulaştıktan sonra, battaniyenin altına sığacak şekilde kendini büzüp küçülterek kanepeye uzanmıştı. Ama iç çamaşırlarının dahi ıslak olmasından ötürü üzerindeki titremeyi atamadığından bir türlü uyuyamıyordu. Doğrulup oturdu, önce çoraplarını sonra da donunu ve fanilasını çıkartarak battaniyeyi ikinci bir deri gibi vücuduna sarıp, odanın karanlığına karışarak, beklediği merhametli sıcaklığın onu şefkatli uykuya taşımasını arzuluyordu, birincisi gelmedi, böyle olunca ikincisi de şefkat gösteremedi. Şefkat bulamayınca aklına şunlar geliyordu, Ya şu anda içeri biri girse ve onu bu halde yakalasa, yani çıplak, polise

haber verse, o da ellerine kelepçe takıp, ismini, yaşını, mesleğini sormaya başlasa, önce okulun müdürüne haber verseler, daha sonra Genel Arşiv'in müdürü gelse, onların nezaretinde burada ne aradığı sorulsa, bu çıplak haliyle yanlış anlaşılıp, kahkahalarla gülmelerine neden olacağından dili tutulup, tanınmayan bir kadını arıyorum diyemezdi, onlar da cevap almadıkça daha ısrarlı bir şekilde tekrar tekrar, burada ne aradığını sormaya devam ederlerdi, sonunda dayanamayıp her şeyi en son detayına kadar itiraf edince dünya tüm şefkatiyle onu sardı, o aklındaki-leri bıraktı veya aklındakiler onu.

Uyandığında, hatırladığı rüya şuydu, deponun üzerinde, sağanak yağmurun altında yukarı doğru tırmanırken, tanınmayan kadın, onun koleksiyonundaki artistlerin verdiği pozlar gibi, pencerenin çevresinde oturmuş ona, Kapıyı çalsan daha iyi olmaz mıydı, diyordu, o da kaygan levhaların üzerinde emekleyerek, Burada olduğunu bilmiyordum, diye cevapladı. Kadın, Ben devamlı buradayım hiçbir zaman çıkmıyorum, dedi, daha sonra sanki onun çıkmasına yardım etmek istermiş gibi ona doğru eğilirken birdenbire yok oldu, onunla birlikte altındaki depo da yok olmuştu, havada yağmurun altında boşluğa düşüyordu, düşe düşe kendini Genel Arşiv'deki müdürün koltuğuna düşmüş görüyordu, orada öylece oturup kalmıştı, gözlerini açtığı anda kanepede oturuyordu.

Biraz başı ağrıyordu o kadar, öyle önem verilecek bir grip hali yoktu. Kalın perdelerin arasından, incecik bir gün ışığı sızıyordu, keskin bir ışık, gece tahmin ettiğinin tersine, demek ki, perdelerin arasından ışık sızıyordu. Fakat sanmıyordu ki, yıldızların

ışığına bize göstermeyen sisli gece etraftakilere içerde yaktığı ışığı sezdirmiş olsun. Karşı pencerelerden çok dikkatli bir bakış onu görse bile, o ince ışık çizgisini aralıksız yağın yağmur dizilerinden ayırması imkânsızdı. Don José battaniyeye sarılmış bir vaziyette perdeyi araladı, havanın nasıl olduğunu merak ediyordu, yağmur durmuştu fakat yekvücut olmuş kara bir bulut neredeyse binanın çatısına değecek kadar alçalıp ortalığı kaplamıştı. Onun için böylesi daha iyiydi, böyle karanlık bir günde hiç kimsenin içinden evden çıkmak gelmezdi. Elbiselerin giyilebilecek kadar kuruyup kurumadığını kontrol ediyordu, iç çamaşırları ve gömlek epey kurumuştu, pantolon idare ederdi ama ceketle gabbardin giyilebilecek gibi değildi, en azından daha birkaç saate ihtiyaçları vardı. Pantolon hariç öbürlerini üstüne giydi, onun nemli soğuk haliyle dizindeki yaralara sürünmesini istemiyordu, ilk ecza dolabını bulmak üzere odadan çıktı, Doğal olarak giriş katında olması gerekirdi, jimnastik salonuna veya teneffüshaneye yakın. Çünkü en çok kazalar buralarda olurdu, az veya çok tehlikeli oyunların oynandığı, çocukların teneffüslerde enerjilerini harcamak veya derslerde açığa vuramadıkları kızgınlıkları atmak için deliler gibi koşturdukları yerlerde. Haklıydı. Yaralarını oksijenli suyla temizledikten sonra, tentürdiyot sürdü, şimdiye kadar kullanmadığı kadar çok pamuk ve gazlı bez kullanarak dizlerini yara bandıyla sardı, sanki dizlik takmış gibiydi. Buna rağmen dizlerini kırabiliyordu, pantolonunu giydi, tüm vücudunun kırgınlığına rağmen, baş ağrısı ve grip için dolapta bulunduğu iki hapi da midesine indirdikten sonra, kendini yeniden doğmuş hissediyordu. Şimdiye kadar dışarıdan görülmek için

çok itinalı davranması gerekmiyordu, çünkü bulunduğu yerlerdeki camlar opaktı, ancak bundan sonra koridorların ve idarenin camları opak olmadığından çok dikkat etmeliydi, pencere pervazına pek fazla yaklaşmamalıydı, yaklaşırsa bile kedi gibi dörtayak vaziyette veya ne bileyim ben şüphe çekecek garip hareketlerde bulunmamalıydı, yani kısacası profesyonel bir hırsız gibi davranmalıydı. Midesinin yanarak ağzına gönderdiği safra, ona hapları bir bisküvi olsun hiçbir şey yemeden yuttuğunu hatırlattı. Evet nerede bulabilirdi birkaç bisküviyi, ayrıca bütün gününü orada geçireceğine göre yemek için bir şeyler bulması gerekiyordu, nasıl da düşünememişti bir şeyler getirmeyi, dışarı çıkmak için geceyi beklemesi gerekiyordu, ama o zaman da dükkânlar kapanmış olacaktı. Don José, yemeği kendine dert eden insanlardan değildi, sadece açlığını bastırarak bir şeyler olsa eve gidene kadar idare edebilirdi, ayrıca bir gün çok uzun değildi, hiçbir şey yemese de olurdu, ölecek değildi ya. Don José, araştırmaya başlamak üzere üst kattaki idari işlerin, yani sekreterliğin olduğu ikinci kata çıkmadan evvel, ne var ne yok diye birinci katta bir tur atmaya karar verdi. İlk karşılaştığı jimnastik salonu oldu, soyunma odalarıyla, duvarlarındaki kas geliştirme aletleri, bar paralel, kasa, halkalar, trampelen, minderler ve ismini bilmediği pek çok vücut geliştirme aletleriyle kendi zamanındakilere hiç benzemiyordu, gerçi böyle olmasına da heveslenmezdi, zaten oldum olası ona her zaman söyledikleri gibi bu konuda hep hantal olmuştu. Midesi yanmaya devam ediyordu, boğazından ağzına kadar asitli, ilaç kokan safra çıkıyordu, bari başının ağrısını geçirse ona da razıydı. Bir yandan başka bir kapıyı daha

açarken, bir yandan da soğuk algınlığının ateşini yükselttiğini düşünüyordu. Bir de ne görsün, açtığı kapı yemekhaneye çıkıyordu, yeniden Don José'nin kafasında yemek isteği gündeme gelmişti, eğer yemekhane varsa, mutfak da vardı ve eğer mutfak varsa, daha fazla düşünmesine gerek yoktu, mutfak, ocaklarıyla, kazan ve kepeçleriyle, tavaları, tabakları bardaklarıyla, dolapları ve o dev gibi buzdolabıyla tam karşısındaydı. Ona doğru ilerledi, buzdolabının camlarında yiyecekler sanki parlatılmış veya aydınlatılmış gibi pırıl pırıl ışıldıyorlardı. Bir kez daha Meraklıların Tanrısı ona yardım etmişti, Hırsızların Tanrısı da. Hırsızların Tanrısı olduğu için onu aşağı görüyorum sanmayın. On beş dakika sonra Don José, canını ve bedenini doyurarak, neredeyse kurumuş elbiseleri, artık sızlamayan dizleri, sadece iki acı hapla değil tam doldurulmuş miğdeyle çalışan sindirim sistemiyle, sanki yeni bir adam olmuştu. Öğle yemeği için tekrar buraya inecekti, bu hayırsever buzdolabına. Şimdi sekreterliğin fiş dolaplarındaki araştırmasına başlayabilirdi, yemekhaneden çıkarırken, tanınmayan kadını, otuz yıl evvel henüz küçücük bir çocukken, o kaşlarına değen kâkülleri altından ciddi bakışlarıyla, şu beyaz banka oturmuş, ayva reçeli sürülmüş ekmeğini yerken hayal etti, belki üzgün, defteri lekelendiği için, belki mutlu, vaftiz annesi ona bebek almaya söz verdiği için.

Çekmecenin üzerindeki etiket gayet açıktı, Öğrenciler, Alfabetik Dizin, öbürlerinde değişik etiketler vardı, Birinci Sınıflar, İkinci Sınıflar, Üçüncü Sınıflar gibi böyle son sınıfa kadar devam edip giden. Don José'nin profesyonel yanı, arşivleme sistemini beğenmişe benziyordu, bu sistemle öğrencileri hem genel

hem de sınıfsal olarak, yani hem özel hem genel olarak sınıflan-
dırmışlardı. Başka bir çekmecede de öğretmenlerin fişleri vardı,
üstündeki etiketten rahatça okunduğu gibi, Öğretmenler. Tam
aradığı yerde olmanın hazzıyla Don José, vücudundaki mekaniz-
maların çalışmaya geçtiğini, kanının damarlarında daha hızlı do-
laşmaya başladığını hissediyordu. Öğretmenlerin çekmecesinde
sadece aktif olarak okulda çalışanların yer aldığını, bunun doğal
olduğunu, bu işleri bilen bir adamın yapacağı bir dudak hareke-
tiyle onaylıyordu. Etrafına bakıp da arşiv çekmecesini sayısının
sadece yarım düzine olduğunu gören Don José, ne kadar ince kâ-
ğıda yazılırsa yazılsın, ne kadar ince karton kullanılırsa kullanıl-
sın, otuz yıl önceki öğrencilerin bu çekmecelere sığdırılmaya-
cağını, bunlarda sadece aktif öğrencilerin yer alacağını ânında
anlamış olmasına rağmen, alfabetik dizinin olduğu çekmeceyi
çekip tanınmayan kadının adını aramaktan kendini alamadı. Ta-
bii ki ismi orada yoktu. Çekmeceyi kapatıp yeniden etrafına ba-
kılmaya başladı. Mutlaka eski öğrencilerin olduğu başka bir ar-
şiv olması gerekiyordu, okuldan mezun olan bir öğrencinin dos-
yasını yırtıp atacak halleri yoktu ya, bu arşivcilik ruhuna yakış-
maz, böyle bir arşivcilik olmazdı. Eğer onun fişi varsa buralarda
olmalıydı, hiçbir sonuç alamadan bütün dolapları açıp kapatmış
bütün çekmeceleri çekip çekiştirmişti, masaların çekmecelerine
kadar. Çaresizlikten, umutsuzluğa düşerken, sınırları tepesine
çıkarak başının ağrısını bir kat daha arttırmıştı. Don José soru-
yordu, Ya şimdi, Şimdi mi, aramaya devam, diye yanıtladı. Sek-
reterlikten koridora çıkıp, bir o tarafa bir bu tarafa baktı, bu kat-
ta derslik olmadığına göre müdürün odası hariç diğerleri başka

amaçlar için kullanılabilirdi. Hemen karşısında gördüğü gibi bunlardan biri öğretmenler odası, yanındaki de kullanılmayan okul malzemesi ve kitaplarının olduğu bir odaydı, henüz iki kapı daha vardı açmadığı, evet işte onlar raflara dizilmiş dosyalarla doluydu, her ne kadar ortalığı biraz telaşa vermiş olsa da, onun bu konudaki deneyimleri koskoca mazisi olan bir okul arşivinin sadece sekreterliktekilerle bitmeyeceğini ona söylüyordu zaten. Büyük bir şevkle dosyalara sarılan Don José, birkaç dakikanın içinde yeniden hayal kırıklığına düşmüştü, dosyalar, yazışmaların kopyaları, grafikler, gereksiz istatistikler, frekans haritaları, genelgeler, yönetmelikler, bildiri kopyaları gibi bir dolu bürokratik ıvır zıvırla doluydu. Gözlerine inanamıyor, baktığı dosyalara dönüp tekrar tekrar bakıyordu. Olacak iş değildi, bu allahın belası fişler mutlaka bir yerde olmalıydı, eğer bu insanlar yıllar önce yapılmış, hiçbir işe yaramayan yazışmaların kopyalarını saklıyorlarsa, bu okulun tarihi sayılacak mezunlarının dosyalarını atmış olamazlardı. Bu mezun öğrencilerin arşivleri bir okul için çok önemli olmalıydı, belki de benim koleksiyonumdaki ünlülerin bazıları bu okuldan mezun olmuş olabilirlerdi, bu, okulun biyografisi açısından çok önemliydi. Hatta eğer başka bir zamanıma denk gelseydi, bunu ben de koleksiyonumdaki ünlülerin arşivine ilave etmeyi düşünürdüm, tahmin edebiliyor musunuz, onların dosyalarında başarısızlıklarını gösteren, eğitim yıllarındaki hal ve gidişlerini belirten okul sicilleri. Her ne kadar zor olsa da imkânsız sayılmazdı. Zorluğu, o arşivlerin Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'nde olduğu gibi bir arada olmayıp, her ünlü için ayrı bir okula girmek zorunluluğuydu. Eğer her

okula girmek bu okula girerken çektiği cefaları çekmek anlamına geliyor idiyse, o şimdiden ünlülerin hangisinin, mesela matematikten beş aldığını, hangisinin sekiz aldığını merak etmekten vazgeçmişti, bu saatten sonra koleksiyonuna, sadece evden dışarı çıkmadan ona ulaşabilecek, yazıları, resimleri veya çizimleri ekleyebileceğini, daha fazlasıyla uğraşamayacağını düşünüyordu. Don José okulun tarihini ilgilendiren bu kadar önemli belgelerin yok edilebileceğine inanmadığından, tanınmayan kadının sicilini bulamamaktaki suçu kendisine yükleyerek, dosyalara dikkatlice, onları ince bir taraktan geçiriyormuş gibi, yeniden bakmaya karar verdi. Eğer mantık hâlâ bu dünyadaki krallığına devam ediyorsa, bu arşivler mutlaka burada olmalıydı. Bu aramanın sonunda sadece son beş yılda mezun olmuşların dosyalarını büyük bir karton kutu içine gelişigüzel atılmış olarak bulduğunda, artık tüm umutlarını yitirmişti, eğer bunlar böyleyse otuz yıl öncekiler kesinlikle soğuk kış günlerinin yakıtı olmuşlardı. Buna rağmen yine de iyice aramadığı ikinci odaya yeniden girip, büyük bir sabırla dosyaları sayfa sayfa, tek tek, sırayla taramadan geçirmişti. Don José aramalarının sonuna geldiğini hissediyordu, çaresiz, güçsüz, kaderine razı olmaya hazırlanıyordu ki, iki dar rafın arasında neredeyse kapanmış, yıllardır kimsenin girmediği belli olan tahta bir kapının varlığını sezdi. Bundan sonra o kapının arkasında ejderhanın olduğu, eğer ancak onu yenerse hazineye ulaşabileceğini düşünmeye başlamıştı. Bu düşünceyle kapıyı açtığında öfkeyle soluyan, burnundan ateş, kulaklarından duman çıkan ve her adımında yerin göğün sallandığı ejderha değil de, sadece sessiz ve hareketsiz karanlıktı karşısına çıkan, de-

niz dipleri gibi derin ve yoğun. Gözüpekliliyle ün salmış pek çok insan cesaret gösterip de bu kapıdan giremezdi, çoğu arkasına bakmadan kaçardı, ama Don José Merkez Arşiv’de yaşadığı unutulmaz gece maceralarından sonra böyle bir karanlıktan yılmayıp, çekinmeden sanki kolu ejderhanın sırtına sürünüyor-muş gibi bir yerlere dokunurken, eliyle elektrik düğmesini arı-yordu. Bulmuştu, bastı ama ışık yanmadı. Herhangi bir şeye ta-kılmamak için ayaklarını sürüyerek, ta ki ayağının ucunda sert bir cisim hissedene kadar ilerledi, eliyle yoklayarak ne oldu-ğunu anlamak için eğildi, tam metalik bir basamak olduğunu anla-mıştı ki aklına cebindeki el feneri geldi, onca ejderha ve heyecan içinde onun varlığını unutmuştu. Önünde kıvrılarak yukarıya, daha koyu bir karanlığa doğru çıkan bir merdiven vardı. Merdiven tırabzanı olmayan cinstendi, yani tam yükseklik korkusu olanlar için yapılmış, beşinci basamağa bastığında, eğer tabii oraya kadar bile çıkabilirse, kesinlikle ayağının altından basamakların çekildiğini hissederek paldır küldür olduğu yere yuvarlanacağı kesindi. Fakat öyle olmadı. Don José kendini gülünç hissediyordu, ama önemli değildi, önemli olan yaptığı bütün bu anlamsız işlerin onu nereye kadar götüreceğiydi. Bir kertenkele gibi merdivene yapışmış, o yaralı dizlerinde yeniden unuttuğu sızıları hissederek, yukarıya doğru sürünüyordu. Elleri çatı katının tabanına dokunduğunda, vücudunun yükseklik korkusunun ruhlarına çoktan yenildiğini hissediyordu, bu nedenle, yanağı ve gömleği toza gömülmüş, bacakları henüz merdivenin üzerinde, öylece kalakalmıştı, hareketsiz. Ne ıstıraplar çekiyordu şu aptalca maceraları yüzünden, sakin ve huzurlu insanlar gibi evde

oturmak varken.

Birkaç dakika sonra hâlâ ayağını olmadık bir yere basıp da geldiği yere dönmemek için, karanlığın içinde ayağa kalkmaya cesaret edemeden, yerde uzanmış vaziyette kıvrılarak, en son, pantolonunun arka cebine koyduğu el fenerini çıkarttı. Feneri yakıp ileri doğru önünü aydınlattı. Yerde, üzerlerinde bir parmak tozla, patlamış karton kutulardan döküldüğü anlaşılan kâğıtlar vardı. Biraz ileride, her halinden sağlam olduğu belli olan eski yapım bir sandalye, üstünde, duvara sabit, Merkez Arşiv'dekilerle aynı model bir duya takılmış bir ampul. Tavandan yansıyan el fenerinin ışığında, eğik çatısıyla tavan arasını andıran bu mekânın, itiş kakış doldurulmuş alçak raflarla kaplı olduğu gözüküyordu. Görünen ampulü yakmak için bir elektrik düğmesi olması gerekiyordu, bu düşünceyle merdivenin yanındaki rafla doğrama arasında kalan incecik duvar parçasını el feneriyle yukarıdan aşağıya tarayarak düğmeyi aradı, yoktu, bu ampulün düğmesinin de aşağıda olacağını düşünerek kahretti, çünkü pili zayıflamış fenerin ışığında dosyaları incelemesi imkânsızdı, hele o merdivenleri sadece bir düğmeye basmak için aşağı inmesinin gerekliliği olacak iş değildi, ayrıca belki de sadece o bastığı ve çalışmayan düğme iki lambaya da kumanda ediyor olabilirdi ama belki de kabahat düğmede değildi, ampullerin yanmış olma ihtimali de vardı. Eğer bu ihtimal doğruysa dışarıdan bir ampul bulması gerekmekteydi, bu düşüncelerle ışık sorununu çözmek için tekrar aşağıya inmekten başka çaresi olmadığına ikna olmuştu, sadece bu sürüngenliklerden sonra nemli elbiselerinin ne hal alacağını düşünerek aşağıya doğru inmeye

hazırlanırken, dönmek için elini koyduğu merdivenin son basamağındaki, aşağıdan da uzanarak yakılabilmesi için oraya konduğu belli olan elektrik düğmesine basınca ampul yanıverdi. Ortalığı tam aydınlatmayan ampulün cılız sarı ışığında, yerdeki toz katmanında hiçbir ayak izi gözükmemesinden ve ayrıca aşağıdan karton kutunun içindeki mezun dosyalarından en eskilerinin beş yıl önceye ait olmasından ötürü, Don José, yüksek sesle, Altı yıldır buraya kimsenin ayak basmadığı kesin, dedi. O küçük mekânda yankılanan sesinden sonra, sanki ortalığı daha önceki uzun sessizliğin yerini dolduran büyük bir sessizlik kaplamıştı, bu yankılanmayla sessiz sakin yıllardır döşemenin tahtalarını kemiren tahtakurtları işlerine ara vermişlerdi. Tavandan sarkan kara örümcek ağlarının üzerleri toz kaplıydı, sahiplerinin mekânın hiçbir sineğin ilgisini çekmemesi yüzünden açıklıktan öldüğü belliydi. Yalnız, tahtakurtlarıyla, kâğıtböceklerinin, dışarıda ne olursa olsun bu selüloz cennetini terk etmeleri için hiçbir neden yoktu. Don José ayağa kalkıp üstünü başını, pantolonunun, gömleğini gereksiz bir şekilde çırpmaya başladı, bir yandan da suratının bir tarafının tamamen tozla kaplanmış olduğunu hissederek yenilikçi bir palyaçoyu andırıyor olabileceğini düşündü. Ampulün altındaki sandalyeye oturup, kendi kendine konuşmaya başladı, Düşün şimdi, düşün bakalım, diyelim ki eski mezunların dosyaları burada, durum zaten aşağı yukarı onu gösteriyor, ancak sanmıyorum ki, onları her öğrencinin bu okulda geçirdiği bütün öğrencilik yıllarını birleştirerek arşivlemiş olsunlar, bu bağların içinde gözüken kâğıt miktarlarına bakılacak olursa, onların her öğretim yılının sonunda o yılki öğrenci dosyalarının

balya yapılarak buraya atıldığı belli, ben tek tek bu bağların içinden o tanınmamış kadına ait olanları çıkarmaya razıyım, ama yeter ki her bağın üzerine hangi yıla ait olduğu yazılmış olsun, her neyse, o veya bu şekilde onları bulmalıyım, her şey zaman ve sabır meselesi. Vardığı bu sonuç, onu bekleyen işi herhangi bir şekilde etkilememişti, zaten Don José'nin oldum olası sabrını ispat etmesi için ihtiyacı olduğu tek şey zamandı, küçüklüğünden beri her zaman korktuğu şey sabrına zamanın yetmemesiydi. Ayağa kalkıp, her uzman arayıcının yapması gerektiği gibi, kendine bir raf belirleyip, hiçbir dosyayı atlamadan ve onların sayfalarını tek tek çevirerek işine başladı. Raftaki balyalara geldiğinde, onların düğümlerini itinalı bir şekilde çözerek, kâğıtları, yine sayfa sayfa, katlanıp altta kalmış veya kısa olduğundan ötürü görünemeyip de atlanmasın diye yeterince kaldırıp indirerek yaptığı periyodik bir hareketle inceliyordu. Bu hareketten ötürü oluşan hava akımının etkisiyle raflarda birikmiş tozlar havalanıp kara bir bulut oluşturmuştu, hatta öyle ki bu kalkan tozdan nefes alamaz hale gelince, çoğu zaman Nüfus Kayıt'taki Ölüler Arşivi'nde yaptığı gibi mendilini çıkartıp burnuyla ağzını kapatacak şekilde bağlamıştı. Kısa bir süre sonra elleri kararmış, zaten rengi görünmeyen mendili iyice kapkara olmuştu, bu haliyle bir kömür madencisini andıran Don José, sanki karbon kömürü madeninde karbonun en saf hali olan elması arıyor gibiydi.

Yarım saat sonra aradığı fişlerden ilkine ulaşmıştı, on beş yaşında çekildiği anlaşılan bu resimde artık perçem taşımadığı, ancak gözlerindeki keskinliğin hâlâ devam ettiği kolayca anlaşılıyordu. Büyük bir itinayla o sayfayı yerinden çıkartıp sandal-

yenin üzerine bırakarak aramaya devam etti. Bir yandan parmaklarının arasından yıllarca görmedikleri ışıkla gözleri kamaşmış kâğıtböcekleri kaçısrken, o, aldırış etmeden sanki kızıl ateşine tutulmuş veya hipnotize olmuş gibi ve vücudunda, incelikleri sayesinde elbisesinin dokumasından geçen tozların, bir tabaka oluşturduğunu hissederek, hiç sekte vurdurmadan işine devam ediyordu. İlk başta hiçbir isim ve resimden etkilenmeden sürdürdüğü araması gittikçe, nedenini bilmeksizin, hep objektife bakan çocukların bakışlarına takılmaya başlamıştı. Hiç kimse bir daha bu çatı katına girip onların, sanki dünyanın öbür tarafına bakar gibi, neden baktıklarını bilmeyen bakışlarının üzerindeki tozu almayacaktı. Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'nde böyle değildi, orada sadece kelimeler vardı, Merkez Arşiv'deki kayıtlarda insanların yüzünü görmek mümkün değildi, halbuki asıl önemli olan, bakışlarının neler ifade ettiği ve zamanın insanların bakışlarını nasıl değiştirdiğiydi, yoksa hiç değişmeyen isimleri arşivlemek değil. Don José'nin midesi açlık sinyalleri vermeye başladığında sandalyenin üzerinde yedi tane fiş vardı. Bunlardan iki tanesinin resimleri aynıydı, o yıl annesi, Al bu geçen yılki resmi götür, fark etmez, böylece bu yıl fotoğrafçıya gitme derdimiz olmaz, demişti herhalde, ne yazık. Mutfağa inmeden önce Don José, müdürün tuvaletine gidip elini yüzünü yıkamak istemişti, kendini aynada görünce ürkmüştü, bu halde olduğunu tahmin etmiyordu, kirliliğinden başka, o suratındaki toz katmanında kayan terlerin açtığı kanallar, yüzünü kendisinin bile tanımadığı bir hale getirmişti. En çok kendisi olduğu bir anda, Bu benim, diye kendi kendine soruyordu. Yemeğini yedikten sonra,

dizlerinin mücade ettiği ölçüde süratli bir şekilde tekrar çatı katına çıktı. Eğer şu dışarıda yağan yağmurun yüzünden elektrikler kesilip de aradığım fişleri bulamazsam, bir daha geri dönmeyeceğimden bunlar eksik kalacak, diye düşünüyordu. Hesaplarına göre eğer hiç sene kaybetmediyse daha beş tane daha fiş bulması gerekiyordu. İşe o kadar dalmış olması, çektiği baş ağrısını ve gribi unutturmuştu, ama şimdi kendisini daha da beter hissediyordu, aşağı inip iki hap daha alsa iyi olacaktı. İnip hapları içtikten sonra, yeniden yukarıya çıkıp, son bir güçle geri kalan fişleri aramaya koyuldu. En son fişi bulduğunda gün akşama dönmüştü. Çatı katının ışığını söndürdü, kapısını kapatıp, bir uyurgezer gibi önce ceketini, sonra gabardinini giydi, mümkün olduğu kadar bıraktığı izleri sildi ve oturup gece olmasını bekledi.

Birtesi gün, Merkez Arşiv'in memurları henüz yeni gelmiş yerleşmeye çalışırken, Don José, evinden Merkez Arşiv'e açılan kapıyı aralayarak, ona en yakın yazıcılardan birine, Hişt, hişt, diye seslenir. Kafasını çeviren memur, karşısındaki gözleri kırpışan, şişkin, hastalıklı surata, ne yapacağını bilmez bir şekilde, sanki suç ortaklığını paylaşmak istemez bir ses tonuyla, Ne istiyorsunuz, der. Sanki o gün işe gelememiş olmasının nedenini söylemekte gecikmiş olduğunun şaşkınlığını hisseder gibi, Hastayım, der Don José, işe gelemeyeceğim. Memur arkadaşı yerinden kalkıp diğer tarafa doğru üç adım ilerledikten sonra şefine eğilerek, Özür dilerim efendim, der, bir taraftan eliyle onu işaret ederek, Don José hasta olduğunu söylüyor. Şefi, gözünün ucuyla Don José'ye bakıp, yerinden kalkarak dört adım ilerler ve mü-

dür muavinine, Özür dilerim efendim, Don José şurada, hasta olduğunu söylüyor, der. Müdür muavini beş adım atıp, muhafıza gitmeden evvel, hastalığın nedenlerini araştırmak üzere Don José'ye doğru ilerler, Ne şikâyetiniz var, diye sorar, Nezleyim, diye cevaplar onu Don José, Nezle hiçbir zaman işe gelmeme nedeni olmadı şimdiye kadar, Ateşim var, Nereden biliyorsun ateşin olduğunu, Termometre koydum, Normal derecenin biraz üstünde mi, Hayır efendim otuz dokuz derece, Basit bir nezlede ateş o kadar çıkmaz, Demek ki grip veya bronşit olmuşum, Hadi hadi abartma o kadar, Ben abartmıyorum sizin söylediklerinize göre ihtimal yürütüyorum, Kusura bakmayın, bu benim konuşma şeklim, ne yaptınız da bu hale geldiniz, Hafta sonunda yağmurda kaldım, Tedbirsizliğin faturası, Haklısınız, İş saatlerinin dışında oluşan bir nedenle yakalanılan bu tip hastalıklar pek dikkate alınmaz, ama ben yine de durumu Müdür Bey'e iletirim, Peki efendim, Siz kapıyı kapatmayın belki görmek isteyebilir, Peki efendim, Muhafız görmek istemedi, sadece memurların başlarının üzerinden şöyle bir baktı, eliyle kısa bir hareket yaptı, sanki olayı önemsemezmiş veya şu anda dinleyemem sonra gel gibilerinden, o anda gözleri şiş ve sulanmış olduğundan tam çözememişti el işaretlerini, Don José her halükârda, belki bir defa daha bakar diye, iyi gözükmesi için kapıyı biraz daha açar, şimdi pijamasının üzerindeki eski bornozu, ayaklarında yün terlikleri ile tüm Merkez Arşiv'in görüş menzilindedir, üzerinde, nezlenin, gripin veya bronşitin tüm etkilerini gösterecek bir havayla. Az mıdır dünyada bir esintinin en şiddetli fırtınalara dönüştüğü, müdür muavini dönüp, bugün yahut yarın daire

doktorunun kendisini ziyarete geleceğini söyler, daha sonra ağzından çıkan laflara kendisinin de inanmadığı, şimdiye kadar Merkez Arşiv’de ast veya üst hiç kimseye söylenmemiş şu kelimeler dökülür, Müdür Bey geçmiş olsun dileklerini iletmemi istediler. Don José şaşkın, üzerindeki kırgınlığa rağmen vücudunu toplayarak elini kaldırıp teşekkür etmek ister, fakat muhafız Merkez Arşiv çalışma geleneklerini bilen birisi için şüpheli bir halde, sanki yoğun işlerine dalmış gibi, kafası önünde çalışmaktadır. Don José kapıyı yavaşça kapatır, sevinç ve ateşten ötürü titreyerek yorganın altına girer.

Don José’nin hafta sonunda yediği yağmur, sadece o deponun üzerinde tırmanıp camı kesmeye çalıştığı anda yağın değildi. Gece geç olup çıkma vakti geldiğinde, başına geleceklerden habersiz, pencereyi binbir güçlkle kapatıp depoya, oradan yaşanabilecek yükseklik korkularının en dehşetlilerinden birini yaşayarak yola indiğindeki hali içler acısıydı. O çatı arasındaki tozunu saçlarından ayaklarına kadar üzerinde bıraktığı görüntü yazarak anlatılacak gibi değildi, o ince kara toz, kulak arkası ve suratında sanki matbaa baskısı gibiydi, elleri pis işlerde kullanmaktan kararmış fırçalar gibiydi, hele elbiselere gelince, gabardin domuz yağına yapışmış pisliklerle üzerine pekmez dökülmüş, pantolon sanki zifte batırılıp çıkartılmış, gömleği baca temizlemek için kullanılmış gibiydi, köprü altında yaşayan bir insanın bile sokağa çıkmaya utanacağı bir durumdaydı. Okuldan iki sokak ötede yağmurun da hafiflediği bir ara, Don José bir taksi durdurdu, ona binmek için yaklaştığında karanlığın içinden bu saatte bu kılıkta karşısına çıkan bir insanı haklı olarak almak

istemeyen taksi sürücüsü gaza basıp uzaklaştı. Bundan sonra şansını üç kez daha deneyip de hep aynı tepkiyi görünce, bu halde kendisini kabul edip etmeyeceği belli olmayan seyrek geçen otobüsü de beklemekten vazgeçen Don José, eve yağan yağmura rağmen yürüyerek gitmek zorunda kaldı. Bütün şehir sanki terk edilmiş gibiydi, sokaklarda tek bir kişi yoktu, şehrin bütün caddelerini, meydanlarını, bulvarlarını, tek başına, üzerinden sular akarak, yürüyor, bir yandan da hırsızların bir yere hırsızlığa giderken yanlarında şemsiye götürebileceklerini, onu girişte bir yere koyup çıkarken alabileceklerini düşünerek bir şemsiyesinin olmamasına hayıflanıyordu, ama bu saatten sonra bu ıslaklıkla bir şemsiye bile bulsa bir işe yaramayacaktı, bir yere saklanıp yağmurun biraz dinmesini beklemek de nafileydi. Eve ulaştığında, ıslanmayan tek yer ceketinin sol iç cebiydi, çünkü fişleri katlayıp oraya koymuştu ve bütün yol boyunca sağ eli cebinin üzerinde yürümüşü, biri onu bu halde görse kalp krizi geçiyor sanırdı. Evde titreyerek üstündekileri çıkarttıktan sonra, yerde yığılı elbiselere bakıp, yarın işe gitmek için hangilerine ihtiyacı olacağını düşünüyordu, çünkü çıkarttıklarının hepsi ertesi gün kullanılamayacak durumdaydı, her zaman bir önceki günden bazı giysileri ertesi günkü giyeceklerle bir düzene koyduğundan bunu düşünmek zorundaydı, yoksa hepsini olduğu gibi bir torbaya koyup temizlemeciye götürmek en doğru iş olurdu. Bu sorunu daha sonra çözümlenmek üzere elbise yığınının öylece bırakarak banyoya girdi, bozuk ısıtıcının yüzünden bir soğuk bir kaynar akan suyun altına girmemek için sanki oyalanıyor gibi aynaya bakıp, onu almayan taksicileri cehenneme yollarken haksız

olduğunu düşündü, eğer sürücü kendisi olsa o da böyle birini taksisine almazdı. Neyse ki bugün ısıtıcı yine de iyi davranmış, sadece başlangıçta iki defa soğuk su fışkırtmıştı, o da belki şok tedaviyle nezlesini yenmeye yarayabilirdi, ikisinin arasındaki kaynar su ise kirlerinin yumuşayıp daha kolay çıkmasına yardımcı olmuş olabilir. Banyodan çıktığında kendini sanki daha iyi hissediyor gibiydi, ancak yatağa yattığında vücudu kontrol edilemez bir şekilde titriyordu. Bu titremeye başucundaki çekemeden çıkarttığı termometreye bir müddet sonra baktığında şunları söylüyordu, Otuz dokuz, eğer böyle devam ederse yarın işe gidemem. Ateşin etkisiyle mi, yoksa gün boyunca yaşadıklarından mıdır bilinmez, bir başka zaman olsa onu endişelendirip telaşlandıracak bu düşünceyi hiç umursamadı bile. Şu anda Don José ikiye bölünmüş birisi, sorumluluklarını unutmuş, öbürü buna aldırış etmez bir vaziyette, yorganı burnuna kadar çekmiş, ışık açık kendinden geçmiş yatıyordu. Âniden yarı uyur yarı uyanık gördüğü rüyayla yataktan fırlar, rüyasında, ayırdığı bütün fişleri sandalyenin üzerinde bırakıp geldiğini, daha sonra çatı katına birisinin girip onları aldığını görmüştür. Bu hızla onları sol iç cebinden çıkartıp koyduğu masanın üzerinden alır ve parmak izleri olduğu gibi gözükür. Ne enteresan, dedi kendi kendine, dokunduğumuz her şeyde izimizi bırakıyoruz. Bunları düşünürken kendinden geçip uyuyakalmıştı, elindeki fişlerden bazıları yere düşmüştü işte orada bir insanın çocukluktan ilköğrenliğine kadarki portreleri, ondan habersiz oradalardı, eğer gönüllü olarak verilmediyse hiç kimsenin bir başkasının potresine sahip olmaya hakkı yoktur, birisinin potresini cüzdanında ta-

şımak, onun canının bir parçasını üzerinde taşımaktır. Şimdi Don José'nin, ama bu sefer uyanmasını gerektirmeyen rüyası şuydu, okula dönmüş bütün bıraktığı parmak izlerini temizliyordu, meğerse amma çok yerde bulunmuştu, sekreterlikte, müdürün odasında, yemekhanede, jimnastik salonunda, hemen hemen her yerde parmak izlerini temizliyordu, ama onları temizlerken yenilerini bırakıyor dönüp tekrar tekrar temizliyordu, Çatı arası mı, orayı temizlemeye gerek yoktu, nasıl olsa hiç kimse oraya girmiyordu. Eğer müdür şüphelenip de bir tahkikat açtırsa onlar ne yapar eder mutlaka bir parmak izi bulurlardı. Bu durumda Don José'nin hapisaneyeye gireceği gün gibi ortadaydı, Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'nde ne derlerdi, bu ne büyük bir kara lekeydi hayatının geri kalan seneleri için. Gecenin ortasında ateşten yanan vücuduyla yatakta doğrulmuş, Ben hiçbir şey çalmadım, ben hiçbir şey çalmadım, diye bağıyordu ve bu doğrudu da, hiçbir şey çalmamıştı. Okulda, defalarca ve itinayla yapılan araştırmalara rağmen eksik bir şey bulunmuyordu, ne çaldığını, tabii buna hırsızlık denirse, sadece biz biliyorduk, bunu kimse kanıtlayamıyordu. Sadece ikide bir aşçıbaşı çıkıp, dolapta yiyecek eksik, diyordu, buna da, karnını doyurmak için çaldıysa hırsızlık sayılmaz teorisiyle, müdür dahil hiç kimse aldırış etmiyordu. Sonunda, polis komiserinin bu kadar ince planlar yaparak okula girmiş bir insanın boşuna buraya girmiş olamayacağını homurdanmasına rağmen, okul müdürünün yazıp imzaladığı hiçbir şeyin eksik olmadığını belirtir belgeden sonra onu serbest bırakmışlardı. Ama komiserin o en son kuşkulu bakışlarından sonra belki ellerinde büyüteçler ve parmak izi arama tozlarıyla

yeniden geri dönerler korkusuyla Don José uyumayıp, bütün gece boyunca gözünü kırpmadan yatakta oturmuştu.

Evde ateş düşürücü hiçbir ilaç yoktu, doktor da ziyarete öğleden sonraları geliyordu, o da tabii eğer bugün gelirse, ayrıca yanında ilaç taşımayacağı ve sadece nezle, grip için o her zaman yazdığı olağan haplardan bir tane reçete yazıp gideceği kesindi. Üzerinden çıkarttığı kirli elbiseler hâlâ odanın ortasında yığılı duruyordu, Don José onlara sanki kendisinin değilmiş gibi bakıyordu, utanmasa kim yığılı bu elbiseleri buraya, diye soracaktı. Bir anda çalışma arkadaşlarından birinin onu ziyaret etmek istemesi veya müdürün, onun nasıl olduğunu öğrenmek için bir mektup göndermesiyle o ara kapı açılıp birisi içeri girse ve bu elbiselerle burun buruna gelse ne olacaktı. Bu düşünceyle ayağını yere bastığında aynı merdivenin tepesinde olduğu gibi başı dönmeye başlamıştı, ama bu sefer yüksekte değil, ateşten dönüyordu. Belki de okulda midasını avutmak için yediklerinden sonra başka hiçbir şey yemediğinden de olabilirdi. Binbir zorlukla, duvarlara tutunarak sandalyeye kadar ulaşabilmişti, kendine gelinceye kadar biraz oturup toparlandıkça elbiseleri nereye saklayacağını düşünmeye başladı. Banyoya koyamazdı çünkü doktorlar genellikle muayeneden sonra ellerini yıkarlardı, yatağın altına da koyamazdı, çünkü yatağı o eski yüksek tahta ayaklı yataklardan olduğundan görünebilirlerdi, acaba ünlülerin olduğu dolabamı koymalıydı, yok yok en iyisi temiz olduklarında koyduğum yer, diye düşünerek duvardan bir perdeyle ayrılan gardırobuna koymaya karar verdi, öyle ya kimse, Bakiyim burda ne var, diye perdeyi açmazdı herhalde. Bu kararından tatminkâr, sandal-

yeden kalkıp üstünü başını kirletmemek için ayağıyla bu elbise yılgınıni perdenin arkasına itiverdi. Elbiselerin bütün gece boyunca bulunduğu yer ıslaktı, kuruması en az bir iki saat alırdı, eğer daha önce birisi gelip de, Bu ne, diye sorarsa, Bir leke vardı da onu temizleyim derken kovadaki su döküldü, demeye karar vermişti. Şimdilik elbise sorununu unutabileceğini düşünerek, midesindeki ezikliği bastırmak için, bir sütlü kahveyle bir dilim yağlı ekmek ve birkaç bisküvi yemeye karar verdi. Ekmek kurumuş ve bayattı, tereyağı sadece kabın kenarında birazcık kalmıştı, şişenin dibindeki süt kesilmişti, sonunda sadece kahveyle ekmeğini ıslatırken, Ee hiçbir kadının istemediği bir adam sefalet içinde yaşamaya mahkûmdur, dedi, onların en iyi şartlarda yaşayanı bile, şu ünlü deyişte olduğu gibi zavallı şeytan olmaktan kurtulamayacaklardı, neden acaba zavallı Tanrı demişler de zavallı şeytan demişlerdi. Bir dakika yanlış anlamayın, tanrılardan konuşmuyoruz, bahsimiz erkekler. Yediklerinin azlığı ve hezeyanlarına rağmen, kendini biraz daha iyi hissediyordu, bu nedenledir ki tıraş olmaya karar verdi, tıraş olurken aynada kendi kendine galiba biraz daha az ateşim var diyordu. Tıraştan sonra kendini daha da iyi hisseden Don José, giyinip ara kapıdan geçip işinin başına dönmeyi düşündü, on iki adımda çalışma masasında olurdu, ayrıca dışarıda hava çok soğuk olduğundan muhafız, hasta halini de göz önüne alarak ara kapıyı kullandığı için sesini çıkartmazdı. Hatta belki de onun siciline, gösterdiği sorumlu davranış ve işine bağlılığından ötürü, örnek memur yazardı. Ama bunları düşünmesine rağmen yapmadı. Bütün vücudu ağrıyordu, sanki onu evire çevire dövmüşler, yerlerde sürükle-

mişler gibi, bütün kasları, eklem yerleri, sanki duvarlara tırmanmış, pencerelerden atlamış gibi. Hayır hiçbirini değil, ben yalnızca gripim, diye kendini ikna etti.

Tam yeniden yatağa girmişti ki ara kapının çalındığını hissetti, önce, şu iyi bir Hıristiyanın hastaları ve hapistekileri ziyaret etmesinden bahseden ayeti ciddiye alan memur arkadaşlardan biri olsa gerek, diye düşündü, sonra yemek saati olmadığına göre onlardan birisinin olamayacağına karar verdi, kimdi acaba. Girin, kapı açık, dedi yataktan. Kapı açıldı ve içeriye sabah konuştuğu müdür muavini girdi, Müdür Bey, doktor gelene kadar herhangi bir ilaç alıp almadığınızı soruyor, Hayır efendim evde hiç ilaçım yok, Buyrun o halde bu haptan yutabilirsiniz, Çok teşekkür ederim, eğer mümkünse bedelini sonra ödeyebilir miyim, Bu Müdür Bey'in emriyle oldu, kendisine ne ödeyeceğinizi sormazsınız, Biliyorum, özür dilerim, Hemen şimdi bir tane içseniz iyi olur, diyerek iyice içeri kadar girmişti. Evet doğru, teşekkür ederim çok nazıksınız, diyen Don José'nin içinden, Dur nereye gidiyorsunuz burası özel bir ev, böyle herhangi bir yer gibi girip çıkamazsınız, deme isteği geçti, ama Merkez Arşiv Merkez Arşiv olalı hiçbir memurun ayağına bir üstü tarafından, hele hele muhafız tarafından ne bir ilaç götürülmüş ne de gönderilmişti. Müdür muavininin kendisi bile bu durumdan rahatsızdı, nasıl davranacağını bilemiyordu. Hareketlerinden evi tanıdığı belliydi, tabii belediyenin yeni şehircilik düzenlemesinden önce o da bu lojmanlardan birinde oturuyordu. Yerdeki ıslaklığı görünce, Ne o rutubet mi var, yoksa su tesisatında bir kaçak mı, diye sordu Don José neredeyse, olayı fazla uzatmamak için, Evet, diyecek-

ti, neyse ki son anda dairenin tesisatçısını gönderebilecekleri ak-lına gelerek, Hayır benim dikkatsizliğim yüzünden su döküldü, demeyi tercih etti.

Düşünebiliyor musunuz su tesisatçısı gelip bütün döşemeyi kaldırıp ondan sonra da muhafıza, Tesisat eski olmasına rağmen hiçbir su kaçağı bulunamamıştır, diye rapor yazsın, kim bilir ne-ler söylenirdi hakkında. Müdür muavini elinde bir bardak su ile mutfaktan çıkıyordu, üzerindeki taviz vermez yönetici tavrı daha da keskinleşmiş, kendisine verilen hastabakıcılık görevini kusur-suzca yerine getirmeye çalışıyordu. Yatağa yaklaştığında yerde-ki tanınmayan kadının fişlerine beklenmedik bir sürprizle karşı-laşmış gibi bakıyordu, bunun farkına varan Don José'nin sanki dünya başına yıkılmıştı. Beyni ânında o taraftaki koluna emir göndererek, Topla çabuk onları demişti, sanki elektirik çarpmış gibi toplayıp, aptallığını kabul etmiş bir vaziyette başucundaki sehpayı koymuştu. Sanki o anda, elinde su ve hapla yatağa ka-dar gelmiş bulunan müdür muavinine yardım etmek istemiş gi-bi hafifçe doğrulup ilaç ve suyu elinden alırken, bir taraftan da dirseğiyle fişleri kapatmaya çalışıyordu. Hasta bir insanın kırgın vücuduyla hiçbir zaman gösteremeyeceği bir enerjiyle hapı yut-ması dikkatleri daha da çok üzerine çekiyordu. Daha sonra dirse-ğini yasladığı fişlerin üzerine, elinin parmakları açık bir şekilde, sanki bunlara kimse dokunamaz, der gibi kolunu koyması, mü-dür muavininin bakışlarını ister istemez fişlerin üzerine çekmiş-ti. Neyse ki bu, resmi belge olduğu her halinden belli fişlerin üzerinde, her ne kadar Don José kapatmaya çalışsa da, fotoğraf olması bu belgelerin Merkez Arşiv'e ait olmadığını kanıtlıyordu.

İğger Merkez Arşiv'deki kayıtlara da resim yapıştırılıyor olsa, bu fişlerin oraya ait olmadığını kanıtlamak hemen hemen imkânsız olurdu. Neyse ki vakti zamanında birisi çıkıp, Bundan sonra bütün kayıtlara fotoğraf yapıştırılacak, dememişti, onu engelleyen düşünce sanırım, resimlerin yılda bir mi, yoksa güncelliklerini koruyabilmesi açısından her ayda bir, yok yok, her hafta da, olmaz her gün veya her saatte bir mi değiştirilmesine karar vermemesinden kaynaklanmıştır, yoksa Merkez Arşiv yazıcılarının başına açacağı işi düşünebiliyor musunuz, durmadan vesikalık resim kesmek, bunları tek tek fişlere yapıştırmak, ayrıca buna yapıştırıcı, makas, ilave çöp sepeti de ekleyince, bu işten vazgeçilmiştir. İyi ki böyle olmuş, yoksa Don José'nin içinde bulunduğu durum bir kat daha zorlaşacaktı. Müdür muavininin suratı en kötü günlerinde gösterdiği ifadeyi taşıyordu, hani o bir defasında masada işlerin birikip de müdürün onun dikkatini çektiği günkü ifadeye olduğu gibi. Zaten yerdeki su birikintisi ilk başta onu işkillendirmişti, şimdi de bu fişler, üzerinde bir kız çocuğunun resmiyle müdür muavininin iyice kuşkulanmasına neden olmuştu. Göz ucuyla onları saymaya çalışsa da başaramamıştı, ama onun evrak deneyimine göre on taneden az değildi, on tane evrak, hem de küçük çocuk resimleriyle ne garip iş, diye düşündü. Hele bir de bu fişlerin, değişik yılların resimleriyle aynı çocuğa, gerçi son iki yıldaki resimleri ciddi bakışlarına rağmen sempatik gözükme çabalarıyla bir genç kıza ait olduğunu bilse, kim bilir ne düşünürdü. Müdür muavini elindeki ilaç kutusunu masanın üzerine bırakıp çıkmak üzere kapıya yöneldi, arkasını dönüp baktığında Don José hâlâ koluyla fişleri kapatmaya devam edi-

yordu, kendi kendine, Bu durumu Müdür Bey'e bildirmeliyim, dedi. Kapı kapanır kapanmaz Don José sanki bir baskına uğramak üzereymiş gibi hızlı bir hareketle fişleri yatakla somyanın arasına sıkıştırmıştı. O anda orada, Geç kaldın, demek için hiç kimse yoktu, o ise bunu düşünmek bile istemiyordu.

Grip, dedi doktor, ilk olarak üç gün istirahat. Don José, dönen başı ve mide bulantısıyla, bacaklarına güvenmeden ilerleyerek kapıyı açtı, Özür dilerim, Doktor Bey, yalnız yaşadığım için kapıyı açmakta geciktim. Doktor homurdanarak içeri girer, Rezil bir hava, diyerek kapattığı şemsiyesini kapının kasasına yaslar, anlatın bakalım neyimiz var. Don José titreyerek yatağa dönmüştü, daha cevap veremeden doktor kendi kendini cevapladı, Grip. Nabzını dinledi, ağzını açtırıp gırtlığına baktı, hayret edilecek bir süratle, stetoskopunu göğüs ve sırtında gezdirdi, Grip, diye tekrarladı, şnsınız varmış biraz daha ilerlerse zatürree olabilirdi, ama sadece grip, şimdilik üç gün istirahat veriyorum, sonra bakarız, diyerek reçete yazmak için masaya oturdu. Bu sırada Merkez Arşiv'le ilişkiyi sağlayan ara kapı kilitlenmeden

kapatıldığından, açılıp müdür içeri girdi, İyi günler doktor, İyi günler demeye bin şahit lazım, iyi olsa bu havada sokaklarda doluşmak yerine, sıcacık muayenehanemde oturuyor olurum. Hastamız nasıl, diye sordu muhafız. Sadece grip, üç gün istirahat verdim, dedi doktor. O anda sadece grip değildi Don José burnuna kadar örtülü battaniyenin altında sanki sıtmaya tutulmuş gibi tir tir titriyordu, ama bu titreme ateşten değil ruhunun nereye gideceğini şaşırıp paniklemiş bir vaziyette olmasından, vücudunun da koşturmasından kaynaklanıyordu, titreşim karyolanın demirlerini gıcırdatıyordu. Müdür burada, benim evimde, işte karşımda, diye düşünürken, müdür ona yönelmiş, Nasılsınız, diyordu. Daha iyiyim efendim, Gönderdiğim ilaçları aldınız mı, Evet efendim, Faydası oldu mu, Evet efendim, Şimdi onu bırakıp doktorun reçete ettiklerini için, Başüstüne efendim, Bakayım belki de aynısıdır, ah evet aynısı, ayrıca bir de iğne var, ben ilgilenirim bununla, diyerek reçeteyi katlayıp cebine koyar. Don José gözlerinin gördüklerine inanmakta direnerek, bu adam, o, Genel Arşiv'in müdürü olamaz diyordu. Çok az tanıyor olmasına rağmen, o müdür bu şekilde davranıyor olamazdı, o adam hasta bir memurunu ziyaret ediyor, hiçbir özelliği olmayan basit bir yazıcının ilaçlarını almak için reçeteyi cebine koyuyor olamazdı. İğneyi vurmak için bir hastabakıcıya haber vermek lazım, dedi doktor, zaten bu havada buraya kadar gelme fedakârlığında bulunduktan sonra bu işi kendisinin yapamayacağını belirtir bir ses tonuyla kırılmış sakalını kaşıyarak, Ben ilgilenirim o işle, dedi muhafız, Merkez Arşiv'in hastabakıcısına telefon edip getirtebileceğini belirterek. Sizin gibi müdürler kalmadı ar-

tık, dedi doktor. Don José kafasını sallayarak bu sözü onaylıyordu, en fazla yapabildiği buydu, sanki dili tutulmuş konuşamıyordu, konuşabilse belki de, her ne kadar onun tarzı olmasa da, Merkez Arşiv'in gelmiş geçmiş en iyi müdürü, onun gibi müdür dünyada bulunmaz, Tanrı onu yarattıktan sonra kalıbını kırmış, ben böyle müdür için isterse her gün o merdivenin tepesine çıkarım, gibi aslında hiçbir zaman söylemediği yalaka cümlelerden birkaçını sıralayabilirdi. Don José'nin şu andaki tek endişesi, doktorun müdürden önce çıkıp onunla yalnız kalmamasıydı. Sorabileceği soruları hayalinde canlandırıyor, Ne anlama geliyor şu su lekesi, Müdür muavininin gördüğü fişler neyin sesi, Nereden buldun onları, O resimdeki kız kim, Nereye sakladın onları. Don José sanki dayanılmaz acılar içinde kıvranan bir insan gibi gözünü sıkarak kapatıyordu, sanki beni acılarımla baş başa bırakın der gibiydi, fakat doktorun vedalaşmak isteğini belirtir sözleriyle gözlerini açmak zorunda kaldı. Ben ziyaretlerime devam etmek zorundayım, eğer durumunuz ağırlaşırsa beni aramakta tereddüt etmeyin, diyordu. Sizi durumdan haberdar ederiz Doktor Bey, diyordu muhafız kapıya doğru ona eşlik ederken. Don José gözlerini yeniden kapatmıştı, kapının kapandığını ve muhafızın ağır adımlarla ona doğru yaklaştığını hissediyordu. Şimdi başlayacak işte, diyordu. Yaklaşan adımlar sessizce durdu, Don José kendisine bakıldığını hissederek, yorgun bir hasta nasıl uyursa öyle uyuyor gibi gözükmeye çalışıyordu, ancak heycandan gözkapaklarındaki kırışımayı durduramıyordu, onlar sanki bu uykunun sahteliğini ortaya koymak için zıp zıp zıplıyorlardı, bu durum karşısında genzinden böğürerek, şu herkesin

yüreğini sızlatacak cinsten bir öksürük krizi tutmuş gibi yapmaya çabaladı, ancak basit bir gripten bu kadar çok materyal çıkmıyordu. Bu numaralara inanmak için insanın aptal olması gerekirdi, görmüş geçirmiş muhafız bu numaraları hiç yutar mıydı. Gözlerini açıp da iki adım yanında muhafızın onu hiçbir yüz ifadesi belirtmeksizin gözlediğini görünce, hiç olmasa lafı ona bırakmayıp, soru sormasını engellemek için, Merkez Arşiv'i ve onun hayırsever müdürünü överek, Size olan şükranımı ifade edecek kelimeler bulamıyorum, demek için ağzını açacaktı ki, müdür arkasını döndü. Kapıya doğru yürürken ağzından çıkan kelimeler şunlardı, Kendinize dikkat edin, alçakgönüllülükle kayıtsız egemenlik tonlarını birlikte üzerinde taşıyan bu ses tonu, müdürün, altında çalışan memurların kendisine hürmet etmelerini sağlamak için, birbirine karşıt bu duyguları aynı anda hissettirip ortaya koymasının önemi bir kez daha anlaşılıyordu. Don José bütün şaşkınlığıyla toparlanıp da, Çok teşekkür ederim efendim, dediğinde, muhafız, bir hastanın odasından çıkarken yapılması gerektiği gibi yavaşça kapıyı çekip çıkmıştı bile. Don José'nin başı ağrıyordu, ama bu baş ağrısı, içindeki kargaşadan doğan patirtinin yanında hiç kalırdı. Hâlâ üzerindeki şaşkınlığı atamamış olan Don José'nin, muhafızın gittiğini fark ettikten sonraki ilk tepkisi, elini yatağın altına atıp hâlâ fişlerin orada olup olmadığını kontrol etmek oldu, sonra kalkıp sanki onun bir daha geri dönmesini engellemek ister gibi kapıyı arkasından iki defa kilitledi, fakat yatağa döndüğünde onun geri gelip de kilitli kapıyla karşılaşmasının daha da şüphe çekici olduğunu düşünerek, tekrar yataktan kalkıp yeniden kilidi açtı, sadece, Oof, off,

diye rüzgâr yaratırcasına ortalığa üfürük saçıyordu.

İğneci geldiğinde neredeyse gece olmuştu. Beraberinde reçetede ki ilaçları da getirmişti, elinde her halinden yiyecek olduğu belli olan bir paketi masanın üzerine bırakırken, Bir an önce iğneyi yapalım da soğumadan yemeğinizi yiyin, diyordu. Don José böyle bir sürprizle karşılaşacağını hiç umut etmiyordu, ancak koluna damardan iğne vurdurmayı sevmeyen ve hatta görmemek için her zaman kafasını çeviren Don José, iğnenin heyecanı ile hiçbir şey söyleyemedi. Neyse ki iğnecinin, Uzanın şöyle, iğneyi kaba etinizden yapacağım, demesiyle biraz rahatlamıştı. Ne kadar kibar bir iğneci diye düşündü, başkası olsa, kalçanızdan veya arkanızdan yapacağım derdi, gerçi bu kaba et lafı da daha çok kadınlara uygundu, kıcı bir deri bir kemik olan bazı hasta erkeklere, kaba etinizden yapacağım, deyince sanki dalga geçiyormuş gibi gelebilirdi. Kendisine sıcak yemek getirilmişliğinin aptallığıyla mı yoksa iğnenin kolundan yapılmayacağını sevinciyle mi, yahut da bütün gün yaşadıklarından ötürü kafasını öne eğip de bakmaya sıra gelmediğinden midir nedir, Don José dizlerindeki yaraların pijamasında bıraktığı kan lekelerinin farkında olmadan yatağa doğru ilerlerken, enjektörden ilacı havaya doğru bir sıkım fışkırtan iğneci bir yandan da parmağıyla onun dizlerini işaret ederek, Ne o öyle, dedi. Ne söyleyeceğini şaşırılmış olan Don José, Düştüm, dedi. Be adam, sizin de amma kötü şansınız var, önce düş sonra grip ol, neyse iğneden sonra bir pöz atarım. Vücudu en zayıf noktasında, canı bezgin, ruhu kırık, sinirleri en son haddine kadar gevşemiş Don José'nin kendini yatağın üzerine atıp çocuklar gibi tepinerek ağlamasına ra-

mak kalmıştı. Bu durumda ağlamamak için kendini sıkarken, iğnenin tař gibi olmuş vucuduna zorla girdiğini ve ilacın kaslarının arasında nasıl büyük bir ağrıyla yayıldığını hissediyordu. Ben mahvolmuşum, diye dūřündü, perişanım. Doęruydu da, ateşler içinde zavallı bir hayvan gibi, řu fakir evde bu eski yaktakta, pis ve ıslak elbiseleriyle, ve řu hię kurumayan su birikintisiyle ne yapacağını, kime ne diyeceğini şaşırmıştı. şimdi dönün řu yaranıza bakalım, dedi iğneci ve Don José, derin bir nefes alıp, kesik kesik öksürerek, söz dinler bir hareketle döndü. Hastabakıcı büyük bir dikkatle düzgün bir biçimde pijamasının paçalarını dizlerinin üzerine kadar kıvırdı, sonra oksijenli su ile itinalı bir şekilde kirlenmiş sargı bezlerini çıkarttı, tam anlamıyla bir profesyoneldi, hele o düzenli ilkyardım çantasında olmayan yoktu. Yaralar ağığa çıkınca şimdiye kadar binlerce pansuman yapmış bir profesyonelin, bunların basit bir dūřmeyle edilecek yaralar olmadığı gözünden kaçmamıştı. Adam, řu halinize bakın, sanki yerde sürüklenmişsiniz gibi. Hayır, dedim ya sadece dūřtüm, Müdürün bundan haberi var mı, Bu çalışmayı ilgilendirecek bir konu değil ki, insan her dūřtüęünde bunu üstlerine bildirmek zorunda mı, Eęer sadece ięne için çağrılan hastabakıcı, pansuman da yapmak zorunda kalmasa belki haklı olabirdiniz, Ama ben pansuman yapmanızı istemedim ki, Evet, beyefendi, doğrusu siz istemediniz, ama yarın mikrop kapıp ihtihaplansa, buraya kadar gelip de gördüğüm halde bu yarayı iyileştirmedim diye suçlu ben olurum, ben gereksiz sorumluluklar almayı sevmem, Peki, yarın söylerim kendisine, Söylemenizi tavsiye ederim, böylece vereceğim raporla uyum sağlamış olur,

Ne raporu, Benim raporum, Anlayamıyorum, önemsiz iki tane yara için ne diye rapor yazılması gerektiğini, En basit yaralar bile önemlidir, Benimkilerin iyileştikten sonra izi bile kalmaz, Evet vücuttaki yaralar kapanır ve hiç iz kalmaz, ama rapordakiler, hep açık kalırlar, kapanmaz, izleri kaybolmaz, Anlamıyorum, Kaç yıldır Genel Arşiv’de çalışıyorsunuz, Yakında yirmi altı yıl olacak, Şimdiye kadar kaç tane müdür tanıdınız, Kaç tane mi, bunu da sayarsak üç, Hiç şimdiye kadar fark etmediniz mi, Neyi, Gördüğüm kadarıyla farkında değilsiniz, Anlamıyorum, nereye ulaşmak istiyorsunuz, Muhafızların hiçbir iş yapmadığı doğru mu değil mi, Doğru, herkes öyle diyor, Şunu bilmenizi isterim ki, onların hiçbir şey yapmadan oturmalarının tek nedeni, işlerinin, ona bağlı olarak çalışan memurları gözlemek olmasındandır, onun tek yaptığı iş altında çalışanlar hakkında bilgi toplamaktır, Merkez Arşiv kurulduğundan beri, bu çalışma disiplini, muhafızların bu görevine borçludur. Don José’nin içine düştüğü sinirsel gerginliği fark eden hastabakıcı, Galiba soğuk terler döküyorsunuz, der, Evet, birden ter boşandı, Bakın olayı iyice anlayasınız diye söylüyorum, şu anda soğuk soğuk terlediğinizi bile aslında raporumda belirtmem gerekir, Ama belirtmeyeceksiniz değil mi, Hayır belirtmeyeceğim, Tahmin edebiliyorum neden belirtmeyeceğinizi, Neden, Çünkü benim soğuk soğuk terlediğimi belirtmeniz için, bir defa sizin bana muhafızın memurları hakkında bilgi topladığınızı belirtmeniz gerekiyor, ayrıca buraya bir hastabakıcı olarak değil, gizli bilgiler toplamaya geldiğinizi anlamış olduğumu da, şu işe bak yirmi beş yıldır Merkez Arşiv’de çalışıyorum ilk defa böyle bir şey duy-

dum, Buranın hastabakıcıları arasında çok sır taşıyıcıları var, gerçi doktorlar kadar değil, Yani müdür size ispiyonculuk mu teklif ediyor, Ne o bana teklif eder, ne de ben ondan teklif beklerim, ben sadece emir alırım, Yani sadece emirlerini yerine getiriyorsunuz, Yanılıyorsunuz, sadece emirleri yerine getirmek değil, bir de onları çevirmek, Nasıl yani, Çünkü onun verdiği emirlerle istedikleri farklı şeylerdir, Eğer buraya gelip bana iğne vurmanız emir edildiyse, Ne gördünüz peki bu emirle buraya geldiğinizde şu hasta halimden başka, Bir yaraya bakarak elde edilen bilgileri tahmin edemezsiniz, Ama bu bir rastlantı, Bize yardım eden her zaman bu rastlantılardır, Ne gördünüz peki yaralarımda, Dizlerinizi bir duvara sürterek tırmandığınızı, Sadece düştüm, Daha önce söylemiştiniz, Böyle bir bilgi müdürün ne işine yarar ki, Ondan faydalanır veya faydalanmaz, bu onun sorunu, ben sadece raporumu yazar veririm, Zaten grip olduğumu biliyordu, Ama dizinizdeki yaralardan haberi yoktu, yerdeki su birikintisinden de, ya soğuk terlerden, Eğer yapacağınız başka bir işiniz kalmadıysa lütfen beni rahat bırakır mısınız, çok yorgunum ve uyumaya ihtiyacım var, Ama önce yemeğinizi yemeniz lazım, sohbete daldık, unuttuk, umarım soğumamıştır, Kırmıldamadan yatan vücut açlığa dayanır, Ama bu her şeye dayanır anlamına gelmez, Müdür gönderdi bu yemeği değil mi. Gönderebilecek başka birisi daha var mı, Var, eğer adresimi bilseydi tabii, Kim bu insan, Giriş katında yaşayan yaşlı bir kadın, Dizlerdeki yaralar bu hanıma yaptığınız bir yolculuktan olmasın, bu şimdiye kadar yazdığım raporların en ilginçlerinden olurdu, Yazmayacaksınız değil mi, Yazacağım, ama sadece sol kaba eti-

nize bir iğne vurduğumu, Teşekkür ederim yaralarımı sardığınız için, Bana öğretilenlerden en iyi becerdiğim iş budur. Hastabakıcı çıkmalı birkaç dakika olmuştu, ama Don José hâlâ kıpırdamadan öylece yatakta kalakalmıştı. Zor bir diyalog olmuştu, açık kapıları çok, kolay tuzağa düşülecek bir sohbet, neyse ki uyanık davranmıştı, o çok anlamlı kelimelerin uçtuğu, her yöne çekilebilen, bir anda boşlukta kaybolan kelimelerin ikinci, üçüncü, dördüncü anlamlarında değişik duygular anlatan kelimelerin, o yıldızlar gibi kozmik rüzgârlarda uçuşan, uzayda gerçek baş dönmeleri yaratan, yerçekimleri oluşturan ve yok olup giden.

Sonunda Don José yataktan kalktı, yün terlikleri ayağına geçirdi, soğuk gecelerde ikinci battaniye gibi üstüne örttüğü bornozunu giydi. Açlık hissetmesine rağmen, Merkez Arşiv'e açılan kapıyı aralayıp içeriye bakmaktan kendini alamadı, sanki kapının arkasında birisi vardı da onu suçüstü yakalamak istiyordu, uzun uzun kıpırdamadan dikkatlice içeriye baktı, her şey yerli yerindeydi, banko, yazıcıların ve şeflerin masaları, üzerinde sarı ampulü sallanan muhafızın masası, raflar, arşivler, her şey ama her şey yerli yerindeydi, her tarafı tek tek incelemişti, sanki uzun zamandır orada bulunmamış gibiydi ama hiçbir şey değişmemişti, Don José, hiçbir değişiklik ve hiçbir kıpırdama görmemesine rağmen, kapıyı kapatıp arkadan iki defa kilitlemişti. Sağ olsun bu hastabakıcının pansumanı sayesinde daha kolay yürütüyordu, öyle eskisi gibi yürürken yara bantları etlerini çekirtmiyordu. Masaya oturdu, yemek paketini açtı, iki kap vardı, birinde çorba, öbüründe etli patates. Neyse ki müdür hastabakıcının anlattığı gibi, hiç olmazsa bu sayede karnımı doyuruyo-

rum, yoksa açlığa terk edilmiş sokak köpeklerinden farkım kalmayacaktı. Eğer bu benim hayatımı kurtaracaksa ben ona da razıyım. Banyoyu ziyaret ettikten sonra, derin bir uykuya hazır yatağa yerleşti. Tam kendini uykuya teslim etmek üzereydi ki, sadece ilk günlerdeki arama çalışmalarını yazdığı defter aklına geldi. Yarın yazarım, dediyse de, onu yazmaya en az yemek yemek kadar ihtiyacı olduğunu hissetti, kalkıp koyduğu yerden aldı, pijaması en üst düğmesine kadar ilikli, üstünde o battaniye bornoz, yatağa oturup kaldığı yerden yazmaya başladı, Müdür dedi ki, Eğer hasta değilseniz son günlerdeki aksak çalışmalarınızı nasıl açıklıyorsunuz, Bilemiyorum efendim, belki de geceleri uyuyamamaktan. Ateşin de yardımıyla gün ağarana kadar yazmaya devam etti.

Üç gün değil tam bir haftaya ihtiyacı oldu Don José'nin ateşinin düşüp, öksürüğünün kesilmesi için. Hastabakıcı her gün gelip iğnesini vuruyor ve yemeğini getiriyordu. Doktor ise iki günde bir geliyordu, hem de bir devlet memuruna gösterilmeyecek bir ilgiyle hatta gereksiz yere, sanki müdürden, Doktor, bu adamıma iyi bak aynı bana bakar gibi, o benim için önemli, emrini almıştı. Ama muhafızın evinde onu ziyarete giden doktorun o lüks içindeki, bakımlı, sıcak evde her gün tıraş edilip eli yüzü yıkanan bir hastayı ziyaret etmesiyle, bu bakımsız ve fakir devlet evindeki, tıraşsız suratı ve değiştirilmeyen nevresimleriyle Don José'yi muayeneye gelmesi arasındaki fark, ne kadar uğraşsa da yüzünde bir yapmacıklık görünmesine neden oluyordu. Gerçi bir yedek çarşafı dahi olmayacak kadar da fakir değildi, ama hasta-

bakıcıya direnip onu değiştirmemesinin nedenlerini bir tek kendisi biliyordu. Hastabakıcı beş dakikada bir, Hem de ferah ferah yatarsınız, diye ısrar etmesine rağmen, Don Jose, ter ve hastalık kokan yatağa sıkı sıkıya yapışmış her ne pahasına olursa olsun çarşaflarını değiştirmemek için direniyordu, Ben boyle gayet iyiyim, hiç boş yere rahatsız olmayın, Benim için rahatsızlık değil, aksine bu benim işim sayılır, Kaç kere soyleyeceğim, ben boyle iyiyim dedim ya. Don Jose sanki yatakla somya arasındaki fişleri ve okula nasıl girdiğini dahi anlattığı defterini ortaya çıkmasın diye vucudunu kalkan yapmış onları koruyor gibiydi. Eğer bir ara onları nlulerin olduğu dolaba koyabilse sorun bitecekti, ama onu da hastabakıcının gozleri nunde yapamayacağına gore, ne yapıp edip onları vucuduyla korumak zorundaydı. Akşam onlar gittiğinde akordiyon koruğu gibi olmuş çarşafını, neredeyse burnunu tıkayarak değiştirdi, tıraş oldu, yıkandı, banyoda bir karton kutuda duran, eski ama temiz pijamayı giyerek yatağa donduğunde, hastabakıcının da dediği gibi gerçekten ferahlamıştı. yle ki dayanamayıp şimdiye kadar bu gibi ayrıntıları atlayıp yazmadığı defterine, en ince ayrıntılarına kadar bu temizlik operasyonunu yazdı. Yazdığı yeniden kavuştuğu sağlığıydı belki de, doktorun da gecikmeyip muhafıza dediği gibi, Adamınız sağlam, iki gun sonra tum tehlikelerden uzaklaşmış olarak işine donebilir. Ancak muhafız, sadece, İyi, dedi sanki başka bir işten turu çok meşgulumuş gibi.

Don Jose iyileşmişti ancak çok kilo kaybetmişti, gerçi hastabakıcının sadece bir gun de olsa getirdiği yiyecekler yetişkin bir insanın yaşamını idame ettirmesi için yetse bile, ateşin ve

hastalığın yıprattığı vücut erimişti. Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'nde herhangi bir memurun kişisel sağlık sorunlarından ötürü yaşadığı değişiklikleri konuşmak hoş karşılanmadığından, hiç kimse Don José'nin bu hali konusunda iyi ya da kötü hiçbir yorum yapmıyordu, Merkez Arşiv'in alışanlıklarını bilmeyen dışarıdan birinin çok yanlış yorumlayabileceği bu bakışların nedeni sadece bu aşırı zayıflıktı. Günlerdir işten uzak olmanın, onda işe bir an önce gelip çalışma isteği yarattığını ispat etmek ister gibi Don José, daha kapıları açmakla görevli en yeni müdür muavini bile gelmeden, ana giriş kapısının önüne gelmiş bekliyordu. Bu görkemli kapının, otoritenin maddi simgesi haline gelmiş orijinal anahtarı bir barok döküm ustasına yaptırılmış olabilirdi, bu anahtar muhafızın tasarrufu altındaydı, ama muhafızın bu anahtarı kullandığı hiç zaman, hiçbir kimse tarafından görülmemiştir, Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'nde hiçbir yerde yazılı olmamasına rağmen herkesin uyduğu bir kural vardı, bu da görevli müdür muavini elindeki, sanki özellikle çok kötü bir malzemedен çirkin bir şekilde yapıldığı düşünülebilecek, orijinal anahtarın kopyasıyla kapıyı açtıktan sonra, içeriye önce yazıcılar daha sonra şefler, sonra müdür muavinleri ve en son da müdürün gireceğiydi, herkesin şehrin değişik semtlerinden gelmelerine rağmen, hiçbir yazılı kural yokken, bu hiyerarşik giriş düzenine nasıl uydukları anlaşılır gibi değildi. Eğer Don José ve tanınmayan kadın, yazımızın odak noktasını oluşturuyor olmasaydı, memurların şehrin her bir yanından değişik trafik maceraları yaşayarak nasıl aynı zamanda oraya ulaştıkları ilginç bir araştırma konusu olurdu.

Muhafız gelene kadarki ilk yarım saatte, memur arkadaşlarının Don José'ye karşı olan sanki hastalık geçirmeyip de, her günkü mesaiye gelmiş gibi, yani hiçbir şey olmamış gibi görünen davranışları, muhafızın içeri girmesiyle, her ne kadar belli etmemeye çalışsalar da bir kıskançlık duygusuna dönüşmüştü. Bu günlerde Merkez Arşiv'de, kapı arkalarında, raf köşelerinde, en son konu olarak, Don José grip olduğunda, muhafızın ona içineciyle yemek gönderdiği, her gün durumunu sordurduğu ve hatta bir gün hem de mesai saatleri içinde onu ziyarete gittiği konuşuluyordu, hatta kim bilir çalışma saatleri dışında da kaç defa gitmiş olabileceği tartışılıyordu. Çalışmaya başladığı ilk gün, daha muhafızın yerine oturmadan ilk iş olarak Don José'nin masasına kadar gidip tamamen iyi olup olmadığını ve kendini nasıl hissettiğini sormasıyla kıdem farkı gözetilmeksizin tüm memurlar arasında patlak veren sessiz skandalı tahmin edebilirsiniz sanırım. Ama skandalın en büyüğü, muhafızın hiç beklenmedik ve her şeyin normal seyrinde gittiği bir çalışma günü, gelip Don José'ye o neredeyse herkesin unuttuğu, geceleri uyku uyumama probleminin tekrar edip etmediğini sorduğunda patlamıştı, sanki Merkez Arşiv'in kusursuz çalışmasında Don José'nin geceleri uyuyup uyumamasının hayati önemi varmış gibi. Duyduklarına inanamadıklarından olsa gerek, tüm memurlar ast üst demeden ve geleneksel hiyerarşik davranış şekillerine uymaksızın birbirlerinin yüzüne karşı sen diye hitap ederek muhafızın söylediklerini tekrar ediyorlardı, sanki gerçekten bunları söylemiş olamaz gibi. Müdürün özel sohbetlerinde bu kaderine terk edilmiş olarak yalnız yaşayan insana en azından bir tabak çorba gönderme-

yip veya kirlenmiş çarşaflarını değiştirmeyi emretmeyip de ne yapacağını herkese anlatması o sözlere en kaba kelimelerin eklenecek Merkez Arşiv'in skandal konusunun ana temasını oluşturmuştu. Muhafız debdebeli tavrıyla, Yalnızlık, Don José, diyordu, o hiçbir zaman iyi bir dost olamamıştır, hayattaki en büyük üzüntüler, en büyük fenalık girişimleri, en büyük yanlışlıklar hep yalnız olmaktan kaynaklanmıştır, günlük yaşamın dışındaki zor anlarda, tavsiyelerini alabilecek bir arkadaş olmamasından, Efendim, ben, üzgün, kelimenin tam anlamıyla üzgün olduğumu sanmıyorum, diyordu Don José, belki ben doğuştan biraz melankoliğim, ama onun bir kusur olduğunu sanmıyorum, yalnız şunu da kabul etmem gerekiyor ki, yaşım dolayısıyla mıdır veya içinde bulunduğum konum yüzünden midir nedir bilmem kadınlara yönelemiyorum, demek istediğim ne ben onları arıyorum ne de onlar beni buluyor, Yanlışlar, Servis sırasında yapılan yanlışları mı kastediyorsunuz efendim, Genel olarak yanlışları kastediyorum, servis sırasındaki yanlışlar, servisin içinde, er veya geç halledilirler, servis onları çözümler, Hiçbir zaman hiçbir kimseye karşı bir yanlışım olmadı, en azından bilerek, Peki kendinize karşı yaptığımız yanlışlar, Bunlar oldukça fazla olsa gerek, belki de onun için yalnızım, Bu diğer yanlışlara gelince, Yalnızlığa yol açanlar değil mi efendim. Don José müdürün karışından kendisine doğru geldiğini görünce ayağa kalktı, dizleri titriyor, sırtından ter boşanıyordu, yüzü sararmıştı, masanın kenarına tutunmak bile yeterli olmadı, sandalyeye yığılıp kalmıştı, Özür dilerim efendim, özür dilerim. Muhafız birkaç saniye ona bakarak geçti, yerine oturdu. Muhafız, Don José'yle ilgili müdür

muavinini yanına çağırarak, alçak sesle ona bir emir verir, sonra da herkesin duyabileceği bir şekilde, Şefi, atla, der, muavinin emri doğrudan kendisinin uygulamasını istediğini belirterek. Bu herhangi bir yazıcıya iletmek için olduğu belli olan emrin doğrudan müdürden yazıcıya ulaştırılması isteği Merkez Arşiv’de muhafızın kendi koyduğu kuralları, gelenekleri, alışkanlıkları çiğnemesi demektir. Zaten hani o hastayken onun evine müdür muavinini göndermesiyle bu hiyerarşi zedelenmişti, ama o davranış yine de anlaşılabilirdi, çünkü oraya gönderilecek şef sadece bir ilaç için içeri girip de muhafızın arzu ettiği bilgileri toplayabilecek deneyime sahip olmayabilirdi. Bir şef kısa bir sürede yerdeki su birikintisini ve sehpadaki fişleri fark edemeyebilirdi, bu normaldi. Ayrıca bu gibi stratejik konularda müdürün, muavininden böyle bir iş istemesi doğaldı, kaldı ki şeflerin deneyimi, bu ne amaçla ve nerede kullanılacağı bilinmeyen bir istihbaratı, müdürün anlayacağı dilde anlatıp onun bir sona ulaştırılmasına yeterli olmayabilirdi. Müdür muavini masalar arasında ilerliyordu, bu emir Don José için olmayabilirdi, ama hayır, işte iki adım kalmıştı onun masasına ulaşmasına, emir kendinden başka kimseye olamazdı. Don José çaresiz kulağını o yöne doğru uzattığında, muavinin ses tonundan bunun kendisine yapılacak bir iyilik açıklaması olduğunu anlamıştı. Don José, dedi muavin, Müdür Bey biraz önceki baygınlığınızı gördükten sonra, sağlık durumunuzun çalışmaya uygun olmadığına karar verdi, Hayır bayılmadım, yani kendimden geçmedim, sadece bir baş dönmesiydi, Baş dönmesi veya baygınlık, her neyse, geçici veya anlık, Merkez Arşiv’in isteği sizin randımanlı çalışacak bir sağlığa ka-

vuşmanız, Ben birkaç gün oturarak yapılacak işleri yaparım, ondan sonra zaten tamamen iyileşmiş olurum, Müdürün düşüncesine göre şöyle birkaç günlük bir tatil, yirmi gün birden değilse de mesela on günlük bir tatilin, iyice beslenerek, ne bileyim mesela şehirde dolaşarak, parklara gidip temiz hava alarak, gül zamanı olan bu zamanda şu karşıdaki parkta bile olsa, on gün boyunca yapacağınız istirahatten sonra, bizim bile tanıyamayacağımız bir halde geri dönmeniz muhafızın isteğidir. Don José beklenmedik bir şaşkınlıkla muavinin yüzüne bakar, bu onun, yazıcıyla yapacağı bir söylev değildir, normal olmayan bir şey vardır bu konuşmada. Müdürün onun tatile çıkmasını istemesi zaten başlı başına şüphelenilecek bir olaydı, bir de buna hastalığı sırasında gösterilen muameleyi ve bu konuşma tonunu ekleyince, tatil hesaplarının şimdiye kadar aylar öncesinden milimetrik ölçülerle, tüm faktörler göz önüne alınarak yapıldığı anlaşılıyordu, yoksa Nüfus Kayıt Merkez Arşiv’inde durup dururken insana tatil teklif edilmesi olacak iş değildir. Don José’nin şaşkın hali yüzünden okunuyordu. Sirtında çalışma arkadaşlarının kuşkulu bakışlarını hissediyordu, müdür muavininin, böyle bir teklifi kabul etmekte tereddüt ediyor aptal, izlenimini yansıtan sabırsız yüz ifadesine bakarken, Don José on günlük bir özgürlüğün onun için ne anlama geldiğini düşünüyordu, bütün araştırmalarını, onlara gereken zamanı ayırarak, çalışma saatlerinde de gerekli yerlere gidebileceğini ve hayallerini gerçekleştirebileceğini düşünüyordu, ne parkı ne bahçesi, dedi kendi kendine, zaten gripi icat eden gökyüzündeydi ve onu bırakıp çoktan gökyüzüne dönmüştü. Yüzünde kontrol edemediği bir gülümsemeyle teklili-

fi kabul ederek, Tabii efendim, dedi. Yüzündeki ifade de daha kontrollü olmalıydı, şimdi muavin gidip, müdüre, benim görüşüme göre, davranışı biraz garip, ikramiye çıkmış gibi kabul etti, sanki aynı insan değildi, diye bir yorum getirebilir, muhafız da mesela, talih oyunlarına meraklı mı diyebilir, böylece, bu surat ifadesi başka kuşklar uyandırabilirdi. Don José müdür muavini bu on günün onun sağlığına ne kadar iyi geleceğini anlatıyordu, ayrıca muhafıza bu düşünceli davranışından ötürü teşekkür ediyor ve bunu şahsi olarak huzuruna çıkıp söylemek istediğini belirtiyordu. Muavin bu teşekkürleri kendisinin Müdür Bey'e iletceğini, ancak bunun için muhafızın huzuruna çıkıp hiyerarşik alışkanlıkları bozamayacağını söylüyordu. Bunun üzerine Don José müdürün masasına doğru dönüp, onun kendisine baktığını görünce ne anlama geldiği anlaşılmasız minnetkârlığını belirtti. Muhafız, disiplin ve otorite bildiren, gülünç minnettârlıkları bırak da, dilekçeni ver git, şeklinde yorumlanabilecek olan keskin ve net bir el hareketiyle onu cevapladı.

Don José'nin evdeki ilk işi, bir perdeyle odadan ayrılmış elbise dolabını temizlemek oldu. Zaten uzunca zamandan beri temizliğe ihtiyacı olan yer, bir haftadır orada, gabardinin içinde sarılı vaziyette, ceket, pantolon, gömlek, çoraplar ve iç çamaşırlarının küflenip bir de bunlara, üzerlerindeki domuz yağına yapışmış pisliklerin çürümüş kokusu eklenince durumun ne halde olduğunu sanırız uzun uzun anlatmaya gerek kalmaz. Don José bu hâlâ nemliliği hissedilen çamaşırları olduğu gibi büyük bir naylon torbaya doldurup, yatağıyla somya arasındaki fişlerin ve araştırmasının gelişmelerini yazdığı defterlerin yerlerinde oldu-

ğunu ve Genel Arşiv'e açılan ara kapının iyice kilitli olup anahtarının üzerinde olduğunu kontrol ettikten sonra, dışarı çıkıp, çok sık gitmese de müşterisi olduğu kuru temizlemeciye doğru yol alır. Tezgâhtar kız getirilen elbiselerin hangi parçalardan oluştuğunu belirtir makbuzu kesmek için torbayı yırtıp elbiseleri tezgâhın üstüne boşaltınca, kendini tutamayıp yüzünü de buruşturarak, parmak uçlarıyla tek tek kaldırdığı elbiselerin, çamurdan mı çıkarıldığını sordu, Nerdeyse bilecektiniz, dedi Don José, yüzünde iyi bir yalan bulmuş olmanın verdiği gülümsemeyle, Hemen hemen iki hafta oluyor, bunları size getirmek için evden çıkmıştım, hatırlıyorsunuz değil mi o günler de nasıl yağmur yağdığını, tam şu aşağıdaki sokakta, hani o hiç bitmeyen yol tamiri için her tarafı eşilmiş sokakta, tam bir çukurun üzerinden atlıyordum ki elimdeki torbanın sapı kopup çukurun içine düştü, binbir güçlüklerle onları oradan çıkarttıktan sonra eve dönüp bu torbanın içine koydum, Niye hemen getirmediğiniz, O gün üşendim ertesi gün de grip olup yatağa düştüm, ancak şimdi nasip olabildi, Yalnız bu size biraz pahalıya patlayacak, pantolon, onu da temizletmek istiyorum musunuz, bakın dizleri ne halde sanki onunla duvara tırmanılmış gibi. Gerçekten de Don José şimdiye kadar farkına varmamıştı ama pantolonun dizlerinden neredeyse diğer tarafı gözükiyordu, tül gibi olmuş kumaşında küçük bir delik bile vardı. Zaten çok az elbisesi olan Don José, Hiçbir çaresi yok mu, diye sordu, kız, Çaresi terziye götürmek, Hiç terzi tanımıyorum, İsterseniz bizim çalıştığımız bir terzi var ona gönderebiliriz, Yalnız bu zamanda terziler çok para istiyor, ama yine de pantolonu atmaktan iyidir, İsterseniz dizlik de koyabilir o

daha ucuz olur, Ama o zaman sadece evde giyebilirim, o da bir işe yaramaz, ben Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'nde memurum, Ah, siz Merkez Arşiv'de memur musunuz, diye sorar kız saygılı bir ses tonuyla. Don José çok az kereler açıkladığı nerede çalıştığını söylediğinden pişman, cevap vermeden etrafına bakınmaya başladığında, geceleri neredeyse profesyonel hırsızlık yapan bir adamın etrafa ipucu vererek dolaşmasının hiç doğru olmadığını düşünüyordu, şimdi bu, sokakta karşılaştıklarında, aynı amaç için savaştıklarından, gülüşerek dedikodu yapmayı seven küçük mahalle esnaflarından, domuz yağını aldığı kadınla, cam kesicisini aldığı nalburun karısı bu kızla buluştuklarında anlatacağı pantolon öyküsüyle, bütün ipuçlarını birleştiren birisi olanları ortaya çıkartabilirdi, aman Tanrım, neden bu kadar tedbirsiz davranıyordu, her şeyin geçtiğini sanan hırsızların çoğunun yakalanma nedeni bu tür gevezelikler olmalıydı. O bunları düşünürken kız tüm sempatikliğiyle, Merkez Arşiv çalışanlarına özel indirim uyguluyoruz, bu nedenle bu sefer sizin şu terzi işinizi biz üstleneceğiz, diyordu. Don José, kafasını eğerek yaptığı bir jestle teşekkürlerini bildiriyordu. Çıktığında hoşnutsuzdu, şehirde dolaştığı her yerde arkasında suç delilleri bırakıyordu. Mesela şu anda şehirdeki iki kişi, o sinirli adamın karısıyla, giriş katındaki kadın, ne iş yaptığını, kimi aradığını, nasıl araştırdığını biliyordu, sırf iyilik olsun diye veya vatandaşlık hizmeti örneği göstermek için, onlardan biri Merkez Arşiv'e gelip, Don José'yle görüşmek istiyorum, dese, Şu anda izinli ben yardımcı olabilir miyim, dendiğinde de, Ona aradığı kadınla ilgili bir bilgi getirmiştım de, Hangi kadın ne bilgisi. Don José gerisini dü-

şünmek bile istemiyordu. O kısacası kıskanç kocanın karısıyla şeflerden birisi arasında geçebilecek şöyle bir konuşmayı düşünüyordu, Yatak odasının kırılan döşeme tahtalarından birinin altında şu günlüğü buldum, Gazete mi, hayır efendim, Şu hani bazı insanların her gün ne yaptıklarını yazdıklarından, evlenmeden önce benim de vardı bir tane, İyi de Merkez Arşiv'in ne ilgisi var bunla, biz sadece doğan ve ölen insanları kaydediyoruz, Diyorum ki belki de bu günlük Don José'nin aradığı kadınla ilgili bir ipucu verebilir, belki de o kadının bir akrabası tarafından yazılmış olabilir, Don José'nin böyle bir araştırma yaptığından habirim yok, ama her halükârda bu onun özel sorunudur, siz en iyisi o tatilden döndükten sonra gelip kendisiyle konuşun, Hayır hayır, onun özel sorunu değil, bu araştırmayı Merkez Arşiv adına yaptığını söylemişti, Bekleyin bir dakika o halde ben durumu müdür muavinine bildireyim. Eğer orada giriş katındaki o yaşlı kadın olsa hemen durumu kavrayıp, sırlarının saklanmasını isteyen bir insanın başkalarının sırlarını ortaya dökmeyeceğini bileceğinden, müdür muavinine, ismini dahi vermeden, Ben Don José'yi ziyarete gelmiştim, kendisi tatilden döndükten sonra ona giriş katı sağ kapıdaki yaşlı hanım sizi görmeye gelmişti dersiniz, diyerek durumu idare edebilirdi, yaşlı kadın kızlığından mektup bile almış olsa bunu sezdirmezdi, ama ya ötekisi. Grip aklımı başımdan aldı, bunlar olacak işler değil, diye düşündü Don José, hiç döşemenin altından günlük çıkar mı, bunca yıldan sonra o kadın vaftiz annesine mektup yazar mı, neyse iyi ki o yaşlı kadın ismini vermedi yoksa bu adamlar hemen *puzzle* parçalarını birleştirerek olayı çözerlerdi. Don José eve doğru yolla-

ndı, tatilinin ilk gününde müdür muavininin tavsiyelerini yerine getirmemişti, yani sokaklarda dolaşıp soluk yüzünü güneşlendirmemiş, parklarda ciğerlerine temiz hava doldurmamıştı. Don José, ateşin etkisiyle olduğunu sandığı, ona böyle olmayacak şeyler düşündüren durumun, muavinin bulunduğu sağlıklı yaşam tavsiyelerine uymadığından kaynaklanmış olacağını da düşünerek önümüzdeki günlerde bu tür gezilere de çıkmaya karar verir. Hâlâ kafasında ateşten kalma bir etkilenme vardır ki, Don José Merkez Arşiv'in kalın dev taşlı duvarları gözüktüğünde, onun vücuduna yapışık olarak bulunan evinin, sanki yeni bir şehircilik düzenlemesine tabi tutularak öbürleri gibi yıkılıp oyuk olduğunu sanır. Evinin yıkılıp, hiçbir şey bırakılmaksızın içindekilerin de molozlarla birlikte atılıp, o haftalarca süren araştırmalarının karşılığı, binbir zorluklar ve hastalıklar atlatarak elde ettiği fişlerin de, bir daha ne onlardaki bilgileri ne de resimleri görmemek üzere tamamen yok olduğunu düşünür, kendini yerlere atıp tepinerek ağlamaya başlar, yoldan geçen bazı meraklı ve merhametli insanlar durarak, ne olduğunu sorarlar, o da yıkılan eviyle birlikte çok önemli bazı evrakları da kaybettiğini söyler, Senetlerinizi mi, faiz kuponlarınızı mı, diye sorarlar, bu zamanın insanları için tek önemli kâğıt, maddiyat sahipliği ve faiz kazançları sağlayan kâğıtlar olup, ruhsal ve duygusal değeri olan hiçbir kâğıt olamayacağını düşündüklerinden, benim onları, Evet, diye cevaplandırıldığında üzüldükleri şey kaybolan paralardı, oysa ki ben bu söylenen kelimelere evet derken cevaplandırıldığım, hayatta onunla paylaşacağım aksiyonlar, fedakârlık etmeye söz verdiğim senetler ve verdiklerimden aldığım faizlerdi.

Yok, yok işte ev oradaydı, yalnız sanki biraz küçülmüş ya da Merkez Arşiv'in duvarları son saatlerde büyümüştü sanki. Don José evin kapısına gelince, sanki kafası kasaya vuracakmış gibi başını eğerek içeri girdi, halbuki ne kapı küçülmüş ne de Don José, fiziksel görünüşüne bakılırsa, ne aksiyonlar, ne senetler, ne faizler, büyümüştü. İçeri girer girmez, Merkez Arşiv'e açılan ara kapıya kulağını yaslayıp, bir şey duymayı beklediğinden değil, çalışmaya gitmediği günlerde edindiği bir alışkanlıkla dinlemeye başladı, memurlar her zamanki gibi sessizce çalışıyorlardı. Sonra yatağın altından fişleri çıkarttı, kronolojik bir sıralamayla onları masanın üzerine dizdi, o küçük kızdan, genç kıza kadar, ince sarı kartona yazılmış fişleri. O yıllar boyunca üç kere adres değiştirmişti ama üçü de okula yakın, onu okul değiştirmek zorunda bırakmamak için olsa gerek. Başka bir program yapmaya gerek yoktu, tek yapması gereken, en son fişteki adrese gitmek olacaktı.

Ertesi gün sabahtan oradaydı, fakat yukarı çıkıp o evin yeni kiracılarıyla veya herhangi bir komşuyla fotoğraftaki kızı tanıyıp tanımadıkları hakkında bir şey konuşmadı. Eğer yukarı çıkıp sorsaydı bile, Evet yakın zamana kadar böyle birileri burada yaşıyordu ama taşındılar, İnsanlar gelip gidiyorlar buradan, Bu isimde birilerini tanımıyorum ama bu devirde birini bu kadar çok aramaya deymez, Evet evet tanıyorum onları, şimdiye kadar çok iyi ilişkilerimiz olmuştu ama son zamanlarda görüşmüyoruz. Alacağı cevaplar bunlardan biri olacaktı kesin, o ne kadar ısrar etse de, Bütün bildiklerim bunlar, üzgünüm Merkez Arşiv'e çok daha fazla yardım edemeyeceğim, türünden cevaplar olacaktı duyacağı. Giriş katı sağ kapıdaki kadın gibi, kaynağa yakın, bilgi dolu bir insan bulmak çok büyük bir rastlantı olur-

du, şans iki defa peşi peşine bir insanın yüzüne gülmezdi. Sadece üstünden çok zaman geçtikten sonra, bütün burada konuşmalarımızın artık hiçbir önemi kalmadıktan sonra, Don José tüm bu düşüncelerine rağmen çok şanslı bir gününde olduğunu anladı, o tahmin etmese de şans onun yüzüne bir kez daha gülmüştü. Hiç farkında değildi, bu sadece o tanınmayan kadının yaşadığı evin pencerelerine bakmakla ve bu gördüğü kapıdan o küçük kızın elinde çantasıyla çıkıp okula gittiğini hayal etmekle yetindiği binadaki komşulardan biri, Nüfus Kayıt Merkez Arşivi müdür muaviniydi, şimdi siz hayal etmeye çalışın bizim saf Don José'yi elinde sahte görev kâğıdı, tanınmayan kadının dosyasını açmış, Kayıttaki bu insanları tanıyor musunuz, diye kapıyı açan evin hanımına gayet ciddi sorular yağdırdığını, onun da, Akşamüzeri gelin, şimdi kocam yok, bu konuda o size yardımcı olabilir, dediğini ve akşamüstü gittiğinde de kapıyı açan müdür muavininin karşısında Don José'yi görünce, hem de o elindeki evraklarla, onu polise kendi eliyle götürüp hapse atılabileceğinin. Neyse ki o mahalledeki küçük esnaflardan ötürü kazandığı deneyimle, biraz da iyilik meleğinin onu koruması sayesinde onun hayatını altüst edecek böyle bir tehlikeyi bertaraf etmişti, buna şans değil de ne denirdi. Don José binayı ve o tanınmayan kadının yaşadığı kattaki pencereleri süzdükten sonra, tam bir detektif tavrıyla, biraz ilerleyip apartmanın kapısını göreceği bir yere oturup, hayalinde küçük kızın elinde vücuduna yasladığı kitaplarıyla kapıdan çıkıp, şu taraftaki otobüs durağına doğru gidip orada onu okuluna götürecek otobüsü beklemeye başladığını görüyordu, onu takip etmesine gerek yoktu, çünkü nereye gittiğini yatağının

altındaki fişlerden ötürü çok net bilmekteydi. Kızından on beş dakika sonra babası çıktı, bir anda niçin daha erken çıkıp da kızına eşlik etmedi, diye düşündüyse de, kızının gittiği yönün tersine gittiği görünce bunun nedenini ânında anlar. Sıra annesinin, bu tip ailelerde alışkanlık olduğu üzere günlük alışverişi yapmak için annenin çarşıya çıkmasını tam bir detektif sabrıyla bekliyordu, yanılmamıştı da, işte annesi elinde pazar çantasıyla çıkmış hızlı adımlarla ilerliyordu, üçüncü apartmanın altındaki eczane-ye girmişti, Don José buradan gerekli bilgiyi alıp alamayacağından endişeliydi, çünkü tezgâhtar delikanlı ona istediği bilgiyi vermek için çok genç sayılırdı, ama o bununla yılacak değildi, her ne kadar yaptığı detektiflik biraz eski, modası geçmiş bir detektiflik de olsa, yani yollar ve sokaklar boyunca yürüyerek, merdivenler inip çıkarak, kapıları çalıp aynı soruyu defalarca sorup, hep o kolayca tahmin edilecek, aynı tonda söylenmiş cevaplarla yetinen bir detektiflik de olsa, hiçbir şey onu bu araştırmasından geri döndüremezdi, böylece bir kez daha şansını denemek için tanınmayan kadının adını sorup onunla ilgili bilgi edinmek istediğinde, delikanlı tahmin ettiği üzere, Ben burada yeniyim, derken, içeriden iri yapılı, ak saçlı, mahalledeki herkesi geçirdiği hastalıklara ve kullandığı ilaçlara kadar bildiği her halinden belli olan, insanı matkapla oyar gibi baktığı bakışlarıyla eczacı adam çıkıp, Kimi arıyorsunuz, deyince, Don José elini sağ cebine atıp görev kâğıdını çıkartıyordu ki, bu sefer iyilik meleşinden değil de o adamın bakışlarından ötürü olsa gerek, tekrar elini cebine götürüp, bu sefer sol eliyle, akıl edip de yanına aldığı okul fişlerinden birini çıkarttı, Okul idaresi olarak diploması-

nı almaya gelmediği için bu hanımı arıyoruz, dedi, bu araştırmacılığı sırasında ânında yalan uydurabilme kapasitesinin ne kadar geliştiğine kendi de hayret ediyordu. Adam fişe bakıp, Bunca yıldan sonra mı, diye sordu, sonra da kendini cevaplayarak, belki de bu diploma onu ilgilendirmiyordur, dedi. Fakat okul olarak bu bizim görevimiz, Peki şimdiye kadar gelmesini mi bekliyordunuz, Hayır, bizden önceki idarenin bir hatasıyla, yani bürokratik bir hatayla geç kalınmış ama hatanın neresinden dönülse kârdır, İyi de belki ölmüştür bu kadın, çok geç değil mi aramak için, Hayır, biz de bu ihtimali göz önüne alarak nüfustan sorduk, yaşıyor dediler. Don José burada Nüfus Kayıt Merkez Arşiv'i demeyip sadece nüfus demişti, sanki orada çalıştığı belli olmasın diye ve de farkında olmadan bir kez daha hapisten kurtulmuştu, çünkü Merkez Arşiv kelimelerini duyan eczacı üç apartman ilerideki komşusunu hatırlayıp bilgi alması için onu müdür muavinine gönderebilirdi. Ayrıca Merkez Arşiv görev kâğıdını göstermeyerek, eczacının iyi müşterilerinden olan muavine, hemen hemen her öğleden sonra bir ilaç bahane ederek, yalnız prezervatif hariç onu karısı öbür mahalledeki eczacı kadından alıyordu, sohbeğe uğradığı bir sırada, eczacı adamın Merkez Arşiv'in yaptığı araştırmayı muavine anlatmasını da engellemişti. Fakat Don José'nin eczacının bir sabah, muavinin karısıyla yapacağı şu sohbeti hayal etmesi çok güçlü, Geçen gün şu yukarıdaki okuldan bir memur geldi, şimdi sizin oturduğunuz apartmanda oturan bir kadını arıyordu, hatta bir ara onunla ilgili Merkez Arşiv'de araştırma yaptıklarını bile söyledi, yalnız bir tuhaf konuşuyordu, önce sanki bir cebinden göstermek için bir evrak

çıkarcakken, vazgeçip başka bir cebinden eski bir okul fişi çıkarttı, bunları anlatıyorum çünkü bu devirde kimin ne yaptığı pek belli değil, dikkatli olun diye söylüyorum, Ah belki de şu iki gün önce karşı kaldırımdan gözlerini ayırmadan bizim pencereye bakan adamın aynısı, Orta yaşlarda, benden biraz daha genç, suratına bakılırsa yakında bir hastalık geçirip yeni ayağa kalkmış olduğu hemen anlaşılacak bir tip, Evet evet o, benim gördüğüm adamın aynısı, Ben size demedim mi şüphelenilecek bir adam diye, beni kandıracak adam daha anasından doğmadı, Keşke kapıyı çalsaydı da ben de ona akşamüzeri gelin kocamla konuşun dese ydim, böylece hem ne aradığını hem de o kadının kim olduğunu anlardık, Siz merak etmeyin bir daha gelirse ben hepsini öğrenirim, Akşam gelince kocama her şeyi anlatacağım. Evet öyle de olmuştu, akşama kocası gelince ona her şeyi anlatmıştı, ancak pek çok şey eklemesine rağmen bir tek şeyi atlamıştı, en önemlisini, o kocasının kafasında ipucu olup devamını çorap söküğü gibi getireceği, eczacının yerinde yaptığı, ancak kadının mesleki defo sanarak atladığı yorumu, adamın suratında sanki yeni hastalıktan kalkmış bir ifade olduğu yorumu. Eğer karısı muavine bu yorumu iletmiş olsaydı, muavin, o, yılların verdiği Merkez Arşiv kayıt ilişkileri deneyiminden faydalanarak, ölümlerle canlılar arasındaki ilişkileri ve hatta ölmek üzere olanlarla doğacak olanların birbirlerini nasıl etkileyeceklerini dahi kafasında bir anda canlandırabilen Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'nin, memurluğa başladığı ilk günden beri her kademesinde çalışmış müdür muavininin, son zamanlardaki tuhaf hareketleri ve okul fişleriyle bu hasta suratlı adamı ilişkilendirip olayı çöz-

mesi işten bile değildi. Neyse ki korkulan şüphe uyanmamış, Don José de bir daha o eczaneden geçmemişti. O gün, eczane de dahil olmak üzere, soru sormak için girip çıktığı on dükkândan sadece üçü o kızcağızı ve onun ailesini tanıyordu, tabii eğer diğerleri bu gripi yeni iyileşmiş suratlı adamın, eski bir okul fişi gösterip, ona diplomasını vermek için arıyorum, açıklamasından hoşlanmayıp, bilgi vermek istemediklerinden, onu tanımıyoruz, demedilerse. Don José eve döndüğünde, ne yapacağını bilmez ve gücünü yitirmiş bir halde, bugünkü araştırmalarının, ona ilerleyebileceği hiçbir yol göstermediği gibi, bir de yolunun önüne duvar ördüğünü düşünüyordu. Kendini yatağın üstüne atarken, neden o eczacı adamın söylediğini yapmıyorum diye düşündü, onunla geçen konuşmayı hatırlıyarak, Ben sizin yerinizde olsam ânında bulmuştum o kadını, Nasıl, Telefon rehberine bakarak, bugün telefonu olmayan insan yok, modern zamanın en kolay adam bulma yöntemi bu, Teşekkür ederim tavsiyeleriniz için, ama ona baktım bu hanımın ismi rehberde yer almıyor. Bu cevapla eczacı adamın çenesini kapatacağını sanmıştı ama yanılıyordu. Eğer öyleyse vergi dairesine gidin, günümüzde kimin ne yaptığını sadece vergi dairesi biliyor. Don José bakakalmıştı, sanki rahatsız olmuş bir tavırla, giriş katı sağ kapıdaki kadının aklına bunun gelmediğini düşünerek, İyi fikir, müdüre ileteceğim bu fikri, diyerek eczaneden çıktı. Sanki kendi kendine kızmış gibiydi, bu kızgınlıkla araştırmayı burada kesip eve dönme-yi bile düşünmüştü, ama sunulan şarabı içmek zorundaydı yoksa, siz beni zehirlemek istiyorsunuz, diye kadehe vurup kırmanın âlemi yoktu. Girdiği ikinci dükkân, temizlik malzemesi sa-

tan bir dükkândı, üçüncüsü kasap, dördüncüsü kırtasiyeciydi, beşincisi elektrikli aletler satan bir dükkân, altıncısı ise dondurulmuş deniz ürünleri satan bir dükkân, hani şu herhangi mahallede yapılan normal alışveriş turu, şansı vardı ki, onuncu dükkân da dahil ziyaret ettiklerinden hiçbiri, o eczacının tavsiyelerinde bulunup, rehberine bakmasını ve vergi dairesine gitmesini söylememişti. Şimdi yatakta, elleri başının altında bağlı, sırtüstü yatmış, tavana bakarak soruyordu, Ne yapabilirim bu noktadan sonra, ve tavan onu cevapladı, Hiçbir şey, okula gittiği en son adresin bulunduğu mahalledeki esnaf bile onları hatırlamıyorsa, bundan öncekilere gidip de boş yere kürek çekme, bunca zamandan sonra onlardan bir şey çıkmayacağı kesin, Ne demek istiyorsun yani, burada keseyim mi araştırmayı, Başka çıkışın yok gibi, tabii eğer vergi dairesine gidip bir de onlara sormak istemezsen, ayrıca bu zor olmasa gerek, onlar da senin gibi memur, hem elindeki bu görev kâğıdıyla, Ama görev kâğıdı sahte, Aslında öyle, onu hiç kullanmasan daha iyi, çünkü bir gün birisi sahte olduğunu anlarsa, doğrusu ya senin suratının yerinde olmak istemem, Zaten sen benim suratımda olamazsın, çünkü sadece alçıdan bir tavansın, Gerçi evet ama, senin bende gördüğün de bir surat, çünkü surat sadece dışardakilerin bizde ne görmesini istiyorsak onu gösterdiğimiz bir deridir, onun arkasında neler olduğunu çoğu zaman bizler bile bilmiyoruz, Görev kâğıdını saklayacağım, Ben senin yerinde olsam yırtarım, hatta yakarım, Papazın kâğıtlarıyla birlikte saklarım eskiden olduğu gibi, bir şey olmaz, Sen bilirsin, Bu, sen bilirsin'deki ses tonun hiç hoşuma gitmedi, kırık bir tonu var, Tavanların bilgileri sonsuzdur, Ma-

dem tavanlar bu kadar çok şey biliyor, bana bir akıl ver, Sen bana bakmaya devam et, bazen kendiliğinden her şeyin çözümlendiğini görürsün.

Tavanın Don José'ye verdiği fikir, tatilini yarıda kesip işine dönmesi oldu, müdürüne kendini çok sağlıklı hissettiğin için geri döndüğünü, tatilinden artakalan günleri de başka bir nedenden ötürü ihtiyacın olduğu zaman kullanacağını söylersin, böylece araştırmanı devam ettirebileceğin bir yol bulduğunda, tekrar o delikten çıkmak için bir fırsatın olur, Ama müdür. hiçbir mecburiyeti yokken bir memurun, hem de çağrılmadan tatilini yarıda kesip gelmesine hayret etmez mi, Sanki şimdiye kadar hayret edilecek hiçbir şey yapmamış gibi konuşuyorsun. Bu olaydan önce ne kadar huzurlu yaşıyordum, şimdi ise benim varlığımdan bile haberi olmayan bir kadın için olmadık şeyler yapıyorum, Ama sen onun var olduğunu biliyorsun, sorun zaten burada, En iyisi onu unutmak olacak, Olabilir, olabilir, yalnız şunu unutma ki sadece tavanların bilgeliği değil sonsuz olan, hayatın sürprizleri de sonsuzdur, Ne demek istiyorsun, bunu sanki acı bir mahkeme kararıymış gibi söylerken, Günler çoğunun sandığı gibi tekrar etmez, biterler, Bu daha da acı, şimdi bir de o hep beraber olunan umumi yerlerde de tavanın bilgeliği hâkim demeyeceksin umarım, Hayata dair hiçbir şey bilmiyorsun, eğer bilinmesi gereken daha başka şeyler de var zannediyorsan, diyordu ki, çenesini kapatmayı tercih etti tavan. Don José yataktan kalktı, görev belgesini dolaptaki papazın kâğıtlarının arasına sakladı, sonra araştırmalarını yazdığı defteri açarak sabahki olumsuz gelişmeleri yazmaya koyuldu, özellikle o antipatik eczacı adamı ve onun

delici gözlerini vurgulayarak. Sanıyorum en iyisi işe dönmek olacak. Defteri yatakla somyanın arasına koyarken öğle yemeği yemediği aklına geldi, gerçi bunu hatırlatan aklı değil, midesi oldu. yemeği önemsemeyen insanlar kendilerini zamana kaptırınca açlığın çalan alarımını duyamıyorlar. Eğer tatile devam edecek olsa, yatağa boylu boyunca uzanır, ne öğle yemeğini ne akşam yemeğini düşünür, sırtını hayata döner. kâh uyur kâh uyanır, öylece tembel tembel yatar. Ancak yarın işe başlayacaktı ve kendisinin de ileri süreceği gibi çok sağlıklı gözükmeli, öyle sandalyelere filan yığılmadan, suratı solmadan bir çalışma günü geçirmeliydi. Bu yüzden kalkıp kendine iki yumurta çırpıp, içine biraz sucuk doğrayıp. bir tutam kaya tuzu serpip, tavaya zeytinyağı koyup ısınmasını beklemeye koyuldu, yağın tam kıvamına gelmesini bekliyordu, yeterince ısınca hazırladığı karışımı tavaya döktü, gösterebileceği tek aşçılık hüneri buydu, gerisi konserve açmaya dayanıyordu. Omleti düzgün geometrik parçalara bölerek yavaş yavaş yiyordu, tabii bunu yemek merakından değil, vakit öldürmek için yapıyordu. Her şeyden öte hiçbir şey düşünmek istemiyordu. Tavanla yaptığı imgesel ve metafizik diyalog ruhunun şaşkınlığını açığa çıkartmıştı, hayatta yapabileceği başka bir şey kalmadığı fikrinin verdiği panik sansasyoneldi, tanınmayan kadın için yaptığı araştırmaların, haklı olarak sona ermiş olmasına dayanamıyordu. Boğazı düğümlenmişti, hani o küçükken ona kızıp ağlamaması için bağırdıklarında son haddine kadar dayandığı, yutkunmasına bile engel olan o düğümün aynıysından olmuştu, küçükken dayanamaz sonunda avazı çıktığıınca, hıçkıra hıçkıra ağlardı, şimdi de öyle olmuştu, tabağı elinin ter-

siyle itip, masanın üzerine eğilip, kafasını dirseğinin üstüne koyup, hüngür hüngür ağlamaya başlamıştı, hiçbir utanç duymuyordu bundan, hem bu sefer onu seyredip ona gülen de yoktu. O, tavanların her zaman görüp de hiçbir zaman yardım edemedikleri anlardan biriydi, yukarıda sessiz fırtınanın geçmesini beklerlerdi, ruhun ferahlamasını, vücudun gevşemesini. Don José için de geçerliydi bu, birkaç dakika sonra kendini daha rahat hissediyordu, gömleğinin yenine gözyaşlarını sildi ve tabakla çatalı yıkamak için ayağa kalkıp mutfağa yöneldi. Henüz hava kararmamıştı, günü bitirmek için önünde daha çok saat vardı ve yapacağı hiçbir şey yoktu. Giriş katı sağ kapıdaki yaşlı kadını ziyaret etmeyi düşündü, ona araştırmalarının nasıl sonuçsuz kaldığını anlatmak istedi, sonra onun kendine söyleyebileceği her şeyi söylemiş olduğundan konuşacak konu bulamayacaklarını düşündü, ayrıca, her ne kadar öyle olmadığını tahmin ediyor olsa da, ona, Merkez Arşiv'in nasıl olup da tanınmayan bir kadın için bu kadar çaba sarfettiğini sorması halinde ne cevap verecekti, ona, Bunların hepsi yalan, Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'nin böyle kişisel merakları yoktur, onun gözünde hepimiz biriz, o hiçbir insanı ayırt etmez, yani aynı, güneşin herkes için doğduğu gibi, desem, o yaştaki bir insan buna gülmez de ne yapardı. Boşver, dedi Don José gitmekten vazgeçerek, o eski, kesiklerle dolu gazete ve dergi yığından bir tomar alıp, belki gözümden kaçan veya o zaman o kadar önem vermediğim bir ünlü bulurum, diyerek koleksiyonuna döndü.

Diğerlerine rağmen en az şaşırın muhafız olmuştu. O alışkanlık olduğu üzere herkes yerine yerleşip çalışmaya başladıktan

sonra içeri girmişti, Don José'nin masasının yanına gelince üç saniye durdu, ama hiçbir şey söylemeden yerine geçti. Don José kendisini makamına çağırıp bizzat dönüş nedenlerini soracağını zannediyordu, ama o öyle olmamıştı, müdür, yardımcısının açıklamalarını dinlemekle yetinmiş, muavin açıklamalarını bitirince de sağ elinin işaretparmağını yanındakilerle sıkıca birleştirip elini dışarıya doğru sert ve kararlı bir hareketle sallamıştı, bu Merkez Arşiv el hareketleri diline göre, bu konuda tek bir kelime daha duymak istemiyorum demektir. Don José geri dönüş nedenlerini anlaşılacak şekilde anlatıp anlatamadığının tereddüdünde, neden bunun kendisine sorulmadığından gocunmuş ama bir yandan da kendisine fazla soru sorulmadığından ötürü hoşnut, yani tam ne hissettiğini kendisinin de bilemediği bir haldeydi. Her şeyden çok endişeli gözüktüğü bir ortamda, masanın üzeri şefinin getirdiği onlarca doğum kaydıyla doluydu, ayrıca bu kayıtları bitirdiğinde her bir dosya için bir fiş doldurup, alfabetik dizine göre düzenlenmiş olarak bankonun altındaki fiş dolabına yerleştirmesi gerekiyordu, bu çok zor olmamasına rağmen dikkatle yapılması gereken bir iş olduğundan, her şeyi unutup yaptığı işe konsantre olmalıydı. Neyse ki hâlâ nekahet halinde olduğundan kendisine verilen işler oturarak yapılacak işlerdendi. Bu doğum kayıtlarını kopya eden yazıcıların yaptığı hatalar en az affedilecek hatalardı, ne denirse densin, bu hatadan doğan sorunlara çözüm olmazdı. Mesela, Dalmışım, demek başka şey düşünüyor olduğunu kabul etmektir, hiçbir yazıcı yazdığı isimden ve tarihten başka bir şey düşünemez, bunun önemi, onların, o yazdıkları an varolmalarındandır, yani aslında gerçek yaşamda gerçek-

ten var olmalarına rağmen, ancak oraya yazıldıkları an ve şekilde, yasal olarak var olmalarındandır. Doğan insanın isminde, özellikle de soyadının baş harfinde yapılacak, sanki hiç önemi yokmuş gibi gözüken, sadece bir telaffuz hatasından kaynaklanan yanlış, onun fişinin olması gerektiği yerden çok uzağa gitmesine yol açabilir, hele hele Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'ndeki isimlerin çokluğu düşünülecek olursa, bir daha o fişi bulmanın imkânsızlığını tahmin edebilirsiniz. Mesela, bir yazıcının, José ismini, telaffuzunun, beyninin kalem tutan eline gönderdiği emirlerin çıktığı bölümünü etkileyerek, onu Xosé diye yazması, daha sonra aynı insanın dosyasına, doğal olan, evlenme, boşanma, ölüm gibi en az üç kaydın yapılmasını hemen hemen imkânsızlaştırıyordu, hadi bunlardan ikisini gerçekleştirirse bile üçüncüsünden kaçış olmadığından, doğum kaydı yapılan her insanın dosyasının en az bir kayıt daha yapılması için aranacağı kesindi. Bu nedenle Don José tüm dikkatiyle, yazdığı harfleri tek tek kontrol ederek, onun sorumluluğuna bırakılmış, bu dünyanın yeni konuklarından on altı tanesinin dosya ve fişlerini itinayla tamamlamıştı, şimdi on yedincisini kayıtlara geçmek için önüne çekmişti ki, elleri titremeye, gözleri kaymaya, alnı terlemeye başlamıştı. Bu cinsiyeti kız diye yazdığı insanın, tanınmayan kadınla aynı isme ve kızlık soyadına sahip olması, sadece ikinci soyadlarının değişik ama aynı harfle başlaması, bu dosyanın tanınmayan kadının dosyasının hemen arkasında ona bitişik olarak yer almasını gerektirmekteydi. Fişi doldurduğunda hâlâ titriyor olmasına rağmen, onu fiş dolabındaki yerine koymak üzere kalıp, alfabetik dizine göre konulması gereken çekmeceyi çeker ve

yerini bulur. Gözlerine inanamıyordur, tanınmayan kadının fişi orada yoktur, kafasında yankılanan kelime şu olur, Öldü. Çünkü Don José, Merkez Arşiv yazıcısı olarak çok iyi biliyordu ki, eğer bir fiş yerinde yoksa o ölümler arşivine gitmiş demektir. Yirmi beş yıllık memurluğu boyunca canlılar arşivinden çıkartıp ölümler arşivine götürdüğü fişlerin sayısı sayılamayacak kadar çok olmasına rağmen, o bunu kabullenemiyor ve orada bulunmayışının nedeninin başka bir şey, bürokratik bir hata olacağını düşünüyordu. Mesela çalışma arkadaşlarından biri yanlışlıkla biraz ileri veya biraz geri koymuş olabilir diye, şimdiye kadar Merkez Arşiv’de yapıldığı görülmemiş bir hatadan ötürü yanlış yerleştirilmiştir diye, fişleri bir ileri bir geri hızlı hızlı kontrol ediyordu, sadece bir ihtimal vardı, onun yaşıyor olması için tek bir ihtimal, onun fişini şu anda yeni bir kayıt işlenmek üzere arkadaşlarından birisinin masasında olma ihtimali, ama o kayıt sadece yeniden evlenme kaydı olabilirdi, üzüntü, sevinç ve hayal kırıklığı gibi karşıt duyguların yarattığı gerginlikle kaydını yeni bitirdiği fişi yerine yerleştirip titreyen bacaklarının üzerinde masasına döndü. Şu hanımın dosyası sizde mi, diye sormazdı, bir yandan gözucuyla arkadaşlarının çalıştığı fişlere bakarak masalarının etrafında da dolaşmazdı, yapabileceği tek şey fiş dolabını gözlemektir, istiyordu ki memurlardan biri yanlışlıkla o fişi almış olsun, yoksa arzu etmediği bir kayıt için değil, hele ölüm kaydı için hiç değil. İkinci olmuştu, son zamanlarda Ariadne çok düğümleniyordu, darlığından neredeyse nefes alamıyordu. Bütün gün boyunca hiçbir arkadaşı o fiş çekmecesini açmamıştı, yolunu şaşırılmamış hiçbir fiş o olması gereken yere dönmemişti, o tanınmayan kadın, ölmüştü.

O gece Don José Merkez Arşiv'e geri dönmüştü. Yanında el feneri ve yüz metrelik ip yumağı vardı. El fenerinin pilleri yeniydi, hani o hiç durmadan yakıldığında dahi birkaç saat dayanabilenlerden, Don José tehlike, heyecan ve macera dolu okul hırsızlığı deneyiminden sonra şunu öğrenmişti ki, hayatta ne kadar tedbir alırsan al yine de azdı, özellikle düz ve aydınlık yollar terk edilip de suçluluğun işkenceli yollarına dalındığında. Düşünün mesela, el fenerinin ampulünün bittiğini veya pil kapağının açılıp pillerin ortalığa saçıldığını veya ne bileyim ben el fenerinin olduğu gibi düşüp bir çukura girdiğini ve sizin görseniz bile ona ulaşamadığınızı, bu durumda bir Ariadne ipiniz olması gerekirdi, ki Don José bu iplerden birinin ve güçlü bir fenerin muhafızın masasının hiçbir zaman kilitlenmeyen bir çekmecesinde ol-

duğunu bilmesine rağmen, kullanmaya cesaret edemediğinden, yanında Ariadne olmasa da, gerektiğinde onu yaşayanlar arşivine geri döndürebilecek kalitede, nalburdan aldığı rustik bir kınnapla, ölümler krallığına girmeye hazırlanıyordu. Merkez Arşiv'in bir çalışanı olarak Don José, bütün gün boyunca ölümler arşivine giden memurların gidiş nedenlerini veya en azından aradıkları arşivi idareye bildirerek gitme zorunluluğu olduğundan, eğer Don José şefine tanınmayan kadının ismini verip de, Onun dosyasını aramaya gidiyorum, derse, olur ya o da, Ne için, diye sorarsa, Don José ona ne kadar istese de cevap veremeyeceğinden, gündüz bile bir arşiv bulmanın zor olduğu bu mekâna gece gelmek zorunda kalır. Onun gece uğraşlarının sonunda başına gelebilecek en kötü şey, hâlâ kadının dosyasını bulamamış olması olacaktır. Tabii ki herkesin tahmin ettiği gibi, yeni bir kayıp olduğundan ölümler arşivinin hemen girişinde yer alması gerekmektedir, yalnız işin kötüsü bu kaostan ötürü arşivin girişinin neresi olduğunun belli olmamasıdır. Kemikleşmiş optimistler gibi, gayet basit, yaşayanların arşivinin bittiği yerde ölümler arşivinin başladığına göre, en son yaşayanların arşivini bul ve oradan başla demek işi haddinden fazla kolay görmek olur doğrusu. Doğrusu ya aynen hayatta olduğu gibi burada da yaşamın bittiği yerden ölüm başlıyor, ama yine hayatta olduğu gibi bazen kural bozulup ölmesi istenmeyen öldüğü gibi, burada da kurallar bozuluyor ve hatta bazen işler karışıyor, istenmeyen doğal afetlerde veya istenerek çıkartılmış savaşlarda ölümlerle canlıların sokaklarda karıştığı gibi, arşivler karışıyor. Tabii buradaki sorun yapısal bir sorun. Ama sanmıyorum ki bu sadece bizim Merkez Ar-

şiv'in sorunu olmuş olsun, çünkü bu ölülerin durdurulamaz tırmanışı nedeniyle ve ölümden sonra bu dosyaların daha ileriye netür bir arşive geçirileceği henüz bilinmediğinden, zannediyorum bu ölü durdurulamayan ölü arşivlerini yerleştirme sorununu dünyanın bütün arşivleri yaşıyordur. Biz bu sorunu, başında da söylediğimiz gibi, artık ölülerle canlıların arşivinin sınırına daha fazla dosya sığmayınca, dip taraftaki duvarı yıkıp bir metre ileriye alarak geçici olarak çözümlüyoruz. Tabii özellikle bu inşaat sırasında yer olmadığından geçici olarak bir yerlere bırakılan dosyalarda, inşaat bittikten sonra, muhafızın en genç iki yazıcıyı göndermesi ve bu memurların doğal olarak yeni yerleştirmeyi yaparken, en eski ölüleri en dibe yerleştirme projesinin hâlâ uygulanması nedeniyle, en arkadan itibaren bütün ölülerin yerlerini değiştirerek gelirlerken ortalıkta sürünen bu ölüleri, gerçek anlamda olmasa da bu kelimeyi kullandığımdan ötürü özrümü kabul etmelerini istediğim ölüleri, sorumsuzluklarından değil de tabii ki arşivleri taşıırken tek tek tarihlerine bakmadıklarından, her seferinde daha da artarak yeni ölülerle eski ölüler birbirlerine karışır. Sadece bu yüzden değil tabii, arada bir de özellikle genç yazıcılardaki ölülerle ilgili ahlak eksikliğinden veya o dosyaya artık başka bir kayıt yapılmayacağından emin olmalarından ötürü onlarda gelişen bir alışkanlıkla, ölüleri gelişigüzel yerlere bırakmalarından bu karışıklık biraz daha artar. Bu araştırmanın, bazılarını saydığımız nedenlerden ötürü ortaya koyduğumuz zorluğu yanında, o maceralarla dolu okul hırsızlığının sadece bir gezinti olduğu kolayca anlaşılıyor sanırım.

Bazılarınız, Peki o Don José'nin yanına aldığı yüz metrelik ip

ne olacak, diye sorabilir. Bazıları da, hem de o bütün eklemelere rağmen Merkez Arşiv'in boyunun seksen metreyi geçmediğini de göz önüne alarak, bir yerden bir yere giden yolun sadece onları birleştiren en kısa nokta olduğunu ve hatta yaşamda da bunu uygulamaya alışıp hem de başardıklarını sananlar, bu kadar uzun ipin gerekliliğine anlam veremeyebilirler. Fakat burada özellikle ölümlerle canlıların aynı rafları paylaştığı sınırdaki, bazen çok turlar atmak gerekir, bağlı evrak dağları, dosya kolonları, yaşayan zaman yığınları, artık ölü parçaları, canlıların sonuna gelmiş eski kirlilerin duvarları, kirlenmeden ölmüş yenilerin kırıntıları arasında, metreler ve metrelerce kinnap bıraktığı halde geri dönüş yolu bulamayan, dar bit pazarı sokaklarındaki vitrinlerde tanıdık çıkış yolu arayanları gördükten sonra sanırız bu uzun kinnabın gerekliliğine şüphe kalmamıştır. Don José kinnabının ucunu muhafızın masasının bir bacağına, öbür ucunu da ayak bileğine bağlar, geri kalanını da, o yürüdükçe açılacak cinsten bir çember yapıp masanın yanına bırakır. Kendini muhafızın masasına bağlamasının, masanın ölümler arşivine yakınlığından başka bir nedeni yoktur. Aramaya şu arkadaki raflardan başlayacaktır, tanınmayan kadının dosyasının konulmasının gerektiği raftan, ama tabii daha önce saydığımız bazı nedenlerden ötürü orada olmama ihtimali en kuvvetli ihtimaldir. Fakat Don José eski zaman memurlarının o zamanın metodları ve eski disipline göre yetiştirilmiş olduğundan, yenilerin sorumsuz davranışlarını kabul etmediğini en azından kendine ispat etmek için, orada olmayacağını tahmin ettiği halde o yöne doğru yol alır. İşini zorlaştıran bir diğer konu da ışık azlığıydı. Müdürün masasının ha-

ricinde, çünkü onun üzerinde o her zamanki ampul sallanmaya devam ettiğinden, Merkez Arşiv'e dışarıdaki yoğun sisin de etkisiyle derin bir karanlık hâkimdi. Her ne kadar pencereler yüksek olsa da içeride herhangi bir lambayı yakması söz konusu olamazdı, mahallede devriye gezen dikkatli polislerden veya şu halkın güvenliğini korumayı kendi görevi sayan örnek vatandaşlardan birinin içeride göreceği ışıkla ortalığı ayağa kaldırma riski büyüktü. Durum böyle olunca Don José adımlarıyla birlikte ileri geri gidip gelen daire şeklindeki, ellerinden ötürü titreyen ışıktan başkasına sahip değildi. Bu ölümler arşivine gündüz çalışma saatlerinde gelmekle şimdiki arasında çok büyük fark vardı, gündüz hiç olmazsa arkanda her ne kadar çalışma sırasında destek olmasalar da böyle bir durumda koşup gelecek veya en azından, hasta olduğundaki gibi muhafızı gönderecek arkadaşlarının olması insana kuvvet veriyordu, ama şimdi öyle mi, tek başına maceraya atılıp, kara bir gecenin yarısında, bu insanlığın gizli tünellerine girip, isimlerle çevrilmiş, kâğıtların fısıltıları veya söylentileri arasında, mümkün mü onu bulmak.

Don José yaşayanlar arşivinin en sonundaydı, birileri için başlangıç öbürleri için final olan bu çizgide, hâlâ uygulamada olan yerleştirme planı göz önüne alındığında, birbirine dik raflarla başlayıp devamının paralel olarak sürüp giden koridorlardan oluşması gereken bölüme girildiğinde, karmaşık ve açıklanamaz yollar ve geçitlerle dolu ve girişinde hayret edilecek ölçüde hiçbir engel bulmadan kendini âniden bu karmaşık sokakların içinde buluyorsun, öyle yollar ki bazılarında aşılamaz engeller var, öbürleriye çıkmaz sokak. Gündüz hiç olmazsa yol-

daki engelleri onlara çarpmadan görebiliyorsun veya çok toz birikmiş yolların hiçbir yere çıkmayacağını bilerek tozsuzlardan gitmeye çalışıyorsun. Ama bu fenerle neredeyse imkânsızdı, yansımalarıyla gölgeleri çiftleştirdiğini görüp de güvenini iyice yitiren Don José, o modern, parlak ışık veren, dünyayı sonuna kadar aydınlayabilecek fenerlerden almadığına pişman olmuştu. Gerçi onu korkutan kaybolma korkusu değildi, ayağından masaya bağlı olması onu bu konuda ne de olsa biraz rahatlatıyordu, yalnız endişe ettiği böyle dev tomurcuklar gibi duran yığınların etraflarında dolaşırken kınabının bitip hiçbir şey bulamadan, hem de aynı yığınları geriye doğru yeniden anlamsız bir şekilde dolaşarak başladığı yere dönecek olmasıydı. Sorun sadece geri dönüp yeniden başlamayla da bitmiyordu, birkaç sefer yeniden başladığı bu yolculuklarında kınabının inceliği nedeniyle, özellikle köşelerde, kâğıtların aralarına girip sıkışarak, ne ileri ne geri gidebildiği durumlarla gittikçe sık karşılaşması, içinde bulunduğu zorluğu arttırmakla kalmayıp zaman kaybetmesine de yol açıyordu. Don José her ne kadar sahip olduğu topoğrafik bilgilere rağmen adam boyuna ulaşan bu engellerle boğuşurken, dünyada bulunma nedenleri veya ne için buraya gönderildikleri hiç kimse tarafından kesin olarak bilinmeyen kâğıtkurtlarının ve bu bir adam boyu yüksekliğindeki tüneller diye yorumlayabileceğimiz geçitlerde uçuşan, çoğu insan için süs olsun diye dünyaya gönderildikleri zannedilen, kelebekler ailesine mensup olduğunu zannettiği, uçuşan böceklerin oluşturduğu bulutun içinde yürürken, bir yandan da onların farkında olmadan gösterdikleri ölümleri yok etme ve hatta onları hatıralardan silmeye götürecek

çabalarını düşünüyordu. Gel de anlat diyordu, şu veraset tefecisi avukatlara, dosya olmayınca miras da olmayacağını, ama söyleyemezsin ki, bu olmayan ölünün olmama nedeni bu kemirgen hayvanlardır, diyemezsin ki. Bence, onlara verilecek cevaplar içinde bu meselenin de yer alabilmesini sağlayacak bir yönetmelik çıkartılması, onların herkes tarafından ciddiye alınmasını sağlayacak tek çözümdür. Hele farelere gelince, onların ölü arşivi yok etme hızı böceklerinkinden daha fazladır. Ama her hâlükârda Merkez Arşiv'deki hayvanlar âleminin hiç kimsenin farkında olmadan ölümler arşivine yaptığı katkı yüzde yüz olumlu bir katkıdır, hiç kimsenin yok etmek için hangi nedeni kullanacağını bilemediğinde kaldırıp atmaya cesaret gösteremediği dosyaları, en doğal içgüdüyle, yaşamlarını sürdürebilmek için, hiçbir nedenin etkisinde kalmadan onlar tarafından yok edilir. Eğer onlar olmasaydı, her ne kadar genişletme çabası gösterilse de, ölümlerin buraya sığması imkânsızlaşır. Çok derin düşünemeyen yüzeysel bir gözlemci, nasıl olup da bu hayvanların çoğalıp arşivleri tamamen yok etmediğine şaşabilir. Bunun nedeni, burada onlar için yeterinden fazla gıda maddesi bulunmasına rağmen, gerekli rutubetin olmamasından kaynaklanan, ideal ortamın oluşmamış olmasıdır. Ayrıca bu kuru diyetin onların üreme organlarındaki kaslar üzerindeki etkisi nedeniyle çoğalamadıkları zannedilmektedir. Bu kasların konumuzla hiçbir ilişkisi olmadığını düşünenlere, bu konu bilimsel polemiğe açık olduğundan sonucu etkilememek için buraya olduğu gibi aldığımı bildiririm.

Bu arada Don José, saçlarından omuzlarına kadar, kat kat üzerinde bir tabaka oluşturan örümcek ağlarına bulanmış bir bi-

çimde, en son genişletmeden sonra hâlâ birkaç boş rafın bulunduğu dip tarafa ulaşmıştı. Buradaki karanlık diğer bölgelere nazaran daha yoğundu, kenarlardaki yüksek pencerelerden giren barudi ışık, burada dik olarak yığılmış tavana kadar uzanan dosya balyalarının arkasında kaldığından, süzöklere dahi ulaşmıyordu. O dip taraftaki devamlı yıkılıp yapılan duvara gelince, üzerinde ışığın girebileceği bir tek lomboz dahi yoktu, şimdi tek çaresi el fenerinin cılız ışığıydı. Hiçbir zaman hiç kimse, şu tarihi dış görünüm diye tutturdıkları nedenlerden ötürü, bu duvar yıkılıp yeniden yapılırken, içeriye ışık girsin diye, niye basit bir pencere dahi yapmaya izin vermediklerini anlayamayacaktır, bu basit ihtiyacı tatmin etmek yerine, hiç kimsenin farkında dahi olmadığı estetik kaygıya sarılmalarının gereksizliği, sanırım sadece onlardan birini buraya dosya aramaya getirerek halledilebilir. Rafların ana koridorla birleştiği noktalarında, alçaklı yüksekli dosya yığınları bulunmaktadır, Don José tanınmayan kadının dosyasının bu yığınlardan birinde olabileceğini düşünmeye başlamıştır, bu düşünceyle onu bu dosyayı buraya koyma sorumsuzluğunu gösteren kişinin, memurluk hayatını mümkün olan en az gücü harcayarak geçirmek isteyen bir sorumsuz olacağını düşünerek, kolunu olağandan fazla kaldırmanın onlar için fedakârlık olduğunu bildiğinden, dosyayı aramaya önce el hizasındaki yığınlardan başlamıştır. Onu bulamadıkça, eğer bu dosya buraya getirilmişse onu getirenin, ne yazık ki, yönünü kaybetmiş insanlık ruhunun çarpık garipliklerini üzerinde taşıyan bir memur olup, sırf gözü o en yüksek yığının tepesine takıldığından, kapris veya gıcıklık olsun diye Merkez Arşiv'in en yüksek merdive-

nini kullanarak oraya çıkıp tanınmayan kadının dosyasını bırakmanın kendine tatmin sağladığını zannederek, onu oraya koymuş olacağını düşünüyordu, o en yüksek yığının tepesinde böyle hallediliyor bu dünyanın işleri işte.

Düzenli bir şekilde, okulun çatı katındaki araştırmasını aklına getirerek, aramasını, hatta o zaman yaptığı hareketleri hatırlayıp tekrar ederek sürdürüyordu, belki o zaman o araştırmayı yaparken tanınmayan kadın hâlâ yaşıyordu. Buradaki yığınların tek avantajı öbürleri gibi toz yığınlarıyla kaplı olmamasıydı, çünkü buraya gün yoktu ki ölü arşivi konmasın, eğer tabiri caizse buradaki ölümler tozsuz, temiz ölümlerdi. Don José ulaşabilecek yükseklikte yığınların tükenmek üzere olduğunu gözleyerek, hiç istemese de merdiveni getirip o yüksek yığınların tepesine çıkmak zorunda kalacağını görüyordu. Ama bu sefer, çalışırken olduğu gibi dosyanın ismini okumak için eline alıp tozunu çırpması gerekmiyordu, sadece o yığınların tepesine bir göz atıp, en üstteki dosyanın yeni konulup, yani üzerindeki toz miktarına göre sadece birkaç gün önce konulup konulmadığını kontrol etmesi yeterliydi. Ancak eğer yine de bulamaz ise o zaman, tanınmayan kadının onun hasta veya yarısını kullandığı tatil izninde olduğu sırada değil de, dosyayı Don José'nin yerine yerleştirdiği günlerin hemen ertesinde vefat etmiş olacağını düşünerek, yığınların en üstlerindeki dosyaların biraz altında olma ihtimalinden ötürü, yığınların üst sıralarındaki dosyaları tek tek elden geçirmesi gerekmektedir, tabii bu yüksek yığınlar söz konusu olduğunda sadece merdivene çıkmak değil merdivenin üzerinde akrobasi yapması da gerekecekti. İşte bir yandan titiz bir şekilde

aramaya devam ederken, bir yandan da bu tozlu tozsuz, yeni eski, kirli temiz ayrımını hiç düşünmesine gerek kalmadan araştırması gereken arşiv gözlerinin önünden bir film şeridi gibi geçiyordu. Size bunları anlatmak için harcadığımız zaman ve bazılarına göre abartı şeklinde yorumlanabilecek açıklamalar, sadece doğal olarak olayın zorunluğunu ve karışıklığını biraz olsun anlayabilesiniz kaygısından öte, bizim yazıcının zaten doğuş itibarıyla çok özel olan beyin labirentlerinde dolaşan konular olması nedeniyle kaleme alınıyor. Hele şimdi yaşayacağı çok zorlu bir sınavdı. Adım adım ve her adımında yığınların üstündeki dosyalara baka baka, o dar koridorda ilerleyerek, o dipteki duvarla yan duvarın birleştiği noktaya gelmişti. Şimdi bu en az üç metre genişliğindeki koridora, dar koridor dememizden ötürü bizi şaşırarak eleştirecekler çıkabilir, ancak bu eleştirilerinde haklılardır, onlara yüksek tavanlı Genel Arşiv'in, tavana kadar dosya balyalarıyla dolu düz ve dibi gözükmeyen, bir yan duvardan öbürüne kadar uzanan bu koridoruna boylu boyunca bakmalarını tavsiye ederim. Sanırım onlar da koridoru bu bakış açısıyla dar diye yorumlayacaklardır, hatta biraz daha ileri giderek, nasıl olup da bu hayal gücü geniş, beyin kıvrımlarının yapısı değişik, doğal psikolojik durumların bile herhangi bir dış nedenle ruhunda seri halinde yıkımlara yol açtığı, kendisinde merdiven çıkmanın bile panik yarattığı bir insanın, bu ortamda nasıl olup da şiddetli bir klostrofobi atağına tutulmadığını hayretle karşılayacaklardır. Ama Don José bugüne gelinceye hiç bu kadar uzunca bir süre arşivde kalmamıştı, şimdiye kadar hayatı sona ermiş bir insanın bundan sonra geri kalan zamanı geçireceği rafa dos-

yasını yerleştirmek için gereken normal bir süreden fazla burada olmamıştı. Doğrusu ya bu kadar uzunca bir süre, böyle etrafı malum arşivlerle sarılı bir vaziyette, en cesaretli olacağını ileri sürecek bir insana bile bir ürperti gelebilirdi, adına açıkça, hiç çekinmeden korku diyebileceğimiz duygu. Bu korku duygusu Don José'ye koridorun sonuna gelip de karşısındaki yan duvara ulaşıncaya kadar gelmedi. Korkuyu, o yerdeki bir dosyayı, umursamaz bir şekilde buraya o kim olduğu fark etmez memurun atmış olduğu belli olan dosyayı, tanınmayan kadının dosyası olabilir diye almak için eğildiğinde yaşadı. Daha henüz kim olduğunu bile okuma fırsatı olmadan, Don José, o Nüfus Kayıt Merkez Arşiv'i Yazıcısı Don José olmaktan çıkmış, okula yeni başlamış küçük José olmuştu, o şimdi geceleri, korkulu rüyalar gördüğu için uyumak istemeyen küçücük çocuktu, aynen o şekilde, duvarın bu köşesinde sinmiş, bu kapalı duvar, bu hapis ve öbür taraf, yani koridorun öbür ucu, sislerin altında saklı, sadece küçük ve basit bir taş, o gittikçe büyüyen ufak taş, şimdi onun gözleriyle göremediği, ama o rüyalı uykularının hatırasının orada olduğunu söylediği, o gittikçe büyüyen ve canlıymış gibi hareket eden taş, öyle bir taş ki yanlardan ve yukarıdan taşan, duvarları aşan ve ona doğru gelen, kendine sarılarak sanki çamurlanmış gibi büyüyen, çamur da değil, sanki kan pıhtısıymış gibi gelen. Çocuk bağırarak bu balçığın tam ayaklarına dokunduğu, dehşetin elleriyle gırtladığına sarıldığı anda rüyadan çıkarıyordu, ama Don José, zavallı adam, uyanamazdı bu kendinin olmayan rüyadan. İyice duvara yapışmış, korkak bir köpek gibi titreyen elleriyle fenerin ışđını koridorun öbür ucuna doğru tutuyordu,

ama ne yazık ki bu zayıf ışık ancak koridoru yarı yoluna kadar aydınlatıyordu, aşağı yukarı o yaşayanlar arşivinin başladığı yere kadar. Hızlı bir depar atarak koşmaya başlasa belki o taşın kendisine yetişemeyeceğini düşünüyordu, fakat korku ona şunu söyledi, Dikkatli ol, nasıl emin olabiliyorsun seni orada aç bir kurt gibi ağzını açıp beklemeyeceğini ve senin koşarak onun ağzına girmeyeceğini. Rüyada taşın ilerlemesine onun yarattığı hava akımından doğan bir müzik eşlik ediyordu, ama burada sessizlik kesindi, mutlaktı, o kadar yoğundu ki Don José'nin nefes almasını bile engelliyordu, aynı sislerin fenerin ışığını engelledikleri gibi. Evet şimdi sisler onu tamamen yok etmişti. Sanki karanlık hızla gelip Don José'nin suratına yapışan bir vantuz gibiydi. Çocuğun korkulu rüyası bitmişti. Onun için, insan ruhunu tanıyanın anlayabileceği hapisin, yakındaki uzaktaki bütün duvarları gözden kaybolunca, sanki onlar yok olmuşlar, sanki etrafındaki alan genişlemiş, özgür, sonsuza kadar ulaşan bir ferahlık kaplamıştı ortalığı, sanki taşlar, oluşumlarındaki minerallerden başka bir şey olmayan taşlar, sanki o çamurun tek nedeni su, sanki kanın dolaştığı tek yer sadece damarları olmuştu. Şimdi Don José'yi korkutan o çocuğun rüyası değil, orada kalıp ölmekti, hani bir defa daha yaşadığı, merdivenin tepesinden düşüp de rafların altında ölüp kalacağı düşüncesinin doğurduğu korku, burada ölümlerin kâğıtlarının altında ezilip kalmış kâğıtsız bir ölü, sislerin altında, sabah onlar kalkınca orada boylu boyunca yatan ölü. Don José işe gelmedi, nerede acaba, Gelir herhalde, ta ki bir çalışma arkadaşı oraya, yerleştirmek için başka arşivler, başka fişler getirdiğinde, ona en çok ihtiyacı olduğunda onu yarı yolda

bırakan el fenerinden, daha iyi bir fenerin ışığında onu bulacaktır.

Don José'nin içindeki derinliklerden gelen o zayıf sesi duyması için henüz birkaç dakikanın daha geçmesi gerekiyordu, sonra onun, Be adam, eğer korkuyu bir tarafa bırakacak olursak, henüz başına kötü bir durum gelmiş değil, sapsağlam orada sinmiş duruyorsun, sadece fenerinin ışığı söndü o kadar, ama zaten senin ona ihtiyacın yok, ayağından muhafızın masasına bağlı değil misin, aynı göbek bağıyla anasına bağlı bir bebek gibi, aynı onun kadar emin, her ne kadar o senin annen ya da baban olmasa da, fakat sonuçta, burada insanlar arasındaki ilişkiler biraz karışık, sadece düşünmen gereken bir tek şey var, o da çocukluk korkularının hiçbir zaman gerçekleşmediği, hele hele bu bir rüya ise bunun kati suretle gerçekleşemeyeceği, o yuvarlanarak gelen taş gerçekten korkunçtu, ama onun sadece belki bir bilimsel açıklaması vardır o kadar, hani aynı o tarlaların üzerinde yukarıya doğru uçtuğunun büyümeyle delalet olduğu gibi, o taşın da belli bir işlevi vardı, ama onu yaşadın bitti, ayrıca korkuları ne kadar çabuk yaşayıp bitirirsen o kadar iyi, ha bir de şunu hatırlatmak isterim ki, bu dosyalara sanki onlar kâğıttan değil de kemiktenmiş gibi Merkez Arşiv çalışanlarının kötü alışkanlığıyla ölümler demeyi bırak, onlar sadece bir evrak, mesala şu elindeki dosyanın o tanınmayan kadına ait olduğunu kabul edelim, o, sadece onun kayıtlarının yapıldığı bir kâğıt, yoksa onun elinde tuttuğun bedeni değil, biliyorum ki o kadını bulmak istiyordun ama zamanında yetişemedin, belki istiyordun veya belki de istemiyordun bunu bilemem, ama onu bulmayı beceremedin, pek

çok insana olduğu gibi istek ile reddedilmek duyguları arasında tereddüt ettin, sadece vergi dairesine gitmen yeterliydi onu bulman için, bunu sana söyleyen de oldu üstelik, ama şimdi hepsi bitti, en iyisi onu bir tarafa bırakmak, o kadın için artık vakit çok geç ama bu senin sonun değil.

Don José o üst üste evrakların oluşturduğu duvarı eliyle sanki üstüne yıkılmasın diye tutarak ayağa kalktı. O içinden nutuk çeken ses şunları söylüyordu, Korkma, burada içinde olduğun karanlık, vücudunun içindeki karanlıktan daha koyu değil, onlar bir deriyle ikiye ayrılmış tek bir karanlık, bunu hiç düşünmemiştin değil mi, bir taraftan öbür tarafa öyle her yere sürükleyip taşıdığın bu karanlık korkutmuyor mu peki seni, eğer o korkutmuyorsa öbürü niye korkutuyor, demin neredeyse çılgınlık atacaktın, bu karanlık yüzünden hayalinde canlandırdığın şeylerden ötürü, yapılacak şey bu karanlıkla yaşamayı öğrenmektir, tıpkı içindeki karanlıkla yaşadığın gibi, şimdi hadi yürü artık, lütfen, cebine koy o feneri, zaten bir işine yaramıyor, madem bu kadar ısrar ediyorsun götürmekte, koy o zaman bu kâğıtları da ceketinin cebine, yok yok daha emin olmak istiyorsan teninle gömleğinin arasına, şimdi yapış sıkıca şu kinnabın ucuna, sar onu bir güzelce, ayaklarına dolaşmasın diye, hadi ne bekliyorsun yürü işte korkak olma, korkaklık, o her şeyin en kötüsü. Don José, hâlâ omzuyla hafifçe kâğıttan duvarlara sürünerek ilerliyordu, sis bulutu o ilerledikçe açılıyor, sonra ardından tekrar kapanıyordu, yaklaşık beş metre kadar ip olmuştu elinde, o, sanki bir üçüncü eli olsun istiyordu, önünde havaya dokunarak giden, sonra yumak yapan ellerini suratının hizasına çıkarttı, bir eliyle yumağı

tutuyor diğeri eliyle yumağı sarıyordu, sanki çıkırığı yeniden icat etmişti.

Don José koridordan çıkmak üzeredir, birkaç adım sonra o hayali taşın yeni bir hücumuna uğrama ihtimali tamamen ortadan kalkacaktır, yumağı sarması gittikçe güçleşmektedir, bu yolun sonuna yaklaştığına delalettir, evet şu rafın köşesinden sonra canlılar arşivi başlıyor. Bütün yol boyunca yukarılardan birileri sanki ona elveda dercesine evrak atıyor gibi dosyalar başından birer birer aşağı doğru süzülerek yürüyordu. Ve nihayet sonunda, müdürün masasına ulaşmıştı, ilk olarak, hatta ipi çözmeden önce, gömleğinin içindeki dosyayı çıkarttı, hani o köşede yerden alıp, açıp baktığında tanınmayan kadının dosyası olduğunu gördüğü, içindeki yıkım o kadar dehşetli olmuştu ki, Merkez Arşiv'in kapısının sesini duymadı bile, sanki birisi çıkıp gitmişti.

Don José, matematik zamanla psikolojik zamanın aynı olmadığını, şimdiye kadar öğrendiği diğer şeylerde de olduğu gibi, doğal olarak yaşadıkları sayesinde öğrenmişti, herhangi bir insan gibi değil ama, çünkü şimdiye kadar yalnızca yazıcı olup, bu dünyada sadece başkalarının nasıl yaşadıklarına bakarak öğrenmişti yaşamayı. Hem de sadece onların gerçekten yaşadığı şu fiziksel olarak yaşanan hayata bakarak değil, gazetelere ve dergilere, bazen bilimsel bazen dinsel o andaki ruh haline bağlı olarak aldığı yayınlara bakarak ve hatta bazen sırf ünlülerin özel hayatını yazdığı için satılan, çoğu zaman halkın içinde kendini görmesi için var olan dergilerden de alıp duygusal etkilenmeler çıkarttığı da oluyordu ki, böyle zamanlarda zaten iş çıkırından çıkıyordu. Gerçi hangisi olursa olsun, yani şu en sonuncular veya

bir öncekiler, hangisinde yer alırsa alsın, o hayatlardan çıkartılacak etkiler hiçbir zaman gerçek duygu, nesnellik veya o resimde gözüken adale gerginliğinde olamaz, hele o abartılmış yaşamalara değişik metodlarla benimsetilmiş fiziksel beklentiler eklence bunu ruhumuzun arzuladığı zamanda görmek imkânsızlaşır. Aynen eve döndüğümde önümdeki tanınmayan kadının dosyasına bakıp, onun ölüm tarihinden itibaren geriye, araştırmayı başlattığım zamana dönmek istediğimde gerçek zamanla duygularımın yaşadığı ruhsal zamanı bir türlü çakıştıramadığım gibi. Buradan soruya gelince, Ne yapıyordunuz o gün siz. Don José bu soruyu takvime bakarak, Nüfus Kayıt Merkez Arşiv'i yazıcı memurlarından Don José olarak ânında cevaplayabilirdi, Hasta olduğum için işe gitmemiştim, ateşler içinde, evde yatakta yatıyordum, derdi, ama bu cevabın arkasından, Sizin araştırmalarınızla ilişkilendirerek ne zaman olduğunu söyleyebilir misiniz, diye sorulsa, o zaman takvim yerine araştırmaların kayıtlı olduğu deftere bakarak, Okul hırsızlığından iki gün sonra, demek gerekirdi. Eğer dosya kayıtlarında yer alan tarihi, gerçek tarih olarak kabul edecek olursak, tanınmayan kadının ölümü, Don José'nin o âna kadar onurlu, o günden sonra hırsızlık sanığı olarak yaşamaya başladığı günden iki gün sonraya denk gelmektedir. Sadece bu iki açıklamayı bile karşılaştırdığımızda, yani birisi yazıcının öteki araştırmacının olan, biri matematiksel öbürü psikolojik, bu iki ayrı açıklamayı, onların arasındaki aynı gün olan bir olaya zaman olarak uzaklıkları, bize psikolojik zamanla matematiksel zaman arasındaki uçurumu göstermeye yeterlidir sanırım. Don José bu uçurumu sanki merdivenin tepesinden aşağı-

ya doğru, yere yaklaştıkça hızla daralan bir zaman gibi birleştirilmeye çalışsa da, yere vardığında vücudunun bu zamana yayılmış ama tek bir parça olarak yukarıdan aşağıya kadar var olduğunu görüyordu. Vücudunun bu psikolojik veya öznel zamanla, matematiksel veya gerçek zaman arasındaki dağılımını bir de araştırmalara başladığı günden bugüne kadarki zamana yayacak olursak, onun nasıl uzayıp kısalarak var olduğunu görürüz. Ben kesinlikle saçmayım, diyerek, kendine kim olduğunu anlatmaya çalışıyordu Don José, onun öyle olmasına karar verdikleri gün bile, bir gün yirmi dört saatti, bir saat altmış dakikadır denmeden önce de altmış dakikaydı zaten ve bir dakika da sonsuza kadardır altmış saniye, eğer bir saat geri kalmaya veya ileri gitmeye başlıyorsa, bu zamanın sorunu değil, o makinenin bozukluğudur, böyle olunca da benim sorunum zembereğimin kırık olmasından kaynaklanıyor, yoksa bunda zamanın bir suçu yok, diyerek gevşek bir şekilde gülüyordu, o halde sorun, gerçek zaman makinesinde değil, onun ruhsal mekanizmasında, bu durumda yapılacak tek şey ruh tamircisine gidip, yani psikoloğa zembereği tamir ettirmek, yani psikolojik zamanı gerçek zamana uydurmak. Tekrar güldü, sonra ciddi bir tavır takındı. Olayın çözümü kolaydı, aslında doğal olarak kendiliğinden tanınmayan kadının ölümüyle çözümlenmişti. Yapılabilecek başka bir şey yoktu, ölüm zamanı çakıştırmıştı. Bu maceranın elle dokunulabilecek anısı olarak bu dosya ve bu fişi saklayıp onları sahiplenecekti, Merkez Arşiv'e göre böyle bir insan doğmamış ve bu durumda tabii ki ölmemiş olacaktı, yani onun kayıtlarına göre böyle bir insan var olmamış olacaktı. Ama kimi ilgilendirirdi ki bu zaten, ayrıca

onu Merkez Arşiv'e götürüp herhangi bir yere bıraksa değişecek hiçbir şey olmazdı ki, o da diğerleri gibi, doğmuş ve ölmüş olacaktı, kim ilgilenirdi onun kim olduğuyla. Ailesine gelince, eğer onu seviyorlar idiyse, sadece ilk başlarda ağlayacaklar, daha sonra daha az ağlayacaklar, sonra da ağlamaktan vazgeçeceklerdi, doğal ve alışılmış olan buydu. Ayrıldığı adam içinse hiçbir şey fark etmezdi, tabii belki yeni bir duygusal ilişkisi olabilirdi, onunla yaşayabilir veya hatta evlenmek üzere de olabilirdi, ama o sadece geleceğin hikâyesi olduğundan, yaşanamayacağından ötürü bitmişti, başka da kimse yoktu ki onun hayatındaki o öldükten sonra onun dosyalarıyla ilgilenin. Tanınmamış kadının dosyası ve fişi önündeydi, on üç okul fişiyle birlikte masanın üzerinde, aynı ismin tekrarlandığı on üç tane fiş, on iki tane bakış, çünkü birisinde resim tekrar ediliyordu hepsi birden geçmişte ölmüştü, hatta o kadın ölmeden önce ölmüştü, eski fotoğraflar insanı kolay aldatır, zannedersiniz ki onlarda yaşıyorsunuz, ama bu doğru değil, o baktığımız insan yok, eğer o kadın bizi görebilse, o bile hatırlayamayabilirdi onları ve bu üzgün suratla bakan da kim, diyebilirdi. O anda Don José, bir başka resmin daha olduğunu hatırladı, o giriş katı sağ kapıdaki yaşlı kadının verdiği. Beklemeksizin tanınmayan kadını kimin ilgilendireceğini bulmuştu kafasında.

Don José cumartesiye beklemedi. Ertesi gün Merkez Arşiv'den çıkar çıkmaz, doğru kuru temizlemeciye elbiselerini almaya gitti. O bilmiş tezgâhtar kızı cevap vermeksizin dinledi, Şu terzinin işine bakın ne kadar fevkalade, bakın bakın, elinizi sürün hiçbir şey fark edilmiyor bile, sanki hiçbir şey olmamış gibi,

aynı gösterişiyle tatmin olan insanlar gibi konuşuyordu. Don Jos  parasını  dedi, paketi koltuğunun sıkıştırdı, üzerini değiştirmek üzere evin yolunu tuttu. Giriş katındaki yaşlı kadını ziyarette gidecekti, temiz ve gösterişli olmak istiyordu, sadece terzinin yeteneğinden değil gercekten bıçak gibi ütülenmiş pantolondan, temizlenmesi imk nsız gibi gözüken ceketten de faydalanmak istiyordu. Tam çıkmaya hazırlanıyordu ki, vucudunda düşünerek çalışan tek organ olan beyni, Ya o giriş katı sağ kapıdaki kadında öldüyse, dedi, doğrusu ya çok da sağlıklı gözükmüyordu, ayrıca ölmek için, doğmuş olmak yeterliydi, hele bu yaşta. Bir taraftan zili çalarken bir taraftan da bunun gerceklebileceğini düşünüyordu, tekrar tekrar zili çalıyordu, zilin bu kadar ısrarlı  alınması karşısında karşı kapı açılıp bir kadın  ıktı, Boşuna yorulmayın kimse yok, Dışardalar mı, Hayır öldü, öldü m , Evet, Ne zaman, On beş gün kadar oluyor, siz kimsiniz, Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'den bir memur, Sanıyorum doğru dürüst  alışmıyor sizin daire, Nüfus Kayıt'tan olan siz öldüğünü bilmeyeceksiniz de kim bilecek. Don Jos  görgüsüz bir kadınla böyle bir diyaloga girmek zorunda kalırım korkusuyla dışarı çıkmadan önce olayı bizzat yerinde araştırmak için Merkez Arşiv'e girmeye karar verdi. Eğer fiş yerindeyse giriş katı sağ kapıdaki yaşlı kadın yaşıyor demekti, bunu bir dakikadan kısa bir sürede araştırıp boş yere bir dolu yol gitmemiş olurdu. Bir müddet oyalandı, temizlikçi kadınların Merkez Arşiv'den çıkmalarını bekliyordu, zaten yaptıkları iş için çok zamana ihtiyaçları yoktu, sadece  p sepetlerini boşaltıyorlar, müdürün masasına kadar olan bölümü süpürüp paspaslıyorlardı, iyi veya kötü, hiçbir Şekilde onları bu sınır-

dan arka tarafa geçirmeye ikna etmenin imkânı yoktu. Don José önce tanınmayan kadının dosyasından vaftiz annesinin tam adına baktı, herhangi bir yanlışlık olmasın diye, sonra ara kapıyı sessizce açıp içeriyi dinledi, tahmin ettiği gibi temizlikçi kadınlar işlerini bitirmişlerdi, doğru fiş çekmecesinde gitti, İşte burada, dedi, rahat bir nefes almıştı. Eve dönüp üstüne biraz daha çeki düzen verdikten sonra çıktı. Giriş katı kapıdaki yaşlı kadının evinin olduğu mahalleye giden otobüse binmek için Merkez Arşiv'in karşı tarafındaki meydanda bulunan otobüs durağına kadar yürüdü, hava henüz tam kararmamıştı sokak ışıklarını yakmalarına daha yirmi dakika vardı, tahmin ettiği gibi ilk gelen otobüs onunkisi değildi, biraz daha bekledikten sonra, fazla kalabalık olmayan otobüse binip, pencere kenarında bir koltuğa oturdu. Dışarıya bakıyordu, gökyüzü güneşin son ışıklarıyla kırmıştı, onun binalardaki aksinden, güneşin batmayıp da sanki doğuyor olduğu sanılabılırdi. İşte oradaydı Merkez Arşiv, o görkemli eski kapısıyla, ona çıkan kara taştan yapma üç basamağı, cepheye bakan beş penceresiyle, tüm zamanlar içinde ayakta kalan sarsılmaz bir kalıntı gibi. Trafik tıkalıydı, bu durum Don José'yi huzursuz etmişti, yaşlı kadının evine geç gitmekten korkuyordu. O zamanki sıcak sohbetlerine, birbirlerinin sırlarını paylaşmış olmalarına rağmen, henüz yeni tanışmış sayılırlardı, öyle olur olmaz saatlerde gidip kapısını çalacak kadar samimi değillerdi. Güneş batmış, ortalık gri renge bürünmüştü, hâlâ otobüsten Merkez Arşiv gözüküyordu. O da ne, birden gözlerine inanamadan otobüsün içinde ayağa fırlamıştı, iri yapılı bir adam Merkez Arşiv'in merdivenlerini çıkararak ana giriş kapısını açıyordu,

evet evet net olarak gözükme de o adam muhafızdı. Acaba ne yapmaya gelmişti oraya, bir anda otobüsten inmek istedi sanki koruması gereken şeyler varmış gibi, ama eğer Don José'nin evine girmek için gelmiş olsa o kapıdan girmezdi, peki ne için gelmişti, bitiremediği işleri olması imkânsızdı, onun fazla mesaiye ihtiyacı olduğunu düşünmek, daire şeklinde bir kareyi hayalinde canlandırmak demektir. Otobüs uzaklaşmıştı artık, Merkez Arşiv'in tek sakini olmasından olsa gerek, kendini ev sahibi gibi, sanki o evde yokken evine bir hırsız girmiş gibi hissediyordu. Hatta bu düşünceyi biraz daha ileri götürüp kendisi öldüğünde Merkez Arşiv binasına oranın en son sakini olması nedeniyle adının verilebileceğini düşündü, ama sonra adının bu mimari tarzdaki bir binaya yakışmayacağına karar verdi. Bir taraftan da akıllı müdürdeydi, ya eve geri dönüp içeri girdiğinde onu sandalyede oturuyor bulursa ne yapardı. Birden aklına mâsanın üzerindeki fişler geldi, onları yatakla somya arasına saklayıp saklamadığını düşündü, onun evi bir bankanın kasası bile olsa, yani duvarları zırhlı, kilitleri şifreli, ne bileyim ben, her tarafı demirli olsa, yine de o fişleri ortalıkta bırakmamalıydı, ne kadar büyük bir ihmalkârlık etmişti. Aman tanrım ne kadar büyük bir gafletti bu, hiç kimse içeri giremeyecek bile olsa bugünün teknolojik gelişmelerini de mi düşünmemişti, adamlar kablo ve tel kullanmadan, dünyanın bir ucundaki resimleri, dağları, tepeleri, nehirleri, rüzgârları, bayırları, çukurları aşırıp evimize getirmiyorlar mıydı, kim bilebilirdi ki aynı yolla ortalıkta bıraktığımız şeylerin resimlerini çekip götürmediklerini, bu devirde insan sırrını ortada bırakabilir miydi. Bu devirde de yine en güvenilirli sırıla-

rımızı yatakla somyanın arasına saklamaktı, nasıl olup da onları oraya koymamıştı, o adamlar görülmeyen gözlerini eve dikseler bile, o göz, yatağı kaldırıp altına bakabilir miydi, böyle bir teknoloji sanmıyorum ki icat edilmiş olsun. Gene en sağlamı babadan kalma yöntemdi, ah ah nasıl onları masanın üzerinde bırakmıştı. Fakat belki de saklasa bile o adamlar gönderdikleri görünmez dalgalara, ya bulursunuz bu fişleri yahut da geleneksel dektifciliğe döneriz dedilirse, onlar ne yapıp edip en son teknolojilerini kullanmazlar mıydı. Her neyse, her şey olacağına varır, şimdi bir de onlarla teknolojik savaşa mı girecekti durup dururken. Zaten şimdi önemli olan teknolojik dalgaların değil muhafızın orada ne yaptığıdır. Mutlaka bir şeyini unutmuş onu almaya dönmüştür, başka bir nedeni olamaz. Kendi kendini inandırmaya çalışıyordu bu düşünceye, bunu yaparken farkında olmadan yüksek sesle, Başka bir nedeni olamaz, diye bu düşünceyi tekrarlıyor olduğunu hissetti. O müdürü görünce, ayağa kalkıp oturmalarından sonra, şimdi de tek başına yüksek sesle konuştuğunu fark edince iyice güvenini kaybettiği yanındaki kadının kalkıp yerini değiştirdiğini hissetti, kesinlikle bu adam deli, diye düşünüyordu. Don José otobüsten, ne zaman, nasıl indiğini hatırlamaksızın kendini giriş katı sağ kapının önünde buldu, Beni hatırladınız mı, Genel Arşiv'den, Hatırlamaz olur muyum, hem de çok iyi hatırlıyorum, O geçen seferki konuyla ilgili olarak geldim, Benim kızlığımı mı buldunuz, Hayır, hayır bulamadım, daha doğrusu evet, yani şey, bu konuda size bazı şeyler söylemeye geldim, yani vaktiniz varsa demek istiyorum, biraz konuşabilir miyiz, Tabii buyrun zaten benim de anlatacaklarım var si-

zc. Giriş katındaki yaşlı kadın kapıyı açtığında kapının önünde konuştukları aşağı yukarı bunlar oldu.

Küçük salondaki mobilyalar değişmemişti, her şey yerli yerindeydi, Don José'nin ilk geldiğinde oturduğu koltuğun sehpa-ya, sehpanın da kadının koltuğuna olan uzaklığı aynıydı, masanın örtüsündeki katlar aynı, perdeler de tıpkı o zaman çekildikleri yere kadar çekiliydi, hatta kadın koltuğa oturduğunda kolunu yaslayış şekli bile aynıydı, tek değişiklik avizedeki ampullerden birinin arızalanmış olmasından ötürü odada biraz daha az ışık olmasaydı. Don José başladı söze, Nasılsınız, geçen ziyaretinden beri iyi misiniz, dedi, sonra pişman olarak amma da düşüncesiz davrandım, şimdi kadın gayet neşeli bir şekilde, ohh çok iyiyim, hem de çok mutluyum, diye cevap verecek olsa nasıl konuya girip de ona kızlığının öldüğünü söyleyebilirim, bazen içinde bulunduğum koşulları unutup, sanki görgü kuralları kalıplaşmış cümlelerden oluşuyormuş gibi sıralayıveriyorum kelimeleri. Neyse ki kadın bu soruya sadece omuzlarını kaldırıp başını bükerek cevapladı, sonra da, Birkaç gün boyunca Merkez Arşiv'e telefon etmek istedim, sonra er geç geleceğinizi düşünerek vazgeçtim, dedi. İyi ki etmediniz, çünkü muhafız bize telefon gelmesinden hoşlanmaz, işlerin aksadığını düşünür, Ama bu durumda fark etmezdi, çünkü bu haber muhakkak sizinle konuşmamı gerektirmiyordu, onun şahsına da söyleyebilirdim. Don José'nin alnında bir anda soğuk ter zerreleri birikmişti, günler, hatta haftalar boyunca ne tür bir tehlikeyle karşı karşıya olduğunun farkında olmadan yaşadığını şu anda anlamış olmanın şaşkınlığı içindeydi, onun meslek hayatına mal olacak ne kadar ap-

talca bir iş yapmış olduğunun dehşetli yıkımını hissediyordu vücudunda, karşı geldiği bütün yasaların, koskoca, yüzyılların Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'nin ve onun tüm tarihi boyunca yazılmış kanunlarının, kütüklerinin, tebligatlarının ve o en ağdalı dile yazılmış talimatnamelerinin, sadece basit dört kelimeye indirildiğini görüyordu, Burnunu her işe sokma. Bir müddet boyunca karşısındaki kadına, tüm nefret ve hıncıyla aklına gelebilen en ağır küfürleri savurup, rezil, moruk, budala, inatçı karı, gibi içindeki dehşetli korkuyu bastırmak isteyenlerin yaptığı şekilde hakaretler etmek üzere dilinin ucunda bir fırtına gibi dışarı çıkmak için biriktiklerini hissedip, ağzını sıkı sıkıya kapatarak bu fırtınayı kontrol etmeye başlamıştı ki kadın, Kendinizi pek iyi hissetmiyorsunuz galiba, diye sordu. Don José bir bardak su rica ederek, Yoo iyiyim, endişelenmeyin, dedi, içinden gelen duyguları bastırmaya çalışıp, onlardan utanç duyarak, kadın, Size bir çay yapayım, Gerekmez, teşekkür ederim, zahmet etmeyin. Don José o anda kendini yerlerde sürünen tozdan daha küçük ve rezil hissediyordu, giriş katı sağ kapının yaşlı hanımı o sırada odada yoktu, mutfaktan kap kaçak sesleri işitiyordu, bir müddet sonra kaynayan suyun sesini duydu, o ünlüleri kestiği dergilerden birinde okumuştı, çay kaynayan suyla değil, kaynamış suyla yapılmalıydı, ama şu anda bir bardak su da yeterdi, ama çay çok daha iyi gelecekti, çünkü dergilerin hem Doğu kültürleri tavsiyeleri köşelerinde, hem de Batı kültürleri tavsiyeleri köşelerinde nadiren görüldüğü gibi ikisinde de yer aldığına göre iddia ettikleri sınırları yatıştırma etkisi gerçek olsa gerek, diye dalmış düşünürken, yaşlı kadının elinde bir tepsiyle odaya girdiği-

ni gördü. Tepside çaydanlık, şekerlik ve fincanlar dışında bir de pasta tabağı vardı. Tercihinizin çay mı yoksa kahve mi olduğunu sormadım ama şu anda çayın size daha iyi geleceğini düşündüm, Evet evet, hem zaten çayı çok severim, Şeker ister misiniz, Iliç kullanmam. Bir anda suratının solup alınının terlemesinin nedenlerini açıklamak mecburiyetinde hissetti kendini, Yeni kalktığım gripin etkilerinden olsa gerek, dedi, Yani zaten telefonda sizi istesem de hasta olduğunuz için görüşemeyecektik, her halükârda müdürünüze anlatmak zorunda kalacaktım. Bu cümleyle avuçları terlememiş olsa da çay fincanının masanın üzerinde olduğuna şükreliyordu, yoksa şimdi yerde olacak, hem de üzerinden çay süzülen pantolonunu yeniden temizlikçiye götürmek zorunda kalacaktı. Don José tabaktan bir kek parçası aldı, yavaşça, sanki hiç tat almıyormuş gibi çiğneyerek, ağzından çıkma zorluğu gösteren kelimeleri belli etmemeye çalışarak, Neydi o söyleyeceğiniz konu, dedi. Kadın çaydan bir yudum aldıktan sonra, elini pasta tabağına doğru götürüp, parmakları pasta almak üzere hazır ama almaksızın, Hatırlıyor musunuz en son ziyaretinizde evlatlığımın adını telefon rehberinden bulmanızı tavsiye etmiştim, Evet hatırlıyorum, ama bu tavsiyenizi yerine getirmedi, Niçin, Anlatması çok güç, Ama bir nedeni vardır elbet, Bakın, yaptıklarımız veya yapmaktan vazgeçtiklerimiz için neden göstermek en kolay iş, hiçbir nedeni yoksa bile veya neden yeterli değilse bile hemen bir gerekli neden uydururuz, sizin evlatlığınıza gelince, onu bulmak için en uzun ve karmaşık yolu ben isteyerek seçtim, Bu gerçek mi yoksa uydurulan nedenlerden biri mi, Diyelim ki gerçek olduğu kadar yalan da, Yalan

tarafı hangisi, Şimdi burada doğru nedene haklılık arayarak, Doğru değil mi yoksa, Yoo hayır, şimdi bu nedenin niye uzun yol olup, kısayı tercih etmeme nedenlerini açıklıyorum, Mesleğinizdeki sürgitten sıkıldığınızdan mı, O da başka bir neden olabilir, Araştırmalarınız ne âlemde, Siz önce telefon edip söylemek istediğiniz o şeyi anlatın, mesela farzedelim ki, ben o gün Merkez Arşiv'deydim ve Müdür Bey de memurlarına telefon edilmesini umursamayıp telefonu bana verdi, ne diyecektiniz. Kadın fincanı dudaklarına götürüp sonra ses çıkartmadan tabağa dikkatlice yerleştirdikten sonra, sol dirseğini koltuğun koluna yaslayıp, sağ elini de onun üzerine koyarak, Size tavsiye ettiğimi ben yaptım, Evlatlığınıza telefon ettiniz, Evet, Konuştunuz mu onunla, Evet, Ne zaman oldu bu, Siz gittikten birkaç gün sonra, sizin canlandırdığınız hatıralar uyku uyutmuyordu bana, dayanamadım, Sonra ne oldu, Konuştuk, Çok şaşırmıştır herhalde, Pek öyleye benzemiyordu, Öyle de olsa çok normal, onca yıllık ayrılık ve sessizlikten sonra, Bakıyorum da kadınlardan çok az anlıyorsunuz, özellikle mutsuz kadınlardan, O mutsuz muydu, Ânında ikimiz de ağlamaya başladık, sanki gözyaşıyla birbirimize bağlanmışız gibi, Size hayatından bahsetti mi, Hemen hemen çok az, sadece evlenip ayrıldığını söyledi, Bunu zaten dosyasından biliyorduk, İlk fırsatını bulduğunda beni ziyarete geleceğini söyledi, Peki geldi mi, Bugüne kadar hayır, Ne demek istiyorsunuz, Sadece gelmedi demek istiyorum, Telefon da mı etmedi, Telefon da etmedi, Ne kadar zaman oluyor, İki hafta kadar, İki haftadan az mı, iki haftadan çok mu, İki haftadan az olsa gerek, evet evet iki haftadan az, Peki ne yaptınız, İlk başta

fikrimi deęiřtirmiřtim, ama daha sonra eski yaraları deřmeye gerek yok diye dūřundūm, hepsinin zayıf bir anda gōzyařlarımla verdięim bir karar olduęunu dūřundūm, aynı o sizinle ilk karřılařtıęımızda hiç tanımadıęım bir adama sırlarımı anlattıęım gibi, hatırlıyor musunuz, Hatırlıyorum tabii, bana duyduęunuz gūven için teřekkūr ederim, Gūvenden kaynaklandıęını sanmayın, o bir anlık yařam umudunu yitirmekten doęan bir Őey, Hangi nedenle olursa olsun, ama siz bunu bařkalarına anlattıęımı zannetmeyin, ben sır kūpūyūmdūr, Evet, bunun farkındayım, Teřekkūr ederim, Gerçi biliyor musunuz son zamanlarda hiçbir Őey umrumda deęil. Don Josė sōylemesi gerektięi Őeyin kolay olmadıęını, zamanını ve Őeklini iyi Őemesi gerektięini dūřunerek, Sonra ne yaptınız, dedi, kadın da sanki biliyor ve aynı Őeyi dūřunuyor gibi, Biraz daha çay alır mısınız, dedi, adam teklifi kabul edip, Lūtfen, diyerek fincanını uzattı. Sonra kadın, Birkaç gūn oluyor, tekrar evine telefon ettim, dedi. Ya Őyle mi, Ama hiç kimse cevap vermedi, telesekreter ıktı, Sadece bir defa mı telefon ettiniz, İlk gūn evet, ama daha sonra hemen hemen her gūn, sabah, akřam, yemek saatlerinde, geceleyin, ama bir tūrlū netice alamıyordum, Hiç mi, Hiç, sonra seyahate gitmiř olabileceęini dūřundūm, Size nerede çalıřtıęını sōyledi mi, Hayır. Konuřma, gerçeęi içinde saklayan kara kuyunun etrafında dōnerek devam edemezdi, Don Josė'nin, Evlatlıęınız Őldū, demesinin vakti gelmiřti, hem de net ve anlaşılır Őekilde, ancak kadının, Niye Őimdiye kadar sōylemediniz, madem biliyordunuz Őldūęünü neden beni bořu bořuna konuřturuyorsunuz, diyeceęini duyar gibi oluyordu, ona, Bu kōtū haberi āniden sōyleyip de fenalařın isteme-

dim, bu acı haberin sizi yıkmasından korktum, gibi bir yalan uydurabilir miydi, işin aslı kadının eve girdiğinde ona tanınmayan kadınla ilgili verecek bir haberinin olduğunu söylemesiydi, bu içindeki onunla ilgili her şeyi öğrenme isteğini durdurup, Artık çok geç, bu saatten sonra anlatmanıza gerek yok, o öldü, diyebilir miydi. O giriş katı sağ kapıdaki yaşlı kadının söyledikleriyle geriye gitmek, hâlâ o tanınmayan kadının en son hatıralarını çalmak istiyordu. Bu düşünceyle yorgun, sadece en fazla birkaç dakika daha geciktirebileceği cümleyi içine gömerek, Onun evine gidip, komşularına onu görüp görmediklerini sormayı düşünmediniz mi, dedi Don José yaşlı kadına dönerek. Kadın, Tabii ki düşündüm ama yapmadım, Niçin, Belki onun hayatına karışmak gibi olur, hoşuna gitmez diye, Peki telefon, O aynı şey değil. Bir anda sessizlik oldu, sonra kadının yüz ifadelerini toparlayarak ona bu ziyaretinin nedenlerini sormak üzere suratında yeni ifadeler oluşturduğunu gören Don José, kadının bu soruyu sormasına fırsat vermeden, sanki Genel Arşiv'in kayıtlarındaki bir bilgiyi oraya dilekçe vererek soran bir insana karşılık veren bir tavırla, Size bu durumu bildirmek zorunda kaldığım için çok üzgünüm hanımefendi, ama evlatlığınız ölmüş bulunmakta, dedi. Kadın gözlerini açıp iki elini birden ağzına götürerek, Nee, dedi. Evet, duyduğunuz gibi evlatlığınız öldü. Kadın, Nereden biliyorsunuz, diye hiç düşünmeden sordu. Nüfus Kayıt Merkez Arşiv'i bunun için var, dedi Don José, bir taraftan da elini kadının omzuna, bunda benim suçum yok gibilerden koyarken. Ne zaman öldü, Dosyası yanımda görmek ister misiniz. Kadın bir eliyle kâğıdın kenarından tutarak gözünü ilişti, sonra söylene-

rek kafasını çevirip, Gözlüklerim, dedi ama onları aramıyordu, sanki göreceklarının sonucu değiştirmeyeceğini bilir gibi, ayrıca onları taksa da gözlerinde biriken yaşların dosyadaki yazıları görmesini engelleyeceği kesindi. Don José, Üzgünüm, dedi, kadın salondan çıktı, döndüğünde bir mendille gözlerini siliyordu. Oturdu, kendine bir çay daha koydu, sonra, Beni ziyarete gelme nedeniniz bu muydu, dedi, Evet, Çok düşüncelisiniz, Sadece bunun benim bir görevim olduğunu düşündüm, Niçin, Çünkü kendimi size karşı borçlu hissediyordum, Neden, Sizin beni nazik ve sempatik bir şekilde karşılamanız, benim sorularımı cevaplandırmanız, bana yardım etmenizden ötürü, Böylece araştırmalarınız da sona ermiş oldu, artık benim zavallı evlatlığımı arayacağım diye yorulmazsınız, Aslında hayır, Tabii Merkez Arşiv'den başka birini araştırmanız için emir vermişlerdir değil mi, Hayır hayır, bu olay çok değişik, Ne kadar değişik olursa olsun ölümle her şey biter, Yo her zaman öyle olmuyor, onunla birlikte mirasçıların savaşı başlıyor, veraset vergisini kimin ödeyeceği gündeme geliyor, Ben ölen insanı kastetmiştim, O konuda haklısınız o insan için her şey bitmiştir, Bir türlü anlayamadım, hep merak ettim, neden Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'nin böyle büyük bir ilgiyle benim evlatlığımı aradığını, Biraz önce dediğiniz gibi, aslında ölüm her şeyi sonuçlandırırđı, Peki önceden bir sorun mu vardı, Evet, Neydi peki o sorun, Bu saatten sonra bu konuda konuşmak gereksiz, konu tamamen önemini yitirmiş bulunmaktadır, Hangi konu, Lütfen ısrar etmeyin, bu gizli bir soruşturma, diyerek Don José olaydan sıyrılmaya çalışıyordu. Kadın fincanı sert bir şekilde tabağa koyup, bakışlarını misafirinin

tam karşısına isabet ettirmeye çalışarak, Bana bakın geçen sefer ve bu kez, siz ve ben bu odada oturup karşılıklı konuştuk, ama daha ilk andan beri birisi doğruları söylemeye çalışırken, öbürünün söyledikleri tamamen yalandı, Hayır hiçbir zaman yalan söylemedim, Peki benim söylediklerimde şu yalandır diyebileceğiniz tek bir kelime var mı, söyleyin bakalım hangileri onlar, eğer söyleyemiyorsan o zaman kabul et benim söylediklerimin doğru olduğunu, Doğru olduğunu kabul ediyorum tabii ki, Onların doğru olduğunu kabul ediyorsan, o halde bu odada tek bir yalancı var o da sizsiniz, görüştüğümüz anda yalan söylediğiniz için ondan sonra da yalan söylemek zorunda kaldınız, Anlayın beni, Ben sizi anlıyorum, daha ilk günden Merkez Arşiv'in benim evlatlığımla ilgili bir şey aramadığını biliyordum, Yanlışınız var, beni Merkez Arşiv gönderdi, Eğer son söyleyeceğiniz buysa, derhal terk edin evimi, hemen şimdi, def ol, def ol. Bu son kelimeler ağzından çıkarken kadın çığlık çığlığa bağıırıyordu, sonra boşalıp ağlamaya başladı. Don José kalkıp kapıya doğru ilerledi, sonra dönüp oturarak, Özür dilerim, lütfen ağlamayın, her şeyi anlatacağım, dedi.

Bütün anlattıklarımı dinledikten sonra, Peki şimdi ne yapmayı düşünüyorsunuz, diye sordu, Hiç, dedim. Ünlüler koleksiyonuna mı döneceksiniz, Bilmem, belki, herhangi bir şeyle zamanımı bir şekilde doldurmalıyım, dedim ve bir müddet düşündükten sonra devam ettim, Ama yok sanmıyorum, Niçin, Şöyle derinlemesine düşününce, görüyorum da hepsinin hayatı aynı, hiç değişmiyor, ortaya çıkıyorlar, konuşuyorlar, sergiliyorlar, fotoğrafçılara gülümsüyorlar, devamlı bir yerlerden gelip bir yerlere gidiyorlar, İçimizden herhangi birisi gibi, Benim gibi değil, Siz, ben ve herkes gibi, biz de orada buradayız, konuşuyoruz, biz de evden çıkıp eve dönüyoruz, arada bir de gülümsüyoruz, tek farkımız kimsenin umrunda olmayışımız, Hepimiz ünlü olamazdık ya, Sizin adınıza seviniyorum, eğer öyle olsa sizin koleksiyonunuz da

Merkez Arşiv gibi olurdu, Çok daha büyük olurdu, çünkü Merkez Arşiv'i ilgilendiren sadece doğumumuz, ölümümüz ve birkaç şey daha, Evleniyor muyuz, boşanıyor muyuz, dul mu kalıyoruz veya yeniden mi evleniyoruz, bunun dışında mutlu muyuz, mutsuz muyuz bunlar onu ilgilendirmiyor, Mutluluk ünlüler için de öyle bazen gelir bazen gider, bu o kadar önemli değil, önemli olan Merkez Arşiv'in kim olduğumuzla ilgilenmemesi, eğer onunla ilgilenecek olsa, şu birkaç isim birkaç tarih yazılan kâğıtlara sığmaz, Aynen benim evlatlığın dosyasında olduğu gibi, Veya sizinkinde ya da benimkinden olduğu gibi, Ne yapardınız onunla karşılaşırsaydınız, Bilmem, belki onunla konuşurdum belki de hiçbir şey söylemezdim, hiç düşünmedim, Peki hiç aklınıza gelmedi mi, bütün bu aramalardan sonra onunla ilgili her şeyi bildiğinizi sanıp karşılaştığınızda, konuşmak isteyip de o zaman aslında onunla ilgili gerçekleri öğrenmeye yeni başladığınızı ve önünüzde araştırılacak sonsuz şeyler olduğunu fark edip ve onun sizin koleksiyondaki ünlülere benzemeyen, yani herhangi bir şey olduğunu göstermeye çalışmayan ve kolay kolay bulunmak istenmeyen bir insan olabileceğini, Evet, zaten istediğim sadece onu aramak, Peki şu anda da mı, ölmüş olmasına rağmen, Bilmem, Şimdiye kadar sadece onun okul fişlerini buldun, onu da zaten ben söylemiştim, Onlardaki fotoğraflar bende, Fotoğraflar da sadece bir kâğıt, İsterseniz onu paylaşabiliriz, Bununla onu paylaştığımızı mı düşüneceğiz, yarısı size yarısı bana, Yapabilecek başka bir şey yok, bu konuyu kapattığımı sandığımda da böyle demiştim, onunla konuşarak, Niye onun ailesiyle veya eski kocasıyla konuşmuyorsun mesela, Niçin, onun-

la ilgili daha çok şey bilmek için, ne yaptığı, nasıl yaşadığıyla ilgili, Eski kocasının konuşmak isteyeceğini sanmıyorum, değirmeni geçen sular artık değirmeni döndürmez, Ama ailesi, kesinlikle konuşur, ölmüş olsa bile, ana babaların çocuklarıyla ilgili konuşmak istemediklerini hiç görmedim, Ölmeden önce bile gitmedim, şimdi hiç gitmem, hem önceden Merkez Arşiv'den geliyorum diyebilirdim, Evlatlığım neden öldü, Bilmem, Nasıl bilmezsiniz, Merkez Arşiv'de yazılı değil mi nedeni, Hayır, orada sadece tarih var, Nasıl olur, mecburi değil mi ölen insanı bir doktorun görüp ölüm nedenini yazması, Evet ama o doktorun raporu geldiğinde bu dosyanın içine girmemiş, belki de ben karanlıkta düşürdüm ama şimdi onu orada bulmanın imkânı yok, size de anlattım oranın halini, Evet hayal edebiliyorum, Gerçi oranın hali görmeden hayalde canlandırılabilir türden değil, Bak bu durumda onun ailesini ziyaret etmen için elinde önemli bir sebep var, onlara durumu anlatıp, doktorun raporunun kaybolduğunu, bu nedenle Merkez Arşiv'den ölüm nedenini öğrenmek için geldiğini söylersin, hem hâlâ o görev kâğıdı duruyor değil mi, Evet ama sahte, Beni kandırдың gibi onları da kandırırsın, zaten yalansız hayat yok, ölümden de biraz olsun yalan olabilir, Eğer siz Merkez Arşiv'de çalışan bir memur olsaydınız ölümlerin kandırılmayacağını bilirdiniz, Benim bu lafımdan sonra bana cevap vermeye değmeyeceğini düşünmüş olsa gerek ki hiçbir şey söylemedi, eğer böyle düşündüyse haklıydı, çünkü ben de o söylediğimi inandığımdan değil de laf olsun diye söylemişim, hani o söylediğinde öyleymiş gibi gözüküp de aslında içi boş olan laflardan biriydi, İki dakika kadar sessizce durduk, sonra o bana

sanki bir şey yapmak için yemin etmişim de yapmamaşım gibi alingan bir ifadeyle bakmaya başladı, ne yapacağımı nereye saklanacağımı bilemiyordum, iyi geceler deyip gitmeyi düşündüm, ama çok büyük kabalık olurdu, aslında ben böyle bir insan değilim, ona küçükken de çok çay içtiğimi söyledim hiç hatırlamadığım halde, Tam kafamdan en iyisi onun fikrini kabul etmek, ölümünden hayatına doğru araştırmaya devam etmek, diye düşünüp bu fikrimi ona söylemeye hazırlanıyordum ki, o, Siz benim söylediklerime bakmayın, onlar biz yaşlıların düşünceleri, biz insanlar yaşlanınca zamanın bittiğini fark edip, zannediyoruz ki etrafımızdakiler bizim söylediklerimizi dinlerlerse her şey halledir, Bilemiyorum, Daha çok gençsiniz bilmek için, Kim genç, ben mi, tam elli iki yaşındayım, Hayatınızın baharındasınız, Benimle dalga geçmiyorsunuz umarım, Bunu ancak yetmişinden sonra bilirsin, ama o zaman da ne sana ne de başkasına yarar, Henüz o yaşa ulaşmama zaman olduğu için onaylayıp onaylamamam gerektiğini şimdiden bilemeyeceğimi düşünerek hiçbir yorum yapmadım, şimdi izin isteyip kalkabilirim diye düşünerek, Sizi daha fazla rahatsız etmeyeyim, bana karşı gösterdiğiniz anlayış ve sabırdan ötürü çok teşekkür ederim, beni affedin, siz evinizde huzurlu bir şekilde yaşarken gelip sorduğum sorularla belki sizi huzursuz etmiş olabilirim, ayrıca sizin eski yaralarınızı deşmiş olduğumu düşündükçe utancımдан yüzüm kızarıyor, Söylediklerinizin tam tersi, ben evde huzursuz bir şekilde yaşıyordum, yalnız, siz benim hüznlerime ortak olup onların bendeki yükünü hafiflettiniz, Böyle düşündüğünüz için memnun oldum, Böyle düşünüyorum, gitmeden evvel sizden bir şey isteye-

Bilir miyim, Tabii eğer yapabileceğim bir şeyse memnuniyetle, Onu sizden iyi yapabilecek başka bir insan yok, diyeceğim şu ki, evlatlığımdan konuşmak için olmasa bile, ne zaman aklınıza düşer ve içinizden de gelirse, beni arada bir ziyaret etmenizi isteyeceğim, Tabii ki, memnuniyetle ziyaret edeceğim sizi, Sizin için her zaman bir fincan kahvemini veya çayımın hazır olduğunu unutmayın, Sadece onlar için değil sizin için de geleceğim, Çok teşekkür ederim, bakın bir şey daha söyleyeceğim, sakın o söylediklerime aldırış etmeyin, onlar da en az sizinkiler kadar deliceydi, Üzerinde düşünmem lazım. İlk günkü gibi elini öptüm, ama o anda beklemediğim bir şey oldu, o yaşlı kadın elimi bırakmayıp kendine doğru çekerek dudaklarına götürdü. Şimdiye kadar hiçbir kadın bunu bana yapmamıştı, bu sanki ruhumda yankılanan bir darbe gibiydi, kalbim daralmıştı, hâlâ, gecenin şu saatlerinde bile, defterime geçenleri yazarken, sağ elime bakıyorum da onu değişik buluyorum, ama bu değişikliğin nedenini sormayın çünkü ben de bilmiyorum, bu içerden gelen bir şey olsa gerek, dışardan değil. Don José yazısını bitirdi, kalemi bıraktı, fişleri, hani o masanın üzerinde bıraktığı fişleri, defterin arasına koyup, yatakla somyanın arasına, en dip tarafa koydu. Sonra mutfığa gidip, geçen günlerden kalma yiyecekleri ısıttı ve geç de olsa akşam yemeğine oturdu. Ortalığa sessizlik hâkimdi, bu saatte çok az geçen arabaların sesleri bile neredeyse duyulmuyordu. Duyulan sadece şu yükselip alçalan uğultuydu, ama Don José buna alışkındı, bu dev bir körük gibi nefes alan Genel Arşiv'in sesiydi. Don José uykusu olmadığı halde yatağa girdi, gün boyunca olanları hatırlıyordu, o beklenmedik sürprizi, olmadık

saatte müdürün içeri girmesini, giriş katı sağ kapıdaki yaşlı kadınla deftere geçtiği çalkantılı söyleşisini, anlaşılan ve affedilenleri, yanlışının yakalandığına anılan hafızaları, yaşanılan gerçeklerle unutulmuşları doldurma çabalarını, sadece boş bir anı olan çabaları, geçen bir gölgeden geri kalanları. Don Jos hl ne yapacağını bilmiyordu, bir karar alması gerekiyordu, O yaşlı kadına söylediklerim hakkında düşünmem lazım, dedi, o konuşma içinde verilen ama hiç kimsenin yerine getirilmesini beklemediği sözlerini hatırlayarak. Tam dalmak üzere olduğunu zanettiği bir anda, Cumartesi günü mezarını ziyarete gideceğim, diyerek gözlerini açıp yatakta doğruldu, kalkmak istiyordu, ama o vicdanından gelen ses, ocuk olma, bu saatte bir de mezarlık duvarlarını tırmanacaksın, zaten cumartesi günü gitmeye karar vermiş miydin, diye o kadar açık ve ikna edici konuşmuştu ki, Don Jos'nin onun sözlerini dinlemekten başka çaresi kalmamıştı. Battaniyeyi burnuna kadar çekip bir dakika etrafına bakınarak, Uyuyamayacağım, dedi, ikinci dakika geldiğinde uyuyordu.

Uykudan uyandığında Merkez Arşiv mesai saati başlamak üzereydi, geç kalmıştı, tıraş olmadan, paldır küldür giyindi, o yaşının ve fizik kondisyonunun el verdiği ölçüde bir süratle koşarak içeri girdi. Bütün memurlar, yazıcılardan müdür muavini-ne kadar yerlerinde oturmuş gözleriyle duvardaki saatin on ikiye bir dakika kalan yelkovanını takip ederek on ikiye ulaşmasını bekliyorlardı. Don Jos bölüm şefine giderek özür diledi, yılların verdiği deneyimle hiçbir işe yaramayacağını bilmesine rağmen, geçerli olmayan bir nedenle, uyuyakalmış olduğu için geç kaldığını bildirdi. Duyulan sert ve kuru cevap, Yerinize geçin,

olmuştı. O bekleme zamanından çalışma zamanına atlayan yelkovan dakikayı doldurmuş olmasına rağmen, Don José, masasına giden yarı yolda üzerine basıp neredeyse düşeceği ayakkabısının bağının çözülmüş olduğunu hissederek onu bağlamaya koyulunca, çalışmaya başlayan şef Don José'nin gecikmesini deftere kaydetmek zorunda kalmıştı. Çalışmaya başlayalı bir saat olmuştu ki, muhafız geldi. Hayret edilecek kadar yoğunlaşmış bir şekilde, sanki memurları kıskandırmak ister gibi ilerliyordu. Dikkatli bir ilk bakışta onun da iyi uyuyamadığı anlaşıyordu, ancak her zamanki gibi bakımlı ve gösterişliydi, sinek kaydı bir tıraş, elbiseler jilet gibi ütülü, tek bir saç teli dahi bulunması gerektiği yerden kıpırdamaz bir halde yerine geçmek üzere yürürken bir anda Don José'nin masasının yanında durarak, soğukkanlı, tek bir kelime söylemeden ona baktı. Don José ezik bir halde, erkeklere özgü, elinin başparmağı açık diğerleri bitişik, bakayım sakalım çıkmış mı gibilerden yapılan bir hareketle elini yanağında gezdiriyordu ki, âniden farkında olmadan yaptığı hareketin kendisine tıraş olmadığını hatırlatmasıyla başını önüne eğdi, sanki herkesin zaten farkında olduğu suratını saklamak ister gibiydi. Muhafız masasına oturmuş, iki müdür muavinini birden çağırmış konuşuyordu. Genel görüş konuşulan konunun Don José'ye verilecek cezanın tartışılıyor olduğuydu. Son zamanlarda Don José'ye yapılan muamelelere gösterdikleri sabrın taşmak üzere olduğu bir ortamda bu ceza herkesi sevindiriyor gibiydi. Bu sevinçten duydukları tatminkâr surat ifadeleri, müdür muavinlerinden birinin şefler de dahil herkesin muhafıza doğru dönmesini yüksek sesle bildirmesiyle şaşkınlığa dönüş-

müştü, bir yandan öbür müdür muavini giriş kapılarını kapatıp toplantı nedeniyle geçici bir süre kapalıdır yazan kâğıdı cama yapıştırıyordu. Ne oldu, ne oluyor, ne olacak, diye soruyordu bütün memurlar, hiç kimse bir şey bilmiyordu, buna müdür muavinleri de dahildi, onlar sadece şu anda herkesin bildiği şeyi biraz önce öğrenmişlerdi o kadar, müdür konuşacaktı. Muhafızın ağzından ilk çıkan laf, Oturunuz, oldu. Önce müdür muavinleri, sonra şefler ve en son yazıcılar sandalyelerini sırtı masalarına gelecek şekilde çevirerek oturdular, sandalyelerin çıkardığı akortsuz seslerden sonra, bir dakikadan kısa bir sürede, herkes oturduğunda ortalığa hâkim olan sessizlikti. Bir sinek vızıltısı dahi duyulmuyordu, herkesin de bildiği gibi böyle bir yapıda, kâh gelebilecek tehlikelerden korunan bir köşede olsun, kâh bir örümceğin ağında, mutlaka sinek olurdu. Muhafız yavaşça ayağa kalktı, aynı ağırlıkta sanki ilk kez görüyormuş gibi veya uzun zamandır görmediğinden hatırlamaya çalışır gibi tek tek memurları süzdü. Hayretle karşılanacağı üzere, yüzündeki ifade her zamanki gibi otoriter hüznün değil, tam tersine, manevi bir acının fırtınasını yaşayan hüznün gibiydi. Bu surat tespitinden sonra konuşmaya başladı, Beyler, ben, Nüfus Kayıt Merkez Arşiv'i Müdürü sıfatıyla, çalışmalarını tarihe geçmiş benden önceki değerli muhafızların mirasçısı olarak, onlardan almış olduğum mirasın, makamıma yasalarca verilen yetkilerin şimdiye kadar ve şimdiden sonraki tek uygulayıcısı olarak, kanunlarla belirtilmiş kural-ları arşivimizin geleneklerini ve o andaki durumun koşullarını da göz önüne alarak, halen arşivimizde yer alan dökümanların muhafızlığını bir onur addederek şerefle üstlenmiş bulunmakta-

vım. Ben zamanların değiştiğinin, sosyal hayatın kurallarının ve organlarının sürekli yeniliğe olan ihtiyaçlarının bilincindeyim, tabii ki bu, benden önce Merkez Arşiv'e hükümet eden yöneticilerin, kurumsal idaremizin, organik kimlik ve devamlılık ruhu olarak nitelendirebileceğimiz manevi değerlerini koruma endişelerini algıladığım ve bu ilişkilerin bizi nasıl geçmiş kuşaklara bağlıyorsa gelecek kuşaklara da bağlayacağı köprü olduklarını kabul etmediğim anlamına gelmez, eğer bu hususu arz ettiğim şekilde idrak etmediğimiz taktirde, bu köprüyü çökmeye bıraktığımız andan itibaren bize ilk teslim edilen yaşamdan en son teslim edilecek ölüme kadar ahlaki yapımızı oluşturan binayı terk edip mahvına sebebiyet veriyoruz demektir. Merkez Arşivimizde bir tek yazı makinesi dahi olmadığını protesto edecek olanlar çıkabilir, bu daha modern teknolojilerin ürünü makineler için de söz konusu olabilir, arşivimizin raflarının tahta olması, yazıcılarımızın hâlâ divitlerini hokkalarında ıslatıyor ve kurutma kâğıdı kullanıyor olmaları, bazılarında bizim gülünç bir şekilde tarihi zamanlarda sıkışıp kaldığımız görüşünü uyandırarak, onların gerekli otoritelerden, servislerimize teknolojik yeniliklerin uygulanmasını, haklı olarak kanunların ve yönetmeliklerin zımına uyabilme endişesiyle sürekli değişimini de ileri sürerek, aciliyetle talep etmelerine yol açabilir, ancak bu şahsiyetler Merkez Arşivimizin geleneklerini aynı şekilde mutalaa edemezler, onlar bu töreleri, özünde ve genelinde, şimdiye kadar var oldukları gibi, dokunulmazlıklarının kutsallığıyla kabul etmek mecburiyetindedirler. Hiçbir şahıs günümüzde doğmuş bir geleneği tarihe taşımak için geçmişe yolculuk edemez, o ancak beslenerek

ayakta tutulduğu müddetçe tarih olur. Hiç kimse ona var olduğu anda zaten vardı yorumunu getiremez, bunu bir çocukla örneklediğimizde, çocuğa bakarak doğmamıştı diyemez. Eğer bunu söylemeye kalkışlarsa, bu, o şahısların yaşadıkları zamanı inkâr ettiklerinin, onu yok farzettiklerinin kanıtı olur. İşte bu bizim var olma nedenimiz, bizim gücümüzdür, işte budur bizim varlığımızı, bizim kimliğimizi, bizim bağımsızlığımızı onun arkasında muhafaza edebilmemiz için önümüzde siper olan manevi duvar. Onun için bu yolda devam etmeliyiz, onun için bu yolda devam edeceğiz eğer tabii bizim ihtiyaçlarımız yeni yollar görmemize neden olmazsa.

Müdürün buraya kadarki söylevinde göze batan bir yenilik yoktu, eğer tabii bu söylev Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'nde her muhafızın bir defa okuması için yazılmış prensipler açıklaması olmayıp, ilk defa duyulan bir söylevse. Tekdüze memur anlayışına sahip yazıcılar, konuşma sırasında onların verdiği bazı hizmetlerden bahsedilmesi nedeniyle, söylevin, onların bu hizmetleri verirken yaptıkları hataları gören muhafızın, yeniden düzeni sağlamak için dikkatlerini vicdanlarına çekmeye çalıştığı bir disiplin söylevi olduğunu sanıyorlardı. Tabii ki bu düşüncelerinde yanıldıklarını bir müddet sonra anlayacaklardı. Onlar, muhafızın izlenimci tavırlarına dikkat etmiş olsalardı, onda disiplin karakteri taşıyan bir unsur olmadığını hemen anlayabilirlerdi, eğer onun amacı yazıcıların düşündüğü gibi olsaydı o zaman ağzından çıkan her kelime, hiç kimseye ayrıcalık tanınmayarak bakacağı suratlarda patlayan bir yumruk olurdu. Oysa onun söylevinde kullandığı izlenim, her zaman yenmeye alışmış bir insanın,

varlığını saklamaya çalışsa bile, kendinden üstün bir güç karşısında ortamı yumuşatmaya çalışan bir insanın tonuna sahipti. Müdür muavinleriyle şeflerden bazıları ise, uzun zamandır beyin jimnastiği yapmadıklarından sadece son cümleyi akıllarında tutmayı başarıp şu karara varmışlardı, İhtiyaçlarımızı yeni yollardan karşılamak zorundayız. Ama onlar da çok geçmeden yanıldıklarını anlayacaklardı. Muhafız konuşmasını sürdürüyordu, Kimse kendini kandırmasın, hiç şüphesiz, bizim ihtiyaçlarımız modern icatlara kapılarımızı açmamızı gerekli kılsa bunun için uzun uzun düşünmemiz gerekmez, bu konuda uzman kadrolara sahip özel teknik servislerden birisine bir telefon etmekle yirmi dört saatte binamız en gelişmiş teknik teçhizatla donatılır. Sizler üzerinde yaratacağı etkiyi de tahmin ettiğimden, her ne kadar bunları açıklamak beni derin ıstıraplara da boğsa, içimde yankılanan bir ses, Merkez Arşiv'in yerleşik geleneklerini sarsacak açıklamaları yapmak sana mı düştü diyerek şahsımı sorgulasa da, bu açıklamayı yapmak mecburiyetindeyim, şu âna kadar aynı bina içinde canlılar ve ölümler olarak iki ayrı bölgede istihdam edilmiş arşivlerin, kaçınılmaz mecrubiyet karşısında, ölümler arşivinin tamamen ortadan kaldırılmasından ileri gelen yeni bir düzenlemeye tabi tutulmasına karar alınmıştır. O anda memurların fısıltılarından doğan bir uğultu yayılsa da muhafızın konuşmaya devam edeceğini belli eden bir dudak hareketi uğultunun bıçak gibi kesilmesini sağlamıştı. Bu hadisenin huzurunuzu kaçırdığının bilincindeyim, bunun sorumluluğunu üstleniyorum, sadece sizin huzurunuzda değil, Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'nin sarsılmaz geleneklerini tüm zamanlar boyunca koruyup bu günlere

getiren şahsımın bu talihsiz dönemde işgal ettiği makamı, onun şanlı tarihinde temsil etmiş tüm muhafızların ve onların, şu anda sizlerin temsil ettiği görevlerde bulunan gelmiş geçmiş tüm değerli mensuplarının da önünde bunun sorumluluğunu üstleniyorum. Bu hizmeti yerine getirme görevinin bana verilmesinden ne kadar esef duysam da, şahsım için bir şans diye yorumlanıp düzenleneceğinden kimsenin kuşkusu olmasın. Şimdi sizlere, işi bu raddeye getiren, hepimizin birlikte yaşadığı dış dünyayı değil sadece cemaatimizi ilgilendiren ve cemaatimizden dışarıya çıkmayacağına inandığım, şu anda üçüncüstünü yaşadığımız, iki tecrübeyi hatırlatacağım, bunlardan birincisi, halen aramızda bulunan müdür muavinlerimizden birinin makamıma sunduğu projeye ölümler arşivinin yeniden düzenlenmesini önermesiydi, bu proje o zamana kadar uygulanan arşivleme sisteminin tam tersini uygulamayı gerektiriyordu, yani eski ölümleri arka tarafa yenileri ise canlıların hemen ardına yerleştirmeyi. Bu evrakların öngörüldüğü şekilde nakliyatını gerçekleştirmek için gereken işgücünü idrak ettiğimden ve halen sıkıntılarını her gün birlikte yaşadığımız memur yetersizliğinin zihnimde uyandırdığı kaygılarla, bu projenin dört başı mamur uygulanmasının imkânsızlığını kendilerine aktarmama rağmen, geleneklere bağlı olduğum kadar yeniliklere de açık olmak, daha önce belirttiğim hizmet unsurları içinde yer aldığından, projenin mimarını tam yetkiyle donatarak uygulanmasını sağladım, her ne kadar bu safhada kendileriyle girdiğimiz müzakerelerde çeşitli sürtüşmelerimiz olduysa da şahsımın bunları unuttuğunu huzurunuzda kendisine belirtir, kendilerinin de aynı alçakgönüllülüğü göstereceklerinden şüphe

hem olmadığını bildiririm. Bu anda adı anılmasa da herkes tarafından kim olduğu bilinen müdür muavini tatminden kabarmış göğsünün üzerindeki başını, düşünen bir insanın başıymış gibi çevirip arkasındaki memurlara baktıktan sonra kısa hareketlerle aşağı yukarı oynatarak paylaştığı fikirleri yansıtıyordu. Muhafız devam ederek, Beni bu makamı temsil etmeye kadar ulaştıran tecrübelerimin sağladığı tahlil yeteneğiyle açıklayabilirim ki, ilk bakışta anlamsız ve tatbik edilmesi imkânsız gözükken bu fikrin arkasındaki inkılapçı görüş, ancak bu fikirleri kafasında gizleyen bir müdür muavininin olabilirdi, dedi. Bu sefer müdür muavini arkasını dönüp bakmadı, ayrıca hiç kimse başının neden öne eğik olduğunu anlamamıştı. Muhafız geriye doğru çekilip derin bir nefes aldıktan sonra devam etti, İkinci tecrübeye gelince, bu tecrübe ölümler arşivinde kaybolan o tanınmış araştırmacının meselesidir. O hani bir hafta sonra, neredeyse aramızdan ebediyen ayrılmak üzereyken, canlı olarak bulma umudumuzu tamamen yitirdiğimiz bir anda ancak bulabildiğimiz, geçmiş kuşaklar araştırmacısının meselesidir. Bu beklenmedik tecrübenin daha sonra sizlerin de içinde bulunduğu memur kadrosundan şahısların da aynı labirentlerde kaybolmasıyla tekrarı, hatırlayacağınız gibi, benim kanunlarla verilmiş olan muhafızlık yetkilerimi uygulayarak Ariadne ipi kullanma zorunluluğunu getirmeme yol açmıştır. Bu ip, tabiri caizse, sizlerin affına sığınarak kullandığım tabirle, gülünç bir şekilde hali hazırda masamın çekmece-sinde bulunmaktadır. Bu zorunlu kararın, daha sonraki uygulamalarda hiç kimsenin kaybolmamasıyla, ne kadar yerinde olduğunu zaman ortaya çıkarmıştır. Ulaştığımız bu noktada, beni hiç

arzu etmediğim halde açıkladığım kararı almama yol açan bu tecrübelerin muhakemesi, şahsımı hiçbir zaman ölüleri tamamen bertaraf edecek kadar ileri götüremezdi, yakın mazimizde yaşadığımız bu olayların üzerimdeki tesiri bu derece büyük olmuş olmasa, bana ölülerimizi unutturmaya neden olacak bu kararı hiçbir güç aldıramazdı. En alt kademelerden en üst kademelere kadar, canlılar ve ölüler üzerinde kalem oynatan biz Nüfus Kayıt Merkez Arşiv'i mensupları, şu tarihi ânın idrakinde olmalıyız ki, şimdiye kadar sadece görkemli binamızın dışındaki hayatta tatbik edilen, hijyenik uygulamalar ve toplumun ruh sağlığına tesiri açısından alınan tedbirlerle, ölülerin, canlıların yaşadığı dünyada onların hayatlarının içinde muhafaza edilmesi mecrubiyetini, tarihi binamız içinde de uygulama vakti gelmiştir. Bu nedenle tasdik ediyor ve bugünün tarihiyle imzalıyorum ki, bundan sonra ölüler aynen yaşarken buldukları yerlere, en yeni ölüden başlayıp Merkez Arşivimizin ilk ölüsüne kadar eskiye doğru giderek, yaşarken dosyaları nerede yer alıyorsa oraya geri döndürülecektir. Bu yıllar alacak uygulamanın kararını almak zorunluluk gösterse de, uzun yıllar sonra arşivimizin en eski ölüsünün kâğıt kurtlarından geri kalmış kırıntılarının, alfabetik sırasına yerleştirilip, ölüler arşivinin yaşayanlarınkine tamamen karıştığı, adı, Tüm Zamanlar Arşivi olabilecek arşivin gerçekleştiği günü, sadece tarihin taşımacılığını yapan bizlerin, o acı günü, yani ölüler arşivinin tamamen yok olduğu günü, göremeyecek olmamız, tek tesellimiz olmalıdır. Böylece, yani bahsi geçen bu arşivin tamamen ölmesiyle Nüfus Kayıt Merkez Arşiv'i ölüleri onun tarihi boyunca yaşadıkları yeri terk edip sadece bizim ha-

tıralarımızda yaşayamaya devam edeceklerdir. O halde ve bu durumda size uzun uzun bahsettiğim konuşmamda yer alan konu, Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'nin yeni yaşam biçimidir, yani o zaman anlayamadıysanız şimdi hiç anlayamayacağınız yaşam problemidir, kısacası konuştuklarımız ölümler değil yaşamın ta kendisidir, bunu idrak edecek kapasitede olduğunuzu ümit ederim.

Söylev sonuna yaklaştıkça müdür de o tanıdığımız müdür olmaya başlamıştı, her zamanki gibi alaycı olan ve disiplini kaybetmemek için otoritesini ortaya koymaktan hiçbir zaman kaçınmayacağını gösteren muhafız, konuşmasının devamında bunu kanıtlayarak şunları söylüyordu, Eğer şimdiye kadar hiçbir mecburiyetim olmadığı halde, sadece size o kâğıtları oradan buraya getirip bunlarla birleştirin, diye emir vermeyip şu değerli vaktimi size bu kararı alış nedenimi açıklamayla geçiriyorsam, bu, bundan sonra bu kararın uygulayıcıları olan sizlerin bu uyum çalışmasını gerçekleştirirken, ruhani bir bina inşa etmenin şevkiyle çalışmanızı istediğimdendir, yoksa kendisine bürokratik bir şekilde evrakları birleştirme emri verilmiş herhangi bir memur gibi değil. Bu çalışmalarımız gerçekleşirken, disiplin Merkez Arşiv'de her zaman hissedilen disiplin olmaya devam edecektir. Hiçbir dalgınlığa, hiçbir avareliğe, servisle ve yapılan işle ilgisi olmayan herhangi bir kelimeyi konuşmaya, hiçbir şekilde izin verilmeyecektir, aynı şekilde işe geç gelinmesine ve hem çalışmalarınızda hem de kılık kıyafetinizde olsun şahsi sorunlarınızın işe aktarılmasına kesinlikle müsaade edilmeyecektir. Don José bu sonuncu taş bana, tıraş olmadığım için, diye düşündü, öyle

bile olmuş olsa yine de iyi atlatmıştı, bu lafları o kadar önemse-miyordu, ama yine her halükârda, dersine çalışmadığı için tahta-ya kaldırılmaktan korkan çocuk gibi başını önüne eğmişti. Ko-nuşma sonuna gelmiş gibi gözüküyordu, yalnız hiçbir şey söy-lenmediği için kimse yerinden kıpırdamıyordu, işte bu anda mu-hafız kuru ve sert bir sesle, Don José, diye seslendi. Bu çağrıyla ayağa fırlayan Don José bunun sadece tıraş olmadan işe geldi-ğinden kaynaklanmış olamayacağını, işte o her zaman endişeyle beklediği bütün yaptıklarının ortaya saçılıp, ondan hesap sorula-cak ânın gelmiş olduğunu düşünürken, müdür ağır adımlarla ona doğru yürüyordu, tam karşısına geldiğinde, Don José neredeyse nefes almadan, ölüme mahkûm edilmiş bir insanın bıçağın kay-masını, sehpanın itilmesini veya idam mangasının tetiği çekme-sini beklediği gibi, muhafızın ağzından çıkacak ilk kelimeyi bekliyordu. Muhafız, Ne bu sakalın hali, dedi, sonra sırtını dö-nerek müdür muavinlerine eliyle yaptığı bir işaretle çalışmaya dönülebileceğini belirtti. Don José kanı çekildiğinden ötürü olu-şan yüzündeki solukluğun devam ettiğini hissediyordu, ama üye-rinde, sanki umursamazlıkla işi bitirmişlik arasında yorumlana-bilecek garip bir hava vardı. Hiç kimsenin onunla ilgili bir dedi-kodu yapamayacağını biliyordu, bir defa bir insanın kafasına ay-nı gün, şu anda olduğundan daha fazla fantazi sığmazdı, ayrıca verilen emir açıktı, hiç kimse servisi ilgilendirmeyen bir konuda tek kelime konuşamazdı.

Girişteki eski mezarlık binasının önündeki mimari süsleme aynı Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'nin girişindeki mimari süsleme gibiydi, üç siyah basamak, ortasında eski gösterişli kapı, ön cephe de beş uzun pencere, hepsi aynı. Eğer şu iki büyük kapı kanadı da olmasa tek fark girişteki tabela olacak, gerçi o da aynı bronz harflerle Merkez Arşiv'de olduğu gibi yazılmış, sadece Merkez Mezarlık diyor. Doğal olarak gösterişli ana giriş kapısı kapalı, fakat, mezarlık satın almaya, ölülerini defnetmeye veya herhangi bir nedenle içerdekileri ziyaret etmeye gelenlerin rahatça geçebilmelerini sağlayacak genişlikte bir yan kapı sonradan inşa edilerek eklenmiş. Dünyanın her tarafındaki mezarlıklarda olduğu gibi, bu da o zamanki şehrin esintili, güzel bir tepesinde bir parselde kurulmuş şirin bir köşeyken, zamanla, hazin bir

şekilde büyüyüp büyüyüp, bugün dev bir nekropolis olmuş. Başlangıçta dört tarafı duvarlarla çevrilmiş, zamanla nesiller yenilendikçe, hem ölülerin düzenli bir şekilde yerleştirilmesi, hem de canlıların dolaşımını sağlayabilmek için aynı bizim Merkez Arşiv’de yapıldığı gibi, dip taraftaki duvar yıkılıp biraz ileri alınmış. Bir gün, hemen hemen bundan dört yüz yıl önce, o zamanın mezarlık vasisi parlak bir fikirle her açıdan olayı rahatlatmak için duvarların yıkılmasına karar vermiş, sadece giriş kapısının bulunduğu duvar haricinde, onu olduğu gibi bırakmış, girişini tamamen yıktırmış, hâlâ o yıkılan yan duvarların olduğu, şimdi mezarlığın girişinde sayılacak çizgiyi takip edecek olursanız mezar taşlarının tarihselliği dikkatinizi çeker. Tabii bu kararla dışa açılan mezarlar, o ilk başta daha hijyenik ve daha dekoratif olan duvar sisteminin uygulanamamasından ötürü, sanki kanatlanmışlar gibi dört bir yana saçılmışlardı, bu da onların şu halk deyişinde, gözden irak olan gönülden de irak olur, dediği gibi, duvar arkasında olup da unutulmaya terk edilmelerini önlemişti. Bu durumu görünce Merkez Arşiv müdürünün, o zamana kadarki tüm gelenekleri yıkarak, ölüler arşivini canlılar arşivine katma fikrine hak verdim, böylece o da topluma mal olacaktı. Yalnız burada anlaşılmayan tek şey zavallı ve ilkel mezarlık vasisinin, onun yaşadığı zamanın bu mesleği edinmişleri arasında bu çok normal olan, kıt düşünceli ve şapşal yapısına rağmen, nasıl bu devrim sayılacak ileri görüşlü kararı alabilmiş olmasıydı, ayrıca üzüntüyle görüyordum ki tüm bu yaptığı işlere karşın ona yakışır bir mezar taşı bile yoktu. Bir tek bununla da kalsa yine iyi, bu kuralsız, düzensiz, başıbozuk nekropolisin tek sorumlusu

görülerek, dört yüz yıldır bu talihsiz ilericiliğinin hatırasına kendine edilen küfürlere, hakaretlere, beddualara katlanmak zorundadır. Merkez Mezarlığı'na bu sıfatlarla seslenmelerinin nedeni yalnız etrafının duvarsız olması değil, aynı zamanda bugün artık etrafına duvar çekmenin imkânsızlığıdır. Bu durumu biraz açarak anlatalım, bahsi geçen Merkez Mezarlığı doğal olarak büyüyüp genişledi, tabii bu büyüme ölülerin çiftleşmesinden kaynaklanmıyor, sadece ve o zamandan sonra da defalarca, bürokratik olarak açıkladığımızda, yani belediye kayıtlarına göre, demografik şehircilik yayılması gösterdi. Yavaş yavaş arka taraflardaki arsaları işgal etmeye başlayarak, böylece önce ufak köyler oluşturarak, daha sonra önu durdurulamaz bir şekilde, kasabalar, ikinci hayat kabirleri, evleri, villaları, köşkleri oluşarak, ortalarında tarlalar, korular meralar bırakarak, bazen sıkışık sırt sırta, bazen dağınık tek tük her tarafı işgal etmeye başladılar. Duvarları yıkılınca taşan bir baraj gibi sanki sularıyla her tarafı doldurur gibi, önce derin vadileri, sonra arazileri, bazen tarlaları istimal ederek, bazen satmayanların erik, elma, üzüm bahçelerini önce etrafını sarıp sonra terke mecbur bırakarak ilerleyip, yükselerek ortalığı sarıyordu. Gökyüzünden bakıldığında Merkez Mezarlığı, kalın gövdesi ve dört ana dalaıyla yere yatırılmış bir ağaç gibi gözüküyordu, dallarını ucundan yapraklar gibi, en son kabirleri şehrin evlerine dokunuyor, onların içinde yok olup gidiyordu, bu görüntüyü o anda ilham gelmiş bir şair görse, Ağacın dallarında yaşamla ölüm birbirine karışıyor, derdi. Tüm bu nedenlerden ötürü Merkez Mezarlığı'nın o görkemli kapısı artık ölü definlerinde açılmıyordu, eğer tabii bir gün birisi çıkıp ölü-

sünü en uzun yoldan kabrine götürmek istemezse bu kapı sadece mezar taşı araştırmacılarının malzemelerini sokması için açılıyordu, bunun nedeni de, tarihi bir mezar taşının üzerindeki üç beş çizgiyi kopya etmek için izin alan bu araştırmacıların belki lazım olursa diye yanlarında getirdikleri, alçı, kenevir, tel, büyüteç, o bir dolu mercek ve aksesuar gerektiren fotoğraf makinesi, reflektör, akü, barut, çakı, fırça, şapka ve daha akla gelmedik şeyleri memurların çalıştığı binanın içinden geçirip onları rahatsız etmemeleri içindi.

Bu küçük ve bir tanesinin kapladığı alan için hiç kimsenin toprak kavgası yapmayacağı mezar taşlarının önlenemez işgali altında kalan şehirde yaşayan insanlar, sokaklarda, caddelerde, meydanlarda, parklarda, bahçelerde, evlerde, tiyatrolarda, sinemalarda, barlarda, restoranlarda, hastanelerde, polis karakollarında, çocuk parklarında, çıkmaz sokaklarda, bulvarlarda, omuz omuza, hınca hınç yaşıyorlardı. Hepimizin bilip kabul ettiği gibi gelişen şehrin ve artan nüfusun ihtiyaçlarına cevap vermesi gereken Merkez Mezarlığı'nın giderek büyümesi kaçınılmazdır, ancak bunu mimarlık fantazileriyle süsleyip ahtapot gibi, evet evet ağaçtan çok ahtapot gibi besleyip büyütmenin gereksizliği anlaşılıp, daimi dinlenme alanlarının uygarlığa uygun bir şekilde düzenlenmesi kaçınılmazdır. Bunu doğru değerlendiren uygar ülkelerde yapıldığı gibi, en fazla beş yıl canlı kirecin ve aç kurtların doğal sindirimine bırakılan vücutlardan artakalanların öğütülüp, başka bedene bırakılması kaçınılmazdır. Yaşarken sonsuz olamamış bedenlerin öldüklerinde sonsuzlaşmaları için onları dokunulmaz kılan fikrin sahiplerinin, şimdi ellerine veri-

len planla bile sonsuzluğun içinde kaybettikleri mezarlarını top-
rakta yaşatmaya çalışmak imkânsızlaşmıştır. Aynı Nüfus Kayıt
Merkez Arşivi'nde olduğu gibi burada da, dışardakilerin kaçınıl-
maz unutulmasıyla, kapıdaki tabela Bütün İsimler Merkez Mezar-
lığı olarak değiştirilmelidir, gerçi bu isim, Merkez Arşiv'e tam
manasıyla daha uygun, çünkü orada, canlı olsun ölü olsun aradı-
ğınızda her zaman bulduğunuz şey isimler, burada ise tek bulu-
nan şey ölüler. Matematiksel hesapla, hiç şüphesiz haklı olarak,
oraya kaydedilen herkesin önünde sonunda buraya gelmesi kaçını-
lmaz olduğundan, mezarlık vasilerinin kasılarak söyledikleri
gibi, Nüfus Kayıt Merkez Arşivi, Merkez Mezarlığı'nın başvuru
kayıt defteri gibi. Her ne kadar bu söz Merkez Arşiv'dekiler için
hakaret addedilse de haklılığı yadsınamaz. Bu rekabete rağmen
Nüfus Kayıt Merkez Arşivi memurlarıyla, Merkez Mezarlığı
memurları arasında, birbirlerine bürokratik çalışmalarını sırasında
başvurmak zorunda kaldıklarında gözlendiği gibi, nedeni bilin-
mez bir dostluk göze çarpar, bu belki de hiçbir şeyden hiçbir şe-
ye kadar uzanan, adına hayat dediğimiz o kısa aralığı, yani aynı
kuyuyu her biri bir ucundan kazmaya çalışmasından olsa gerek.

Don José, Merkez Mezarlığı'na ilk olarak geliyor değildi, bü-
rokratik ihtiyaçlardan doğan nedenlerle, veri karşılaştırmak ve
farklılıkları düzeltmek için, hiçbir zaman müdür ve muavinleri-
nin gelmediği, genellikle yazıcıların, arada bir de şeflerin gelme-
si gerektiği Merkez Mezarlığı'na daha önce de sadece Merkez
Arşiv'in işleri için geldiği olmuştu. Bu nedenle burada hoş kar-
şılanacağını tahmin ediyordu. Buradaki yerleşim düzeni de aynı
Merkez Arşiv'de olduğu gibi hatta aynı malzemelerle yapılmış,

boyu boyunca uzanan bir banko, arkasında yazıcılar, onların arkasında şefler, sonra müdür muavinleri, üçgen oluşturacak şekilde oturmuşlar, tek fark en arkada, üçgenin tepesi sayacağımız noktada oturana, muhafız yerine vasi deniyor olması. Bir diğeri de burada sadece bankonun arkasında değil, ön tarafta da, alçak banklara oturmuş bekleyen, resmi gazetede yayınlanarak bildirilmiş memurların yer alması. Bunlar, her yıl yasal mezarlık rehberi yapılıyor olmasına rağmen hiçbir vatandaşın bu rehberle, hele o üzüntülü anlarında, ölülerini gömmek için kendilerine ayrılmış yeri bulamayıp, ölüleriyle ortalıkta kalmaları nedeniyle, kısa ve hızlandırılmış bir kursla bu rehberle göre mezar yeri bulmayı öğrenmiş, rehber memurlar. Ayrıca, biz Merkez Arşiv’de hâlâ kanunla belirtildiği gibi, hokkadaki mürekkebe divit batırarak fişleri kayıt ediyor olmamıza rağmen, burada bu memurlar, yani rehber memurlar, çağımızın teknolojik gelişmelerinden faydalanarak, Merkez Mezarlığı’nın dar yollarında gidebilmesi için özel olarak yapılmış arabalarla görevlerini yerine getiriyorlar. O gözü yaşlı ahalinin ölüsünü kapıp bu rehberin arkasından, havaalanlarındaki uçaklara yer gösteren küçük arabalar gibi, rehberin arabasının arkasından, onun kısa aralıklarla yanıp sönen, İzle beni, izle beni, izle beni, diyen ışığını takip eden vatandaşları görünce öbür tarafa doğru yolculuğa başlayacak rahmetlinin çok da kötü bir yolculuk yapmayacağı fikri uyanıyor insanın içinde. Bu dünyada her şey ihtiyaç olduğunda icat edilmiş olduğundan, yani arabaya ihtiyaçları olana kadar insanların araba icat etmedikleri gibi, yavaş yavaş bu icatların mezarlıklardaki ihtiyaçlar göz önüne alınarak yapılmaya başlanmış olmasını

görmek, insanı bunların geleceği konusunda umutlandırıyor, çünkü bu ışıklı arabadan sonra ihtiyaçlar karşısında yapılan, her geçen gün ölüsünü gömmeye gelenlerin azlığı nedeniyle, onu taşıyacak adam bulunamaması yüzünden icat edilen, dar yollarda kolay dönebilmesi için sadece tabut büyüklüğünde icat edilmiş arabaya, rahmetliye bundan sonra ne yapılacağını sadece Tanrı bildiği için bu işe burnunu sokmak istemeyen mucitlerin onu taşlı yollarda giderken sarsıp sallamanın kendi hakları olmadığı bilinciyle bu arabalara amortisör takmış olmaları, bu umudumu daha da geliştiriyor, zaten insanlar ihtiyaçlara göre inançlarını değiştiriyor olmasalardı, hâlâ bu ölüleri gömmek için ilkel zamanlarda olduğu gibi elinden ve ayaklarından bir kazığa bağlayarak onları taşıyor olurlardı.

İçeri girip bankoya doğru ilerleyen Don José orada tanınmış olduğundan Nüfus Kayıt Merkez Arşiv'i memuru olduğunu belirten kimlik kartını çıkartma zorunluluğu hissetmemişti, aksi halde kendini bu kimlikle takdim etmesi gerekiyordu, bir ara eğer evde sakladığı sahte görev kâğıdını buradaki memurlara gösterse ne olacağını düşündü, sonra onun, ne muhafızın ne de vasinin, sadece bir görev için dahi olsa yetkilerini kimseye vermeyeceklerini bildiklerinden, sahte olduğunu ânında anlayacaklarını düşündü. Don José, evrakların bekleyebileceği ama ölülerin beklemeye tahammülleri olmamasından ötürü, sadece pazar günleri nöbetçi diğer günler normal mesai yaprak çalışan Merkez Mezarlığı memurlarından kendisinden biraz daha yaşlı, onda geleceğini gördüğü, hayatta bundan sonra artık yaptığı işten başka bir iş yapmayacağını bilincindeki, her gittiğinde onu ara-

yıp bulduğu, Merkez Mezarlığı'nın alçakgönüllü memuruna doğru yöneldi. Ayrıca o, bir cumartesi öğleden sonra nasıl olup da çalışma saati dışında ne yapacağını bilmeyen, dinlenmek için insanların zorla bir gün eve gönderilmesini anlamayan memurlardandı. Ah merhaba, buyrun, ne şekilde size yardımcı olabilirim, Gayet basit, sadece bu fişteki kadının ne zaman gömüldüğünü öğrenmek istiyoruz. Adam fişi Don José'nin elinden alıp küçük bir kâğıda adını, doğum ve ölüm tarihini yazıp, ilgili şefe durumu arz etmek için gitti. Don José burada da Merkez Arşiv'de olduğu gibi şeflerle sadece alçak sesle konuşmak mecburiyeti olduğundan konuşulanları duymasa da, şefin dudaklarını ileri doğru çıkartıp başını sallayış şekliyle teklifinin kabul edilmiş olduğunu anlamıştı. Adam Don José'ye, Hemen bildiriyorum, diyerek bankonun altında, son elli yılın definlerinin bulunduğu, çünkü gerisi arka taraftaki Merkez Arşiv'dekiler gibi yerleştirilmiş raflarda olan fiş çekmecesini çekerek tanınmayan kadının dosyasını bulup istenilen tarihi ve birtakım numaraları yine o küçük kâğıda yazarak Don José'ye getirdi ve, İşte burada aradığımız tarih, diyerek ona kâğıt parçasını verirken sanki yorum yapmasının gerekliliğini hisseder gibi veya ölüm nedenini teorik olarak doktor raporundan bildiğini farz ettiği Don José'ye kendisinin de bunu bildiğini kanıtlamak için, İntihar edenlerin bölümünde, dedi. Bilindiği üzere dini inançlara göre Tanrı'ya karşı gelen, aynı O, onları hayattan almadan kendi başlarına verdikleri bir kararla öbür tarafa gidenlerin, Tanrı'ya inananlarla bir arada yatırılamayacağına karar vermiş olan din adamlarının, Tanrı onlarla ne isterse onu yapsın diyerek ayrı bir yere gömül-

düğünü bilen Don José bu kısmı ziyaret etmek için, Hazır gelmişken ölmüşlerimi ziyaret edeyim, bahanesini uydurarak memurların çalıştığı bölümden mezarlığa doğrudan açılan küçük bir kapıdan geçmek için izin istedi. Bu kapıyı kullanma talebi resmi bir iş amacı gütmendiğinden bu isteği yazıcı tarafından yine aynı şefe bildirildi, fakat bu sefer şef kendini aşan bu konu için neredeyse kapıyı dışarıdan dolaşmaktan daha uzun bir mesafeyi kat ederek müdür muavinine durumu bildirdi, her ne kadar uzakta olmasına rağmen Don José, muavinin, şefin daha önce yaptığı aynı dudak ve baş hareketini yaptığını görünce, kendisine bu kapıyı kullanma izni verildiğini anlamıştı. Geri dönüp kendisine bu iznin verildiğini haber edecek yazıcıyı beklerken küçük kâğıdı katlayıp cebine koydu. Daha sonra, hayatlarında yazıcılıktan başka bir şey yapmayacaklarını ve bundan da ileri gitmeyeceklerini bilen iki memurun yapacakları gibi birbirlerini selamlayıp vedalaşırken Don José, Merkez Arşiv'e bir işiniz düşerse beni bulmakta tereddüt etmeyin, diyordu. Bu kibar davetten etkilenmiş olsa gerek ki Merkez Mezarlığı yazıcısı Don José'ye, Bir dakika, diyerek, dolaplardan birine gidip aldığı kartonu daha önce bahsini ettiğimiz rehber arabalarından birindeki bir aralıktan içeri soktu, devamında bu teknoloji harikası mezar rehberi arabasından birtakım sesler çıkıp birkaç ışık yanıp söndükten sonra, yan taraftaki bir aralığında Merkez Mezarlığı'nın en son yerleşim planı çıktı, bunu alan yazıcı yüzündeki olağanüstü ifadeyle getirip planı Don José'ye verirken, Umarım bu harita kaybolmanızı önler, diyordu. Don José, kendine güvenir bir tavırla, Ben ölümler arşivinde kaybolmadıktan sonra sanmıyo-

rum ki burada kaybolayım, hatta bizim muhafız bu arşive gidenlere Ariadne ipi kullanma zorunluluğu getirdi kaybolmaları önlemek için, Ariadne ipini burada biz de tatbik ettik ancak sonuç vermedi, ipler yetmiyor, birbirine dolaşıyor veya kopuyordu, hatta bazıları bunları ölümlerin kopardığını dahi iddia etmeye başlamışlardı, neyse ki sonunda bu makineler geldi de iplerden kurtulduk, Bize de bu makinelerden alınsa iyi olur, Bu makinelerin sayesinde arada bir dolaşım kaybolanları toplama imkânı doğdu. Don José sohbetin daha fazla derinleşemeyeceğini, şefin ikinci defa kaşını siper ederek bakmasından anlamıştı, usulcacık eğilip, durumu şefe arkası dönük yazıcıya bildirdi. O da sohbeti bitirdiğini belli ederek, yüksek sesle, Onu bulduğunuzda mezar numarasının elinizdeki numarayla çakışıp çakışmadığını kontrol edin, dedi. Don José verilen mesajı anladığını belirtmek ister gibi, İsimle de kontrol edebilirim, dedi. Yazıcı, Geçerli olan numadır siz isme bakmayın, eğer planları isim yazarak yapacak olsaydık dünya büyüklüğünde bir harita olsa yine isimleri sığdıramaz üst üste yazmak zorunda kalırdık, diye konuya açıklık getirirken, şefin yazıcıyı uyarmak için ayağa kalkmaya hazırladığını gören Don José teşekkür edip başını vasinin olduğu tarafa doğru eğip, minnettarlığını belirtiyordu, vasinin onu gördüğünden değil de orada makama yapılacak reveransların ona yönelik olması gerektiğinden, bulutlarla kaplı olmasına rağmen göğe yapılan reveranslar gibi yalnız orada başını öne doğru değil de arkaya doğru hareket ettirmek gerekiyordu.

İdari binanın arka tarafa açılan küçük kapısı arkeologların araştırmalarına ayrılmış tarihi bir avluya çıkıyordu. Mezar taşla-

rının üzerindeki, taşınırken mi yoksa üzerinden çok uzun yıllar geçtiği için yazıların aşınmış olduklarından mı kaynaklandığı belli olmayan çizgilerin yarattığı şüpheler, arkeologları sanki hayatsal önemi varmış gibi, o taşın altında kimin yattığı veya üzerindeki tarihin yüzyıl önceye mi yoksa yüzyıl sonraya mı ait olduğu hakkında derin anlaşmazlıklara sürüklüyordu. Bu anlamsız anlaşmazlıklar bazen akademik, bazen halka açık bir şekilde uzun tartışmalara neden oluyor, bu da sadece kişisel ilişkilerin bozulmasına değil birbirlerini düşman ilan etmelerine dahi yol açıyordu, bir de halletmek üzere bir kenara bırakıp, estetiğe gözlerini yumup, tam anlamak üzere olan arkeologların işi hiçbir zaman çözülemez ve bir sonuca varılamaz araştırmalarda sınırlanıyordu. Yüzyıllar boyunca, çiçekleriyle, sarmaşıklarıyla, yoğun yabancı bitkileriyle, buketleri ve çelenkleriyle, ısırganotları ve dikenleriyle, köklerinin toprağın altında kalmış kemikleri ve mezar taşlarını gün ışığına çıkarttığı dev ağaçlarıyla, yani bu gelişigüzel büyümüş bitki örtüsünün kanatlarının altına sığınmış haliyle Merkez Mezarlığı barış ve huzur içinde uyuyor görüntüsüne rağmen, pek çok tartışmanın ve arşivlenmiş araştırmaların ana konusu olmuştur. Bu karakterdeki olaylar gelişip çözümlenmez bir hal aldığı anda vasinin, aynı muhafız gibi, bu araştırmalar için bu kadar saç dökmeye gerek olmadığını ve bütün bu uğurda saç dökmüş kabak kafalılarının da önünde sonunda burada buluştuklarını belirten açıklamaları olayları noktalıyordu. Aynı Merkez Arşiv'in muhafızı gibi Merkez Mezarlığı'nın vasisi de bu parlak ve alaycı fikirleriyle işgal ettikleri makamın yüksek mevkilerine ulaşmak için ne tür bir teknik ve pratik sınıflandırma sis-

teminin değişmez düşünce yapısına sahip bulduklarını ve bu iş için ne kadar bulunmaz olduklarını ellerine böyle bir fırsat geçmişken ispat ediyorlardı. Her halükârda tarihçilerin, sanat eleştirmenlerinin ve arkeologların hemfikir oldukları bir katalog ve ayrıca kaya parçalarına kazmayla çizilmiş ilkel insan resimlerinden tutun da kromlu çelik parlak levhalar, fiber, cam, ayna ve benzeri çağdaş sentetik malzemelerden yapılmış profillere kadar bulunmaz bir numune olmasıdır.

İlk mezar anıtları, taş sandıklar, dolmenler ve dikilitaşlarla inşa edilirken bu yapı şekli günümüzde çok geniş bir yelpazeye yayılarak, kabartmalar, nişler, oymalar, sunaklar, ayin masaları, kutsal kâse dolapları, günnük yakma çanakları, granit kablaklar, anforalar, mermer kuş sulakları, düz ve işlemeli sütunlar, dorik, jonik, korintik kolonlar, kompozitler, heykel direkler, freskler, mermer küpeşteler, aynalar, alınlıklar, yalancı kirişler, normal kirişler ve hatta üzerine kiremit dizmek için yapılmış kirişler, kiklop duvar dökümleri, ışık süzme kubbeleri, gül pencereler, süslü oluklar, küçük pencereler, kabartma alınlıklar, kuleler, rafalar, ağaç kabartmalar, direkler, direkçiler, kılıçlı kalkanlı cüce adam heykelcikleri, tarihli tarihsiz kapiteller, naralar, süsenler, ölümsüzler, borozanlar, minareler, dik memeli kadın heykelleri, resimler, oklar, yaylar, uzanmış sadık köpek, sınırlı çocuk heykelcikleri, hizmetkâr sakiler, başörtülü ağlayıcılar, iğneler, pervazlar, vitraylar, tribünler, ahtapotlar, balkonlar, diğerk alınlıklar, diğerk kapiteller, diğerk kubbeler, kanatları açık melekler, kanatları kayık melekler, madalyonlar, boş kurnalar, taştan alevler, başlıklar, melankolikler, gözyaşları, yüce adamlar, muhteşem ka-

dınlar, ömürlerinin çiçeğinde sevimli çocuklar, daha fazla bekleyemeyecekleri belli ihtiyarlar, tam haçlar, yarım haçlar, merdivenler, çiviler, dikenli taçlar, mızraklar, kutsal üçgenler ve bazıları şaşılacak pozlarda, bazıları uçarak çember çizen güvercinlerle yapılmışlar. Sessizlik. Sadece zaman zaman hâlâ rutubeti üzerinde çiçekler, gözyaşları ve hüznün içinde, artık mirasçısı kalmamış ölülerin mezar taşları arasında yürümeyi seven yalnızlık hayranlarının ayak seslerinden başka hiçbir şeyin duyulmadığı sessizlik. Bu ortamda haritadan yolunu çıkartmaya çalışarak, arada bir yanında pusula taşımadığına pişman bir vaziyette, Don José tanınmayan kadının mezarının bulunduğu, mezarlığın intihar edenlere ayrılan bölümüne doğru ilerliyordu. Sanki gideceği yere ulaşmak istemezcesine ağır adımlarla mezar taşlarındaki tıflet yazılarını okuyarak, güvercin pisliği ve yağmur sularının üzerinde bıraktığı izlerle ifadesi değişmiş heykelleri seyrederek, eski yazıları çözmeye çalışarak ve Merkez Arşiv’de olduğu gibi bunları çözemediğinden yazıcılıktan ileri gidemediğini düşünerek, ağır ağır ilerliyordu. Küçük bir tepenin üzerine geldiğinde, geniş bir dikilitaş gölgesinde durup etrafına bakınmaya başladı, gözünün alabildiğince gördüğü inişli çıkışlı tepelerin ve vadilerin dört bir yanını sarmış olan mezarları gözleyen Don José, Milyonlarca, diye söylendiğini hissetti, aynı zamanda bir yandan da bunların böyle yatık değil de dik olarak, askerde hazırıldaki erler gibi, hem de omuz omuza gömülse ne kadar yer kazanılacağını, ayrıca bunların başına dikilecek küp şeklindeki taşların gözüken beş yüzüne beş sayfa yazı yazılarak, bunun da insanın hayatını özetlemek için yetip de artacağı düşünülecek olursa, bü-

tün bu çok yer kaplayan mezar taşlarından kurtulunabileceğini düşünüyordu. Neredeyse ufuk çizgisine degecek uzaklıkta, çok, çok ama çok uzaklarda oldukça ağır hareket eden, şimşek gibi göz alarak yanıp sönen kavuniçi bir ışık göze çarpıyordu, bu arkasından gelen insanlara, İzle beni, izle beni, diye ışık yakıp söndürerek ilerleyen tabut taşıma arabalarından biriydi, âniden durup ışığı sönünce Don José rahmetlinin gireceği çukura ulaştığını anlamıştı. Don José önce güneşin yüksekliğine sonra saatine baktı, eğer güneş batmadan tanınmayan kadının mezarına ulaşmak istiyorsa daha hızlı adımlarla yürümeliydi. Haritada bulunduğu yeri tespit edip şimdiye kadar geldiği yolu geri kalan mesafeyle kıyasladığında morali bozuldu, hiç viraj almadan kuş uçuşu dümdüz gidecek olsa haritadaki ölçeğe göre daha beş kilometre vardı, bir de virajları hesap ederse buna en az iki hatta üç kilometre daha ilave etmesi gerekiyordu. Bir an dizlerinin gücünü yoklayıp, mantığın söylediği sözlere kulak asarak hazır neredeyse yattığını da iyice öğrenmişken, diğer ailelerin de sevdiklerine ağlamaya veya çiçek koymaya, özellikle yazları çiçekleri sulamaya geldiklerinde yaptıkları gibi Merkez Mezarlığı'nın dış sınır çizgisini tarayarak geçen bir otobüse binip tanınmayan kadının mezarına en yakın yerde inerek onu gündüz gözüyle ziyaret etmeyi tasarlıyordu ki, içinden gelen bir ses onu caydırdı. Gözünde o yağmurlu gecede okul maceraları canlanmıştı, binanın içinde başından ayaklarına kadar sular akarak dolaşması, pantolonunun dizlerindeki yaralara sürtünmesi, binlerce zorlukları aşmış korkularını yenerek gizemli çatı arasına çıkışı, ölümler arşivindekinden beter bir karanlıkla verdiği mücadele. Bütün

bu zorlukları aşıp gelmiş bir adamın yoruldu diye, hem de kahramanlara eşlik eden keskin güneşin ışınları altında yılıp, yürümekten vazgeçip geri dönmesi kabul edilemez bir düşünceydi. Eğer tanınmayan kadının mezarına ulaşmadan önce gölgeler büyüyüp karanlık yolunu keserek ilerlemesine engel olsa bile, şu yosunlu taşlar arasında, hüznü mermer meleklerin bekçiliğinde güneşin yeniden doğmasını bekleyebilirdi. Don José dönüp arkasına baktı, bakışlarının zor ulaştığı en uzak noktada, gözleriyle yüksek mezar anıtlarını taradıktan sonra Merkez Mezarlığı İdare Binası'nın kiremitlerini gördü, onun hayalinde canlandıramayacağı kadar uzakta olduğunu görünce, ne kadar yol kat ettiğini fark edip şevkle ve hızlı adımlarla yeniden yola koyuldu.

Sonunda intihar edenler bölümüne ulaştığında, kül rengine bürünmüş gökyüzü, hâlâ alacakaranlığının beyazında biraz olsun görmesini sağlıyor olmasa, yanlış geldiğini veya haritanın hatalı olduğunu düşünecekti. Önünde boylu boyunca neredeyse balta girmez bir orman uzanıyordu, çok çeşitli ağaçların bulunduğu bu bölümde fışkıran yeşilliğin kapladığı mezar taşları, dört köşe görüntüleri olmasa neredeyse bitki örtüsünden ayırt edilemez bir görüntüye sahipti. Buradan dere gözükmese de taşların arasından süzülüp aktığı hissediliyordu, gökyüzü sanki yeşil bir camla kaplı gibiydi, hissedilen serinlik akşamın ilk saatlerinin getirdiği serinlikten farklıydı. Üzerinden çok az gün geçtiği düşünülecek olursa tanınmayan kadının mezarı bu bölümün dış sınırına yakın olmalıydı, şimdi sorun hangi yöne gideceğini tayin etmekteydi. Don José derenin sınır olduğunu fark edince dere boyu yürüyüp sınırın en son ölülerin gömüldüğü yeri çevreledi-

ği noktaya ulaşmaya karar verdi. Ağaçların gölgesi altında kalınca âniden gece oluvermişti, Korkmam gerekirdi, diye fısıldadı Don José, bu sessizlikte, şu mezar taşlarının arasında etrafını saran ağaçların altında. Buna rağmen sakin hissediyordu kendini, evindeymiş gibi, sadece bacaklarının onca yürüyüşten sonraki ağrısını hissetmenin dışında onu rahatsız eden bir şey yoktu. Ayrıca paçalarını sıvayıp diz boyunu geçmeyen şu derenin karşı kıyısına geçtiği an yavaş yavaş ışıkları yanmaya başlayan evlerin bulunduğu canlılar tarafına geçebilirdi. Yarım saat kadar sonra Don José bulunduğu bölümün hemen hemen karşı yakasına ulaşmıştı, ufukta dolunay olmasına birkaç gün kalmış ay, tam netliğiyle gözükerek yükselmeye başlamıştı. Bulunduğu yerdeki mezarların hiçbirinde henüz mezar taşı yoktu, sadece baş taraflarında avlanmış bir kelebeğin başına saplanmış iğne gibi, siyah teneke levha üzerine beyaz harflerle bir numaranın yazılı olduğu çubuklar dikiliydi. Ay ışığı ağaçlar arasından süzülerek, gönüllü ve olağan bir hayal gibi yükselerek yavaş yavaş araziye aydınlatmaya başlamıştı. Aydınlık bir arada Don José aradığını bulmuştu. Cebinden idare binasındaki memurun verdiği kâğıt parçasını çıkartıp bakmadan, aklında da tutmaya çalışmadığı halde, ona ihtiyacı olduğu o anda hatırlayıvermişti numarayı, işte tam önünde duruyordu, sanki fosforlu bir boyayla boyanmış gibi tamamı aydınlanmış bir halde, O burada, dedi.

Don José tüm gece boyunca soğuktan titremiştir. Ağzından çıkan kesin ve gereksiz, O burada, lafından sonra ne diyeceğini, ne yapacağını şaşırılmış öylece kalakalmıştır. Doğrusu ya çok uzun ve zorlu çabalardan sonra nihayet tanınmayan kadını bulmayı başarmıştır, daha doğrusu yattığı yeri, yani yedi karış toprağı. Aslında içinden gelen en doğal düşünce korku olmalıdır, gecenin bu vaktinde, ağaçların uğultusunda, ayın gizemli ışığında ve çevresini saran bu anlamlı mezarların içinde, intihar etmişler toplantısında, sessizliğin yönetiminde çılglık çılgılığa, Zamanımızın tamamını tüketmeden geldik, kendi isteğimizle geldik, diye bağırınlar arasında. Ama daha çok bir kararsızlık seziyordu içinde, bir şüphe, daha aradığını bulmadan yolun sonuna geldiğini hisseder gibi, halbuki daha aramaları sona ermemiştir, bu da gi-

riş katı sağ kapıdaki yaşlı kadını veya okulu veya o sorular sor-
duğu eczaneyi veya Merkez Arşiv'deki ölümler arşivini ziyareti
gibi araştırmalarının bir adımıydı. Bu durumun üzerindeki etki-
si o kadar büyük olmuştu ki, sanki birisiyle sohbet etmek ister
gibi kendi kendine konuşmaya başlamıştı, O artık ölü, artık hiç-
bir şey yapamam, ölümün karşısında hiçbir şey yapılamaz. Çok
uzun saatler boyunca Merkez Mezarlığı'nın bir ucundan ötekine
yürümüştü, zamanlar, devirler, krallıklar, hükümdarlıklar, impa-
ratorluklar, cumhuriyetler arasında, savaşlardan, salgın hastalık-
lardan, sonsuz ölümlerden geçerek, insanlığın ilk acısında başla-
yıp bu birkaç gün önce intihar eden tanınmayan kadının meza-
rında sona eren yolculuğundan artakalan tek düşünce, ölümün
karşısında kaldığımız zorunlu çaresizlikti. Onca ölünün kapladı-
ğı uzun yol boyunca hiçbiri kalkıp da toz olmuş bedeninin par-
çalarını birleştirmeye yardım etmesi için çağırmamıştı, oradan
geçtiğini duyan hiçbir ölü yaklaşıp gözlerine hayat üflemesini
istememişti, onlar ölümün akışında hiçbir şey yapılamayacağını
biliyorlardı, bunu onlar çok iyi biliyorlardı, biz de biliyorduk,
ama böyle olduğunu hepimizin bilmesine rağmen neydi o Don
José'nin boğazına gelip diken parçası gibi takılan, nereden geli-
yordu bu ruhundaki tedirginlik, sanki bir işi yarım bırakıp da
şimdi yeniden ona nasıl başlayacağını bilemez tavır. Derenin
öbür yakasında fazla uzak olmayan evlerin bazılarının pencere-
leri aydınlanmaya başlamıştı, ölü ışığı saçan kibirli sokak lam-
balarının aydınlatığı yoldan telaş içinde kaçak bir otomobil ge-
liyordu ve karşıda yaklaşık otuz adım ileride dar bir köprü iki kı-
yıyı birbirine bağlıyordu, böylece Don José'nin bu gece vakti,

gölgeleri yürüten ay ışığında, ayaklarının altındaki ölülerle kaplı mezarlıkta barınamayıp çoktan bu dereyi aşmış olması gerekirdi. Koşullar hiç şüphesiz bunlarken, buradaki sorun cesaret ve soğukkanlılıktan çıkmış, yaşama ölüm arasındaki bir buluşma olmuştu, bu nedenle, gece boyunca daha pek çok kez rüzgârın ağaçlardaki uğultusuyla ürperip, gökyüzünden inen soğukun toprak altından çıkan ölü soğukuyla birleşerek onu korkutacağını bilen Don José, kendisini kabuklarıyla palto gibi kucaklayan bir ağacın kovuğuna sığınıp oturur. Ceketinin yakasını kaldırır, ısı kaybetmemek için vücudunu mümkün olduğunca toparlayıp, ellerini koltukaltına gelecek şekilde kollarını bağlayarak sabahın gelmesini bekler. Midesinin yemek isteyen kıpırdanışlarını hissederek, ama bunun hiç önemi yoktur, bir öğün yemek yememekle şimdiye kadar hiç kimse ölmemiştir, sadece ikinci öğüne ölüm onu götürene kadar ulaşamamış olanlar dışında. Don José şimdi sadece her şeyin bitip bitmediğini bilmek istemektedir, yoksa hâlâ bu konuda unuttuğu bazı şeyler mi vardır veya şimdiye kadar hiç aklına gelmeyen çok önemli bir konu mu kalmıştır bu hiç ummadığı bir anda şans eseri sahip olduğu garip macerada. Her tarafta aradığı bu tanınmayan kadını burada yabancı otların kapatmakta gecikmeyeceği toprak yığınının altında bulmuştu, tabii sayet ailesinin isteğiyle mermerci gelip şu ucuz ama üzerine çim ve çiçek ekmeye elverişli, kurtlara ev olan dört köşe mermerlerle etrafını çevirmezse, hani şu başucundaki mermer levhaya onunla ilgili ilk ve son tarihin bir de tam isminin yazılı olduğu. Bu kadın, şurada gömülü, ona dünyanın bütün kapıları kapanmış, yürüdüğü yere kadar yürümüş, durmak istediği yerde dur-

muş, bu mu sonuç, hiç şüphesiz Don José takıldığı düşünceden kurtulamıyor, ondan başka hiç kimse tabladaki son taşı oynatmaz, o her şeyi belirleyecek taşı, oyuna anlamını verecek hareketi, zorla da olsa yapılmazsa sonsuza dek oyunu beraberliğe bırakacak hareketi. Bunun nasıl ve ne kadar büyüdü bir atak olacağını bilemiyor, eğer geceyi orada geçirmek istediye bunun nedeni belki sessizliğin onun kulağına bunun sırrını fısıldayacağını, ay ışığının ağaçlar arasından süzülerek duyarlı ışığıyla ona bunu çizeceğini ummasındadır, o şimdi tepeye çıkmış, gözlerine daha fazla genişlik sığmayana kadar vadiyi gözetleyen bir adam gibi geri dönmeyi reddederek orada bekliyordu.

Don José'nin kovuğuna sığındığı ağaç bir zeytin ağacıdır, hâlâ çevredeki insanlar, zeytinlik mezar olmadan önceki alışkanlıklarıyla mevsimi gelince meyvesini topluyorlar. Bu yaşlı ve yukarıdan aşağıya ikiye ayrılmış haliyle, sanki az yer kaplasın diye dikine yere çakılmış bir beşik gibiydi Don José'nin uyumak için sığındığı ağaç, orada bazen uyuyor bazen de rüzgârın suratına attığı tokatla ansızın uyanıyordu veya sessizliğin ve havanın hareketsizliğinin yoğunlaştığı anlarda uykulu ruhu, rüyasında hiçe doğru kayan dünyanın çılgınlığını duyuyordu. Böğürtlen lekesini böğürtlenle temizlemeye çalışan insanlar gibi Don José de bulunduğu yer için yaratılmış bütün klasik fantazileri aklında canlandırmaya çalışarak, beyaz çarşafa sarılmış ruhların resmi geçidini, pergel gibi kemiklerini açıp kapatan iskeletlerin alaylı danslarını, ölümlerin ölümleri takip etmekten vazgeçmeleri için kanlar içinde sürünen bir kertenkele gibi solgun meftaları, daha pek çoğunu, aslında hayal ürünü olduğu için gerçekte var olmayan

bütün bu fantazileri düşünerek, yavaş yavaş içindeki o derin huzura doğru süzülüyor, sadece arada bir toprak altından çıkan gazların sebep olduğu, en sakın insanı bile, ne kadar organik kimyadan anlarsa anlasın, sinir gerginliğinin en uç noktasına sürükleyebilecek kıvılcımlarla irkiliyordu. Şimdiye dek içinde yaşadığı olaylardan gördüğümüz kadarıyla Tanrı korkusu gibi üzerinde taşıdığı çekingenliğiyle Don José'den beklemeyeceğimiz bir cesaret örneği gösteriyordu, bir kez daha, gerçekten çok çaresiz kaldığı anlardaki gibi onun ruhu otantik bir büyüklük göstergesi olmuştu. Sabaha karşı, korkulardan arınmış bir halde, ağacın sıcağına sığınmanın verdiği rahatlıkla Don José, sakın ve huzurlu bir rüya âlemine dalmıştı, bir taraftan etrafını çevreleyen dünya, yavaş yavaş gecenin kaygılı gölgelerinden sıyrılırken, belli belirsiz aydınlıkta mehtap veda ediyordu. Don José gözlerini açtığında ortalık aydınlanıyordu. Soğuktan kaskatı kesilmişti yoksa onu şefkatle sardığını sandığı bitki örtüsü de mi bir rüyaydı, eğer tabii onu ağırlayan zeytin ağacı görevini yerine getirdiğine inanarak, doğal olarak mecburiyet karşısında onu mezarlığın üzerini kaplayan ince sis tabakasına korumasız bırakmadıysa. Don José güç bela ayağa kalktı, bütün eklemleri çatırdıyordu, bir yandan ısınmak için kollarını sağa sola savururken bir yandan da sendeleyerek güneşe doğru ilerliyordu. Tanınmayan kadının mezarının yanında otları yiyen beyaz bir koyun vardı. Çevrede, orda burda dolaşarak otlayan koyunlar görünüyordu. Ve yaşlıca bir adam elinde ucu demirli ve kancalı bir asayla Don José'ye doğru ilerliyordu. Ona ne büyük ne de küçük diyebileceğimiz gösterişsiz, konuksever olmayan ama bunu göstermek

için sahibinin emrini beklediği her halinden belli olan bir köpek eşlik ediyordu. Adam mezarın öbür tarafında hiçbir şey söylememesine rağmen kendisine açıklamada bulunulması gerektiğini hissettirir bir tavırla esasını yere saplayıp yaslanarak durdu. Don José, Günaydın, dedi, adam öbür taraftan, Günaydın, diye cevapladı. Güzel bir sabah, Fena değil, Uyuyakalmışım, dedi Don Jose, adam şüpheli bir tonla, Ah, uyuya mı kalmışsın, dedi. Buraya bir arkadaşımın mezarını görmeye geldim, sonra dinlenmek için şu zeytinin altına oturdum orada uyuyakalmışım, Geceyi burada mı geçirdiniz, Evet, İlk defa koyunları otlatmaya getirdiğim bu saatte biriyle karşılaşıyorum, Günün geri kalan saatlerinde getirmiyor musunuz, Uygun olmaz, ölülerini ziyarete gelip onlara dua eden ve ağlayan insanların arasında mezar aralarına sıçan koyunlarla dolaşmak saygısızlık olur, ayrıca mezar kazıcıları çalışırken koyun istemiyorlar, zaten geldiğimi vasiye söylemesinler diye onlarla rehberlere arada bir peynir getiriyorum, Bence her tarafı açık Merkez Mezarlığı'na her isteyen adam istediği zaman girebilir, gerçi ben idare binasından buraya yürüyerek gelmeme rağmen bir tek köpek bile görmedim, Hayret burası başıboş gezen kedi köpekle dolu, Ben hiçbirine rastlamadım, Kilometrelerce yolu yürüyerek mi geldiniz, Evet, Bu hatta çalışan otobüslerle, taksiyle veya özel arabanızla da gelebilirdiniz ama tabii arabanız olup olmadığını bilmiyorum, Hangi mezar olduğunu bilmediğimden ilk önce idareden onun yerini öğrenmem gerekiyordu, sonra da baktım ki hava çok güzel yürümeye karar verdim, Her zaman yaptıkları gibi mezarlığın etrafını dolaşmanızı istememeleri garip, Ben kendilerinden izin is-

tedim onlar da geçmeme müsaade ettiler, Arkeolog musunuz, Hayır, Tarihçi, O da değil, Sanat eleştirmeni, Düşünmek bile istemiyorum, Hayatağacı araştırmacısı, Lütfen, Bu durum akıl alacak gibi değil, onca yolu yürüyerek buraya kadar gelmeniz, hele bu görüntüye alışkın olan benim bile güneş battıktan sonra girmeye çekindiğim yerde uyumanız anlaşılacak gibi değil, Gördünüz işte oturunca uyuyakalmışım, Çok cesur bir adamsınız, Yoo hayır, hiç de değil, Aradığınız kişiyi buldunuz mu bari, O, ayaklarınızın ucunda, Kadın mı erkek mi, Kadın, Henüz ismini bile yazmamışlar, Sanırım ailesi mezar yaptırıyor olsa gerek, Gördüğüm kadarıyla intihar etmişlerin aileleri suçlu olduklarından mıdır nedir bazen bu işi aksatıyorlar, Olabilir, Doğal olarak burnumu sizin özel hayatınıza sokmama karşı gelmeniz gerekirken siz her sorduğum soruya cevap veriyorsunuz, Benim yaradılışım böyle, ne zaman soru sorulsa cevaplarım, Memur, emir eri, tezgâhtar, garson, meydancı falan mısınız, Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'nde yazıcıyım, O zaman intihar edenler bölümünün gerçeklerini öğrenmeye geldiniz, eğer kimseye söylemeyeceğinize yemin ederseniz size anlatırım, Hayattaki en kutsal şey üzerine yemin ederim, Ne o sizin için, yani hayatınızdaki üzerine yemin edeceğiniz en kutsal şey ne, Bilmem, Hepsi mi, Veya hiçbiri, Onun belirsiz bir yemin olacağını kabul etmeniz lazım, Kutsaldan daha değerli ne olabilir ki, Adam en iyisi sen şerefine üzerine yemin et, eskiden en geçerlisi oydu, Tamam şerefim üzerine yemin ederim ama bak Merkez Arşiv'in Müdürü bunu duyarsa çok güler, Bence bir koyun çobanıyla yazıcı arasındaki en geçerli yemin, üstelik çok ciddi, hiç de gülünç değil, Söyleyin hadi in-

tihar bölümünün gerçeği nedir, diye sorar Don José. Burada hiçbir şey gözüktüğü gibi değil, Burası mezarlık, Merkez Mezarlığı, O bir labirent, Labirentler dışarıdan gözüktür, Hepsi değil, bu gözükmeyenlerden, Anlamıyorum, Mesela, diyor çoban asasıyla toprak yığınının dokunarak, Burada yatan kişi tahmin ettiğiniz insan değil. Âniden ayaklarının altından yer çekilip gidiyor gibi tabladaki son taş, o uzun aramalardan sonra bulduğu tanınmayan kadın, sanki yok olup gidiyordu, Numara yanlış mı demek istiyorsunuz, diye titreyerek sordu, Numara numaradır, kandıran numara değil, diye cevapladı çoban devam ederek, Bu numarayı buradan alıp dünyanın öbür ucuna bile koysanız yine aynı numara olmaya devam edecektir, Anlamıyorum ne demek istiyorsunuz, Şimdi anlarsınız, Lütfen kafam çok karışık, Burada yatan hiçbir vücut üzerindeki taşta yazan ismin vücudu değil, İnanmıyorum, Ben söylüyorum inan, Peki numaralar, Hepsinin yerleri değişik, Niçin, Çünkü birisi isim yazan taşlar getirilip yerleştirilene kadar bu numaraların yerini değiştiriyor, Kim yapıyor bunu, Ben, Ama bu bir suç, diye alınmış bir şekilde Don José olayı protesto ediyordu, Bunun suç olduğunu yazan bir kanun yok, Şimdi hemen gidip sizi Merkez Mezarlık Müdürlüğü'ne şikâyet edeceğim, Yemininizi hatırlatırım, Yeminimi bozuyorum, hem böyle bir durumda yemin geçerli olmaz, Her zaman iyi bir sözün üzerine kötü bir söz konulabilir, fakat ne biri ne de öteki geri çekilebilir, söz sözdür yemin de yemin, Ölüm kutsaldır, Kutsal olan hayattır sayın yazıcı, en azından söylenen bu, Ama en azından gelecek kuşaklar için bile olsa ölümlere biraz olsun saygılı olmalıyız, buraya insanlar eşlerinin, akrabalarının,

arkadaşlarının anısına dua okumaya, düşünmeye, çiçek koymaya o sevdiği insanın ismi önünde ağlamaya geliyorlar, işe bak sen, kem düşünceli bir koyun çobanı yüzünden önünde ağlanan isim gerçekten o ismin altında yatanın değil, böylece ölünün de maskaralığı çıktı, Sanmıyorum ki tanımadığı bir vücut önünde ağlamak kadar saygın bir davranış olsun dünyada, Fakat ölü, Ne, Ölüye saygı gerekir, Sizin gözünüzde ölüye saygının ne demek olduğunu bana açıklamanızı isterdim, En azından inançsızlık göstermemek gerek, Ölü bir vücuda ne şekilde inanç gösterebilir ki, Siz de çok iyi biliyorsunuz ki konuştuğum ölüler, yoksa ölü bir vücut değil, Bana bu konuda inançsızlığın ne demek olduğunu açıklayabilir misiniz, İsimleri değiştirmek az buz bir inançsızlık değil, Tabii anlıyorum Nüfus Kayıt Arşivi'nden bir yazıcının isimler hakkında böyle fikirlerinin olması doğaldır. Çoban uzaklaşan bir koyunu köpeğine işaret ettikten sonra devam ederek, Henüz ne düşünceyle numaraların yazılı olduğu levhaları değiştirdiğimi söylemedim, Beni ilgilendireceğini sanmıyorum, Bence ilgilendirir, Söyle o zaman, Benim görüşüme göre eğer bir insan intihar ettiyse bu onun artık hiç kimseyle görüşmek istemediğinin göstergesidir, durum böyle olunca onlar aradıkları özgürlüğe, yani tanıdığı hiç kimse tarafından rahatsız edilmeme arzusuna ancak o sizin kem düşünceli koyun çobanı dediğiniz adam sayesinde ulaşırlar, doğrusu ya şu anda artık ben bile, istesem dahi, hangi taşın altında kimin yattığını söyleyemem, sadece bir tek şey düşünüyorum şu doğum ve ölüm tarihiyle bütün isminin yazılı olduğu taşların önünden geçerken, Ne düşünüyorsunuz, Gözlerimizin önünde bile olsa bazen yalanı

görmek mümkün değil. Sis dağılılı epey zaman olmuştu, şimdi sürünün ne kadar büyük olduğu iyice gözüküyordu, çoban asasıyla başının üzerinde yaptığı bir hareketle köpeğe sürüyü toparlama zamanı geldiğini belirtiyordu, Çoban, benim gitme zamanım geldi, rehberler gelmeden toparlanmalıyım arabalarının ışıkları gözükmeye başladı bile, gerçi onlar buraya gelmiyorlar, Ben kalıyorum, dedi Don José, çoban, Gerçekten beni şikâyet etmeyi düşünüyor musunuz, diye sordu, Ben sözümde duran bir adamım yeminim yemindir, Ayrıca eminim ki sizi sustururlardı, Niçin, Düşünebiliyor musunuz çoğu toz olmuş ölülerin bir bir kimliklerini tespit etmek için çıkartıp yeniden gömmekle onların başına açacağınız işi. Koyunlar toplanmışlardı sadece tek tük uzakta kalanlar köpeğin kovalamasıyla mezar taşlarının üzerinden kıvrak hareketlerle atlayarak sürüye katılıyorlardı. Çoban sordu, Arkadaşınız mı yoksa akrabanız mı olurdu ziyaretine geldiğiniz, Tanımıyordum bile, Buna rağmen onca yolu onu bulmak için mi kat ettiniz, Onu tanımadığım için arıyordum, Gördünüz mü, benim tanımadığınız bir insan için ağlamanın gösterebilecek en büyük saygı olduğunu söylerken ne kadar haklı olduğumu, Hadi güle güle, Başka zaman yine görüşürüz belki, Sanmam, Belli olmaz, Kimsiniz siz allahaşkına, Ben bu koyunların çobanıyım, Başka bir şey değil misiniz, Başka bir şey daha değilim. Uzaktan yanıp sönen bir ışık yansiyordu, Don Jose, O bu tarafa doğru geliyor, dedi. Öyleye benziyor, diye cevapladı çoban. Köpeğin peşi sıra koyun sürüsü köprüye doğru ilerliyordu. Köprünün öbür yakasındaki ağaçların arkasında kaybolmadan önce çoban dönüp eliyle veda etti. Don José de kolunu kal-

dırarak ona karşılık verdi. Rehber arabasının yanıp sönen ışığı şimdi daha net gözüküyordu. Arada bir Merkez Mezarlığı'nın çukur yollarından giderken gözden kaybolan dikilitaşlar, piramitler ve kuleler arasında süzülüp tekrar ortaya çıktığı her seferinden biraz daha net gözüküyordu, süratle yaklaştığına bakılırsa peşinden fazla adam gelmediği kesindi. Don José çobana, Ben kalıyorum, dediğinde, ki amacı birkaç dakika olsun yalnız kalmaktı, tek düşünmek istediği şey uğradığı hayal kırıklığının derecesiydi, kaderine razı olup, Bitti o artık, diyerek tekrar ruhuyla barışmak istiyordu ki, aklına bir şey geliverdi. Mezarlardan birine yaklaşip eğilerek medyum bir halde, hâlâ yaşıyor olmaktan utanırcasına, beklentilerin ve rüyaların boş şeyler olduğunu fark etmiş asil bir tavırla ve ilahi zaferlerin nazik dengesini bozmak istemezcesine ibadet eder gibi çökmüştü. Öyle yoğunlaşmış ve kendinden geçmiş bir haldeydi ki yanına kadar gelip duran cenaze taşıdını ve onu takip eden yarım düzine kadar adamın varlığını hissettiğine dair hiçbir belirti göstermiyordu. Çukurun açılıp, tabutun içine konup, toprakla doldurulup, artan toprakla bilinen bombeli tepeciğin yapılması sırasında geçen zaman boyunca bir an olsun kıpırdamamıştı. Rehber siyah bir metal üzerine beyaz harflerle yazılmış numaraların olduğu levhayı mezarın başucuna saptığında da kıpırdamadı. Rehberi ve mezar kazıcılarını taşıyan araba uzaklaşırken de hareketsizdi, orada ayakta durup gereksiz birkaç laf edip gözyaşı döken ölü yakınlarının duaları sırasında da kıpırdamıyordu, köprüyü geçip onları bekleyen iki arabaya binip uzaklaşırken de hareketsiz duruyordu. Tamamen yalnız kaldığını hissedene kadar zerre kadar

kıpırdamaksızın beklemişti. Tek başına kaldığına kanaat getirince, tanınmayan kadının başucundaki numarayı alıp yeni kapatılan mezarın numarasıyla değiştirdi. Numara takası yapılmış, gerçek, yalan oluvermişti. Ama her şeye rağmen yarın oban gelip bu numarayı kaldırıp tanınmayan kadıninkiyle değiştirebilir, böylece iki defa tekrar eden yalan hiç kimse farkına varmaksızın sanki yalanla alay eder gibi yeniden gerçek olabilirdi. Raslantıların oluşturduğu gerçekler sonsuzdu. Don Jos eve gitmek üzere oradan ayrıldı. Yolu zerindeki bir pastahaneye girdi. Bir tost ve bir de sütlü kahve istedi. Açlığa daha fazla dayanamamıştı.

Eve gelir gelmez uykusuzluğunu telafi etmek için hiçbir şeye bakmaksızın yatağa giren Don José yatalı iki saat olmamıştı ki yeniden uyandı. Garip bir rüyadan uyanmıştı, gizemli, kendini mezarlığın ortasında binlerce koyunun arasında görmüştü, koyunların çokluğundan mezar taşları görünmüyordu, hepsi başlarının üzerinde bir numara levhası taşıyordu, yoğun bir hareket içindeydiler, öyle ki koyunlar mı yoksa başlarındaki numaralar mı yer değiştiriyor, belli olmuyordu, Burdayım, burdayım, diye bağırarak bir ses duyuluyordu, bu ses koyunlardan geliyor olamazdı, çünkü onlar konuşmayı bırakalı çok uzun zaman olmuştu, mezar taşlarının konuştuğunu ise henüz duyan olmamıştı, buna rağmen ses ısrarlı bir şekilde, Burdayım, burdayım, diye bağırma-ya devam ediyordu, Don José, sesin geldiği yöne doğru bak-

tığında koyunların kalkıp inen burunlarını görüyordu daha sonra ses onların sırtında yankılanıp sağdan soldan, Burdayım, burdayım, diye tekrar ediyordu, Don José hızla kafasını çevirerek sesin geldiği yöne bakmaya çalışıyor ama hiçbir şey göremiyordu. Don José bunalmıştı, uyanmak istiyor başaramıyordu, rüya devam ediyordu, şimdi köpeğiyle çoban uzaktan gözüküyorlardı. Don José, bu çobanın bilmediği bir şey yok, o bana bu sesin nereden geldiğini söyler, diye düşünüyordu ancak çoban konuşmadı sadece asasıyla başının üzerinde bir hareket yaparak köpeğine sürüyü toplamasını emreliyordu, sonra sürü, üzerinde izle beni, izle beni, izle beni, ışıklı tabelaları yanıp sönen arabaların geçtiği köprüye doğru ilerledi, bir anda sürü yok oldu, köpek de yok olmuştu, yok oldu çoban, sadece daha önce koyunların kafalarındaki numara levhaları kalmıştı geriye, sanki uç uça eklenmiş levhalar bir spiral oluşturmuş, sonsuza kadar devam ediyorlardı, Don José bu spiralin ortasında başını döndürerek nerede başlayıp nerede bittiği belli olmayan levhaları izlemeye çalışıyordu. Sıkıntı içinde sıırsıklam terlemiş uyandıığında Don José, Burdayım, diye sayıklıyordu. Gözkapakları düşük, yarı uykulu ama güçlü bir sesle iki kere daha tekrarlıyordu, Burdayım, burdayım, sonra gözlerini açıp yıllardır yaşadığı alanı süzmeye başladı, asma tavanın kartonpiyerindeki çatlakları gördü, sonra yerdeki karo taşının kırıklarını, kelimenin tam anlamıyla salon olup olmadığı tartışılabilir odanın ortasındaki masayı, onun iki sandalyesini, ünlülerin koleksiyonunu sakladığı dolabı, mutfığa çıkan köşeyi, banyo işlevi gören çıkıntıyı, hepsini tek tek süzerken âniden, Bu delikten sıyrılıp çıkmalıyım, dedi, kastettiği artık tüm

zamanlar için tanınmayan kadındı, bu zavallı evin sadece hüzünlü bir ev olmaktan başka hiçbir suçu yoktu. Belki rüya tekrar eder korkusuyla yeniden uyumaktan kaçınıyordu. Sırtüstü yatmış tavana bakıyordu, o, Ne bakıyorsun bana, diyerek sorsun diye ama tavan hiçbir şey sormayıp sadece kıpırdamaksızın onu gözlemekle yetinmişti. Oradan yardım gelmeyeceğini anlayan Don José beklemekten vazgeçti, sorunu kendi başına çözümlemesi gerekiyordu en iyisi hiçbir sorun olmadığına kendini inandırmaktı, Köpek öldü kuduz bitti, deyişi çıktı ağzından, tanınmayan kadına kuduz köpek yakıştırmaları saygısızlık olmuştu, hayatta etkisi çok yavaş olan o kadar çok zehir vardı ki çoğu kez zehirin etkileri ortaya çıktığında onun nereden geldiğini hatırlayamıyoruz bile. Bir anda ne dediğinin farkına vararak fısıldadı, Dikkat et, ölüm çoğu zaman ağır ağır varlığımıza işleyen bir zehirdir, sonra sordu, Ne zaman ve ne için o kadın ölmeye başlamıştı acaba. Olayla doğrudan veya dolaylı bir ilişkisi olmayan tavan, duyduklarıyla sessizliğini bozup hatırlattı, Henüz en azından üç kişi var konuşmadığın, Kim onlar, diye sordu Don José. Tavan, Annesi, babası bir de eski kocası, Haklısın fena fikir değil, ilk zamanlar ben de düşündüm ama başka bir zamana bıraktım, Ya şimdi konuşursun ya da hiçbir zaman, hâlâ duvara toslamadan önce kat edeceğin eğlendirici yollar olabilir, Tabii eğer orada öyle yukarıya yapışmış bir duvar olmasaydın eğlenmenin ne demek olduğunu, yaptığının eğlence olmadığını bilebilirdin, Fakat bu olay senin için bir eğleşme oldu, Ne farkı var anlamıyorum, Sözlük diye bir şey var, anlamıyorsan git ona bak, Sormuş olmak için soruyorum, herhangi bir insanın eğlenmek için

yaptığı her şey eğlence midir sence, Boşver bunu, öbürü için ne diyorsun, Hangi öbürü, Eski kocası için demek istiyorum, senin tanınmayan kadın hakkında en çok şeyi o anlatabilir sanıyorum, tahminime göre evlilik hayatı büyüteç altında olmak gibi bir şey, mikroskop altında sürekli bakılan bir şeyin gizlisi saklısı olamaz sanırım, Bazıları da tam karşıtını söylüyor, dediklerine göre ne kadar sürekli ve gözünü ayırmaksızın bakarsan o kadar az görürsün, her neyse ben o adamla konuşmanın gereksiz olduğuna inanıyorum, Ayrılma nedenlerini anlatmasından korkuyorsun değil mi, onunla ilgili hiçbir kem söz duymak istemiyorsun, Hiçbir zaman insanlar adaletli olmayı başaramazlar, hatta bırakın başkalarıyla, kendileriyle bile bunu başaramazlar durum böyle olunca o adam da bana kendi haklılığını anlatıp duracak, Evet efendim, akıllı bir analiz, Beni aptal mı sandın, Hayır aptal değilsin aptal olmasına da, sadece çok basit konuları dahi anlayabilmek için çok uzun zamana ihtiyaç duyuyorsun, Ne gibi, Mesela o tanınmayan kadını aramak için bir tek şey dışında hiçbir nedenin yoktu, Neymiş o tek şey, O tek neden aşk, Bu kadar mantıksız bir şeyi söylemesi için insanın senin gibi tavan olması lazım, Sanırım daha önce sana tavanların ve tanrıların sayısız gözleri olduğunu söylemiştim, Hatırlamıyorum, Eğer bu kadar açık kelimelerle söylemediğim için hatırlamıyorsan işte şimdi söylemiş oldum, Peki o zaman şunu da söyle bakalım, hiç tanımadığın, hiç görmediğin halde nasıl olur da bir insana âşık olunabilir ki, Çok yerinde bir soru şüphesiz, ama bunu ancak sen cevaplayabilirsin, Ne başı ne ayağı olan yanlış bir fikir bu, Başı veya ayağı olması farklı bir şey, ben sana vücudun başka bir noktasından bahse-

diyorum, kalpten, siz hep o hayatın motoru, duyguların merkezi demez misiniz onun için, Tekrarlayayım istersen, ben tanımadığım, eski resimlerinden başka hiçbir şeyini görmediğim bir kadını sevemem, Ama görmek istiyordun, tanımak istiyordun onu, işte aşk olan da bu zaten, Bunlar tavan fantazisi, Bunlar insan fantazileri, senin fantazilerin benim değil, Çok ukalasin, unutmam ki çok uzun yıllardan beri seninle beraber yaşıyoruz, Ama sen sadece bana ihtiyacın olduğunda konuşuyorsun, bense yaşamının her ânında seni gözlüyorum, Tanrının gözüsün ya, Benim benzetmelerimi ciddiye almanı isterim, eğer arzu edersen tabii, ayrıca bu benzetmeleri sen yapmışsın gibi alaylı bir şekilde kullanman da hiç hoş değil. Bundan sonra tavan susmayı tercih etti, hem zaten Don José'nin tanınmayan kadının ana babasını ziyarete hazırlandığını sezmişti, duvara çarpmadan yani yolun sonuna gelmeden önceki son adımı atmaya hazırlandığını.

Don José yataktan kalktı, elini yüzünü yıkadı, yiyecek birkaç şey hazırladı, böylece fiziksel gücünü yeniden kazanmış ve tanınmayan kadının ailesine bürokratik bir soğuklukla telefon etmeye kendini hazırlamıştı, ilk iş evde olmalarıydı, ikincisi ise bugün, Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'nden bir memurun kaybettikleri kızları hakkında konuşmaya gelmesine razı olmaları. Don José telefon etmek için her zaman yaptığı gibi evden çıkıp karşı kaldırımdaki telefon kabinine doğru ilerliyordu, ancak bu sefer kabinden telefon etmesi sakıncalı olabilir, maden paraların düşerken çıkarttığı ses karşı taraftakileri şüphelendirebilirdi, zaten bir pazar günü bürokratik bir iş için bir memurun telefonu kullanması yeterince şüphe uyandırılıyordu. Çok derin düşünülmez-

se Don José için Merkez Arşiv'e girip müdürün masasından telefon etmek çözüm gibi gözükebilirdi, ancak her ay yapılan telefon görüşmeleri kendisine bildirilen müdürün tek tek bütün numaraları incelediği düşünülürse çok da cazip değildi, böyle bir durumda muhafız hemen yardımcılarını çağırıp, buradan bir pazar günü yapılan bu telefon görüşmesi neyin nesi, diye sorar ve cevabını beklemeden hemen soruşturma açılmasını isterdi. Bu telefon görüşmesinin sırrını çözmek müdür yardımcıları tarafından pek de zor değildi, sadece o numaraya telefon edip gereken bilgi alınabilirdi, Evet efendim o gün Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'nden bir memur telefon etti, ve telefon etmekle kalmayıp evimize kadar geldi, kızımızın intihar nedenlerini öğrenmek istiyordu, istatistik için, İstatistik için mi, Evet efendim en azından bize öyle söyledi, Pekâlâ o halde beni dikkatle dinleyin, Buyrun efendim, Bu karmaşık ve karanlık işi aydınlatmak için siz ve karınız Merkez Arşiv'le işbirliği yapmak zorundasınız, Ne yapmamız gerekiyor, yarın bu memuru tespit etmek üzere Merkez Arşiv'e gelmeniz gerekmektedir, Orada olacağız, Sizi aldığımız için bir araba göndereceğiz. Don José'nin hayal gücü bu diyalogu yaratmakla kalmamış, daha da ileri giderek tanınmayan kadının annesiyle babasının Merkez Arşiv'in kapısından, İşte orada, diye, kendisini işaret ederek içeri girdiğini veya onları getiren arabanın içinde oturdukları yerden, Şu adam, diye onu gösterdiklerini gözünde canlandırıyordu. Don José kendi kendine söylendi, Kaybettim, hiçbir çıkışım yok. Vardı, hem de rahat ve kesin bir çıkış, tanınmayan kadının ailesini görmeye gitmemek veya daha önceden haber vermeden gidip kapıyı çalmak ve, İyi

günler, ben Nüfus Kayıt Merkez Arşivi memurlarındanım, böyle bir pazar günü huzurunuzu kaçırmak istemezdim fakat doğanlar ve ölenlerin çokluğu yüzünden Merkez Arşiv'in işleri başından aşkın olduğu için biz çalışanlar dışarıdaki işleri halletmek için ekstra mesai yapıyoruz, diyebilirdi. Bu kesinlikle en akılcı yol olurdu, geleceğini de tehlikeye atmamış olurdu fakat şu son saatlerde yaşadığı, o ahtapot kollarıyla her tarafa yayılan mezarlık, bulanık ay ışıklı gece ve yürüyen gölgeler, yeraltından çıkan ölü gazlarının neden olduğu alevlerin dansı, yaşlı çoban ve koyunları, sanki gırtlığındaki ses telleri kesilmiş sessiz köpek, numara levhaları değiştirilmiş mezarlar, bütün hepsi sanki hep birlikte onun düşüncelerini saptırmaya çalışıyorlar, onu net ve açıkfikirlilikten uzaklaştırarak kendine hâkim olmasını engelliyorlardı, eğer böyle değilse neydi onu telefon etmeye zorlayan, yoksa böyle diyerek onlarla ilk ilişkiyi kuracak telefon etme eylemine kendi gözünde haklılık mı arıyordu. Şimdi müdürün koltuğuna oturmuş, tüm şüpheleri dağıtacak bir giriş olduğunu düşündüğü kelimeleri kullanarak konuşuyordu, evet evet söylüyordu işte, Ben Nüfus Kayıt Merkez Arşivi rezervlerinden, bu rezerv kelimesinin maymuncuk gibi her kapıyı açacağını tahmin ediyordu, yanılmadı da, karşısındaki ses, Evet efendim ne zaman isterseniz gelebilirsiniz bütün gün evdeyiz, demişti. Aklında ayakları son kez yere bastığını düşündüğü bir fikir oluşmuştu Don José'nin, bu yaptığı büyük bir ihtimalle kendini asacak olan kemendin en son düğümüydü, ama deliliği onu rahatlatmaya çalışarak santralden telefon görüşmelerinin listesinin daha birkaç haftaya kadar gelmeyeceğini söylüyordu ve kim bilir liste geldi-

ğinde belki de muhafız birkaç günlüğüne tatile çıkmış veya hastalandığı için rapor almış, yahut da çoğu zaman olduğu gibi numaraların kontrolünü müdür muavinlerinden birine devretmiş olabilirdi, bu ilk kez olan bir şey değildi, böylece büyük bir ihtimalle, hiçbir muavinin bu numaraları kontrol etme işi hoşuna gitmediğine göre, suç ortaya çıkmayacaktı, Hadi bakalım bir yandan kırbaç inip kalkarken sırt dinlensin, diye söylenerek Don José kader kehânetçiliği yapmaktan vazgeçirdi kendini. Sonra telefon rehberini kapağı masanın köşesine tam oturacak ve kenarlardan eşit uzaklık kalacak şekilde yerleştirip, telefonun ahizesini mendiliyle güzelce silip parmak izi bırakmaksızın yerine koyarak evine döndü. Önce ayakkabılarını parlattı sonra elbisesini fırçaladı, temiz bir gömlek giydi, en iyi kravatını taktı ve tam eli kapının kolundaydı ki, görev kâğıdı aklına geldi. Tanınmayan kadının annesi veya babası kapıyı açtıklarında, Ben size Merkez Arşiv'den telefon eden kişiyim, diyecekti ama bu gerekli güveni sağlamak için yeterli olmayabilirdi, bu sözlerini bir de elindeki kendisine tüm yetkinin verildiğini ve ona işlerini görmekte yardım edilmesinin telkin olunduğu resmi mühürlü ve imzalı belgeyi gösterince onlar üzerinde otorite kurup tüm kuşkuları bertaraf edebilirdi. Dolabı açtı, papazın dosyasını buldu ve görev kâğıdını eline aldı, daha ilk göz atışta onun artık işe yaramayacağını görmüştü. Bir defa tarih intihar tarihinden çok önceydi, ikinci olarak redaksiyonda kullanılan tabirler artık anlamsızlaşmıştı, mesela hani o tanınmayan kadının geçmişteki, şimdiki ve gelecekteki hayatıyla ilgili her türlü bilginin kendisine verilmesini telkin eden cümledeki, gelecekteki hayatı, lafı, Ben

bile şimdi onun nerede olduğunu bilmiyorum, dedirtti Don José'ye, bir taraftan da o halk şarkısını hatırladı, O ölümün sonrasındaki, hiç kimsenin görmediği ve göremeyeceği, o pek çok insanın gittiği, ama hiç kimsenin dönmediği, diye devam edip giden. Tam görev kâğıdını aldığı yere bırakacaktı ki, o ruhunun derinliklerinden gelip istediğini yaptırmadan onu rahat bırakmayan ses bir kez daha Don José'yi ikna etmişti. Madem ki görev kâğıdı götürmesinin gerekliliğine inanmıştı, o halde ne yapıp edip onu götürmeliydi. Dönüp tekrar Merkez Arşiv'e girdi, boş evrakların olduğu dolabın başına geldi, ama son kayıp olayları soruşturmasından beri dolabın kilitli olduğunu unutmuştu. Bu kadar pasif bir insan olmasına rağmen belki de ilk defa hayatında her şeyi gözardı edip dolabın camlarını kırabilecek kadar sinirlenmişti. Neyse ki çok geç olmadan dolabın anahtarını muhafaza etmekle görevli müdür muavininin anahtarı masasının çekmecesinde sakladığını hatırladı, tabii ki Merkez Arşiv'in taviz verilemez kuralları gereği masasının çekmecesine kilitli olamazdı, bu konuda muhafızın, burada sır saklama hakkına sahip olan tek kişi benim, sözlerini hatırladı, müdürün sözleri kanun sayıldığına göre bu defa şefleri ve yazıcıları, onların masalarında çekmece olmadığı için ilgilendirmeyen bu emir, müdür muavinlerine masalarının çekmecelerini açık bırakma gerekliliği getiriyordu. Don José parmak izi bırakmamak için eline mendili sardıktan sonra çekmecedeki anahtarı aldı ve evrak dolabını açtı. Dolaptan üzerinde Merkez Arşiv'in amblemi olan antetli kâğıtlardan aldıktan sonra dolabı kilitleyip anahtarı müdür muavininin çekmecesine koymuştu ki, dış kapının tıkırdadığını hissetti, kilit dilinin

sürünerek bir kez döndüğünü duydu, Don José bir an için hareketsiz kalakaldı sonra çocukluk rüyalarında olduğu gibi sanki hiç ağırlığı yokmuş gibi kırlar ve tarlalar üzerinde uçarcasına parmak uçlarının üzerinde süzülerek içeri girdiğinde kapının kilidi açılmak üzere son dönüşünü tamamlamıştı, sanki kalbi ağzına gelmiş gibiydi, neredeyse boğulacaktı. Ona çok uzun gelen bir dakika boyunca kapıya yaslanıp hareketsiz bekledi, ta ki bir öksürük sesi duyuluncaya kadar, Bu müdür, dedi Don José ayaklarının titremesini hissederek, kaçabilmem bir mucize. Yeniden öksürük duyuldu bu sefer daha kuvvetli ve yakından, sanki orada olduğunu hissettirmek isteyen birisinin kasıtlı öksürüğü gibi. Don José kendisini arşivden ayıran ince kapının anahtar deliğinden bakıyordu. Kapıyı kilitlemeye vakti olmamıştı, kapı sadece çekili duruyordu, Eğer gelirse, eğer kapının koluna dokunursa, eğer içeri girerse, Don José'nin kafasının içinde bir ses çığlık çığlığa bağırıyordu, Seni suç delilleriyle yakalayacak, ellerinde bu kâğıtlarla, masanın üzerindeki sahte görev kâğıdıyla, ses bundan başka bir şey söylemiyordu, üzerinde yazıcı zavallılığı vardı, bu bir rastlantı demiyordu. Don José yavaşça masaya yaklaştı görev kâğıdını aldı, elindeki antetli kâğıtlarla birlikte henüz yapılmamış olan dağınık yatak örtüsünün arasına sokuşturdu. Sonra oturup beklemeye başladı. Eğer o anda ne beklediğini sorular cevap veremezdi. Bir saat geçmişti Don José endişelenmeye başladı. Kapının öbür tarafından hiç ses gelmiyordu. Tanınmayan kadının ailesi gecikmeden ötürü merak içindedirler, diye düşündü. Don José bir çeyrek saat daha sandalyede oturmuş hareketsiz bir vaziyette bekledi. Bu zamanın sonunda kendine bir

karar almış olduğunu hatırlattı, alışılmış bir fikri devam ettirmek değildi, ortada alınmış bir karar vardı hâlâ o kendisine bu kararın nasıl alındığını izah edemese de. Neredeyse yüksek bir sesle, Her şey olacağına varır, korkunun ecele faydası yok, dedi. Soğukkanlılığına şaşırmaksızın görev kâğıdı ve antetli kâğıtları alarak masaya oturdu, hokkayı karşısına koyarak önceki belgeden kısaltıp adapte ederek yeni belgeyi yazmaya koyuldu, Nüfus Kayıt Merkez Arşivi Muhafızı olarak bilginize sunarım ki, özel veya yasal, askeri veya sivil, her kim olursa olsun bu belgeyi görüp okuyup onaylamak durumunda olan tüm kişilere duyururum ki, bilmem kimin intihar nedenleriyle ilgili her konuyu araştırmak ve özellikle bu olayı doğrudan veya dolaylı yoldan ilgilendiren tüm nedenleri incelemek üzere bilmem kim, bizzat şahsım tarafından görevlendirilmiştir, gereğini yerine getirin. Ne yazık ki belge müdürün arşive girmesi nedeniyle resmi mühür taşımayacaktır, ancak her kelimesinde otoritenin tartışılmaz ağırlığı hissedilmektedir. Don José ilk belgeyi papazın gazete küpürleri içine koyup yeni yazdığını ceketinin iç cebine dikkatlice yerleştirdikten sonra, kafasını kaldırarak kasıtlı bir havayla arşive açılan kapıya bakar. Öbür tarafta sessizlik devam etmektedir. Don José yüksek sesle, İster orada ol istersen olma benim için fark etmez, der. Kapıya doğru kararlı adımlarla ilerler, sert bir hareketle kapıyı kilitler, anahtar kilitte iki defa çevirir, klik klik.

Bir taksi onu tanınmayan kadının ailesinin evine kadar getirmişti. Zili çaldı kapıyı altmış küsur yaşlarında bir kadın açtı, doğrusu ya kocasının otuz yıl önce onu aldattığı giriş katı sağ kapıdaki kadından daha gençti, Ben Merkez Arşiv'den telefon

eden kişiyim, dedi Don José, Lütfen içeri buyurun biz de sizi bekliyorduk, Hemen gelemediğim için özür dilerim, size telefon ettikten sonra çok acil başka bir konuyla ilgilenmem gerekti, Önemli değil, buyrun şöyle, pardon ben önden geçeyim. Evin gösterişli bir havası vardı, kapılar ve pencerelerde perdeler asılıydı, mobilyalar ağır ve oturaklıydı, duvarlar hiçbir zaman var olmamış manzaraları sergileyen tablolarla koyulaşıyordu. Evin hanımı Don José'yi kadından çok daha yaşlı gözükten adamın oturduğu çalışma odasına aldı, Beyefendi Merkez Arşiv'den, dedi kadın, adam bir koltuğu göstererek, Oturmaz mısınız, dedi. Don José görev kâğıdını cebinden çıkartıp elinde tutarak, Şu yaşlı ânınızda sizi rahatsız etmek istemezdim ama görevim gereği buradayım, bu belge görevimin detayları konusunda sizi bilgilendirecektir. Adam kendisine uzatılan belgeyi alıp gözlerine oldukça yaklaştırarak okuduktan sonra, Göreviniz çok önemli olsa gerek bu kadar keskin yazılmış bir belgeyle geldiğinize göre, dedi. Merkez Arşiv'in ifade şekli bu, hatta sadece intihar nedenini öğrenmek gibi basit bir görev için dahi böyle bir ifade şekli kullanılıyor, Çok mu basit sizce, Yanlış anlamayın, yerine getireceğimiz görev her ne olursa olsun hep bu ifade şeklini kullanıyorlar demek istedim, Otoriter bir ifade şekli, Böyle diyebiliriz. Kadın bir soruyla araya girerek, Merkez Arşiv bizden ne öğrenmek istiyor, İlk olarak intihar nedeni, Peki ikinci olarak ne, diye sorar adam, İntihar öncesindeki durumu, içinde yaşadığı koşullar, dış faktörler, yani intihar nedenini tam olarak anlamamıza yardım edecek tüm bilgiler, Kızımın kendini öldürdüğünü bilmek için yeterli değil mi, Size telefonda olayı fazla uzun an-

latmamak için sadece istatistik bir nedenle konuşmak istediğimi söylemiştim, Şimdi uzun uzun anlatabilirsiniz, Sadece istatistik numaralarla tatmin olunan devir geçti, bugün artık çok derin araştırmalar yapılıyor, konuyla ilgili her şey öğrenilmek isteniyor, hatta intihara yol açan konuları inceleyen psikolojik bir kurul oluşturuluyor, Ne için, diye sorar kadın, sanki bu benim kızımı hayata geri döndürecek, Amaç duruma müdahale etmeyi sağlayacak parametreleri oluşturmak, Ne demek istediğinizi anlamıyorum, dedi adam. Don José terlemeye başlamıştı, durum tahmin ettiğinden daha karışık sorunlar çıkartmıştı karşısına, Çok sıcak, dedi. Bir bardak su ister misiniz, diye sordu kadın, Lütfen zahmet olmazsa. Kadın kalkıp çıktı, bir dakika geçmişti ki döndü, Don José bir yandan suyu içerken, bir yandan da taktik değiştirmesi gerektiğini düşünüyordu. Bardağı kadının uzattığı tepsiye bırakırken, Bir an için düşünün ki kızınız henüz hayatta ve Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'nin araştırmaları gerekli tavsiyelerde bulunacak ve hatta öğüt verecek olgunluğa erişmiş olsaydı, bu durumda zamanında yapılacak bir müdahaleyle intihara yol açan şartlar ortadan kaldırılıp intihar önlenebilmiş olurdu, dedi. Biraz önce duruma müdahale parametreleri derken söylemek istediğiniz bu muydu, diye sorar adam. Aynen öyle, diyen Don José söylediklerine başka bir müdahale yapılmaması için kimseye fırsat vermeden devam eder, Eğer bizler sizin kızınızın intihar etmesini önleyemediysek, sizin ve sizinle aynı durumda olan insanların yapacağı işbirliğiyle gelecekte akabilecek pek çok gözyaşını engelleyebiliriz. Kadın, ah benim zavallı kızım, diye fısıldıyarak ağlarken adam da sert bir tavırla, elinin

tersiyle gözlerini siliyordu. Don José aklına gelen son konuşmayı yaparak karşısındaki insanlara bütün kapıları her kelimesiyle tek tek kapatıp onları sanki zorla konuşmaya sürüklüyor gibi olmamak için susması tercih etti. Eğer bu konuşma da fayda etmezse Don José'nin yapabileceği tek şey fazla konuşmadan, apar topar fakat gayet havalı bir şekilde oradan çıkmaktı. Sonra da oturup dua etmesi gerekiyordu, bu tanınmayan kadının işkilli babasının Merkez Arşiv'e telefon edip, şimdi soyadını hatırlıyamadığım Don José adındaki bir memurunuzun ziyaret nedenlerini öğrenmek istiyorum, dememesi için. Ama buna gerek kalmadı. Adam görev kâğıdını katlayıp geri verdikten sonra, Size yardım etmeye hazırız, dedi. Don José rahat bir nefes almıştı, sonunda istediği konuya girecek yolun önü açılmıştı, kızınız bir mektup bıraktı mı, Ne bir mektup ne bir laf, Demek istediğim hiçbir şey söylemeden, öyle durup dururken mi intihar etti, Durup dururken değildir harhalde onun da kendine göre açıklaması vardır, ancak biz bilmiyoruz, Benim kızım mutsuzdu, dedi anesi, Mutlu hiç kimse intihar etmez, diye kızarak sözünü kesti adam, Neden mutsuzdu, diye sordu Don José, Bilmem, daha küçücükken bile öyle mutsuz bir ifadesi vardı, ne oluyor kızım bir şey mi oldu, diye sorduğum da hep bana aynı ifadeyle bir şey yok anne, derdi, İntiharın nedeni boşanma olmasın, Sanmıyorum tam tersine eğer onu birkaç kez neşeli gördüysem bunlardan biri ayrıldıktan hemen sonradır, Eşiyle ilişkileri çok mu kötüydü, Ne kötü ne iyi, bütün evlilikler gibi, Ayrılmayı kim istedi, Kızım, Belli bir gerekçesi var mıydı, Bizim bildiğimiz kadarıyla hayır, sanki yolun sonuna gelmiş gibiydiler, Kocasını nasıl bir in-

san, Normal, bayağı normal bir insan, şimdiye kadar bizim şikâyet edeceğimiz bir kusuru olmadı, Kocasını seviyor muydu acaba, Sanırım evet, Peki kızınız onu, Sanırım o da, Buna rağmen mutlu değiller miydi, Hiçbir zaman mutlu olmadılar, Ne kadar garip bir durum değil mi, Hayat zaten garip, dedi adam. Bir an için sessizlik oldu, kadın kalkıp çıktı. Don José askıda kalmıştı ne yapacağını bilemiyordu, konuşmaya devam mı etmeliydi yoksa kadının dönmesini mi beklemeliydi. Bu kesintinin, sorgulamanın yönünü değiştireceğinden endişe duyuyordu, havadaki gerginlik neredeyse elle dokunulabilecek kadar hissediliyordu. Don José kendi kendine soruyordu, acaba adamın, hayat zaten garip, demesi yoksa o giriş katı sağ kapıdaki kadınla olan ilişkisindeki bir olayı kastediyor olmasından ötürü müydü, yoksa o muydu kadını o anda bu açıklamaya cevap veremeyeceği için yerinden kaldırtıp böyle hızla dışarı çıkartan. Don José zaman kazanmak için bardağı tekrar eline aldı ve biraz daha su içti, sonra hiç düşünmeden sordu, Kızınız çalışıyor muydu, Evet, matematik öğretmeniydi, Nerede, Üniversiteye gitmeden önce okuduğu okulda, Don José tekrar bardağa sarıldı neredeyse elinden düşürecekti, her tarafı gülünç bir şekilde tır tır titriyordu, Özür dilerim, özür dilerim, âniden sesi kesilmişti, adam tarif edilemez bir şaşkınlık ifade ederek ona bakıyordu, Don José su içmeye çalışıyordu, bu görüntü karşısındaki adam ise, Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'ni ve bu gittiği yerde nasıl davranılacağını bile bilemeyen bir adama bu kadar yetki verip böyle bir görev kâğıdıyla gönderen makamların memur kalitesini yargılıyordu. Kadın içeri girerken adam alaylı bir tavırla kızının öğretmenlik

yaptığı yerin adresini, ilerideki araştırmalarında yardımcı olur, diye isteyip istemediğini soruyordu Don José'ye, Tabii çok teşekkür ederim. Adam okulun adını ve adresini yazdığı kâğıdı masanın üzerine eğilip umursamaz bir davranışla Don José'ye verdi, karşısındaki insan biraz önce konuştuğu insan değildi sanki, Don José kendisinin bildiğini ikisinin de tahmin edemeyeceği bir sırrı biliyor olmanın verdiği güçle biraz olsun kendini topladı. Bu sırrı düşünüyor olmasından doğan bir soruyla, Kızınızın bir günlüğü olup olmadığını biliyor musunuz, dedi. Sanmıyorum, en azından biz böyle bir şey görmedik, dedi kadın. Ama böyle durumlarda geride bırakılmış bir yazı, küçük bir not, ne bileyim ben, ufak bir defter, mutlaka bir şey olur eğer ben göz atabilmiş olsaydım eminim enteresan şeyler bulabilirdim, Henüz oturduğu evde hiçbir şeye dokunmadık, dedi babası, bilemiyorum ne zaman yapacağız o işi, Oturduğu ev kiralık mıydı, Hayır kendisini nindi, Anlıyorum. Bir sessizlik oldu, Don José görev kâğıdını yeniden açıp sanki yetkilerinin ne olduğunu kontrol eder gibi yukarıdan aşağıya süzdü, sonra, Eğer benim o evi ziyaretime izin verirseniz, sizinle birlikte tabii ki, Hayır, cevap keskin ve sertti, Bana verilen görev kâğıdına göre, diye hatırlatmaya çalıştı Don José, Şimdilik görev kâğıdınız şu âna kadar size verilen bilgilerle tatmin olmak zorunda, diyen adam devam ederek, eğer isterseniz yarın Merkez Arşiv'e gelirim orada devam ederiz, şimdi yapacak başka işlerim var, müsadenizle, Yo yo hayır, Merkez Arşiv'e gelmenizi gerektirecek hiçbir neden yok, şimdiye kadar bana vermiş olduğunuz bilgiler yeter de artar bile, yalnız müsaade ederseniz son üç sorum olacak, dedi Don José, So-

run bakalım, Kızınız nasıl öldü, Yüksek dozda uyku hâpi olarak, Öldüğünde evde yalnız mıydı, Evet, Son olarak mezar taşını yaptırdınız mı, Sipariş verdik yapıyor, niçin sordunuz, Önemi yok sadece merak ettim. Don José kalktı. Ben size eşlik edeyim, dedi kadın. Koridorun sonuna geldiklerinde kadın parmağını dudaklarına götürdükten sonra, eliyle beklemesini ister bir hareket yaptı. Duvara yapışık ince bir mobilyanın çekemecesinden sessizce bir yumak anahtar çıkarttı. Sonra kapıyı açarken Don José'nin avucuna anahtarları sıkıştırarak, Bunlar onun anahtarları, dedi alçak sesle, bir gün arşivden geçer alırım. Ve iyice yaklaşıp, sanki bir nefeste onun adresini kulağına fısıldadı.

Don José üzerine ölü toprağı serpilmiş gibi uyuyakalmıştı. Heyecanlı ama iyi sonuç veren bir macera yaşadığı tanınmayan kadının ailesinin evinden döndükten sonra, hafta sonu boyunca dolu dolu yaşadığı olayları defterine geçmek isterdi, ancak uyku ağır bastığından Merkez Mezarlığı'ndaki yazıcıdan ileriye gidemez, yemek bile yemeden yatağı devrildi ve iki dakika bile geçmeden deliksiz bir uykuya daldı. Sabahın ilk ışıklarıyla gözünü açtığında, ne zaman ve nasıl oluştuğunu bilmediği işe gitmeme kararı aldığı fark etti. Pazartesiydi, bir yazıcı için işe gitmeme kararı alınabilecek en kötü gündü. Nedeni her ne olursa olsun hatta başka bir gün için fazlasıyla yeterli bir neden bile olsa, böyle bir iş günü için söylenecek her türlü kusur pazar gününü uzatma nedeni gibi görülüp kabul edilmeyecektir. Bu tanınma-

yan kadını arama sevdasına yakalandığından beri birbirini takip eden ve her seferinde daha ağır sorunlara yol açarak büyüyen olaylardan sonra, Don José bunun fevkalade bilincindeydi ki işe gitmeme kararı müdürün sabrını taşıracak son damla olabilirdi. Emin olun ki bu tehditkâr bakış açısı bile onu aldığı karardan caydıracak en ufak bir düşünce dahi uyandırmamıştı. Her şeyden önce tanınmayan kadının annesi her an Merkez Arşiv'e gelip anahtarları isteyebilirdi, ikincisi ise çok büyük zorluklarla yaşadığı deneyiminden ötürü biliyordu ki okula gitmek için bir kez daha hafta sonunu seçemezdi.

İşe gitmeme kararı almış olmasına rağmen Don José o gün erkenden kalktı. Arşivin açıldığı saatlerde oradan uzakta olmak istiyordu, müdür muavininin nê yapacağı belli olmaz belki de yeniden hasta olup olmadığını kontrol etmek için eve gelebilirdi. Bir yandan tıraş olurken bir yandan da tanınmayan kadının evine mi yoksa okuluna mı daha önce gitmesi gerektiğini düşünüyordu, sonunda önce okula gitmeye karar verdi, o da çoğu insanın yaptığı gibi önemlileri sona bırakmayı yeğlemişti. Bir taraftan da kendine görev kâğıdını götürse miydi götürmese miydi, bunu soruyordu, eğer götürürse tehlikeli olabileceğini aklından geçirdi, düşünün bir defa bu görev kâğıdını göstereceği okulun müdürü görevi gereği pek çok konuda derin bilgilere sahip, bilgi hazinesi geniş bir adam olmalıydı, kafanızda canlandırabiliyor musunuz belgeyi okuduktan sonra görüş bildirip tuhaf, çılgın, abartılı, saçma gibi laflar ettiğini veya neden mühür yok diye sorduğunu, sağduyusu onu da öbür görev kâğıdının olduğu

yere, yani papazın dosyasındaki k p rlerin arasına koymasını telkin etmişti, Benim Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'nde memur olduğumu gösteren kimlik kartı yeter de artar, diye mırıldandı Don Jose, Ben sadece o intihar eden kadının okulda matematik hocalığı yapıp yapmadığını onaylamak gibi kesin ve basit bir konuyu öğrenmek için gidiyorum. Evden çıktığında henüz çok erkendi, d kk nlar kapalı, ışıkları s n k, kepenkleri ekiliydi, yollar dan tek tük arabalar geçiyordu. Merkez Arşiv'e en erken gelen memur bile daha yeni yataktan kalkmış olmalıydı. Ortalıkta göze çarpmamak için, hani o giriş katı sağ kapıdaki kadının evine giderken bindiği otobüsten müdürün Merkez Arşiv'e girdiğini gördüğü bulvara açılan iki elma ağacının olduğu parka girdi. Orada olduğunu bilerek bakabilecek birisinin dışında hiç kimse nin göremeyeceği, dalları neredeyse yere değen ağaçların altındaydı. Gecenin şebnemiyle ıslanmış olduğu için hiçbir banka oturmadan, zaman doldurmak için söğütler arasında dolaşmayı tercih etti. ieklere bakıp onların adlarını hatırlamaya çalışarak vakit geçiyordu, bütün hayatını dört duvar arasında kapanmış bir insanın bu tasvirin ilk satırlarında bahsettiğimiz hassas burunlu ların yarı g l yarı krizantem diye tanımladıkları, nadiren içeri süzülen kokular dışında yaşamını k ğıt koklayarak geçiren bir insanın bu kadar az iek adı bilmesine şaşmamak lazımdı. Saat Merkez Arşiv'in halka açıldığı vakti gösterdiğinde Don Jos  artık istemediği insanlarla karşılaşma vaktinin geçtiğini d şunerek okulun yoluna koyuldu. Acelesi yoktu, bütün gün onundu, onun için yürüyerek gitmeyi tercih etti. Parktan çıktığında ne tarafa

doğru gideceğini şaşırmıştı, eğer daha önce düşündüğü gibi bir şehir haritası almış olsaydı şimdi yönünü tayin etmek için poli-se adres sormak zorunda kalmazdı, doğrusu ya bir suç işlerken kanun adamına herhangi bir şey danışmanın da ayrı bir zevki olduğu yadsınamazdı. Tanınmayan kadın macerası artık sona yaklaşmıştı, geriye sadece okuldaki tahkikt ve onun evindeki inceleme kalmıştı, eğer vakit olursa giriş katı sağ kapıdaki yaşlı kadını ziyaret eder, en son olanları anlatırdı, ya ondan sonrası, ondan sonrası koskocaman bir hiti. Kendi kendine bundan sonraki hayatını nasıl yaşayabileceğini soruyordu, acaba yeniden ünlüler koleksiyonuna mı dönerdi, birkaç saniye içinde gözünün önünde gece yarısı masanın başında oturmuş yanibaşında gazete ve dergi yığını, elinde makas, kpr kesen hali canlandı veya bunun yerine, geçmişte arada sırada düşündüğü gibi, hani o daha hiç kimse tarafından tanınmazken onun da tahmin ettiği gibi, n açılıp, şöhret olup, kafasına defne dalı takıp, herkes tarafından alkışlandıktan sonra unutulana ve toz olup giden kadınlar veya erkekler. Her şey plkte bitiyor, dedi Don Jos, o anda düşündüğünün kaybedilen şöhretler mi, yoksa onun koleksiyonu mu olduğunun farkına varmaksızın.

Bahçedeki ağaçların arkasından güneşin bütün cephesini aydınlattığı, duvara paralel ince uzun sabit ieklikleri bakımlı çiçeklerle dolu haliyle okulun görüntüsü, o korku, şiddet ve tedirginlik dolu yağmurlu gecede ki okulu hatırlatmıyordu bile. şimdi okulun ana giriş kapısından girmiş, oradaki görevliye şunları söylüyordu, Müdür Bey'le görüşmem gerekiyor, hayır, hayır,

Eğitim Bakanlığı mufettişi filan değilim, ne de okul malzemesi satan bir pazarlamacı, ben Nüfus Kayıt Merkez Arşivi memurlarındanım, işle ilgili bir görüşme yapmam gerekiyor. Görevli kadın dahili telefondan durumu makama ilettikten sonra dönerek, İkinci kata kadar çıkma zahmetinde bulunacaksınız, Müdür Bey sekreterlikte bulunmaktalar, dedi. Çok teşekkür ederim, diyen Don José ikinci katta olduğunu çok iyi bildiği sekreterliğe doğru sakın adımlarla yavaş yavaş çıkmaya başladı. Müdür, şef olduğu tahmin edilebilecek bir kadınla konuşarak şunları söylüyordu, En geç yarın bu grafiğe ihtiyacım var, Bu işi oldu bilin efendim, dedi kadın. Don José makama kabul edilmek üzere girişte bekliyordu. Müdürün konuşmasını bitirip ona doğru baktığını hisseden Don José, Günaydınlar Sayın Müdür, dedi sonra elindeki kimlik kartını ona doğru uzatarak, Kimlik belgesinden de görebileceğiniz gibi ben Nüfus kayıt Merkez Arşivi memurlarındanım, işle ilgili bir görüşme yapmak üzere buradayım. Müdür eliyle kimlik kartını görmek istemediğini belirtir bir hareket yaptıktan sonra, Ne konuda, diye sordu. Sizinle çalışmış bir öğretmenle ilgili, Bizimle çalışan öğretmenlerle Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'nin ne alakası var, Öğretmen olarak hiçbir ilişkisi yok, bizimle ilişkileri sadece yaşamış veya yaşayan insan olmaları, Açıklar mısınız lütfen, İntiharlar konusunda derin bir araştırma yapmaktayız, intiharların toplum üzerindeki psikolojik ve sosyolojik etkilerini araştırıyoruz, bu nedenle ben, sizin okulunuzda matematik öğretmeniyken intihar eden bayan hakkında bilgi toplamaya geldim. Müdürün suratına hüüzünlü bir ifade çö-

ker, Zavallı kadın, der, devam ederek, onunki öyle bir hikâye ki şimdiye kadar hiçbirimiz ne olduğunu anlamış değiliz. Araştırmamızın ilk adımı olarak, diye oldukça bürokratik bir lisan kullanmaya çaba sarfeden Don José, Herhangi bir yanlışığa meydan vermemek için arzu ederseniz sizin kayıtlarınızla Merkez Arşiv'in kayıtlarını karşılaştıralım, dedi. Bizim kadromuzdaki öğretmenler için yaptığımız sicil kayıtlarını kastediyorsunuz değil mi, Evet efendim. Müdür idareden sorumlu bayan memura yönelerek, Bana onun dosyasını bulun, dedi. Henüz çekmecedan çıkartmadık, diye sanki özür diler gibi bir tavırla çekmeceye yönelip elini fişlerin üzerinde gezdirdikten sonra, İşte burada, dedi. Don José midesinin ağzına geldiğini hissetti, bu bulantı sadece orada kalmayıp, kafasının tepesine beyninin kılcal damarlarına kadar uzanmıştı, aynı zamanda sinir sistemi acınacak bir hal almıştı, fakat her haliyle kabul etmemiz gereken bir gerçek varsa o da onun bu halini anlamaktır, sadece üzerindeki etikette öğretmenler yazan çekmeceyi açsa o zaman eline alabileceği dosya şimdi karşısındadır, nasıl olup da bu hallere girmesin bu adam, fakat o zaman nasıl tahmin edebilirdi ki aradığı o küçük kız gelip bu okulda matematik hocalığı yapsın. Don José ellerindeki titremeyi belli etmemeye çalışarak aldığı dosyayı sanki Merkez Arşiv'in kayıtlarıyla karşılaştırıyormuş gibi yaparak toparlanmaya çalıştı, sonra, Aynı kişiler, dedi. Müdür ilgiyle onu izliyordu, Kendinizi pek iyi hissetmiyorsunuz galiba, dedi. Doğal, eskisi gibi genç değiliz, diye cevapladı Don José sanki hiçbir şey olmuyormuş gibi. Sanırım bana soracağınız birkaç soru

olacaktır, Evet öyle, Benimle gelin o halde, odama geçelim. Don José müdürü izlerken bıyık altından sırtarak içinden, Ben dosyanın orada olduğunu bilmiyordum, ama sen de benim senin kanepende yattığımı bilmiyorsun, diyordu. Odaya girdiler, Müdür, Fazla zamanım yok ama sizin sorularını cevaplandırmak için emrinizdeyim, diyerek ziyaretçinin daha önce uyumuş olduğu kanepeyi işaret ederek oturmasını istedi, Öğrenmek istediğim, dedi Don José, o istenmeyen olayın olmasından birkaç gün evvel onun davranışlarında bir değişiklik olup olmadığı, Hiçbir değişiklik sezmedik her zamanki gibi sessiz ve sakindi, İyi bir öğretmen miydi, Okulumuzun sahip olduğu en iyi öğretmenlerden, Çalışma arkadaşlarından bazılarıyla özel bir dostluğu var mıydı, Ne gibi bir dostluk yani, Bayağı sadece dostluk, Kibardı, herkeşe nazik davranırdı, ancak sanmıyorum ki buradan birisi çıkıp benim özel bir dostluğum vardı diyebilsin, Peki öğrenciler severler miydi onu, Hem de çok, Sağlıklı mıydı, Benim gördüğüm kadarıyla evet, Çok garip, Ne o garip olan, Buraya gelmeden önce onun ailesiyle konuştum, onların söylediği ve sizden duyduklarım kadarıyla bu intiharı açıklamak mümkün değil, Ben kendime soruyorum, dedi müdür, intihar açıklanabilir mi, Bu intihardan mı bahsediyorsunuz, Hayır genel olarak intiharı kastediyorum, Bazen mektup bırakıyorlar, Doğru, Ancak o mektuplarda anlatılana intiharın açıklaması diyebilir miyiz, onu bilmiyorum, hayatta açıklanması gereken o kadar çok şey var ki, Çok doğru, Mesela onun intiharından birkaç gün önce okulda yaşadığımız bir olay var ki açıklanamaz, Ne gibi, Okula hırsız girdi, Evet,

Nereden biliyorsunuz, Özür dilerim iyi tonlayamadım galiba, benim evet'im soru haliydi, gerçi her halükârda bir hırsızlığın açıklaması kolaydır, Eğer hırsız çatıya çıkıp, camı kestikten sonra içeriye girip, bütün binayı dolaşp, benim kanepemde yatıp, buzdolabından bulduklarını yiyip, ilkyardım dolabını kullandıktan sonra hiçbir şey almaksızın çekip giderse bunun açıklaması olamaz, Sizin kanepenizde yattığını nereden biliyorsunuz, Çünkü ben de sizin dediğiniz gibi genç olmadığımdan masada otururken dizlerime örttüğüm bir battaniye var, işte o orada öylece yere atılmış duruyordu, Polise haber vermediniz mi, Neye yarardı ki hırsızlık olmadığı için değmez dedik polisin de cevabı, Ben suçlu bulmak için varım, gizem çözmek için değil, olurdu, Anlaşılacak gibi değil, gerçekten çok garip, Her tarafı uzun uzun inceledik, bütün donanımı, kasalara dokunulmamıştı bile, her şey olduğu gibi duruyordu, Battaniye hariç, Evet battaniye hariç, şimdi söyleyebilir misiniz bana bunun bir açıklaması olabilir mi, Hırsıza sormak lazım, belki ona göre bir açıklaması vardır, bunları söyleyen Don José ayağa kalkıp, Sayın Müdür daha fazla vaktinizi almayayım, buraya beni getiren hazin olay için bana göstermiş olduğunuz yakınlıktan ve yardımlarınızdan ötürü size çok teşekkür ederim, Pek yardımcı olabildiğimizi sanmıyorum, büyük bir ihtimalle hiçbir intihar açıklanamaz dediğinizde çok haklıydınız, Akılcı olarak açıklandığında anlaşılıyor, Her şey o kadının kapıyı açıp çıktığını gösteriyor, Veya girdiğini, Ne taraftan baktığınıza bağlı, İşte orada mükemmel bir açıklama var, Benzetmede mi, Benzetme çoğu zaman olayları en iyi açıklama

şeklidir, İyi günler sayın müdür, size tüm kalbimle teşekkür ediyorum, İyi günler, sizinle konuşmak bir zevkti benim için, tabii ki görüşmek için geldiğiniz konuyu kastetmiyorum kişi olarak demek istedim, Tabii anlıyorum, o lafın gelişi, Sizi merdivene kadar geçireyim. Don José merdivenin ikinci bölümünü iniyordu ki müdür kendisine adını sormadığını hatırlayarak seslendi, Don José, Söylesem de önemi yok, zaten her şey bitti, dedi.

Don José kendisi için aynı şeyi söyleyemezdi, henüz yapacakları bitmemiş, son adımı atmamıştı, şimdi tanınmayan kadının evine gidip bir mektup, bir günlük ne bileyim ben bir kâğıt parçası bulmak istiyordu, intihar edip o kapıyı kendi isteğiyle açarak çıkıp giden herkes, kapının bu tarafında kalanların vicdanını rahatlatacak, ruhuna su serpecek bir yazı bırakmak mecburiyetindeydi sanki, bu tarafta kalanların en azından, Zavallılık haklıymış, diyerek sakinleşmeye ihtiyaçları vardı. Bilemiyorum kaç defa daha tekrarlamak gerekiyor, hiç şüphesiz insan ruhu çelişkilerin en iyi barındığı yer, onlar, yani çelişkiler, orada gelişir, daha doğrusu onun dışında var olmalarının nedeni orada olmalarıdır, işte sanıyorum ki Don José'yi yapacağını çok iyi bildiği halde şehirde dört döndürüp bir taraftan öbür tarafa sürükleyen, bir aşağı bir yukarı haritasız, rehbersiz dolaştıran da budur, yarın başka bir zaman olacaktır veya o başkası olacak, zaman aynı kalacaktır, bunun böyle olduğunun en iyi kanıtı da onun şunları düşünmesidir, bundan sonra ben ne olacağım, yarın Nüfus Kayıt Merkez Arşivi ne tür bir yazıcıya sahip olacak. Tanınmayan kadının evinin önünden iki defa geçti, ikisinde de durmadı, korku-

yordu, neden korktuğunu sormaya gerek yok, bu ruhunda en çok göze batan çelişkilerden biriydi, hem istiyor hem istemiyordu, içi gidiyor ama içinin gitmesinden korkuyordu, tüm hayatı boyunca hep böyle olmuştu. Şimdi vakit kazanmak için, daha doğrusu kaçınılmazı geciktirmek için, her şeyden önce yemek yemesi gerektiğini düşündü, ucuz bir lokanta bulmalıydı, cılız cebinin getirdiği bir zorunluluktan bu, ayrıca gideceği lokanta şimdi bulunduğu yerden daha uzakta olmalıydı, eğer onun evin önünden iki defa geçtiğini gören biri, onu bir de lokantada görürse çok şüphe uyandırıcı olabilirdi. Dış görüntüsü her ne kadar şerefli insanlardan ayırt edilemeyecek kadar iyi olsa da, doğrusu ya hiçbirimiz gerçekten ne görüntüye sahip olduğumuz hakkında garanti veremeyiz hani dış görüntüye aldanma derler ya, zaten böyle olmasa dış görüntü diye adlandırmazlardı, Don Jose'nin boyuna bosuna bakıp, kilosunu yaşıyla orantılayan biri bu zayıf bir yapıya sahip adamın geçimini gece yarıları binalara tırmanarak sağladığını söyleyemezdi söz gelimi. Bir tabak yemeği mümkün olduğunca uzun bir zamana yayarak yavaş yavaş yedikten sonra masadan kalktığında saat üçü geçmişti, hiç acele etmeden, ayaklarını kaldıramıyormuş gibi sürüyerek ağır ağır tanınmayan kadının yaşamış olduğu yöne doğru yürüyerek yol aldı. Son köşeyi dönmeden önce derin bir nefes alıp, ben korkak değilim, diye düşündü kendisine güç vermek için, fakat pek çok konuda cesaretli çoğu insanda olduğu gibi o da bazı konularda çok cesur davranmasına rağmen diğerlerinde korkudan ne yapacağını bilemiyordu, yani bir gece mezarlıkta uyuyabiliyor olma-

sına rağmen, şimdi bacaklarındaki titremeyi durduramıyordu. Elini ceketinin dış cebine sokup anahtarları yokluyordu, birincisi küçük haliyle doğal olarak posta kutusu anahtarı olduğundan hemen onu elledi, diğer ikisi hemen hemen aynı şekilde ve büyüklükteydi, bunlardan biri sokak kapısının diğeri de evin kapısının anahtarlarıydı, inşallah şansı yaver gider de ilk seferinde tuttururdu, eğer apartman o her ses duyduğunda kafasını uzatıp bakan bir kapıcıya sahipse ne açıklamada bulunacaktı, gerçi anahtarları gösterip intihar eden kadının ailesi tarafından izinli olarak bir envanter yapmak için Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'nden geldiğini söyleyip, kimliğini gösterebilirdi. Don José şanslıydı ilk denemede kapıyı açmıştı evet apartmanın bir kapısı vardı ama kimse çıkıp da, Kimi aradınız beyim, demedi, aslında kapıcı gelip konuşsa belki korkusunu yener ve rahatlardı ancak şimdilik ortalıkta gözüküyordu, bakalım sonradan ortaya çıkacak mıydı. Bina eski olmasına rağmen neyse ki asansörü vardı yoksa bacaklarının bu haliyle Don José altıncı katta olan matematik hocasının evine kim bilir nasıl çıkacaktı. Kapı açılırken yankıyla gıcırdadı, kapıcı ortaya çıkarsa ona yapacağı açıklamaya pek güvenmeyen ziyaretçi bu sesle hopladı. Hızla içeri süzülüp daha fazla ses çıkartmamak için itinayla kapıyı kapattığında, kendini bir derece fazlası karanlık sayılacak koyu bir loşluğun içinde buldu. El yordamıyla kapı kasasının kenarını yoklayıp bir düğme buldu fakat tedbiri elden bırakmaması gerektiğini düşünerek ışığı yakmadı, tehlikeli olabilirdi. Yavaş yavaş Don José'nin gözleri o koyu loşluğa alışıyordu, aslında her kim

olsa bu durumda gittikçe gözleri karanlığa alıştırdı, ancak Merkez Arşiv yazıcıları sık sık ölümler arşivine girip belge bulmak mecburiyetinde olduklarından zamanla gözleri optik bir refleksle alışılmışın dışında karanlığa adapte oluyorlardı, hatta öyle ki eğer vakit gelip de emekli olmak zorunda kalmasalar kesinlikle kedi gözünün optik ayrıcalığına ulaşabilirlerdi. Yerler tamamen halı kaplı olmasına rağmen Don José aşağıdaki komşular belki ayak seslerini duyarlar endişesiyle ayakkabılarını çıkardı. Caddeye bakan pencerelerden birinin iç kepenginin sürgüsünü binbir dikkatle zerre kadar ses çıkartmadan sürüp sadece içeriye biraz daha fazla aydınlık girmesini sağlayacak kadar araladı. Yatak odasında idi. Odada bir şifonyer, bir gardırop, bir tuvalet masası vardı. Yatak, dar, eskilerin bekâr yatağı dediklerindendi. Mobilyalar annesinin evindekiler gibi şatafatlı değildi, sade ve yalın çizgilere sahipti. Don José evin diğer odalarına göz atmak için şöyle bir dolaştı, salonda şu bildiğimiz hemen hemen her salona konulan koltuk takımı ve bir duvarı boydan boya kaplayan kütüphane, buraya bitişik küçük bir çalışma odası, yine küçük bir mutfak ve banyo, her şey ihtiyaca göre. İşte burada neden intihar ettiği bilinmeyen bir kadın yaşıyordu, evlenmiş, sonra boşanıp ailesinin evine dönebilecekken gelip burada yalnız yaşamayı tercih etmişti, bir kadın ki bütün kadınlar gibi önce çocuk sonra genç kız olmuştu, işte o yaşlarında verdiği bir kararla hayatının sonuna kadar matematik öğretmeni olmuştu, yaşarken tüm yaşayanları kiyle birlikte onun ismi de Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'ne kaydolmuştu, onun ölü adı Don José sayesinde ölümler

dünyasından çıkartılıp tekrar yaşayanlarınkine döndürülmüştü ama sadece ismi, o değil, bir yazıcının gücü daha fazlasına yetmezdi. Bütün odaların kapıları açılınca içeri sızan parlak günışığı aşağı yukarı evi aydınlatıyordu, hava kararmadan bir an önce aradığını bulmalıydı. Çalışma odasındaki masanın bir çekmece-sini açtı, içindekilere boş boş baktı, okullardaki matematik alış-tırmalarına benziyordu, işlemler, denklemler, bu sandalyeye oturan kadının yaşamı ve ölümüyle ilgili hiçbir şeyi açıklayama-yacak şeyler, bu lambayı açıyor, bu kalemi kullanarak yazıyor hepsini. Don José yavaşça çekmeceyi kapattı, diğer çekmeceyi açmaya başlamıştı ki hareketini tamamlayıp çekmeceyi tam ola-rak açmadan uzunca bir dakika hareketsiz kalakaldı veya birkaç saniyeydi ama saatlere benziyordu, sonra hızla çekmeceyi geri sürdü ayağa kalkıp çalışma odasından çıktı ve salondaki kanep-e-y oturup kaldı. Ayağındaki eski çorabın tamir dikişlerine bakı-yordu, ütü çizgisi bozuk pantolonu yukarı çekikti seyrek kıllı be-yaz tenli bacağı gözüküyordu. Vücudunun kanepenin şekline adapte olduğunu hissediyordu, yayları sanki başka bir vücut gi-bi kavramıştı onu, Bir daha buraya oturmayacağım, diye söylen-di. Sonsuza kadar süreceğini sandığı sessizlik şimdi sokaktan gelen seslerle bozulmuştu, özellikle arada bir geçen arabaların sesiyle, fakat havada da kesintili bir soluk sesi vardı sanki, de-rinden bir kalp atışı, hani evler boş bırakıldığında nefes alır der-ler ya o olsa gerek, zira içeride henüz kendinden başka kimse gözük-müyordu. Don José kendi kendine, Daha bakılacak bir do-lu çekmece var, diyordu, özellikle şifonyerinkiler, hani o insanın

en özel giysilerini sakladığı, iç çamaşırlarının olduğu, diğer özel giysilerin olabileceği yer, gardırop da olabilirdi eğer onu açarsa dayanamayıp askıdaki elbiselerin kat yerlerine sanki sessiz bir piyanonun tuşlarına dokunur gibi dokunup parmaklarını elbiselerin üzerinde gezdirebileceğini düşündü, aklına eğer onun bir eteklliğini görürse dayanamayıp onu kaldırarak ondaki parfümü, aramoyu, onun kokusunu içine çekeceği geldi ve hâlâ tamamına bakmadığı masanın çekmeceleri vardı araştırılacak, bir de kütüphanedeki rafa asılı küçük çekmece, o aradığı mutlaka herhangi bir yerde saklı olmalıydı, o mektup, o günlük, o son veda kelimesi, son gözyaşının izi. Ne için arıyorum ki, diye sordu, düşün ki bir kâğıt var, onu buldum ve okudum, onu okumakla askıdaki boş elbiselerin içi dolacak mı sanki, artık o matematik alıştırmalarının çözümü yok, denklemlerin bilinmeyişi çözümlenmeyecek, çarşaf yatağa uymayacak, nevresim battaniyeyi kaplamayacak, yatağın başucundaki lamba kitap sayfasını aydınlatmayacak, giden gitti artık. Don José öne doğru eğilip alını bileğine gelecek şekilde başını ellerinin üzerine bıraktı, sanki düşünmeye devam etmek ister gibi bir hali vardı ama öyle olmadı, düşünebileceği her şey bitmişti. Bir anda ortalık karardı, herhalde bir bulut geçiyordu güneşin önünden. İşte o anda telefon çaldı. Daha önce evde telefon olduğunun farkına varmamıştı, işte orada bir köşede küçük bir sehpanın üzerinde az kullanılan bir eşya gibi duruyordu. Telesekreter çalışmaya başladı dışı bir ses telefon numarasını söylüyordu sonra, Şu anda evde yokum, eğer herhangi bir notunuz varsa sinyal sesinden sonra bırakın, diyor-

du. Kimdi acaba onu arayan, konuşmadan telefonu kapattı, bazı insanlar makineyle konuşmayı beceremiyor, belki de yanlış numara çevirmişlerdi, doğrusu ya eğer telesekreterdeki sesi tanımyorsak mesajın tamamını dinlemeye ne gerek var. Bunu Don José'ye anlatmak gerekiyordu, çünkü o hayatında hiç telesekreter makinesi görmemişti, belki de hiç önem vermemişti böyle şeylere. Şimdi kulaklarında onun sesi çınılıyordu, Şu anda evde yokum, eğer herhangi bir notunuz varsa sinyal sesinden sonra bırakın, hiçbir zaman evde olmayacaktı ki, sadece onun sesi kalmıştı evde, ince, keskin, dalgın, sanki bunu kaydederken başka bir şeyle uğraşıyor gibi. Don José, belki bir daha ararlar, dedi, bu beklentiyle kanepede hareketsiz öylece bir saatten fazla oturdu, yavaş yavaş evdeki loşluk koyulaşıyordu ve telefon bir daha çalmadı. Bir müddet sonra Don José kalkıp, gitmeliyim, diye mırıldandı ama gitmeden önce evde bir tur daha attı yatak odasına girdi, en aydınlık oda orasıydı, bir müddet yatağın kenarına oturdu, elini yatak örtüsünün dantelli ağzını okşar gibi birkaç kez dolaştırdı, sonra gardırobu açtı daha önce evde olmadığını söyleyen kadının elbiseleri asılıydı. Onların üzerine doğru suratı onlara sürünene kadar eğildi, onların saçtığı koku terk edilmişlik kokusuydu, arada bir de Merkez Arşiv'de sezilen o gülle krizantem arası koku da algılanabiliyordu.

Nereden geliyorsun, diye sorabilecek kapıcı çıkmadı karşısına. Bina sessizdi sanki terk edilmiş gibi. İşte bu sessizlikti sanırım Don José'nin kafasında bu fikri doğuran, hayatı boyunca kafasında canlanan en arsız fikri, ben bu gece burada kalsam, onun

yatağında yatsam, hiç kimse bunun farkına varmaz. Söyleyin, bunun zorluğu anlatılabilir mi Don José'ye, o sadece yeniden asansöre binip yukarı çıkıp içeri girip ayakkabılarını çıkartacak, hele bir de birisi numarayı şaşırıp telefon ederse, eğer böyle olursa bir kez daha ince ve keskin sesli matematik öğretmeninin sesini duyacağım, Şu anda evde yokum, diyecek o, evet yok, bütün gece boyunca, onun yatağına uzanmış, belki tatlı bir rüya yaşlı vücudumu uyaracak, hani biliyorsun o tek çarenin elde olduğu, sadece çarşafa dikkat etmek lazım. Bunlar aslında acı dokundurmalar ve Don José'ye yakışmayan kabalıklar, bunlar onun arsız fikri, arsız da değil aslında romantik, böyle gelmiş böyle gider, o zaten şu anda binanın içinde bile değil dışarıda duruyor. Sanırım böyle yaparak az kıllı beyaz tenli bacağının ve dikişli eski çoraplarının kendisinde uyandırdığı acılı izlenimden uzaklaşmak istiyor. Dünyada hiçbir şeyin anlamı yok, diye söylendi Don José, bir taraftan giriş katı sağ kapıdaki yaşlı kadının evine doğru yol alıyordu. Gün sonuna yaklaşmıştı, Merkez Arşiv kapanmıştı, yazıcının bütün bir gün işe gelmediği için uydu-rabileceği bahaneleri düşünecek fazla saati kalmamıştı. Herkes biliyordu ki acil servise koşarak gitmesini gerektirecek bir akrabası yoktu, ayrıca Merkez Arşiv'le duvar duvara yaşarken kuzeni ölüm döşeğinde bile olsa içeriye kafasını sokup, Ben gidiyorum, diyebileceğinden böyle bir mazeret kesinlikle kabul edilemezdi. Don José her şeyin olup bittiğini düşünüyordu, hiç umurunda değildi, isterlerse işten atsınlar, memurluktan çıkartsınlar, belki de koyun çobanının mezarların numaralarını değiştir-

mek için bir yardımcıya ihtiyacı vardır, diye düşündü, kim bilir iş sahasını genişletmek istiyordur, aslında sadece mezarlığın intihar edenlere ayrılmış bölümüyle kendini sınırlaması için hiçbir neden yoktu, sonuçta bütün ölümler eşitti, birisiyle yapılan bir şey hepsiyle de yapılabilirdi, hepsi karıştırılabilir, her şey belirginleştirilebilirdi, ne fark ederdi, dünyanın ne anlamı vardı ki zaten.

Don José giriş katı sağ taraftaki kadının kapısını çaldığında tek düşündüğü bir fincan çayı ne kadar büyük zevkle içeceğiydi. Kapıyı defalarca çaldı, açan yoktu. Endişelendi, tedirgin bir vaziyette girişten sol taraftaki kapıyı çaldı. Bir kadın çıktı boş bir ses tonuyla, Ne istiyorsunuz, diye sordu, Kimse açmıyor karşı kapıyı, Ne yapayım, Bir şey mi oldu kaza, hastalık gibi, söyleyebilir misiniz, Olabilir, bir ambulans geldi onu almak için, Ne zaman oldu, Üç gün oluyor, Ondan bir haber aldınız mı, nerede olduğunu biliyor musunuz, Bilmiyorum, affedersiniz. Kadın kapıyı kapatıp Don José'yi karanlıkta bıraktı. Yarın hastaneleri do-laşmam gerekir, diye düşündü. Bir anda üzerine kasvet çöktü, bütün gün heyecan içinde oradan oraya koşturmuştu, şimdi bu haberle yıkıldığını hissetti. Binadan dışarı çıktı, kaldırımın ortasında durdu, ne yapabilirdi bu yaşlı kadın için, tekrar içeri girip diğer komşulara sormaya karar verdi hepsi bu giriş katı sol taraftaki kadın gibi antipatik olacak değillerdi ya, ikinci kata çıktı şu çocuğu ağlayan huysuz adamın karısına sormaya karar vermişti, saate bakılırsa adam işten dönmüş olmalıydı ama umrunda değildi, Don José oraya sadece giriş katı sağ kapıdaki kadın hak-

kında bir şey bilip bilmediklerini sormaya gelmişti. Kapıyı çaldı. Otomatın ışığı yanıyordu, kapı açıldı. Kadının kucağında çocuk yoktu ve Don José'yi tanımamıştı, Buyrun, dedi, Rahatsız ettiğim için özür dilerim, giriş katı sağ kapıdaki yaşlı hanımı ziyarete gelmiştim ama evde yok, giriş katı sol kapıdaki hanıma göre üç gün önce bir ambulansla götürmüşler, Evet doğru, Aca-ba biliyor musunuz nerede olduğunu, bir hastanede mi, yoksa herhangi bir akrabasının mı yanında. Daha kadının cevap vermesine fırsat olmamıştı ki içeriden kocası, Kim o, diye sordu, kadın başını çevirip, Bir adam giriş katındaki kadını soruyor, dedi, sonra Don José'ye bakarak, Hayır biz bir şey bilmiyoruz, dedi. Don José sesini kısıp eğilerek, Beni tanımadınız mı, diye sordu, kadın şüpheli bir tavırla, Ah evet hatırladım, diye mırıldanıp yavaşça kapıyı kapattı.

Sokakta Don José eliyle taksinin birine durmasını işaret ettikten sonra, aldırılmaz bir tavırla, Nüfus Kayıt Merkez Arşivi lütfen, dedi. Aslında yürüyerek gitmeyi tercih ederdi hem biraz para tasarrufu yapmak hem de güne başladığı gibi bitirmek için, fakat içinde bulunduğu durum onda yürüyecek hal bırakmamıştı. O böyle düşünüyordu. Taksi şoförü, Geldik, deyip de Don José kafasını kaldırınca evinin önünde değil de Merkez Arşiv'in ana kapısının önünde olduğunu görmüştü. Şimdi adama, meydanda bir tur atın sonra yan yola sapın, diye izah etmeye değmezdi, alt tarafı elli metre yürüyecekti. Cebindeki bozukluklarla ücreti ödedikten sonra taksiden inip, ayağını kaldırıma basıp kafasını kaldırdığında Merkez Arşiv'in pencerelerinin içerideki ışıkla ay-

dınlanmış olduğunu fark etti. Yine mi, dedi, giriş katı sağ kapıdaki kadının şansı ve ikinci kattaki kadının düşündükleri olayın üzerinde durmasını engellemiştir, şimdi sadece yarına geçerli bir bahane bulmayı tasarlıyordu. Köşeyi döndü, evi gözüküyordu, bir kalıntı gibi ana binanın duvarına tutunmuş, sanki onun varlığıyla ezilmiş gibiydi. O anda sanki birisi kuvvetli parmaklarıyla kalbinin üzerine bastırıyor gibi oldu, evinde ışık vardı. Evden çıkmadan önce onları kapattığından emin olmasına rağmen, eğer Merkez Arşiv'in ışıkları yanıyor olmasa bu çalkantılı günlerin etkisiyle unutmuş olabileceğini düşünebilirdi. Anahtar kapının deliğine sokup açtığı anda içeride kimi bulacağını biliyordu, ama buna rağmen girişte durdu, şimdiye kadarki toplumsal şartlandırmaları onu durduran. Müdür masada oturuyordu, önünde itinalı bir şekilde masanın üzerine dizilmiş belgeler vardı. Don José'nin bunların hangi belgeler olduğunu bilmesi için masaya yaklaşması gerekmiyordu, bunlar iki sahte görev kâğıdı, tanınmayan kadının okul kayıtları, yaptıklarını yazdığı defter ve içinde resmi kâğıtların olduğu Merkez Arşiv dosyasıydı. Girin, dedi müdür, ev sizin. Yazıcı kapıyı kapattı masaya doğru ilerliyerek durdu. Konuşmadı, beyni çalkalanan bir sıvı gibiydi ve bütün düşünceleri bu sıvıda eriyorlardı. Oturun, daha önce de söyledim, burası sizin eviniz. Don José okul fişlerinin üzerinde kendisindeki anahtarın aynısını görüyordu. Anahtarımı bakıyorsunuz, diye sordu muhafız ve sakın bir şekilde devam etti, Gizlice yapılmış bir kopya zannetme, henüz bütün memurların lojmanı varken bile bu kapıların iki anahtarı vardı, birisi

lojman sahiplerinin öbürü de muhafızın sahip olduğu, böylece her şey uyum içinde yürüyordu, gördüğün gibi, Sadece izinsiz buraya girmeniz dışında, demeyi becerebildi Don José, Öyle bir izne ihtiyacım yok, anahtarın sahibi evin sahibidir, böylece ikimiz de evin sahibi sayılırız, aynı sizin kendinizi oradan döküman alacak kadar Merkez Arşiv'in sahibi hissettiğiniz gibi, Açıklayabilirim, Gerek yok yaptığınız her şeyi biliyorum, ayrıca bu defter benim büyük yardımcım oldu, sırası gelmişken bu defterde kullandığınız dil ve redaksiyon şeklinden ötürü sizi tebrik ederim, Yarın istifamı vereceğim, Ben de kabul etmeyeceğim. Don José şaşkın bir şekilde bakarak, Kabul etmeyecek misiniz, dedi, Hayır beyim, kabul etmeyeceğim, Niçin, eğer sormak ayıp olmazsa, Olmaz, hazır sizin gayri meşru hareketlerinizi elime geçirmişken, Anlamıyorum. Muhafız tanınmayan kadının dosyasını eline aldıktan sonra, Birazdan anlarsınız fakat önce bana mezarlıkta olanları anlatmanızı istiyorum, çünkü defter mezarlık yazıcısıyla yapılan söyleşide bitiyor, Anlatmak çok uzun sürer, Kısaca, birkaç kelimeyle, sadece olayın devamını kafamda tamamlayabilmem için, Merkez Mezarlığı bir baştan bir başa yürüdüm ta ki intiharlar bölümüne varana kadar, orada bir zeytin ağacının altında uyudum, ertesi sabah uyandığımda bir koyun sürüsünün ortasındaydım, sonra çobanın mezar taşları konmadan evvel ölülerin numaralarını değiştirdiğini öğrendim, Neden, Anlatması zor, her şey aradığımız insanların gerçekte nerede olduklarına bağlı, ona göre bunu hiçbir zaman bilemeyeceğiz, Tıpkı senin o kadına tanınmayan kadın dediğin gibi, Evet

efendim, Ne yaptınız bugün, Onun öğretmenlik yaptığı okula ve yaşadığı eve gittim, Herhangi bir şey bulabildiniz mi, Hayır efendim, ayrıca sanırım hiçbir şey bulmak istemiyordum. Muhafız dosyayı açtı, Don José'nin ilgilendiği son beş ünlünün fişlerini çıkarttı, Sizin yerinizde olsam ne yapardım biliyor musunuz, diye sordu, Hayır efendim, Buraya kadar izlediklerimle benim ulaştığım tek mantıklı sonuç ne biliyor musunuz, Hayır efendim, Bu kadın için yeni bir dosya yapmak gerekliliği, eskisinin aynı-sı bütün kayıtları aynı olan sadece ölüm tarihi olmayan, Peki sonra, Sonra onu götürüp tekrar canlılar arşivindeki yerine koyarsınız sanki ölmemiş gibi, Ama bu bir suç olur, Evet bir suç olurdu eğer siz ve ben, bütün yaptığımız ve söylediklerimizi yapmamış olsaydık, ancak o zaman bir değeri olurdu, Anlamaya çalışıyorum fakat anlayamıyorum. Muhafız sırtına yaslanıp sandalyeyi geriye doğru kanıttıktan sonra ağır ağır yüzünü elleriyle sıvazlayarak sordu, Hatırlıyor musunuz içeride cuma günü hani o tıraş olmadan geldiğiniz gün söylediklerimi, Evet efendim, Hepsini mi, Hepsini, O halde ölümler arşivini canlılarinkinden ayırmanın gereksizliği hakkında söylediklerimi de, Evet efendim, Eğer yaşanan örnekler olmasa bu kararı alamayacağımı da söylediğimi hatırlıyorsunuzdur, şimdi size bu örneklerin neler olduğunu söylememe gerek var mı, Hayır efendim.

Muhafız kalktı, anahtarı burada bırakıyorum bir daha kullanmam gerekmeyecek, ve Don José'nin konuşmasına fırsat vermeden, Halledilmesi gereken bir başka konu var, dedi. Hangisi efendim, Tanınmayan kadının dosyasında ölüm raporu yok, Bu-

lamadım, arşivin dibinde kalmış olsa gerek veya yolda ben düşürüp kaybettim, Onu bulamadığınız müddetce o kadın ölü sayılacak, Bulsak da ölü zaten, Eğer o raporu yok etmezseniz tabii ki, dedi Muhafız, sırtını döndü bu laftan sonra, peşinden Merkez Arşiv'in kapısının kapandığı duyuldu. Don José evin ortasında kalakalmıştı. Yeniden bir dosya açmasına gerek yoktu, zaten onun bir kopyası vardı. Gerekli olan üzerinde ölüm tarihi olan orijinal dosyayı yakıp yok etmektir. Ve ölüm raporu hâlâ orada içeride bir yerlerde duruyordu. Don José Merkez Arşiv'e girdi, doğru müdürün masasına gitti, el feneriyle Ariadne ipinin olduğu çekmeceyi açtı. İpin bir ucunu ayak bileğine bağlayarak karanlığın içine daldı.

JOSÉ SARAMAGO

Bütün İsimler

Romanın kahramanı Don José Nüfus Kayıt Merkez Arşivi'nde memurdur. Gazete ve dergilerden birtakım kişiler hakkında yazılmış yazılar, fotoğraflar toplayarak tuhaf bir koleksiyon yapmaktadır. Bu koleksiyonda ünlü kişiler olduğu gibi, ölüm ilanlarından derlediği sıradan insanlar da vardır.

Don José bir gün bu insanlara ait bazı bilgilerin (doğum yerleri ve tarihleri, ana-baba isimleri vs.) kaybolduğunu fark eder ve arşivden araştırmaya başlar. Arşivden yanlışlıkla sıradan bir kadının dosyasını alır ve onun hayatının peşine düşer. Kadınlıkla kendisi arasındaki farklar (belki de benzerlikler) onda bu araştırma isteğini daha da körükler...

Saramago, son romanı olan Bütün İsimler'de şöhret olgusunu yalnız ve son derece silik bir roman kahramanının araştırmacılığında felsefi bir bakışla irdelerken, isimlerin gizemine evrensel bir yorum getiriyor: Yazara göre bu gizem insanların ortak suskunluğundadır. Ve o, "Bu adı açığa vurdum," diyor.